

The Project Gutenberg eBook of Matka-kuvaelmia Englannista, by Otto Funcke

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Matka-kuvaelmia Englannista

Author: Otto Funcke

Release Date: February 7, 2011 [EBook #35202]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MATKA-KUVAELMIA ENGLANNISTA ***

Produced by Tapio Riikonen

MATKA-KUVAELMIA ENGLANNISTA

Kirj.

Otto Funcke

Suomennos.

Helsingissä 1886,
G. W. Edlund, kustantaja.

J. C. Frenckell'in ja Pojan kirjapainossa, 1886.

SISÄLLYS:

Esipuhe.

Matka Englantiin.

1. Pahoja matkaenteitä 2. Siirtolaisten parissa 3. Englanti näkyvissä

Silmään pistävät kansalliset omituisuudet.

1. "En vaan Englantiin!" 2. Hauskasti pettynyt odotuksissani 3. Elämä Lontoon kaduilla

Pyhäpäivän-vietto Englannissa ja Saksassa.

Spurgeonin tabernaakkelissa.

Sodomin sata vanhurskasta.

1. Paheiden pesät miljoonakaupungissa
2. Pelastavaiset kädet
3. "Valo loistaa pimeydessä"

Kuinka Englannissa vastustetaan juopumusta.

1. Kuka murtaa mustan portin?
2. Teetotaler'it
3. Raittius ja evankeeliumi
4. Mitä teemme me parantaaksemme kansamme koinvammaa?

Pelastus-armeija.

Vakavia kysymysmerkkejä ja ajatusviivoja.

I. Mitä tulee minun saarnata?

1. Kainryhmän juurella kristallipalatsissa
2. "Me tahdomme nähdä Jesusta"

II. Kuinka minun tulee saarnata?

III. Hoitele vaivaisia

Oletko sinä kääntynyt?

1. "Pitkitä" tahi "ala" —?
2. Semmoinen josta kukaan ei voi säästyä

Yleinen asevelvollisuus.

1. Pelastuminen antaa halua pelastamaan
2. "Elähytä se voima, mikä sinussa on!"
3. "Monenlaiset lahjat ja yksi henki"

Rahakukkaron kääntymys.

1. "Saksalaisten täytyy kolme kertaa kääntyä"
2. "Sinun rukouksesi ja almusi ovat tulleet muistoon Jumalan edessä"
3. "Musta paikka"
4. "Pyhille ko'ottavista varoista"

Viiteselitykset.

ESIPUHE.

Eiköhän se liene maailman suurin viinipuu mikä on nähtävänä maailman mainiossa Hampton Courtin puistossa Lontoossa. Sen ikä nousee 115:een vuoteen. Runko on 80 senttimetriä ympäri mitaten, oksat ulottuvat aina 33 metrin päähän rungosta. Senpä tähden onkin sen kunniaksi rakennettu erityinen lasinen palatsi. Minä en voi unhottaa sitä ihanata näkyä, jonka tämä jättiläiskasvi melkein lukemattomine välkkyvine hedelmöineen tarjosi. Siitä saadaan nimittäin hyvinä vuosina 2,500 kunnan rypäleitä; niin kertoi meille oikein jalon ylpeänä tämän aarteen vartija ja hoitaja. Mutta sen onnellinen omistaja on maan hallitsija, siis nykyään (ja jo 45 vuotta sitten) Victoria kuningatar. Kuitenkaan eivät rypäleet tule kuninkaalliselle pöydälle. Eipä niinkään, kullakin kolmen yhdistetyn valtakunnan vanhalla aatelisuvulla on oma määrätty oksansa. Ja oksissa kasvavat hedelmät lähetetään noille su'uille, se on vanha kaunis tapa. Kuninkaalla on omistusoikeus, mutta kruunun vasalleilla on oikeus nauttia sen omaisuutta. Kuninkaalla on ilo antaa; pääreillä ja parooineilla on ilo ottaa vastaan. Niin on viinipuu hyvin kaunis ja kuitenkin mahtava side kuninkaan ja kansan välillä.

Mutta kunkin eri oksan hedelmillä kuuluu olevan *erityinen, yksityinen ja omituinen makunsa ja hajunsa*. Se sanottiin meille ja juuri se minuun teki niin syvän vaikutuksen. Minä en voinut itse koetella, tokko asian laita todellakin oli niin, koska minä kaikeksi onneksi olen saksalainen pappi, enkä englantilainen lordi. Olkoonpa nyt asian laita niin todellakin, taikka vaan mielikuvituksessa, — joka tapauksessa on tämä viinipuu ihana *vertauskuva*. Minä en pelkää kenenkään lukijani tyytymättömänä kysyvän: "*Kuinka sitten?*" En; hän on varmaankin edellä olevia riviä lukiessaan käsittänyt sen. Tahi eiköhän jokaisen kristityn ihmisen mieleen siitä johtune hän, joka on sanonut: "*Minä olen viinapuu, te olette oksat*" — Jesus Kristus on viinapuu, jonka taivaallinen isä on tämän maailman erämaahan kylvänyt, ja hänen tahtonsa on, että kaikki maailman kansat tulisivat tämän viinipuun haaroiksi, ja että kaikki ihmiset olisivat tämän viinipuun oksia. Koko maailmaa tarkoitti Jesus sanoessaan: "Minä olen

viinipuu; te olette oksat". Historia on jo kahdeksantoista vuosisadan kuluessa osoittanut, että tämä jumalallinen hulluus sisältää kaiken viisauden ja totuuden, vaikka kerran näiden sanojen toteutuminen olisi näyttänyt kuinkakin mahdollomalta, vaikka kuinkakin yksinäisenä ja käsittämättömänä Ihmisenpoika olikin ihmiskunnan keskellä näitä lausueissaan. On huomattu se todeksi, että kansat ovat elävät, voimakkaat, valistuneet, tulevaisuutta täynnä *samassa* määrässä kuin ne sallivat tämän viinipuun mehun vallata itsensä; — on huomattu todeksi, että nämät äärettömän monet rodut ja kansallisuudet kuitenkin voivat yhdistyä yhdeksi yhteydeksi ja tehdä tosillensa molemminpuolista onnea, jos he saisivat liittää itsensä tähän viinipuuhun.

Tosin, — yhteyttä, mutta ei yhdenmuotoisuutta! Kuten saman puun rypäleet Hampton Courtin puutarhassa kertomuksen mukaan olivat erimakuisia, erihajuisia ja erinäköisiä, vaikka he samasta rungosta saavat samoja elämännesteitä, — niin on maailman kansojenkin laita, joissa Kristus on saanut muodon. "Monenlaiset lahjat, mutta *yksi* henki" — tämä tosin ei koske ainoastaan eri kansakuntia vaan myöskin näiden kansakuntien yksityisiä jäseniä; vieläpä se koskee saman kristillisen perheenkin jäseniä. Mutta se koskee myöskin eri *kansoja*. Missä Jesus Kristus saa muodon ja saa hallita, siellä ei hän tahdo estää vielä vähemmin hävittää yksityisen eikä kansankaan erityisasemaa. Hän tahtoo päinvastoin sitä kirkastaa ja valaista taivaallisella valolla, hän tahtoo sitä elähyttää taivaallisella elolla ja voimalla. Jumalan tiet eivät tarkoita yksitoikkoisen yhdenmuotoisuuden aikaan saamista, vaan luonnollisen omituisuuden selventämistä.

Niin paljon kuin tämä lause koskee *yksityisiä henkilöitä*, voi sitä tutkia jokainen, jolla on kaksi silmää ja koskaan on elänyt elävien kristittyin parissa. Hänen havaintonsa näyttävät hänelle, että todellisten kristittyin joukossa ovat useimmat itsenäiset luonteet, ja useimmat omituiset ja itsenäiset nerot. Hänen huomionsa näyttävät hänelle vastakohtain, että nimittäin siellä on suurimmat ihmisten orjat, ajanhengenpalvelijat, lauseparsien matkijat, elämään kyllästyneet ja kelvottomat ihmiset, missä Kristuksesta kauemmaksi poistutaan ja vieläpä pidetään ansiona, että muka on noustu korkeammalle vanhan "vanhettuneen" kristin-uskon kantaa.

Mutta tämän lauseen totuudesta *koko kansojen suhteen* ei voi paremmin saada selkoa kuin *matkustelemalla*, epäilemättä voi eri kansojen kirjallisuudestakin oppia tuntemaan meidän väitteemme totuuden, vielä parempi jos omassa kodissaan oppii tuntemaan maailman suuren viinipuun vesoja (joka kunnia ja ilo melkein liiankin usein minulla on työhuoneessani), — mutta varmimmat tutkimukset tekee kuitenkin matkustamalla, jos nimittäin jossakin määrin ymmärtää matkustamistaitoa. Niin kuin yksityistä ihmistäkin täytyy oppia tuntemaan hänen kotoaansa, jos häntä tahtoo todellakin oppia tuntemaan, niin voipi kansankin luonnetta ja taidetta, kieltä, tapoja ja henkeä oppia tuntemaan ainoastaan sen omassa maassa. Joka tätä kirjoittaa on jo *aikaisemminkin* matkoillansa tehnyt nämät kokemukset. Mutta Englannissa ollessani näin minä siellä sellaisen jyrkästi kristillisen, kansallisen ja yhteiskunnallisen omituisuuden, ett'en senkaltaista vielä missään ole tavannut.

Mutta jos nyt sama Kristuksen henki ilmestyy niin erinlaisena eri kansoissa, jos lahjat ja voimat ovat niin monenlaiset, niin seuraa siitä se *tehtävä* yksityisille kansakunnille, että heidän näitä lahjojansa tulee käyttää toistensa molemminpuoliseksi siunaukseksi, että heidän tulee täydentää toisiansa ja kadehtimatta, nöyrästi ja kärsivällisesti ottaa oppia toinen toiseltaan. *Oppia* tulee —, vaan ei suinkaan matkia! Me kylmäveriset arvostelevaiset pohjois-saksalaiset esimerkiksi emme saa matkia sitä tapaa ja luonnetta, mikä on meidän syvämielteisille schwabilaisille veljillemme omituisia; mutta hyvä on, jos me heiltä saamme herätystä. Päinvastaisessa suhteessa ehkä sääntö myöskin pitää paikkansa. Meidän saksalaisten ei sovi matkia Englannin kuntoa, vielä vähemmän kunnottomuutta. Matkiminen on itsensä ja omien lahjainsa halveksimista. Emme suinkaan, me emme saa matkia englantilaisia, ei edes semmoisiakaan heidän puoliansa, jotka ensi silmäyksellä näyttävät oikein hämmästyttävän suurenmoisilta ja miellyttäviltä, ja ehkä todella *ovatkin* semmoisia. Mutta oppia me tahdomme, me tahdomme kaikkialla kysyä: "*Mitä oppimista meillä on tästä?*" Me emme tahdo olla semmoisia narreja kuin monet englantilaiset, jotka farisealaisessa kyllyydessään ja itsetyytyväisyydessään tahtovat olla omillansa halveksien niitä armolahjoja, joita toiset ovat saaneet, huolimatta mitään ottaa onkeensa toisten ansioista. Me tahdomme myöskin välttää joutumista niiden pintapuolisten ihmisten joukkoon, jotka luulevat sanoneensa oikein erinomaisen mahtavan lauseen huudahtaessaan: "Me emme jaksa kuulla noita englantilaisten hullutuksia!" Mutta me emme liioin tahdo yhdistyä *niihin* saksalasiin veljiin, jotka nyt arvostelematta ylistävät ja tahtovat matkia mitä Englannin kristityt toimivat. *Saksalaisen luonteen tulee jäädä saksalaisen luonteeksi*. Olkoon se kaukana meistä, että tahtoisimme halveksia sitä erityistä lahjaa ja voimaa, jonka juuri meidän kansamme on osaksensa saanut Jumalan ijankaikkista valtakuntaa varten. Mutta oppia tahdomme me ja voimmekin paljon oppia toiselta puolen Englannin kanavaa.

Ja tällä olen nyt vihdoinkin sanonut, miksi minä olen tämän kirjan kirjoittanut ja mitä siitä voi odottaa. Emme me saksalaiset eivätkä muittenkaan kristittyjen maiden asukkaat, joiden käsiin tämä kirja joutuu, saa kuulla paljon Englannin kristillisestä elämästä. Juuri tähän aikaan on tuo muutoin niin konservatiivinen kansakunta erinomaisessa kuohumis- ja liike-tilassa, ja korkeimmillaan on tämä

liiketila uskonnon ja kirkon alalla. Sen tähden ovat ehkä nämät minun apukirjoitukseni tervetulleet. Minä tiedän kyllä, että monet paljoa taitavammatkin kirjailijat ovat kirjoittaneet jotenkin paljon Englannista. Näiden kuvaelmien tarkoituksena onkin vaan niitten *vaikutusten* kertominen, jotka tuo ihmeellinen Englannin kansa minuun teki. Se etu minulla oli, ett'ei minulla koskaan puuttunut kokeneimpia johtajia, että vielä edelleen minulla oli apuna ja neuvona hyviä kirjoja, että minä jo aikaisin seurustelin paljon englantilaisten kanssa; mutta ennen kaikkia olen minä Jumalan armosta saanut kaksi näkevää silmää. Kullakin ihmisellä on omat hulluutensa, vieläpä omat tyhmyytensäkin. Mutta toiselta puolen on tuhmimmallakin osansa neroa, kunhan se vaan saisi kehittyä. Ja minun neroni on nyt se, että minä kaikkialla, missä minä oleksin, näen jotakin (jonka toiset jättävät huomaamatta, ehkä sentähden että heillä on lii'an paljon ajatuksia), ja vielä, että minä siitä, minkä sillä tavoin olen saanut, seulon pois jotakin, koska minulla ei ole niin paljon ajatuksia kuin monella minun maamiehelläni. Minä en ole mikään perustelmien ja järjestelmien tekijä; ei minussa lii'oin ole mennyt filosofin lahjoja hukkaan. Minä en voi kuulla enkä nähdä mitään kohta ajattelematta, kuinka minä sitä voisin *käyttää* itseni ja muiden hyödyksi, jotka minun tavallani vielä myöskään eivät ole valmiit. Mutta Lontoossa hyökkäsi semmoinen tulva uusia havaintoja minun mieleeni, että minä melkein vaikenin hämmästyksestä. Monta kertaa oli minun oikein vaikea hengellisessä merkityksessä hengittää. Vuoren tavoin laskeusi aluksi minun sydämelleni kaikki tuo kauhea, ihmisellinen, petomainen ja saatanallinen olemus, mikä minut ympäröi. Minun täytyi turvautua yksinäisyyteen voidakseni sitä saada kokoon järjestetyksi; paljonpa minä ymmärsin ja sekoitin vasta kuukausien kuluttua mietteisiini vaipuneena tulipesäni ääressä, kun lumipyry ulkona ilmassa vinkueli. Englannin kansan *mahtava toimintavoima ja sitkeä tahdonvoima* nepä ne minuun suurimman vaikutuksen tekivät. Tämä tahdonvoima ja tämä toimintavoima eivät suinkaan vähimmin tule näkyviin uskonnon alalle. Ja muun mu'assa tämän todistaminen on näiden lehtisten tarkoituksena. Mutta tämä kirja on *tarkoituskirja*. Tarkoituksena on saada saksalaisia veljiäni paremmin kokoomaan voimiansa, heittämään hyvästi kaikki haaveilemiset ja väittelemiset ja oppia uudelleen englantilaisilta, että Kristuksen opetuslapsi on Kristuksen työntekijä. Englannin ja Saksan kristillisyydet ovat toisiinsa samassa suhteessa kuin Marta ja Maria, kuin Pietari ja Johannes. Tässä siis ei tarvita morkkaamista eikä arvostelemista, kadehtimista eikä väittelemistä, vaan rakastamista ja oppimista.

Mutta älköön millään tavalla sisarellinen ja veljellinen rakkaus meitä tehkö sokeiksi. Themsin rannoilla me emme tahdo oppia ainoastaan, kuinka tulee tehdä, vaan myös kuinka tulee olla tekemättä. Englannin uskonnollisessa elämässä on toiselta puolen niin paljon, mikä meille kelpaa esikuvaksi ja saattaa meidät häpeemään, ja toiselta puolen niin paljon liioiteltua ja mieletöntä, ett'ei useinkaan tiedä, pitääkö sitä ihaila, vai pitääkö sille nauraa. Herran Kristuksen täytyy Englannissa tyytyä hyvin moneen asiaan, mitkä tapahtuvat hänen lippunsa suojassa ja hänen nimessään. Kristin-usko voi sentään sietää koko joukon kummallisuuksia, kunhan vaan syvin juuri on kelvollinen: minä tarkoitan jos nämät kummalliset veikaleet, jotka näitä kummallisuuksia toimittavat, sydämensä pohjasta innoittelevat Kristuksen kunniaksi. "Monta kertaa kysyi Mögling itseltänsä, ovatko englantilaiset viisaimpia vai narrimmaisimpia, lujaluontoisimpia vai omapäisimpiä ihmisiä", — niin lukee muutamassa hyvin hyvässä kirjassa, jonka T:ri Gundert Calvissa on kirjoittanut itä-Indian lähetyssaarnaajasta Mögling'istä. Minun täytyi nauraa näitä sanoja lukiessani; sillä en yhtä, vaan sata kertaa olin minä ajatellut aivan samaa, kuin tuo mieskulta Schwaben'ista "itseltänsä kysyy". Kuitenkin voimme me paljon oppia englantilaisten hullutuksista, emme ainoastaan kuinka viisaita me saksalaiset olemme, emmekä myöskään kuinka paljon aikaa, voimaa ja rahaa englantilaiset useinkin tarkoituksetta panevat hukkaan: — eipä niinkään, vaan täällä tapaa meitä (minä muun muassa ajattelen pelastusarmeijaa) semmoinen tahdonvoima, joka meidät saattaa sydämen pohjasta häpeemään. Muutoin minua neuvoo jokainen uusi sanomalehtinumero, että on aika kiiruhtaa luonnosteni painattamista. Jos minä vielä kau'emmin sitä viivyttaisinkin, niin pian tulisi paljonkin vanhaksi. "Kuolleet ratsastavat pi'an"; esim. pelastusarmeija, josta olen kirjoittanut kokonaisen lu'un, ehkä vähän ajan kuluttua saa tykkänään toisen muodon, joka lainkaan ei vastaa minun kertomustani. Liike menee pitkin askelin alamäkeä, kuten Lokakuussa kirjoittamassani kyhäelmässä uskalsin ennustaa.

Vihdoin tahdon tässä varoitukseksi aroille sieluille heti huomauttaa, että minun täytyy sekä englantilaisille että saksalaisille maanmiehilleni sanoa monta ankaraa ja epäkohteliasta muistutusta. Jo luonnostakin puuttuu minulta "hellyys" kirjoitustavassa. Mainio luonteentutkija, jonka minä ystäväni innokkaiden kehoitusten johdosta annoin tutkia päätäni sanoa muun huomattavan joukossa myöskin: "Ei tältä herralta puutu rakkautta, vaikka hän ei voi sanoa kellekään kohteliaisuuksia". No niin, on kaiketi tämä suoraan sanoen samaa kuin: "Tämä herra on hiukan törkeä". Jos tämä toteutuisikin tässä kirjassa, niin annetakoon se minulle anteeksi, koska siihen olen "edeltäkäsini määrätty". Mutta minä toivon huomattavan myöskin, ett'ei minulta puutu rakkautta; vieläpä että rakkaus hillitsee "törkeyden" ja että minä ko'en kaikin voimin asettaa alkuperäistä luonnettani Kristuksen hengen kurituksen alle. Tällä tavoin voitan minä luullakseni luonteentutkimuksen materialistisen ja deterministisen puolen. — Jota tapauksessa voin minä sanoa Englannissa ollessani itse itseäni kurittaneeni.

Säästääkseeni arvostelijain vaivoja, tahdon minä vielä lisäksi mainita muutamia selityksiä. 1) Ei jokainen yksityinen kohta, minkä minä kerron, ole oma kokemani. Kaupunki-lähetyssaarnaajat,

kauppamiehet, diakonissat ja muut ovat antaneet minulle monta hyvää lisäapua. Välistä olen minä ne sopivalla paikalla lykännyt omien kokemieni joukkoon. Minusta on ikävää joka kerta mainiten sanoa: "Mitä nyt seuraa en minä itse ole nähnyt, vaan olen kuullut luotettavien henkilöiden kertovan". Lukijallehan on vaan pää-asia, että hän saa todellakin englantilaisia kuvia; ja siitä minä menen takaukseen, että hän todellakin saa senlaisia. Minä siis en tarjo luettavaksi "totta ja keksittyä"; vaan kertomani olen minä suurimmaksi osaksi itsekin omin silmin nähnyt ja omin korvin kuullut. 2) Joku lause, joka oli painunut mieleeni, *tulee* kyllä *esille jälleen* eri paikoissa. Kirjoitukset ovat kirjoitetut tahi oikeammin lausutut rakkaalle pikakirjurilleni erityisinä lepohekinä, jotka säästin työelämästäni. (Ilman tätä apua olisi vuosia mennyt, ennen kuin niitä olisi voinut painattaa). Niin muodoin ei aina ollut silmäni edessä, minkä jo kerran olin sanonut. Ehkäpä minulle muistutetaan: "Miksi sinä sitten kirjoitat kirjoja, vaikka sinulla on niin vähän aikaa?" Minä vastaan: "Siihen vastatkoot ne, joita miellyttää ja elähyttää minun tapani puhella kristillisistä asioista. Minun itseni täytyy Jumalan edessä tunnustaa, ett'ei mikään tunnu minusta kummallisemmalta, kuin että näitä ihmisiä useampien muitten kristittyjen joukossa on niin paljon. Mutta he nyt ovat kerran olemassa." 3) Että minä useinkin näissä jutuissani käytän liiankin pitkiä johdantoja ennen kuin tulen siihen, mitä päällekirjoitus oikeastaan osoittaa, se ei tule ainoastaan puhumisen ja kirjoittamisen halusta. Kun minä esim. puhuttaessa raittiusrienoista tahi herätyskokouksista ensiksi puhun Englannin maasta ja kansasta, kun minä kaikkialla piirrän uskonnolliset kuvat, vasta kuvattuani leveitten puitteitten sisäpuolelle julkista elämää, — niin on se minun mielestäni yhtä välttämätöntä kuin se on hauskaakin. Vasta kun viinipuu on silmäni edessä voipi oikein tuntee rypäleet. Toiselta puolen taas lausuu vasta oikean tuomion ohdakkeista, kun näkee sen kasvin minkä joukossa ne kasvavat.

Ja nyt saapi jo tässä olla kylläksi. Kaikki ymmärtämättömän arvostelijain viha ja kiukku on tapaava äänettömän, — mutta kaikki asiaan pystyvä arvostelu, vaikka se olisikin ankara, on löytävä kiitollisen miehen. Pääasiaan kaikissa hankkeissa, siis tämänkin kirjasen ulosantamisessa, on se, että sillä tosiaankin tarkoitetaan jotakin hyvää. Meidän Saksamme kansa tarvitsee syvälle vaikuttavaa ja yleistä uskonnollista uudistusta, muutoin sen välttämättömästi täytyy laskeutua alas korkeudestansa. Tätä yleistä uudistusta ei yksityinen kristitty voi aikaan saada. Mutta alkaa itsestensä voipi kyllä yksityinenkin, ja kun monet yksityiset saavat jotakin aikaan Kristuksen kautta, Kristuksessa ja Kristuksen hyväksi, silloin tulevat nämät monet yksityiset uudistuneet ihmiset koko kansan uudistavaksi hapatukseksi. Sallikoon Jumala, että tämä kirja olisi monelle herätykseksi kääntymään toden teolla Herran puoleen ja antautumaan hänen haltuunsa henkinensä, sieluinensa, ruumiinensa ja kokonaan heittäytymään hänen palvelukseensa. "Domine, dirige nos, — nos nostrarque Domino!" (Herra, johda sinä meitä; me tahdomme kaikinemme olla Jumalan omat!) — niin kuuluu kaunis kirjoitus Lontoon vaakunakilvessä. Jospa pian olisi moneenkin sydämeen, mitkä vielä ovat haileat, puoleksi lämpimät tahi kokonaan kylmät, taivaallisilla tulikirjaimilla kirjoitettu: "Domine, dirige nos, — nos nostrarque Domino!"

Tekijä.

MATKA ENGLANTIIN.

1. Pahoja matkaenteitä.

Aamulla 2 päivänä Elokuuta v. 1882 kokoontui kirjava ihmisjoukko rakkaan hansakaupuukimme asemahuoneelle. Ne olivat "Elbe"-laivan kannen-alla-matkustajat, jotka pikajuna oli viepä Bremerhaven'iin. Liike rautatiesillalla oli varsin vilkas, siinä voitiin nähdä monta liikuttavaa jäähyväiskohtausta, ja useat varmaankin erosivat, jotka eivät koskaan enään näkisi toisiaan. — Ei ollut kovinkaan hauskaa ajatella kohta tehtävää merimatkaa. Ankara tuuli vinkui uhkaavasti, ja vihurin pieksamät pilvet kiitivät mustina, raskaina ja sadetta uhkuvina taivaanlaella. "Tänään on Pohjanmeri raivoissaan," sanoi muuan vanha merimies ja lisäsi muka lohdutukseksi: "Olen useasti liikkunut pahemmassakin ilmassa."

"Siirtolaisten" joukossa olimme sillä kertaa mekin, minun rakas vaimoni, kolme vanhinta tytärtäni ja tämän kirjoittaja. Me olimme pilvistä, ilmasta ja tuulesta huolimatta mitä iloisimmalla matkatuulella. Myrsky on minua aina miellyttänyt, sillä se kuvaa uskollisimmin kuinka käy siinä maailmassa, jossa me elämme. Niin kauan kuin vaellamme täällä, *täytyy* myrskyillä, ja aivan tyynesti saattaakin odottaa myrskyä, kun vaan on varma siitä, että myrskyt ja rajuilmat raivoavat ainoastaan hetken, mutta että niiden jälkeen seuraa Jumalan lasten iankaikkinen lepo.

Mitä huoliikaan kaikista myrskyistä merellä ja maalla, jos sydän on täynnä rauhaa ja päivänpaistetta, kiitosta ja ylistystä? — Ja niin oli Jumalan laupeudesta minun laitani, sittenkuin mielessäni olin voittanut

sen kauhun, joka minussa ennen oli ollut Englantia kohtaan. Levon aika oli edessäni niinkuin paratiisi. Vuosikauden kestäneen vakavan ja ponnistusta kysyvän työn jälkeen sain kokonaista viisi viikkoa nauttia ajatusten kokoamista ja hiljaisuutta. Oi kuinka suloista on väsyneelle työntekijälle, kun sellainen virkistykseen aika on saatavissa ja kun sitä hyvällä omallatunnolla saa nauttia. Tästä eivät ne onnettomat mitään tiedä, jotka eivät tunne vaivannäön hikeä, jotka *eivät milloinkaan* nautti, sentähden että he *aina* nauttivat, ja jotka täällä alhaalla eivät koskaan ennakolta saa maistaa ikuista lepoa, koska he eivät tiedä mitä huokaavan luonnon ikävöitsevä kaipaus on (Rom. 8).

Mutta jos ulkonainen myrsky ei voinutkaan häiritä sisällistä rauhaani, niin oli kuitenkin kohta tuskallisen surun myrsky heräävä sydämessäni. Olin saapa ylen tuntevan muistutuksen siitä, että minä — vaikka suloinen vapaa-aika olikin käsissä — vielä elin kuolon maassa. Samassa kuin veturin kimakka huuto ilmoitti junan lähtöä, ojensi, näetten, paikalle rientänyt palvelija minulle rautatievaunuun mustareunaisen kirjeen, jossa oli Hollannin postileima. Avasin kirjeen vapisevalla kädellä. Johan ennastaan olen tottunut siihen että uskollinen Jumala varoten jollakin tavoin antaa minulle vakavan muistutuksen, kun lähden huvimatalle. Kirjeessä oli tieto, että eräs minun rakkaimmista, luotettavimmista ystäväistäni, mies, jolla oli mitä suurin vaikutusvoima, Utrechtin professori *J. J. von Dosterzee* oli kuollut Wiesbadenissa kaukana kodistaan Hollannista. Ah, nyt vierä kuumia kyyneliä poskilleni ja äänetönnä ojensin surusanoman vaimolleni, jota vanha uskollinen Dosterzee niin usein oli kutsunut "hellästi rakastetuksi tyttärekseen." Monen vuoden kuluessa oli hän ollut samalla minun ystäväni ja veljeni, isäni ja neuvonantajani, ja hänen ainoa virheensä minun suhteeni oli se, että hän liian lempeästi ja laupiaasti arvosteli minua ja kirjoituksiani. Rautatiematalla taisin ainoastaan muistella kotiin mennyttä. Olin kuulevinani hänen rakkaan äänensä, olin tuntevinani hänen lämpimän kädenlyöntinsä; vaikka rätisevä juna joka silmänräpäys vei minut toiseen paikkaan, niin isä Dosterzee yhä oli minun silmiäni edessä, minä saatoin puhutella ainoastaan *häntä*.

Oi, kuinka nopeasti meidän sydämemme lensivät toisiansa kohtaan, kuinka helposti ne mukaantuivat toinen toisiinsa, sinä teräväjärkinen, lämminsydäminen ja hellätunteinen ystäväni! Harvoin olen tavannut jumaluusoppineen, joka niin lujasti pysyy kiinni kristillisessä totuudessa ja sen ohessa on niin suvaitsevainen ja toivoa täynnä kaikkia kohtaan, jotka vielä haluavat totuuden tuntoon tulla; en milloinkaan ole tavannut pyhää vakavuutta ja iloista, hilpeätä leikillisyyttä niin suloisessa yhteydessä kuin sinussa; en milloinkaan niin lakastumatonta nuoruuden tuoreutta niin murtuneessa, niin heikossa ruumiissa. Nyt on ääni ijäksi vaiennut, joka niin usein melkeen äidin hellyydellä minua lohdutti ja rohkaisi. Ja laajalti kristityissä maissa suree tuhansia, joita sinun sanasi ovat rohkaisseet lujempaan uskoon ja varmempaan toivoon. Lepää nyt uskollinen soturi Vapahtajasi sydämellä! Nyt ei sinua enää kiusaa "rabies theologorum," (jumaluusoppineiden raivo), jonka tähden sinä niin usein olet huokaillut, ja kaikista maailman tuhatkertaisista vaivoista ja tuskista olet sinä armosta vapautettu.

"Veli armas," — niin kirjoitit minulle vuosi sitten — "veli armas, *pidättäkäämme* kaikissa tapauksissa *kuolema luotamme!*" Minä ymmärsin hyvin sinun uljaat sanasi, uskollinen ystäväni. Sinä tarkoittit *sisällistä* kuolemaa, kun syntinsä ahdistamana, kaikellaisten kärsimysten, nöyryytysten ja pettyneitten toiveitten sortamana jättäytyy raskasmielisyyteen ja alakuloisuuteen, kun uskoa vailla sulkeutuu omaan itseensä ja käypi sydämessään kylmäksi ja itsekkääksi, kun herkiää iloisella luottamuksella lähestymästä armoistuinta. Sinä saatoit minut sanallasi rakkauteen, alttiiksiantavaan rakkauteen, joka tulee Kristuksesta ja on perustuva Kristukseen, — joka haudasta ja maatumisesta huolimatta on todellinen elämänneste, jonka kautta ainoastaan voi pidättää kuoleman luotaan, sillä tämä rakkaus on elämää kuoleman keskellä. Missä tämä Kristuksen rakkaus elää uskon ja toivon sisarena, siinä kohotaan aina ikäänkuin kotkan siivillä; missä Jesus, rakkauden ruhtinas, elää sydämessä, siinä kuolema on voitettu, vaikka kuolisikin, siinä pysyy nuorena ja nuoruuden tuoreudessa, vaikka unettomat yöt ja tuskalliset päivät ovatkin lukuisat. Tätä en ole, niin toivon, turhaan sinussa huomannut. Rakas isä Dosterzee, kuinka nyt loistanetkaan! Kun kerran pyysin kuvaasi, sinä vastasit: "*Vanha, luonnollinen kuvani on hyvin ruma, eikä uusi vielä ole valmis.*" Niinpä niin, uusi ikuisesti kukoistava ihminen ei todellakaan vielä ollut valmis, *mutta se oli tekeillä*, se oli sulatusuunissa (Mal. 3: 3), ja se huomattiinkin, sen sinä tiesitkin, ja tämä tieto oli iloisen leikillisyytesi yhä uhkuva lähde. Ja nyt lienee varmaankin uusi kuva valmis. Ikävä vaan ett'et voi sitä minulle lähettää! Nyt olet siinä maassa, jossa todella näkee ja jossa voi näyttäytyä Jumalalle, ihmisille ja enkeleille, koska Jumalan kirkkaus siellä ruumiillisesti ilmestyy uskovaisissa. Terve nyt sinä rakas taistelijaveli, sinä uskollinen sydämen ystävä, kunnes jälleen näemme toisemme sen kristallikirkkaan virran rannoilla! Sinä olet minulle liian rakas, että sinua toivoisin takaisin tänne maan päälle.

— — Näin soi sydämessäni surusoittoa ja juhlasoittoa vuoron perään. Omituista on ajatella rakasta vainajaa, joka meidän paristamme on temmattu; — tuntee itsensä niin yksinäiseksi ja köyhäksi, ja samalla tuntuu kuitenkin, että olisi jumalatonta, jos ei tahtois kiittää ja veisata. Mutta, eikö totta, lähden hetkenä saapunut kuolonsanoma oli vakava enne huviretkelle lähtiessäni —.[1]

Ja vakavia ajatuksia heräsi mielessäni, kun "Elbe"-laivassa tapasin noin tuhat siirtolaista. Tiheissä ryhmissä seisoivat he kannella katselemassa kannellamatkustajien tuloa, joita laivan katteini upsierineen käden lyönnillä tervehti. Kaikista Saksan seuduista oli heitä tänne tulvaillut, ja kaikkia saksankielen murteita kuului kirjavasta ihmisjoukosta. Syvää surumielisyyttä kuvastui useissa kasvoissa, ja syvä surumielisyys valtasi minunkin mieleni. Nähdessäni schwabilaisten valkoiset, pitkät takit, schwarswaldin-naisten mustat hiuspalmikot, baijerin-tyttöjen kirjavat liivit; — kuullessani tuolla: "Jumalan terveeks!" tai "Jumal' antakoon!" täällä miehen sanovan naapurilleen: "Jospa hyvä Jumala asettas ilman!" ja siihen vastattavan: "No, sanos muuta! vaan minkäs sille tekee? Myrsky tässä on eessä tai vessae. Mutta pannaanpas tupakaks!" — kuullessani hessiläiseen pukuun puetun tytön itsekseen mutisevan: "voi minun päiviäni!" — nähdessäni vanhan mummon Odenwaldista niin hellästi kulettavan rukkiiaan, niinkuin se olisi ollut vastasyntynyt lapsi, silloin tunsin elävästi mitä Freiligrath laulaa nähdessään laivaan-astuvia siirtolaisia:

Silmääni teist' en kääntää mä voi,
Kun kotimaasta lähдете.
Tää joukko näyttää kiirehtivän
Tavaraa laivaan sullomaan.

Miks' tyrskyyn aaloin haluatte
Suloisest' Neckarlaaksosta?
Schwarzwaldin hongat humisee,
Spessartiss' paimentorvi soi.

Tuoll' erämaassa kaukaisessa
Valtaapi kaipuu mielenne
Viel' nähdäksenne kotilaakson
Ja Saksan viljavainiot.

Se kuva teitä houkuttelee,
Siell' unissakin väikkyilee,
Ja kuten satu, muinoin kuultu,
Sielunne silmiss' uudistuu.

Siirtyminen Saksasta on epäilemättä *välttämätöntä*, osaksi asukasten liian suuren määrän, osaksi työttömyyden tähden, joka viimeksi mainittu seikka meidän rakkaassa isänmaassamme on käynyt kestäväksi yhteiskunnan taudiksi. Varmaankin moni meren tuolla puolen löytää, mitä kotimaa heille ei ole suonut — varman toimeentulon ja vielä enemmänkin. Milt'ei ihmeellistä on, kuinka perheet, jotka vuosikymmeniä vanhassa isänmaassaan turhaan ovat raataneet ja raastaneet, suhteellisesti lyhyessä ajassa ovat päässeet varakkain uudessa maailmassa. Mutta surullista on kuitenkin, ett'ei vanha Saksan emämaa jaksa ravita lapsiansa. Surulliset, hyvinkin surulliset ovat useimmiten siirtymisen syyt, juutalaiset ja koronkiskoajat ovat näet, melkein aina siihen tehokkaammat vaikuttimet kuin katovuodet ja työnansion puute. Pimeä ja sumuinen on monenkin siirtolaisen tie uudessa maailmassa. Ja useapa siellä hukkuu teille tietämättömille, eikä kukaan vuodata kyyneliä heidän tähtensä, ei kukaan ojenna heille auttavaa kättä. Ei kenenkään pitäisi siirtyä Amerikkaan, jolla ei ole sivistystä, maailman tuntemista ja koetuksen kestänyttä kykyä, joll'ei heillä ole varmat paikat tiedossa ja taatut tuttavat tuolla puolen valtameren. Mutta ennen kaikkia pitäisi *nuoria, kauniinnäköisiä tyttöjä* varoitettaman siirtymästä, ell'ei tunneta mitkä varmat ja luotettavat henkilöt heitä perille päästyään tulee ohjaamaan ja johtamaan. Tässä ei ole tarpeen tarkemmin todistaa tätä väitettä, eikä se olisi sopivaakaan. Ken vähänkin tuntee Amerikan oloja, ymmärtää liiankin hyvin mitä tarkoitan. Minä säikähdin huomattessani "Elbe"-laivassa niin monta yksinäistä naista, jotka tahtoivat "koettaa onneaan" siellä vieraassa maassa. Että annoin heille monta vakavaa ystävällistä neuvoa, sitä en tarvinne sanoakaan.[2]

Aluksi olivat useimmat huolissaan vaan siitä kuinka merimatka kävisi, ja siihen huoleen olikin syytä, niinkuin kohta saamme nähdä. Rauhoittaakseni lukijoita, tahdon kuitenkin tässä jo mainita, että tämä "Elben" matka oli nopein, minkä mikään Lloydhöyrylaiva on tehnyt, ja että kaikki ne suuret ja pienet harmaa- ja vaaleanhiuksiset ihmiset, jotka 2 p:nä Elokuuta meidän kanssamme läksivät merille, terveinä ja raittiina astuivat maalle New-Yorkissa. (Apt. 27: 44).

Kun olen hyvä Bremeniläinen tekisi minun melkein mieli suunnitella "Elbe"-laivan kuvaa, ennenkuin lähdemme satamasta. Epäilemättä kuvailisin silloin yhtä kauniimpia höyrylaivoja, mikä milloinkaan on mertä kyntänyt. Mutta tämän tehtävän jätän muille siihen harjaantuneemmille kynille. Mutta ken tahtoo matkustaa Englantiin, hänen ei pitäisi kulkea ikävää tietä Blissingenin kautta, jolloin öiseen aikaan kuljetaan meren poikki eikä siis nähdä sitä ensinkään. Hänen pitäisi hyvänä saksalaisena käyttää *saksalaista* höyrylaivaa, ja mieluummin "Elbeä", jos niin sopii. Ei missään maailman ravintolassa lukijat voi elää hauskemmin. Hytit ovat, kuten luonnollista, enemmän somat kuin tilavat, mutta ne ovat, niinkuin kaikki mikä laivassa on, kiiltävän kirkkaat ja varustetut oivallisilla vuoteilla ja niin moninlaisilla

mukavuuksilla, että siellä tuntee olevansa hyvällä mielin — jos näet on tottunut merillä kulkemaan. Meritautista ei "Elbe'nkään" uhkea komeus voi varjella. Eräs metalliastia ja vielä enemmän pelastusvyö, jota ei puutu minkään vuoteen alta, ilmoittavat salaperäisesti ja kuitenkin kyllin selvästi että täällä eletään epävarmalla pohjalla. *Syömähuone* sohvineen ja istuimineen, maalauksineen ja veistoksineen, oivallisine pianeineen ja runsaine kirjakaappineen — puhumattakaan *naisten huoneesta* — loistaa ruhtinaallisessa ylellisyydessä. Mitä ravintoon tulee, niin sillä on yksi ainoa vika: se on liian uhkea ja vaarallinen kuolevaisille, jommoiset he ruumiinrakennukseltaan enimmäkseen ovat. Onneton se, joka tahtoo nähdä joka vadin pohjaa ja maistella kutakin ruokalajia! — Ihmeelliseltä tuntui minusta niinkään laivaväen osoittama erinomainen kohteliaisuus, katteista alkaen pienimpään kengänkiillottajaan saakka. Samaa sydämellistä ja totista ystävyyttä näin osoitettavan myöskin siirtolaisille välikannella, eikä vähemmässä määrässä kuin kannen alla matkustajille. Ainoastaan jos ken käyttihe törkeästi, niin häntä hartevat merimiehet kursailematta kohtelivat.

Minulla oli suuri nautinto kerran saada kulkea jonkun verran matkaa *siirtolaisten* parissa. Kuinka usein olinkaan — lähdön edellisenä päivänä — saarnannut heille; kuinka usein olinkaan nähnyt heidän lämpimäin kyyneltensä vuotavan, kun minä, heidän viimeisessä jumalanpalveluksessaan kotimaassa, saatoin heidän mielensä palaamaan isänsä kotiin, siihen kirkkoon, jossa he olivat kastetut, ripille päästetyt ja vihityt — tuon vanhan lehmuksen luo, joka kasvaa tuvan ovella ja puron luo, joka solisee tuolla puutarhan takana. Kuinka usein olinkaan tuntenut sydämeni liikutetuksi heidän kanssansa veisatessani: "Rakkaasta kodostamme Nyt, Herra, matkustamme Sun armos varjossa; Siis ota huomaas meitä Ja vakaisia teitä Johdata siipeis suojassa!" — ja nyt oli laulu melkein tauota surusta ja nyhkytyksistä, kunnes Jumalan lohdullinen sana taas sai heidät rauhoittumaan ja tyyntymään, kun minä puhuin jostain tänkaltaisesta tekstistä: "Kuule minun rukoukseni, Herra, ja ota minun huutoni korviis, äläkä vaikene minun kyynelten tähden; sillä minä olen muukalainen sinun tykönäs ja vieras, niinkuin kaikki minun isäni" (Ps. 39: 13), tai kun pyysin heitä kääntymään kaikkivaltiaan Jesuksen puoleen, joka käy vetten päällä, — kun neuvoin heitä toivomaan ikuista kotia taivaallisessa isänmajassa, jonne kaikki Jumalan lapset iäksi kokoontuvat.

Sellaisten hartaushetkien loputtua meidän veljeskuntamme kauniissa rukoushuoneessa sain palkinnoksi monen kiitollisen kädenpuserruksen, ja usein kuulin minä tai muut virkaveljet, jotka toimittavat samaa jumalanpalvelusta, eron hetkenä: "Ah, herra pastori, rukoilkaa meidän edestämme." Mutta sen jälkeen he katosivat näkyvistä, eikä voitu nähdä kuinka heidän sitten kävi. Nyt sain kerran *matkustaa* heidän kanssansa. Ja sentähden kiiruhdin, saatuamme hyttimme järjestykseen, *välikannelle* nähdäkseni kuinka rakkaat kansalaiseni siellä majailivat. Ei voi sanoa, että nuo mahdottoman suuret makuuhuoneet näyttivät järin kadehdittavilta. Suurenmoista ja mestarillisesti järjestettyä ilmavaihdoslaitosta tulee kiittää siitä että ilma oli jotenkin puhdas, mutta luonnollisesti on tila kovin niukka niin monelle ihmiselle ja kaikelle sille pienelle tarveskalulle, jota he kulettavat mukanaan. Vuoteet ovat järjestetyt pitkiin leveisiin, päällekkäin oleviin hyllyihin, jotenkin niinkuin rihkamakauppiaan puodin seinät. Kun kaikki nukkuvat, niin kaikki ovat herttaisia ja koko huone on soma sopusoinnun kuva. Mutta kun kaikki lukuisat lapset itkevät, kun meritautiset ähkivät ja puhkivat niinkuin kuoleman kielissä olevat, "maksaisaan veroa Ahtolan väelle," — kun joku unissakävijä lähtee oudoille retkilleen — silloin en tahtoisi siellä olla. Koettelin saada puhetta aikaan ihmisten kanssa, mutta aluksi kiinnitti kaikkien huomion meri, joka juuri nyt alkoi näyttäytyä koko hirvittävässä komeudessaan.

Hyvänä perheenisänä läksin siis paikalleni, s.o. vaimoni ja lasteni luo.

Ja se olikin tarpeen, sillä kannella voi jo nähdä varsin nurkuvan näköisiä ihmisiä — lieveätä sanaa käyttäkseni. Mitä lähemmäksi tulimme Hollannin rannikkoa, sitä uhkaavammaksi kävivät vaahtopääaallot. Räikeästi kirkuen kaartelivat kalalokit laivamme korkeita purjepuita, tuuli kiihtyi myrskyksi, ja aallot olivat niin korkeita, ett'en moisia tähän asti ole nähnyt paitsi maalauksissa, vaikka jo ennenkin olin monenlaisissa ilmoissa merillä liikkunut. — Suurenmoista oli nähdä mahtavan höyrylaivan taistelua rajusti riehuvien aaltojen kanssa. Tosin halkaisi ja polki rautainen hirviö ylpeät laineet, mutta ikäänkuin solvausta kostaaksensa vyöri halaistu aalto kuohuten, raivoten kannelle ja ryntäsi säälimättä siellä olevien ihmisjoukkojen keskelle. Ensin kohtasivat tosin ankarat aallot ainoastaan siirtolaisia alisella kannella, mutta vähitellen lähenei kostea käsi meidän luoksemme, ja myrskyisen yön jälkeisenä aamuna näimme, että yksin laivan savupiiputkin olivat valkoisella suolakerroksella peitettyt. Surulliselta ilveilyltä näytti, kun sellainen halaistu aalto ukkosen pauhulla syöksi siirtolaisten joukkoihin nälkäisen pedon tavoin, joka kauheasti ulvoen karkaa lammasmaahan. Nuoret miehet nauroivat ensi säikähdyksestä toinnuttuaan, puistelevat ja riemuitsivat; vaimot ja tytöt huusivat, käärivät huppuvaatteet ympärilleen, ja töytäsivät mikä minnekin turvaa etsimään; ukot näkivät mielipahakseen piippunsa sammuneena. Moni katseli surumielin hattuaan, jonka tuulen viima vei ulapalle. Ainoastaan ne, joita meritauti tuimimmin vaivasi, olivat niin välinpitämättömän näköiset ikäänkuin olisivat ajatelleet: "Hukkukoon laiva, hukkukoon koko maailma, se on yhdentekevä." Tämä vaiva on onneksi terveellinen tauti, eikä tavallisesti ole pitkälinen. Mutta Elokuun 2 päivän iltana oli surkuteltavain meritautisten luku sangen

suuri, ja jo ennen kuin tuli pimeä, pötkivät kaikki kannen alle. Vihdoin täytyi meidän väistyä.

Yö oli sysimusta, ei yhtään tähteä tuikkinut ja sade virtaili pilvistä. Myrsky ja hyrskyvien aaltojen mylvinä, laivan rytinä ja kiikkuminen oli niin kauheata, että huolistuneet sielut olisivat voineet luulla paholaisen vihoviimeisiä vehkeitänsä yrittäneen. Mutta todellisuudessa kulki kaikki säännöllistä menoaan. Tätä eivät ne tietysti helposti voineet uskoa, joiden sydäntä viiltävää ähkinää vähä väliä kuulimme läheisistä hyteistä. Meilläkin oli sairaut tyttäreemme hoidettavina, ja siten tuntui yö suljettujen ikkunaluukkujen takana loppumattoman pitkältä. Sen kuluessa oli hyvä ajatella, kuinka sama Pohjanmeri, joka nyt ympärillämme myrskyili, aina muinaisten fenisiläisten ajoista asti oli tullut lukemattomien erinäisten laivojen kosteaksi haudaksi, ja kuinka tuhansien pelottomien merimiesten luut tämän kaikkein myrkyisimmän meren pohjalla odottavat kuolleista nousemisen aamua. Hyödyllistä meille kaikille oli epäilemättä, ett'emme sinä yönä aavistaneet asiaa mikä varsin kohta oli tuleva koko maailman tiedoksi, että, näet, "Mosel", "Elbe"-laivan kaunis sisko, joka muutaman päivän perästä kulki jälkiämme, surkeasti oli hukkuva Englannin rannikolla.

Kiitin hytissäni Jumalaa, ett'en ollut laivan katteini. Mieleni tuskastui ajatellessani sitä miestä, joka tänä myrskyisenä yönä seisoj komentosillallaan johtamassa laivaa, ja jonka oli vastattava niin monesta sadasta sielusta. Oi, mikä sanomaton hämmennys olisikaan syntynyt, jos jokin onnettomuus olisi meitä kohdannut tuona pimeänä, myrskyisenä yönä. Mitä olisikaan pelastusvyöt ja pelastusvenheet auttaneet tätä naisten, lasten ja vanhusten paljoutta? Iloitsin siitä, ett'en minä ollut vastuunalainen.

Mutta näitä miettiessäni kuulin äänen sanovan: Olethan sinäkin katteini samoin kuin mies tuolla komentosillallaan, eikä vähempi määrä sieluja ole sinulle uskottu. Eikö sinun kirkkosi - eikö seurakuntasi ole sinun laivasi —? Eikö saarnastuolisi ole "siltasi" —? Eikö sinun tule uhrata kaikki voimasi, vieläpä elämäsiikin saattaaksesi seurakuntalaisesi tämän pahan maailman syvyyksien, karien ja tyrskyjen läpi *satamaan*, ei New-Yorkiin, vaan taivaallisen maailman satamaan —? Silloin valtasi minut kova tuska ja sydämen ahdistus — mutta en huoli lukijoille tunnustaa kaikkia mitä sinä yönä tunsin sydämessäni. Suokoon Jumala, että ne hyvät päätökset, jotka tein "Elben" hytissä toteutuisivat teoissani ja toimissani!

Yö oli pitkä, mutta päättyi viimeinkin. Ja kun se vihdoin oli päättynyt, niin se olikin *kokonaan* päättynyt; sillä nyt ei ainoastaan myrsky ollut asettunut, — ei, nyt koitti mitä ihanin päivä, jommoista ainoastaan merillä näkee. Verhottavana ja loistavan juhlallisena nousi aurinko merestä luoden vielä korkeille hyökylaineille ihmeellisen purppurahohteen. Nyt unohtuivat pian yön kärsimykset. Äkkiä vilisi kannella ihmisiä. Joukottain kömpi siirtolaisia maanalaisesta luolastansa tervehtimään taivaallista valoa. Kertomustensa mukaan olivat he yleensä paremmin nukkuneet kuin kannen-allamatkustajat. Näillä oli suuremmat mukavuudet, edellisillä paremmat unet. He olivat tottuneet vähempiin vaatimuksiin ja olivat sentähden onnellisemmat. Kuinka lieneekään ollut, nyt ainakin nauttivat vanhat ja nuoret taas "kunnan aterian". Kärsitty meritauti näytti vaan parantaneen ruokahalua ja ruoansulatuselimiä. Täytyy tunnustaa, että milt'en kadehtinut päivän pitkään nähdessäni minkä ruoan paljouden nämät rakkaat ihmiset suuhunsa söivät pohjoissaksalaisen Lloyd-yhtiön kustannuksella, enkä ensinkään saata käsittää kuinka niin huokeista piletihinnoista on mahdollista antaa niin hyvää ja runsasta ravintoa. Useimmat siirtolaiset olivatkin sentähden varsin tyytyväiset ja moni vakuutti minulle ei koskaan eläissään syöneensä niin hyvää ruokaa kuin täällä "isä Lloydin luona."

Olimme siis kaikki erittäin tyytyväiset osaamme. Yleinen ilo kasvoi kasvamistaan sitä myöten kuin meri tyyntyi. Kello ei vielä ollut 8, kun lauluaharrastava koulumestari Spessartista oli koonnut ympärilleen joukon poikia ja tyttöjä. Saksalaiset laulut kaikui milloin iloisesti milloin vienon surullisesti yli siintävien laineiden. Raajarikko mies, joka oivallisesti soitteli käsiharmoonikaa, toimitti orkesterin tehtävää. Enimmästi laulettiin kansanlauluja, kuitenkin ei ollut vastenmielistä, kun minä ehdotin ja aloitin: "Nyt kaikki Herraa kiittäkää" ja "Jumala ompe linnamme." Mutta sitten kaikui taasen: "Odenwaldiss' tammi kasvaa," "Läksi impi mataramaalle" j.n.e. Kyynel enti silmäni, kun laulajat lauloivat "ihanasta vieraasta maasta" ja sitten — ainakin parikymmentä kertaa toistivat toisintosäkeen: "*Mutta kodiks' se ei muutu.*" Yhä uudestaan alkoi joku ikäänkuin vaistomaisesti: "*Mutta kodiks' se ei muutu,*" johon kaikki yhtyivät laulaen: "*Mutta kodiks' se ei muutu.*" Se tunki läpi luiden ja lihain. Mutta Jumalan kiitos! Nämä unohtumattomat laulut ovat kotikuusten huminaa, joka ei milloinkaan voi kadota. Ja kaikkien saksalaisten kouluopettajien tulisi pitää pyhänä velvollisuutenaan painaa oppilaittensa muistiin ja sydämiin meidän ihanat sekä hengelliset että maalliset laulumme. Se olisi heille suuremmaksi hyödyksi, kuin hiukasen kemian, fysiikan ja laskennon tyrkyttäminen, jota he eivät voi sulattaa. Mutta, Jumala paratkoon, moni meidän kouluopettajistamme ei enää itse taida laulaa; he ovat liian "ylhäiset"; he ovat liian ylhäiset laulamaan, syystä että ovat liian ylhäiset uskomaan. Eteläsaksassa näyttää asiat tässä suhteessa olevan paremmalla kannalla kuin pohjoisessa. Vai ovatkohan badilaiset, hessiläiset, baijeriläiset ja schwabiläiset imeneet laulunsa ilmasta? Kuinka lieneekään, useimmilla laulajilla näytti olleen kokonainen laulukirja *muistissa*, ja ani harvat kopeloivat laulukirjaa *taskustaan*. Oi, kuinka rikkaat ovatkaan köyhät saksalaiset, niin kauan kuin pitävät runo-arrettansa kunnialla ja säilyttävät sitä sydämissään! Kuinka lohdulliselta tuntuikaan ajatella, että nämä siirtolaiset veivät

mukanaan kotimaan vanhat rakkaat laulut Pohjoisamerikan kaupunkien hälinään, yksinäisille aromaille ja aarniometsän uudisasutuksille. Ne ovat ikäänkuin kultainen vyö, joka heidät yhdistää isänmaahan. Niin kauan kuin nämä laulut elävät heidän sydämissään, he eivät ole kodistaan eksyneet, ja pimeätä kuolon yötä Mississippin tai Eriejärven rannoilla valaisee vielä vanha saksalainen virsi: "Oi veriin haavoitettu pää." Tähän suuntaan pidin rakkaille laulajille, joiden luku jo oli noussut lähes pariin sataan, lyhyen esitelmän, jota kiitollisella mielellä kuunneltiin.

Ylimalkaan puhelimme Elokuun 3 päivänä moninaista keskenämme minä ja maanmieheni. Tulin taasen nyt — kuten useasti ennenkin, Bremenissä siirtolaisia kohdatessani — siihen vakuutukseen, että suuri osa siirtolaisia on parasta, ytimekkäintä kansaamme.

Taitava laatumaalaja, joka tahtois kuvata siirtolaisten elämää ja toimia, olisi täällä tavannut verrattoman rikkaat ja viehättävät ainekset. Ajateltakoon tätä kirjavaa paljoutta pukuja kaikista Saksanmaan ääristä! Täällä joukko ukkoja, jotka tupakoiden vakavasti pakinoivat entisiä ja nykyisiä asioita. Tuolla pieniä poikia ja tyttöjä, jotka ovat alkaneet perehtyä elämääns merellä ja avojoaloin hyppivät liukkaalla laivan kannella. Tuolla toisia, jotka halukkaasti kuuntelevat kertomuksia, joka ei minulle rauhaa antanut, ennenkuin minäkin sain kertomataitoani näyttää. Tuolla puoleksi piilossa mahdollottoman suurten ilmotorvien takana nähdään nuorten äitien lapsiansa imettävän ja miesten liikuttavan kärsivällisesti tarjoovan heille selkänoljaa. Tuossa vanha mummo mytystään ottaa kotoa tuodun makkarapalasen, silmäili sitä syvästi huoaten ja — syö sen makeaan suuhun. Onpa täällä rakastavia pariakin, jotka toisensa ovat tavanneet vasta laivassa. Ihmeellisen pikaan ovat he toinen toiselleen lausuneet tuon "ikuisesti sitovan sanan." Merimatka suloisine joutenoloineen on — kuten jokainen ihmistuntija ymmärtäne — omansa lemmen liekkiä sytyttämään. Mutta valitettavasti lienee suuresti epäilyksen alaista, ovatko — kuten muuan merimies minulle vakuutti kaikki avioliitot jotka solmitaan merellä onnellisia.

Eräs avosydäminen amerikalainen antoi minun tietää, että minä, viaton pappi, asianymmärtävien, s.o. merimiesten mielestä olin todellinen syy eilispäivän myrskyyn, ja juuri sentähden että olin pappi. Hän oli edellisenä päivänä kuullut merimiesten sanovan: "Eipä ihmettä että ilma on niin tuimaa — onhan meillä pappi laivassa." Tämä on näetten puhetapa ja varsin yleinen taikausko merimiehissä. Epäilemättä on meidän pappien kiittäminen entistä virkaveljeämme Joonasta tästä pahansuovasta ja vihamielisestä katsantokannasta. Joonaan piti, kuten tietty — vaan ei tahtonut — olla parannuksensaarnaaja Ninivessä; hän pakeni Jehovaa ja läksi merille, ja meri nousi häntä vastaan, kunnes hän siihen syöstiin. (Lue Joonaan kirjan 1 luku.) Siitä kauheasta tapahtumasta on noin 2600 vuotta kulunut, ja yhä vieläkin täytyy pappien, saarnaajien ja profeetain kärsiä merimyrskyjä ja myrskyjä ja myrskyisiä meriä. Niin kauan elää muisto pappien synneistä. Niin katoamattoman vaikutuksen ne tekevät maailman ihmisiin. Niin vähän niitä unohdetaan maailmassa, jossa kaikki maa (kuninkaitten valtaistuimetkin) niin pian häviävät ja tyhjiin raukeavat.

Eikö totta, rakkaat virkaveljeni, tämä on vakava asia. Muutoin minua ei heitetty mereen, niinkuin ennen muinoin Joonas. Mutta minä en sitä pyytänyt. Niinkuin sanottu, meri tällä kertaa tyyntyi, vaatimatta pappia uhriksi, seurasipa vielä erinomaisen ihana päivä. Merkillistä kyllä nyt ei sanottu: "Ilma on niin kaunista, koska meillä on pappi laivassa". Enkä jäljestäpäinkään lukenut missään sanomalehdessä "Elben" tehneen matkansa niin nopeasti, sentähden että pappi oli laivassa. Surullista, surullista! Myrskyt ja sateet tuomme mukanaamme, mutta päiväpaiste tulee meidän ansiottamme. Tämä ei mitenkään ole — sen kaikki maailmantuntijat tietävät — ainoastaan kunniallisten merimiesten luuloa, vaan samaa luulee myöskin moni ymmärtäväinen ja hienosti sivistynyt henkilö, joka kuuluu mannermaan ylhäisiin seurapiireihin. — Mitä meidän, rakkaat virkaveljeni siihen tulee tehdä? *Älkäämme* taivaan tähden *tehkö mitään* siihen! Älkäämme ainakaan väkivallalla ruvetko todistamaan tätä luuloa vääräksi, sillä silloin pian sanottaisiin, että papit eivät kelpaa yhtään mihinkään, kun nyt voimme edes herättää myrskyä, joka usein on sangen terveellistä tämän maailman liikkumattomalle vedelle. Älkäämme siis tehkö mitään sen vastustamiseksi, vaan näyttäytykäämme vain maailmalle ihmisinä ja kristittyinä, kristusihmisinä, iankaikkisuuden ihmisinä, s.o. jos me *olemme* sellaisia, ja samallaisina maalla ja merillä, myrskyissä ja päiväpaisteissa — niin pääsemme siten vähitellen vapaiksi entisistä synneistä.

3. Englanti näkyvässä.

Näihin mietteisiin vaipuneena en huomannut, että meri ympärillämme oli niin täynnä laivoja, suurempia ja pienempiä, ett'en milloinkaan missään ole moista nähnyt. Purjelivat kyntivät valkoisten joutsenten näköisinä siintävää meren pintaa. Mutta voiton niistä veivät näöltään vähemmin viehättävät höyrylaivat, jotka kaikkia Euroopan kansakuntain lippuja kantaen suuntasivat kulkuaan idästä länteen ja länneestä itään. Me olimme, näet, aikoja sitten Englannin *kanavassa*, maailman enimmin käytetyssä merikulkuväylässä, ja minä ylpeilin siitä että meidän saksalainen "Elbe"-laivamme nopeammin kuin yksikään muu alus halkoili suolaisia laineita. Noin klo 10 tienoissa aamupuolella sanoin erälle laivan

upsierille; "Mikä mahdolloman suuri purje se on, joka nousee aalloista tuolla pohjassa, ja joka hetki hetkeltä kasvamistaan kasvaa?" — "Niinpä niin" — kuului vastaus — "se on todella mahdolloman suuri purje, sillä se on 400 jalkaa korkea ja sitä sanotaan tavallisesti Doverin liitukallioksi!" — Siis oli Englannin rannikko näkyvissä! Aivan oikein, kohta näkyikin Doverin linnoitus, joka mustana ja uhkaavana kohosi yli valkoisen kallion, kohta näkyi viheriöitä, hymyileviä kukkuloita laidunmaineen ja karjalaumoineen, kohta näkyi itse kaupunki satamineen ja purjepuumetsineen.

Tämä oli siis Englanti! Ranskan rannikko häämöitti synkkänä ja pimeänä etelässä, mutta anglosaksien, keltien ja normannien maa näyttäytyi iloisimmassa auringonvalossa. Tämä oli hyvä enne, ja se toteutui, sen tahdon nyt jo ilmaista, tällä kertaa loistavasti. Elokuu v. 1882 oli Saksassa sadeaika, jonka vertaista meidän maassamme ani harvoin nähdään, mutta samaan aikaan oli meillä iloksemme etelä-Englannissa melkein yhtämittaa mitä herttaisinta ilmaa. Tämä oli sitä otollisempaa kun muuten syystä puhutaan Englannin *lyjyharmaasta* taivaasta. Näytti siltä kuin pilvet silloin eivät olisi päässeet kanavan poikki. Jos tämä ei seurannutkaan siitä, että eräs saksalainen pappi vietti vapaa-aikaansa Englannissa, niin oli se kumminkin hänelle iloksi, ja hän kiitti joka päivä Jumalaansa siitä. Nyt kiitin aluksi liikutetuin sydämin siitä, että minun oli suotu mitä en rohkeimmisakaan nuoruuden unelmissa aavistanut, että näet saisin käydä tässäkin maassa, jossa on niin paljon huomiota, mieltymystä herättävää. Tuntikausin ihailin ihanata rannikkoa, jossa yhä astui näkyviin uusia ja äkkiarvaamattomia kauneuksia. Sinä hetkenä kangasti mielessäni tämän saarennon suurenmoinen historia, jota valtakuntaa ihmeellisesti suojelee meren hopeavyö ja äkkijyrkät lumivalkoiset kalliot paremmin kuin kaikki maailman insinöörit ja linnanrakentajat saattaisi sitä suojella. Kerroin lapsilleni uhkarohkeista skandinavialaisista viikingeistä, vanhoista angleista, sakseista ja normanneista, jotka muinaisina aikoina tuhoavilla sotarekkillään valloittivat maan. Mutta minä kerroin heille myöskin voimallisista vihollisista, jotka ovat yrittäneet valloittaa Englannin kykenemättä sitä tehdä, kerroin Hispanian "voittamattomasta armadasta," jonka Jumalan ilma hävitti, ja Napoleon I:sen suuresta laivastosta, jonka urhoollisen amiraali Nelsonin kanuunat löi pirstaleiksi j.n.e.

Oi, kuinka runollista, kuinka lumoavaa, kuinka vapaata on elämä merellä! Kuinka siellä riemuitsee jokainen verentilkka uhkeassa nuoruuden innossa! Erittäin viehättävä on semmitenkin tämä matka suoraan Englannin lumivalkoista kalliorannikkoa kohti. Ja vielä ihanampi kuin auringon valossa on rannikko arvatenkin kun se kuutamon salaperäisessä taikavalossa lumivalkeana kohoaa tumman meren helmasta. Mutta me olimme täysin tyytyväiset auringonkin valoon.

Kello 5 jälkeenpuolenpäivän näimme *Portsmouth'in* ylpeine linnoituksineen (joiden kaikki tulikidat tähtäävät Ranskaa kohti) ja *Spithead'in* sataman mahtavine sotalaivoineen. Mutta etelässä näimme melkein kivenheiton matkalla meistä lumoavan ihanan *Wight*-saaren rohkeine kallioineen, etelämaisine kasvillisuuksineen, karjalaumoineen, jotka vetivät vertoja schweitsiläisille, ihmeellisen kauniine puineen. Tuo sievä amfiteaterin muotoon rakennettu kaupunki on *Cowes*-saaren pääsatama, ja uhkea linna tuolla puolen kaupunkia on *Osborne*, kuningatar Viktoorian mielipaikka. Nytkin hän siellä asuu ja silmäilee epäilemättä tänä hetkenä merta. Ei sentähden että me tulemme "Elbe"-laivassa, vaan sentähden että nuoret rikkaat englantilaiset juuri tänään iltapäivänä hänen ja meidän nähden toimittavat *kilpapurjehdusta*, kuningattarelle suureksi kunniaksi ja meille vielä suuremmaksi huviksi. Unohtumaton näky oli nähdä soleat veneet, purjepuut täpötäynnä lumivalkeita purjeita nuolen nopeudella ilt-auringon hohtavassa valossa kiitävän ohi vihannan saaren. Meren rannalta ja lipuilla koristetuista, liikkumattomista höyrylaivoista katselee lukematon ihmispaljous suuressa mielenjännityksessä iloista kilpailua, ja korkeilla riemuhuudoilla ja liehuvilla nenäliinoilla tervehdittään jokaista saavutettua voittoa.

Mutta nyt oli meidän heittäminen rakkaan "Elbe"-laivamme hyvästi. Vähäpätöisen pieni höyrylaiva, joka jo Doverin kohdalla annetulla merkillä oli käsketty tänne, laski meidän laivamme rautaiseen laitaan. Lyhyt, sydämellinen hyvästiheitto vaan, ja me olimme pelkkien englantilaisten joukossa englantilaisella alueella, sillä pienoinen höyrylaiva oli englantilaisen seuran oma. Ystävälliset tullivirkamiehet tarkastivat meidän matkakapineemme, tai oikeammin sanoen he olivat tulleet sitä tekemään, ja näyttivätkin haluavan tutustua kapineisiimme. Mutta he uskoivat minun saksalaisia kasvojani ja klassillista englanninkieltäni. En tosin vielä ollut tullut tietäneeksi mitkä englantilaiset sanat merkitsevät "tullinalainen" ja "matkalaukku". Mutta kun minä rohkeasti ja ujostelematta sanoin: "Nothing Zollpflichtiges is in the coffers",[3] osoittivat he hymyilyllä ymmärtäneensä mitä tarkoitin. Right! Right! (oikein, oikein!) arvelivat nuo kunnan miehet, ja meidän laukumme jäivät avaamatta. Ensimmäiset kielentaitoni kokeet olivat siis päättyneet onnellisesti, joka tuotti minulle hyvät tulevaisuuden toiveet.

"Elbe" jatkoi kulkuansa melkein rautatiejunan nopeudella länteenpäin. Meidän matkamme oli pohjaa kohti, Southamptoniin, ja me olimme mielisämme siitä että kuljettiin hitaammin — sileä merenlahti, joka metsäisine kukkuloineen ja soreine huviloineen nyt aukeni silmäimme eteen, näytti huutavan sivukulkeville: "Pysähtykää, pysähtykää, älkää kiiruhtako!" Mutta noin kello 7 tienoissa laskimme kuitenkin rantaan sotalaivojen ja kauppa-alusten keskellä. Pian olimme ravintolassa, joka tarjosi

sellaista mukavuutta ja hupaista ylellisyyttä, jota tapaa ainoastaan Englannissa. Huoneet, käytävät, etehiset olivat pehmeiden mattojen peittämät — makuuhuoneissa tavattiin mitä parimmat kylpylaitokset ja kaikki mikä suinkin mukavuuteen ja virkistykseen kuuluu — ja kaiken tämän lisäksi tapasimme iloksemme pöydällä vielä suuren Raamatun. Ja seinällä tervehti meitä väripainoksella tehty raamatunlause kauniissa puitteissa, "*Mikä on ihminen, ettäs häntä muistat? eli ihmisen poika, ettäs häntä etsiskelet?*" Ps. 8. Oltiin kotona tuolla vieraassa maassa; oltiin metsien keskellä, vaikka kuulimmekin outoja ääniä joka haaralta. Jumalan sana on side, joka yhdistää kansat *yhdeksi* perheeksi.

SILMÄNPISTÄVÄT KANSALLISET OMITUISUUDET.

1. "En vaan Englantiin!"

"Lähden minne tahansa, mutta en vaan Englantiin!" tämä oli monen vuoden kuluessa ainainen vastaukseni, kun mikä usein tapahtui — kutsut tuli Englannista. Ja minä olen kuitenkin muuten ihminen, joka varsin kernaasti matkustan; ja ne jotka pyysivät minua Lontoossa käymään olivat ja ovat minun likeisiä ystäviäni, ja minä tiesin että heidän talonsa oli tarjoava minulle mitä hauskipaa kotia. Siitä asia ei rippunut. Mutta minulla oli voittamaton *ennakkoluulo Englantia vastaan*, sekä Englannin maata että kansaa vastaan. Suotakoon minun tässä suoraan ilmaista ja kertoa mitä minulla sydämessäni oli Englantia vastaan. Tätä en sano sentähden että muka minun yksityiset mielipiteeni mitään merkitsisivät; mutta en luule erehtyvänä, kun uskon, että lukemattomilla muilla saksalaisilla on samat epäilykset, samat ajatukset kuin minullakin. Mutta näiden lehtien tarkoitus on, sen tahdon heti mainita, saattaa rakkaita maanmiehiäni joukottain lähtemään poikki kanavan perinpohjin tutustuaksensa kansaan ja maahan. Sillä mitä minuun tulee, niin minun täytyy tunnustaa, että olen "perinpohjin kääntynyt". Kuten usein ennenkin elämässäni tuli minun, lyhytnäköisen ihmislapsen, oppia ett'en tiennyt mikä minulle oli hyödyllistä ja terveellistä. Kuten usein muutenkin elämässäni täytyi minun kiitollisuuden kyyneliä vuodattaen tunnustaa: "Herra Jumalani, minä kiitan sinua, että vastahakoisuudestani huolimatta olet tehnyt minulle, minkä tehnyt olet." Niin oli minun usein ennen käynyt, ja niin täytyy minun sanoa Englannin matkastanikin. Noudatin vihdoin englantilaisten veljeni usein uudistettuja ystävällisiä kutsumuksia, koska pidin vääränä olla lähtemättä seposelälleen avatusta ovesta vieraasen kansaan ja maahan. Pidin *velvollisuutenani* tällä tavoin laajentaa henkistä näköpiiriäni ja tehdä jotain kehityksekseni. Mutta ajattelin, että Lontoosta, sen meluavasta hälinästä ja huminasta, palajaisin kotiin uupuneena, tylsänä, vieläpä rusennettuna ja ärtyneenä. Ja nyt onkin käynyt ihan päinvastoin. Viiden viikon olo Alppien ylängöllä ei olisi saattanut enemmän virkistää väsynyttä ruumistani kuin viiden viikon oleskeleminen etelä-Englannissa. Mutta mitä henkisen näköpiirini laajentamiseen ja ajatusmaailmani suurentamiseen tulee, niin en milloinkaan ole matkaa tehnyt, joka läheskään olisi tuottanut minulle samaa hyötyä. Rückert sanoo jossakin:

Kun uuden kielen opit, henki vangittu
Vapautuu povessasi, mykäks' tuomittu,
Se toimens' alkaa omast' elinvoimastansa
Ja näköalat avaa uudet kokonansa.

Mitä suuri runoilija tässä aivan oikein sanoo jokaisesta uudesta *kielestä*, se pitää paikkansa vielä enemmän jokaisen uuden *kansan* suhteen, jota rakkaudella ja luottamuksella koetellaan oppia tuntemaan. Mutta se pitää paikkansa semmitenkin mitä Englannin kansaan tulee, niinkuin kohta saamme nähdä.

"Mutta sanokaa, mitä teillä oikeastaan oli Englantia vastaan?" — kuulen kysyttävän. No niin, juuret vastenmielisyyteeni ovat, niinkuin ajatustemme kaikki muutkin juuret, *lapsuuden ajasta* etsittävät. Kun olin noin 13 vuoden vanha, matkustin enoni kanssa Rein-virralla. Tapasimme ravintoloissa, höyrylaivoissa, vuorilla ja linnoissa suuret joukot englantilaisia. Useimmat heistä käyttäytyivät niin pöyhkeästi, niinkuin me muut emme olisi olleetkaan ihmisiä, ja esiintyivät kaikkialla niin kopeasti, niinkuin he olisivat itselleen vuokranneet tai ostaneet kaikki Reinin maakuntamme ihanuudet. Mutta enoni, kun tuskissani kerroin tämän havaintoni, sanoi halveksivasti: "sellaisia ovat nämä kylmäsydämiset, kalaveriset ihmiset joka paikassa, — härkämäisiä, niin että pois laidalta; minä en milloinkaan lähde majoilemaan ravintolaan, jossa on englantilaisia".[4] Tämä painui syvästi nuoreen sydämeeni, sillä enoni oli minun silmissäni maailmantuntija, johon tuli luottaa. Mieltäni katkerointi se, että nämä muukalaiset käyttäytyivät meidän alueellamme, niinkuin he olisivat olleet sen haltiat, ynnä se että heitä useinkin niin kohdeltiin, koska heillä aina oli kultarahat käsissä.

Myöhemmiltä matkoiltani opin tosin tuntemaan useita erittäin herttaisia englantilaisia; mutta

ylimalkaan vakaantui kumminkin ensimmäinen mielipiteeni, semmitenkin kun se jo oli käynyt ennakkoluuloksi. Ylipään näkyivät kuitenkin kaikki Albionin pojat kaikkialla olevan samankaltaiset, tapasi heidät sitten Grindelwaldin jäätiköillä, Parisin bulevardeilla tai Wienin Praterilla, Kölnin tuomiokirkossa tai briilin terassilla Dresdenissä. Sekään seikka, että lukuisat englantilaiset, jotka asuvat keskuudessamme täällä Bremenissä, ovat käyneet sydämelleni rakkaiksi, ei voinut ajatustani järkähyttää. Pidin sitä onnellisena sattumana, ja muuten olivat nämä melkein kaikki herttaisia kristittyjä, niin ett'ei siis heistä voitu mitään päättää kansasta kokonaisuudessaan.

Vanhemmaksi tultuani kuulin myöskin paljon puhuttavan englantilaisten politiikista. Sitä ei liioin kehuttu, vaan moitittiin melkein kaikkialla mitä halvimmaksi ja itsekkäisimmäksi kauppiaspolitiikiksi kaikkia ihanteita vailla. Se häpäisevä sota, jonka kautta "kristityt" englantilaiset pakanallisille kiinalaisille tyrkyttivät ihmissyöpää, kansojatuhoavaa opiumia, täytti sydämeni oikeutetulla, pyhällä kauhulla. Kuin hinduit ryhtyivät kapinaan englantilaisia hallitsioitansa vastaan, harrastin niinikään kiihkeästi pakanoiden asiaa näitä kristittyjä vastaan. Minun silmissäni oli pelkkää ulkokullaisuutta, kun luin, että englantilaiset suurella innolla ja suurilla kustannuksilla tahtoivat saattaa evankeliumia samalle kansalle, jota he hallitustavallaan niin julmasti kohtelivat. En vielä tänäkään päivänä suuresti ihaile englantilaisten politiikkaa, mutta ennen en tullut ajatelleeksi, että työskenteliät lähetystoimen alalla ja politiikin määräjät ovat eri henkilöjä; en tullut ajatelleeksi, että, jos kaikkien kansojen ulkomaan politiikka punnitaan Jumalan sanan tai vaikkapa omantunnon vaa'alla, ei yhdenkään kansan politiikki kestäisi. Haijinfilosofia (itseäni olen likinnä) on ylimalkaan valtiomiesten politiikin määräjänä, kuulukoot mihinkä kansaan tahansa.

Mitä edelleen kuulin ja luin englantilaisten *kirkollisesta ja kristillisestä* elämästä, oli myöskin minulle ainoastaan osaksi mieleen. Tosin herätti minussa johonkin määrin kunnioitusta heidän pyhänpäivänviettonsa; mutta puritaanilainen yksipuolisuus tuntui siinä taas loukkaavalta. Suuremmoinen lähetystoimi ja alttiiksiantaumus ihmisyyden ja Jumalan valtakunnan hyväksi teki minuun yleensä valtaavan vaikutuksen. Mutta tämäkin ihailu väheni suuressa määrin, kun näin, kuinka yksipuolisesti ja moittivasti englantilaiset kristityt tuomitsevat meidän mannermaalaisten ja semmitenkin meidän saksalaisten kirkollisia olojamme. Aivan moni puhuu niistä, niinkuin vallitsisi täällä pakanallisuus, jota huonosti voidaan peittää, ja niinkuin muka oikea evankeliumin saarna vasta täällä oli alotettava, ja tietysti englantilaisten toimesta. Törkeällä ja loukkaavalla tavalla vähääkään ymmärtämättä saksalaista luonnetta ja sen omituisuutta ovatkin muutamat englantilaiset kristityt siellä täällä Saksassa yrittäneet kääntää näitä "pakanoita". Koska meillä ei ole tuota ankaraa pyhäpäivänviettoa, koska vapaampi tuuli puhaltaa meidän yliopistoissamme, koska sentähden monikin kirkkomme papeista on uskottomuuden miehiä; — koska lukemattoman monet saksalaiset rohkeasti ja ivallisesti herjaavat ja pilkkaavat kaikkea mikä on kirkollista ja kristillistä (jota englantilaiset eivät niin helposti tee); — koska saksalaiset sanomalehdet yleensä ovat enemmän kirkollisvihollisia kuin englantilaiset; — koska ennen kaikkea kristillisyyks Saksanmaassa ei kannata samaa pukua ja asua kuin tuolla puolen kanavan, — niin nuo hyväntahtoiset mutta yksinkertaiset ihmiset eivät saata huomata sitä alkuperäistä, ytimekästä hengellistä elämää, joka kaikesta yllä sanotusta huolimatta on meidän saksankansamme ilon syynä. *Uskonnollisesta elämästä Englannissa* olin tosin lukenut paljon ylistystä, ja kadehdittavalta näyttikin minusta siellä vallitseva yleinen kirkollisuus. Mutta jäykkiin muotoihin kangistunut valtiokirkko tuntui minusta liian lain-alaiselta, ja lukemattomien independenttien teot ja toimet muistuttivat minusta liiaksi koneistoa ja tehdasta.

Tämä kaikki painoi raskaasti mieltäni. Edelleen oli minut huolestuttanut kertomukset *seuraelämän jäykistä tavoista ja muodoista* kanavan toisella puolen. Vaan kun nauttii vapaa-aikaa, niin on ensimmäinen virkistykseen ehto, että voi liikkua hiukan vapaasti. Mutta minulle oli julistettu: "Ken ei käytä meistä ja kahvelia ihan sillä tavoin kuin herrat englantilaiset pitävät sopivana, häntä pidetään auttamattomasti raakana muukalaisena, olkoon hänellä muuten vaikka kaikki ylienkelin tavat", ja sen lisäksi: "Aina kun sikarin poltat, täytyy sinun pahantekijän tavoin paeta kellarikerrokseen tai romuhuoneen viho viimeiseen sopukkaan; jos taas juot lasin olutta tai viiniä, niin ole varma siitä, että joku kiihkeä raittiusmies tai absolutisti jo katselee sinua argussilmin ja farisealaisesti päättään pudistaen tekee ristinmerkin sinun tähtesi." — Mutta erityisenä esteenä oli mielestäni puuttuva *kielentaitoni*. Mitä ei tunne, sitä ei voi rakastaa. Minä en rakastanut englanninkieltä (en voi nytkään sanoa, että se minusta on kaunista). Minusta tuntui tarpeettomalta oppia sitä kieltä, joka oikeastaan on kauhea sekasotko kaikenkaltaisista kielistä. Ääntäminen ainoastaan oli minusta siinä omituista, mutta sanavarasto on lainattu melkein kaikista muista kielistä. Mutta englannin kielen omituista ääntämistä kaikkine nenä- ja kurkkuäänineen en voinut kärsiä. Pilkkakirves Heikki Heine sanoo siitä: "Ota muutamia sanoja suuhusi, kääntelee niitä siinä pari kertaa pitkin ja poikki, sylkääse ne sitten suustasi — se se on englannin kieltä." Tämä kuuluu häijylle, ja häijysti sanottu se onkin; mutta rahtunen sievää siinä sittenkin on. Tätä rahtusta käytin kauan tietämättömyyteni vanhurskauttamiseksi ja pyhittämiseksi. Mutta kuka voi oppia tuntemaan jotakin kansaa ja maata kieltä taitamatta? Mitä minun siis tuli tehdä? Minun täytyi vanhoilla päivilläni vielä kerran alkaa aakkosista englannin kieltä oppiakseni. Tämä oli vaikea tehtävä. Mutta kun siihen voin käyttää varsin vähän aikaa, kun lisäksi en

ensinkään voi omistaa itselleni "kielimiehen" nimeä, niin edistyin, opettajani erinomaisesta taidosta ja kärsivällisyydestä huolimatta, tuiki vähän. Kuten pelonalainen sotilas läksin taisteluun. Tieto ett'ei mitään ymmärrä tai ainoastaan puoleksi ymmärtää mitä sanotaan, että joka paikassa tulee ymmärretyksi ainoastaan puoleksi tai kokonaan väärinymmärretyksi, vaikuttaa sen että tuntee itsensä voimattomaksi, nöyryytetyksi ja epävarmaksi, ja käypipä pian sellaisissa oloissa luulevaksi ja ärtyneeksi. Pääsee pian tyhmien kirjoihin muitten, vieläpä omisakin silmissään, kun ei taida puhua eikä kuulla. Mutta kukapa — paitsi mahdollisesti se, joka todella on viisas — tahtoo pitää itseään tuhmana? Kuvittelin siis mielessäni itseäni kaikkialla syrjäytetyksi, ihmisten säälin- vieläpä naurunkin-alaiseksi, ja tuskallinen huoli ja kalvava kaiho täytti tätä ajatellessani mieleni. — Kaikkien muiden onnettomuuksien lisäksi tuli vielä yksi. Ensimmäinen englanninkielinen kirja minkä luin, ja vieläpä vähää ennen lähtöäni, herätti eloon kaiken vanhan ja uuden vihani, kaiken vanhan ja uuden vastenmielisyyteni Englantia vastaan. Kirja oli nimeltään "German Home Life" (Perhe-elämä Saksassa). Kirjan tekijä on muuan "ylhäinen" ja nerokas englannitar. Hän on, kuten itse sanoo, seitsemän vuotta elänyt Saksassa, ja olisi siis voinut jotain nähdä ja oppia. Mutta kirjallansa tekijä todistaa, että hienosti sivistynyt englannitar voi seitsemän vuotta elää toisen kansan keskuudessa tajuamatta sen luonnetta ja omituisuutta sen vertaa, kuin sivistymätön saksalainen ymmärtäisi englannin kansaa elettyänsä seitsemän kuukautta Kentissä tai Wales'issa. Puheena oleva naiskirjailija todistaa kirjallansa, että hänessä, niin nerokas ja terävä kun onkin, on eräs vika, joka valitettavasti löytyy lukemattomissa hänen kansalaisissaan. Englantilaisilta puuttuu yleensä nuorteutta, kykyä rakkaudella tutustumaan toisen kansan omituisuuksiin. Ja tämä puute on yhteydessä puuttuvan nöyryyden ja liiallisen itseensä tyytymisen kanssa. Useimpiin englantilaisiin näyttää syvästi juurtuneen vakuutus, että *Englanti on kaiken mitta*, että kaikkea siis täytyy mitata englantilaisella mitalla, että kaikki mikä englantilaista on, laatuansa on parasta ja etevintä, niin ett'ei mitään kiistaa siitä tai mitään vertailua saata kysymyksenkään tulla. Seuraus tästä yksipuolisuudesta on, että he vallan hyvin pystyvät tajuamaan toisen kansan vikoja ja puutteita, mutta eivät ensinkään sen hyviä puolia. Tästä katsantotavasta saapi myöskin englantilaisten "taipumaton itsepäisyys" selityksensä, ja siinäpä juuri on yksi pää-syistä siihen vastenmieliseen vaikutukseen, jonka he tekevät muihin. "German Home Life"-nimiseen kirjaan palataksemme, sävyisimmätkin saksalaiset (joihin minä valitettavasti en voi itseäni lukea!) tuntisivat verensä kiehuvan, kun esim. lukevat, että sukanneulos ja hapankaali estävät Saksan naista kaikista aatteellisista pyrinnoista — että melkein kaikki miehet juoksentelevat kirjavissa virkapuvuissaan ja viettävät paraan osan päiväänsä ravintoloissa — että sopusoinnun ja kauneuden aisti saksalaisissa kodeissa loistaa ainoastaan poissaolollaan — mutta jo riittää ja hyvinkin riittää! Ja sellaista kirjaa ostetaan Englannissa kilvan ja se vahvistaa noitten jalojen saarelaisten luuloa, että he ovat ihmisistä parhaat. Vaan minä tunsin tätä kirjaa lukiessani pakanallisen halun kastaa kynäni sappeen, jos joskus jotain Englannista kirjoittaisin. Ja nyt täytän kumminkin rauhallista mustetta, sillä olen:

2. Hauskasti pettynyt odotuksissani.

Vastenmielisyyteni Englantia kohtaan on nyt kokonaan hävinnyt; mitäpä sanonkaan: "nyt" — Tuskin olin ollut *kahdeksan päivää Englannissa*, kun koko sotaisen sotainen intoni oli mennyt menojaan. Sillä suurta *kunnioitusta* herätti minussa tämä vapaa ja voimakas kansa, ja — minun *sydämeni* veti minut näiden ihmisten puoleen, jotka liikkuvat ympärilläni, ja olo heidän keskuudessaan tuntui hauskalle, turvalliselle ja tutulle. Voisihan olla mahdollista, että minua liian hyvästi kohdeltiin, että sen kautta olen ikäänkuin lahjottu. Englannin muuten niin pahassa huudossa oleva taivas hymyili meitä vastaan melkein koko viisiviikkoisena sielläolo-aikanamme. Ne olosuhteet, joissa elin, olivat vielä niin mieluisat ja vapaat kuin suinkin mahdollista. Ne monet saksalaiset ja harvat englantilaiset, joiden kanssa minä *likemmin* tutustuin, olivat erinomaisen miellyttäviä ihmisiä. Minulle onkin kerrottu, että *etelä-Englannissa*, jonka minä ainoastaan olen oppinut tuntemaan, asuu herttaisimmat, älykkäimmät ja kunnollisimmat kaikeista britteistä. Olkoon niin; minä puhun siis ainoastaan etelä-Englannista, ja puhun ylipäätään vaatimattomasti ainoastaan siitä minkä *vaikutuksen* sikäläiset olot minuun ovat tehneet. Mutta minulla oli onneksi käytettävänäni, paitsi kahta hyvää silmääni, luotettavia ja kokeneita oppaita ja kielenkääntäjiä, jotka hyväntahtoisesti minulle soivat arvokasta apuansa, milloin vaan mieleni teki. Nämä ynnä muut ovat täydentäneet, kartuttaneet ja vahvistaneet huomioni, ja hyviä kirjoja Englannin oloista olen käyttänyt laajentaakseni näin hankittua tietomääräni.

"Mutta jokohan teistä todellakin on tullut oikea englantilainen, joka näkee kaikki ruusuhohteessa?" kuulen sanottavan ja kysyttävän. Vastaukseni on: ei mitenkään! Minun Saksanmaani ei milloinkaan ole ollut minulle rakkaampi kuin nyt. Huomasin myöskin että moni ennakkoluuloistani ei suinkaan ollut perätön, mutta että toiset sitä vastoin olivat aivan perättömät. *Sellaisia* ihmisiä esim., jotka nauroivat minua tai kärsimättöminä kääntyivät minuun selin hirveitten kielivirheitten tähden, en ensinkään tavannut. Sekä keskellä jättiläiskaupungin Lontoon hälinää, että Richmond'in ja Windsor'in rauhallisilla kukkuloilla, — sekä lumoavan ihanassa Wight saarella, että runottarien vanhassa kaupungissa Oxfordissa, sekä suurissa merikaupungeissa ja kylpypaikoissa, Southampton'issa, Portsmouth'issa, Brighton'issa ja Eastbournessa, että niissä somissa ja hiljaisissa kylissä, jotka näimme satunnaisen

kotimme Bromleyn läheisyydessä, — aina ja kaikkialla kohdeltiin minua herttaisen ystävällisesti, ja nähtävästi juuri *sentähden* että olin muukalainen. Tosin Englannissa ei tapaa sitä puheliasta kohteliaisuutta, joka on Parisin ja Dresdenin asukkaille omituinen. Englantilainen on varsin niukka sanoistaan, vaikka nämä itsestään jo ovat kylläkin lyhyet; mutta aina annettiin monta selvää sanaa, käytännöllistä viittausta ja sydämellistä silmäystä, kun kulloinkin tarvitsi. Rautatie- ja poliisivirkamiehet olivat minusta ihka ihmeteltävät liikuttavan, väsymättömän palvelemishalunsa kautta; — mutta eteenpäin kiiruhtavat cityn herratkin osoittivat ylimalkaan kohtelussaan veljellisyyttä. "Punasen Bedecker'in" [5] varoitusta, ett'ei pidä kysyä neuvoa muilta kuin poliisimiehiltä tai myymälänomistajilta en siis ensinkään noudattanut. Eikä minua kuitenkaan kertaakaan petetty eikä minulta mitään varastettu, ei maan päällä eikä alla. — *Pitää siis tutustua englantilaisiin heidän omalla alueellaan, jolloin huomaa heidät herttaisiksi, joll'ei itse ole herttaisuuden vastakohta.* Muista heikkouksista ja pahoista tavoista, joita ennen olemme maininneet, on sitä vastoin vaikeampi heitä vapauttaa. Mutta jos näitä vikoja tarkastaa heidän valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojensa vaikuttamina, niin ne näyttäytyvät aivan toisessa valossa. Mikä kaukaa katsottuna näyttää pelkältä hulluudelta ja ulkokultaisuudelta, näyttäytyy likeltä katsottaessa todellisten hyvien puolien luonnolliseksi *varjoksi*, niinkuin sanotaankin, että joka hyveellä on seuraajana vikansa, sen muka varjo (vika, Jumalan kiitos, kumminkin koskee ainoastaan elämää maan päällä, vaan ei taivasta). Tässä tarkoituksessa tahdon niin suurella oikeudella ja hengellisellä vapaudella, kuin syntiselle Aatamin lapselle on mahdollista, hieman valaista elämän eri aloja. Elämän Lontoon kaduilla, englantilaisten pyhäpäivänvieton, kaikenkaltaiset kirkolliset kokoukset, pelastusarmeija, raittius- ja kohtuullisuuspyrinnöt, paheiden pesät Lontoossa ja pelastavat kädet tässä Sodomassa j.n.e. j.n.e. tahdomme esittää silmiemme eteen; lopuksi mielimme vakavasti tutkia mitä meillä saksalaisilla kristityillä täällä on opittavaa.

Mutta sitä ennen sallittakoon minun mainita pari sanaa englantilaisten huomattavimmista kansallisista omituisuuksista. Maanpiirin kansakunnat syyttävät heitä, kuten tiedämme, että he liiksi tuntevat oman arvonsa, ovat ylenmäärin tyytyväiset omaan itseensä, rajattomasti ihailevat omia hyviä puoliaan. Tämä syytös ei saatakaan olla perätön, ja englannin kansan täytyy omaksi ja maailman hyväksi tehdä perinpohjaista parannusta tästä synnistä. *Ystävällisinkin* muukalainen, joka matkustaa Englannissa, on johonkin määrin yhtyvä tähän syytökseen. Mutta englantilaisella alueella on hän myöskin oppiva paljoa paremmin arvostelemaan tätä itsetuntoa. Lontoon pörssin ovella on luettavana ihana raamatunlause: "Maa on Herran ja kaikki mitä siinä on." Albert prinssi, kuningattaren puoliso, on itse valinnut tämän kirjoituksen, ja se on hänen uskonnolliselle aistillensa ja tunnollensa kunniaksi. Mutta muuan ranskalainen kirjevaihtaja, joka pörssin avausjuhlaaksi oli tullut poikki kanavan, kirjoitti kovin närkästyneenä pariisilaiseen sanomalehteensä: "Niin uhkaylpeät ovat nämä englantilaiset, että he julkeavat kirjoittaa pörssin ovelle: 'Koko maa on Lordin.'" Tämä juttu kiersi tietysti hyvänä makupalana koko ranskalaisessa sanomalehdistössä, — mikä seikka loistavasti todistaa ranskalaisten pintapuolisuudesta ja raamatuntuntemista, Kuitenkin oli ranskalainen kaikessa tietämättömyydessään osoittanut suurempaa viisautta kuin hänellä todella oli. Hän lienee avausjuhlassa tullut huomanneeksi tuota lordien pöyhkeää itsetietoisuutta olevansa maailman hallitsijat. Ei näytä sattumukselta että aivan sama englantilainen sana "Lord" merkitsee 1) korkeinta olentoa, taivaan ja maan luoja ja hallitsijaa ja 2) englantilaista ylimystä, englannin maailmanvallan kannattajaa ja edusmiestä. Niin hurskas kun hän onkin, on englantilaisen olennessa jotain, joka ilmaisee: "Maa on lordien; me olemme maailman kuninkaat: sen me olemme, emme sillä tavoin, kuin yksinkertainen saksalainen runoilija laulaa; 'ilon kautta'; sen me olemme penny'n, shilling'in ja pund'in kautta, joita meillä on lukemattomin määrin, — sen me olemme edelleen laivastomme kautta, kulttuurimme, teollisuutemme ja yhteiskunnallisten laitostemme kautta. Me olemme maailman hallitsijat". — Ja kukapa tahtoisikaan kieltää, ett'ei näiden 30 miljoonan brittein vaikutus maanpiirillä ulkopuolella Eurooppaa ole suurempi kuin kaikkien muiden kansakuntain yhteenlaskettuna. Missä on se paikka maailmassa, jossa heillä ei ole siirtokuntiaan ja linnoituksiaan? Äärettömän rikas ja hedelmällinen Intia on heidän valtikkansa alaisena, ja vielä suurempi Kiinan maa ei voi liikahtaa vastoin heidän tahtoansa. Sekä Hyvän Toivon niemellä että Afrikan kulta- ja orjarannikolla ovat he tehneet mustat ja ruskeat hirmuvallat käskynsäalaisiksi, ja nyt laskevat he parast'aikaa raskaan kätensä pyramiidien maalle, maailman ikivanhaan vilja-aittaaan. Herkuleen patsaiden juurelle ovat he istuttaneet kanuunansa ja vanha friisiläinen saari Helgoland aivan lähellä Saksan rannikkoa on heidän vallassaan. Malta ja Kypron saari on heidän linnoituksinaan, joiden kautta he hallitsevat Välimertä ja Australian saarilla tyyneessä valtameressä liehuu heidän lippunsa. Meret saarineen ovat englantilaisten hallussa, ja omassa ihanassa saarensaan istuvat he turvallisina niinkuin Abrahamin helmassa eivätkä ole vuosisatoihin nähneet vihollista maassansa. Heidän kätensä on mukana kaikkialla ja kaikessa, mikä tapahtuu vaan päällä, ja heidän rikkautensa on kasvanut äärettömän suureksi. Mikä maailman on, se on Englannin; siltä tuntuu, kun siinä maassa matkustaa. Kaikki on parasta laatua, linnat ja kirkot, puistot ja taidekokoelmat, kaikki kilvan kiittää maan rikkautta. Mutta rikkaus on valta, niin kauan kuin elämme tässä maailman aikakaudessa.[6]

Englantilaiset ylpeilevät *suuresta vapaudestaan*, ja mikä tärkeämpää on, — he ymmärtävät myöskin sitä käyttäen. Jokainen joka tarkastaa englantilaisten elämää, on epäilemättä huomaama, miten tyvenesti, miten varmasti englantilaiset, sekä alhaiset että ylhäiset esiintyvät kaikkialla ja kaikissa

elämän oloissa. Hämmentymättä hän kulkee tiensä, missä tahansa liikkuneekin; hän tietää aina mitä hänen on tehtävä, mitä tekemättä jätettävä. Me saksalaiset olemme varsin monella alalla tottuneet tylsentävään ja valitettavaan holhunalaisuuteen ja uskallamme tuskin itse tarttua rautatievaunun käsikahvaan: Englannissa jätetään tuhannessa tapauksessa yksityisten mielivaltaan asiat, jotka meillä "viran puolesta" annetulla julistuksella on ankarasti kielletty. Englannissa kaikki on luvallista paitsi sitä mikä nimenomaan on kielletty, ja varsin vähän siellä onkin kielletty. Saamme alempana useampia syitä kummastella tässä suhteessa vallitsevaa ihmeellistä vapautta. Lakia kunnioittaa englantilainen vastustamattomana valtana. Hän ei pidä sitä vieraana ikeenä, vaan oikeutena ja järjestyksenä, jonka hän itse on määrännyt. Tästä seuraakin, että englantilaiset ovat peräti ystävällisellä kannalla hiljaisempien ja alhaisempien lain vartiain kanssa. Meillä on virkamiehissä alimmasta poliisipalvelijasta alkaen aina yläilmoihin asti jotenkin usein jonkun verran niin sanottua "Schnurrbärtige Feldwebelsmanier" (viiksiniekka vältvääpelin tapaa). Sen he lienevät oppineet sotaväessä palvellessaan tai virkavaltaisuuden koulussa. Mitä ikävimpiä yhteiskunnallisia onnettomuuksia onkin sentähden meillä se, että kansa yleiseen on ikäänkuin sotatilassa virkamiehiä ja lakia vastaan, ett'ei heretä arvostelemasta kaikkia hallituksen toimia; — tässä tulee muuten huomauttaa, että eräät saksalaiset jatkaisivat arvostelemisiaan, jos heitä hallitsisivat englantilaiset, tai vaikkapa vielä taivaan enkelitkin. Meidän kansalaisemme eivät luullakseni voisi sietää sitä vapautta, jota englantilaiset nauttivat. Heitä se ei näy haittaavan. Kristallipalatsin puistossa näin — silloin toimitettiin suuret ilotulitukset Cetewayon kunniaksi — kuusikymmentä tuhatta ihmistä koolla. Mutta vaikka siinä mustina virtoina tulvaili ihmistä pitkin ja poikki, ei missään näkynyt pienintäkään häiritsevää kohtausta. Parvittain kulki nuorisoa laulaen kristallipalatsin halki, toiset tanssivat palatsin terassilla tai sievällä nurmikolla, mutta ei mitään meluavaa ääntä kuulunut. Jokainen koki käyttäytyä gentleman'in (herrasmiehen) tavoin, ja kaikki oli niin rauhallista, että poliiseilla oli oikea juhlapäivä.

Mitä erittäin poliiseihin tulee, joita Lontoossa kohtaa joka askeleella, niin he herättivät suurinta ihailuani, olivatpa viedä sydämenikin. Niinkuin urhoolliset katteinit myrskystä ja hyrskyävistä aalloista välittämättä seisovat komentosillalla ja jakelevat käskyjään, niin seisovat poliisitkin paikallaan katukulmissa tähtiä aaltoilevaa, hyörivää Lontoonelämää, keskellä ihmisten, hevosten ja vaunujen hurjaa hälinää. He hallitsivat kaikki järkähtämättömän rauhallisina, mutta ainoastaan viittauksilla, sanaakaan virkkamatta; herjaussanoja ei lainkaan kuulunut. Jos ajopelit jossain paikassa olivat särkeytyneet ja vaunuvirta joutui peljättävään häiriöön, niin he viittasivat vaan kädellään niin ja niin ja niin; kaikki odottivat kärsivällisesti arvelematta, ja siten päästiin pikemmiten taas liikkeelle. Sen ohessa liiken poliiseilta aikaa vastaamaan kaikenkaltaisiin heille tehtyihin kysymyksiin, ja minäkin usein heitä kysymyksilläni vaivasin. Kohteliaimmalla tavalla seurasivat he huolestuneita naisia kadun toiselta puolelta toiselle ja kantoivat käsivarsillaan äidillisellä hellyydellä itkeviä lapsia poikki kadun.

Sanalla sanoen minusta tuntui kaikkialla Englannissa että ihmiset vähemmälläkin koulutiedoilla liikkuvat vapaammin, varmemmin ja itsenäisemmin kuin meillä. Näin kaikkialla kansakunnan, jonka povessa alkuperäistä luonnonvoimaa piilee runsaasti — näin kansakunnan, joka vielä suurella määrällä on verestä käyttämätöntä voimaa. Ja tämä ei koske vähimmin *ruumiillista puolta*. Näkee tavattoman monta kaunista ja voimakasta ihmistä, eikä sitä sovikaan ihmetellä, kun tietää, minkä arvoisena englantilaiset pitävät järjellistä ruumiinhoitoa. Mitä ruoanvalmistukseen tulee, niin minä en tosin voinut siihen suostua; mutta itse asianomaiset näyttivät siitä voivan oivallisesti. Kaikissa tapauksissa voivat saksalaiset englantilaisista oppia, kuinka ruumiin terveyttä on hoitaminen. Kaikkialla kohtaa ratsumiehiä ja ratsastavia naisia, myöhempinä aikoina myöskin pikajalalla ajajia, mikä kulkuneuvo saattaa olla hyvinkin terveellinen, vaikka se näyttää hieman lapselliselta kun vanhat ihmiset sitä käyttävät. Virroilla, järvillä, merenlahdilla vilisee veneitä, joissa naisia ja miehiä istuu, mitkä soutelemassa, mitkä purjehtimassa. Kaikilla niityillä ja laitumilla nuoriso lyöpi leikkejään, vieläpä täysikasvaneita työntekijöitä, miehiä ja naisia, nähdään siellä täällä joukottain olevan kriket'isillä, krocket'isillä ja lawn-tennis'illä. Lukemattomat ovat taivasalla toimitettavat, voimiakysyvät ja jantereitä vahvistavat harjoitukset ja leikit, ja väsymättömän innostuneet ovat niiden harjoittajat. Mitä kylpyyn tulee, niin on sanottu, että oikea englantilainen viettää neljänneksen elämänsä vedessä; mutta kaikkialla nähdään myöskin englantilaisten hankkivan enemmän raitista ilmaa huoneisinsa, ja että he paljoo enemmän liikkuvat ulkona raittiissa ilmassa kuin saksalaiset käsityöläiset ja työmiehet. Ja seuraus tästä kaikesta onkin silminnähtävä. Jos meidän kouluissamme saarnattaisiin hiukkasen enemmän terveysoppia kaiken ylellisen sulamattoman viisauden sijaan, niin se suuresti hyödyttäisi lasten aivoja, sydämiä ja vatsoja. Jos meidän hallitusmiehemme päättäisivät määrätä joka kylälle ja liiatenkin joka kaupungille suuren niityn tai puilla istutetun maapalstan nuorisolle kisa- ja leikkitantereiksi (niinkuin etelä-Englannissa on asian laita), niin se meno piakkoin tuottaisi suuren tulon.

Jos lyhykäisesti vielä kerromme yllä sanotun, niin emme ehdottomasti tahdo puolustaa englantilaisten paisunutta itsetuntoisuutta; mutta osaamme kumminkin paremmin arvostella sitä. Käsitämme paremmin, että englantilainen kaikkianne maailmaan ottaa mukaansa Englantinsa ja englantilaiset käsitteensä. Emme niin suuresti ihmettele että englantilainen, pystyttäköön telttansa arapialaiseen moskeaan varjoon tai ajakoon peuroilla Grönlannin jäätiköillä — kulkekoon höyrylaivassa Rein-virralla

tai toimittakoon venekulkuetta Niilivirralla tai astukoon Calcuttan katuja, — emme ihmettele, sanon minä, niin suuresti, että hän kaikkialla on sama englantilainen, jonkalaisena hänet kohtaamme Westminsterillalla Lontoossa. Olenta- ja toimintatapansa ottaa hän mukaansa kaikkianne. Hän ei mukaannu vieraitten kansojen tapoihin, vaan joka paikassa pistää englantilainen esiin. Hän käyttäytyy joka paikassa, niinkuin olisi Lontoossa; hän viettää pyhäänsä; hän pitää jumalanpalveluksensa; hän lukee, jos mahdollista "Times'insa" Saharan erämaassa samalla tapaa kuin hausassa kodissaan Greenwich'issä tai Chishehurst'issa. Harvoin hän koettaa päästä niiden ihmisten perille, joiden parissa hän elää, ja mitä hän näkee hyväksi heistä kirjoittaa, on enimmästä päästä perätöntä. Vaikka häntä tavataan kaikkien maanpiirin kansojen seassa, oppii hän kuitenkin harvoin kunnolleen toisen kansan kielen. Hän vaatii, että ne jotka joutuvat tekemisiin hänen kanssansa, oppivat hänen kielensä, ja niin jääpi hän omasta syystä muukalaiseksi kaikkialla Englannin ulkopuolella. Tämä "Englanti, Englanti ennen kaikkea" menee niin pitkälle, että englantilaiset lähetysaarnaat useinkin kyllä tyrkyttävät käännetyille pakanoille englannin kieltänsä sekä kotimaansa jumalanpalvelusta kaikkine ulkonaisine menoineen, mikä minusta tuntuu todelliselta kavallukselta puheena olevaa kansaa vastaan. Mutta he näyttävät luulevan, että maailma paranee jos se englantilaistuu niin paljon kuin mahdollista.

Tässä tahdon vielä lisätä, että huomioni usein on kiintynyt siihen suureen yhtäläisyyteen, mikä on *englantilaisten ja juutalaisten* välillä. Suuret eroavaisuudet ja vastakohtat ovat myöskin lukuun otettavat, ja ne englantilaisten eduksi, joiden rehellisyyttä, uskollisuutta, mielenmalttia, järkähtämättömyyttä, totuuden rakkautta ja urhoollisuutta nykyajan juutalaisissa ei ole hitustakaan. Mielettöntä otaksumista on tosin, että muka englantilaiset olisi nuo kymmenen kadotettua Israelin sukukuntaa, eikä englantilaisten sivistykselle suinkaan ole kunniaksi, että tuhannet heidän "sivistyneissään" ottavat korviinsa tätä hulluutta.

Ajan hukkaa olisi ruveta todistamaan tätä otaksumista hulluudeksi. Tarvitsee vain sanoa: "Velikulta englantilainen, kielesi ilmaisee sinut ja osoittaa päivän selvästi, mistä olet saapunut kadehdittavaan saareesi." Kuitenkaan ei ole pelkkää sattumusta, että juuri englantilaiset ovat tulleet ajatelleeksi olevansa valitun kansan jälkeläisiä ja että, kuten muinoin "pelastus tuli juutalaisista," se nyt on tuleva englantilaisista. Englannin valitulla kansalla ja Israelin valitulla kansalla onkin useita yhtäläisyyksiä. Niinkuin Israelin kansa oli eroitettu naapureistaan meren ja erämaitten kautta ja eli itseksensä muista kansoista erillensä, niin ovat englantilaisetkin vuosisatoja saarimaassaan eläneet erityistä muista eroavaista elämäänsä. Vaikka he tosin ulkonaisesti eivät ole olleet muista kansakunnista kaukana, niin ovat he kumminkin pysyneet niistä erillään ja kehittyneet aivan omituisesti. Suureksi osaksi tämän kautta on sekä englantilaisten että juutalaisten kansallisulkonäkö jyrkemmin muodostunut kuin minkään muun kansan. Tästä jyrkästä kansallisesta omituisuudesta huolimatta, joka on niin likeisessä yhteydessä heidän isänmaansa kanssa, tapaa kuitenkin sekä juutalaisia että englantilaisia kaikkialla maailmassa. Mutta ne pysyvät joka paikassa sinä mitä ovat, ja lapsikin tuntee heidät ensi silmäykseltä. Ja kaikkialla maailmassa kokevat he saada kaupan ja rahat käsiinsä. Ja siinä ne ovatkin onnistuneet; sillä nämä kaksi kansakuntaa ovat kieltämättä rikkaimmat maanpiirillä. — Juutalaiset ja englantilaiset ovat ylenmäärin vakuutetut omasta arvostaan. Sentähden rippuvat he kaikissa ilmanaloissa ja kaikissa oloissa erinomaisella sitkeydellä kiinni erityisessä omituisuudessaan, ajatustavassaan, elämäntavoissaan, jumalanpalveluksessaan ja liiatenkin pyhänpäivän vietossaan, jossa kristityt englantilaiset ovat milt'ei yhtä lainalaiset kuin lainalaiset juutalaiset. Epäilemättä on molempien kansakuntien sekä voima että heikkous mainituissa ominaisuuksissa. Rakkaisissa saksalaisissa veljissäni on liiksi juuri sitä, mitä englantilaisissa on liian vähän, ja päinvastoin.

Tahdon päättää tämän luvun pienellä eidyllillä. Ilolla ja kiitollisuudella muistan vielä päivällisiä, joilla olimme Greenwich'in puiston syrjässä eräässä englantilaisessa perheessä, jota täten sydämmellisesti tervehdän. Englantilainen isäntämme oli aikoinaan tuonut jalon puolionsa Saksan sydäimestä ja oli nähnyt sopivaksi toimittaa kosimisensa saksankielellä; hän oli siis oppinut saksaa, ennenkuin pyysi saksalaista neitoa vaimokseen. Muutamat lapsistakin ymmärsivät saksaa, ja kaikki ainakin lauloivat saksaa. Siten oli tämä herttainen perhe saksan ja englannin hengen sopusointuinen yhdistys, — valitettavasti erittäin harvinainen ilmiö. Tämän yhdistyksen siunausta koski siis, kuten helposti voi ymmärtää, *pöytäpuheet*, ja muun muassa lausuttiin, että paraat ihmiset mitä saattaa ajatella syntyisi, jos otettaisiin saksalainen nerollisuus ja englantilainen terve käytännöllinen ihmisjärki, suloinen saksalainen tyhjäntoimitus ja ponteva englantilainen toimellisuus, saksalainen itsekohtaisuus (subjektivismi) ja englantilainen vanhoillaan olevaisuus, englantilainen järjestämistaito ja saksalainen filosofia, saksalainen haaveilu ja englantilainen selkeys, saksalainen taipuvaisuus ja englantilainen itsepäisyys — ja nämä ainekset pantaisiin suureen tislaukseen, sekoitettaisiin kunnolleen ja tisleerattaisiin, ja jos sitten jokaiselle henkilölle molemmista kansakunnista annettaisiin osuutensa näin saadusta sekoituksesta.

Kun tätä ehdotusta ei helposti käy toimeen paneminen, niin pitäisi ainakin Saksan nuorison ahkerasti tavan takaa matkustaa Englantiin oppiaksensa tuntemaan englantilaisten tapoja ja luonnetta. (Alepana puhun senlaisen matkan tarpeellisuudesta semmitenkin nuorille saksalaisille teologeille.)

Samaten pitäisi niin monen kuin mahdollista noista pienistä omapäisistä gentlemanneista elää Saksassa, mutta todella myöskin elää saksalaisten parissa, oppia saksankieltä, saksan runoutta ja tiedettä, niinkuin saksalaiset Englannissa kovinkin usein englantilaistuvat. Nämä kaksi kansakuntaa ovat luodut toinen toistansa varten niinkuin mies ja vaimo. Oikein yhdistyneinä toisiinsa voisivat he helposti hallita maailman ja säätää maailmanrauhaa, mikä olisi heille itselleen ja maailmalle hyödyksi. Mutta jääkööt filosofiat ja tulevaisuuden musiikit. Vihanta on elämän ihana puu, ja nyt tahdomme kääntyä täyteläiseen ihmiselämään, semmoisena se meidät kohtaa Englannissa.

3. Elämä Lontoon kaduilla.

Aamulla elokuun 5 p:nä 1882 uskalsin ensikerran yksinäni lähteä aaltoilevaan elämään Lontoon kaduilla. Maankuululla London Bridge'llä jätin rautatiejunan, joka oli tuonut minut ystävällisestä Bromleystä aina kaupungin keskusta. Iloisin päiväpaiste vallitsi puolen penikulman päässä maailmankaupungista, mutta Lontoo itse oli kellahtavaan raskaasen sumuun peitetty, joka kaiken pimensi ja vaikeutti hengittämisen. Aaveentapaisina kohosivat suuret tehtaitten savupiiput sumusta; korkeampana niitä kaikkia tulipalo-muistopatsas[7] ja Tower'in mustat huiput ja yli kaikkien muiden pyhän Paavalin kupooli, joka näytti jättiläislaivalta tuossa sumumeressä. Aaveentapaisina ja äänettöminä kyntivät höyrylaivat Themseniä, jonka kuvatyöntä pintaa ei voinut sillalta nähdä pelkältä sumulta.

Lontoota ei voi sanoa kauniiksi kaupungiksi. Ken on nähnyt esim. Pariisin, huomaa siellä paljon useampia suurensuuria rakennuksia, jotka suurenmoisella kauneudellaan tekevät valtaavan vaikutuksen, ja sitä paitsi näyttää kaikki paljoa ystävällisemmältä, iloisemmalta, hymyilevämmältä. Taivas on iloisempi, kaikkien esineiden värit ovat iloisemmat, säveleet, jotka soivat ympärilläsi ovat iloisemmat, ihmiset ovat iloisemmat. Lontoossa ovat kaikki rakennukset tuon ikuisen sumun vaikutuksesta mustanharmaat; ihmisetkin ovat toisennäköisiä, harvoin näkee nauravia tai leikkiä laskevia, vielä harvemmin kuulee laulua ja soitantoa. Kaikki ilmaisee työtä ja kiirettä, olemisen taistelua — se se onkin Lontoon kuva. (Niitä Lontoon osia, joissa joka toinen tai kolmas ihminen minkä kohtaa näyttää ilmeiseltä juopolta, en tässä vielä ota puheeksi.)

Mutta viehättävä on Lontoo enemmän kuin mikään muu miljoonakaupunki — kauhean viehättävä. Kauheata on, että neljä miljoonaa ihmistä asuu niin likettäin. "Neljä miljoonaa," se on väleen sanottu, mutta, koettele kerta ajatella sitä lukua. Lontoon mahdottoman suuruuden kumoamiseksi on sanottu: "Siinä englantilaisessa kaupungissa asuu enemmän skotlantilaisia kuin Edinburgissa, enemmän irlantilaisia kuin Dublinissa, enemmän juutalaisia kuin Palestiinassa, enemmän roomalaiskatolilaisia kuin Roomassa." Tämä on todella kumoavaa puhetta. Mutta mitä kaikkea siinä tapahtuukaan, missä niin paljon ihmisiä on yhteen sullottu. Lontoon poliisin viime vuosikertomus ilmoittaa että v. 1881 "joutui hevosten jalkoihin 3,567 ihmistä, joista 127 kuoliaksi runneltiin ja 3,400 haavoittui; teille tietämättömille oli joutunut 15,251; jäljettömästi hävinnyt 177." Nämä ovat kuivia numeroita, mutta ken niitä ymmärtää lukea, löytää niissä surkean murhenäytelmän ja joutuu niiden kautta keskele suuren Babylonin kuohuvaa tyrskyä. — Enemmän huolestuneessa ihmisessä nämä tiedot kyllä vaikuttaisivat sydämen tykytystä, niin että hän tarkoin mieltisi ennenkuin rohkeaisi syöksyä niin vaaralliseen pyörteeseen. Tämän kirjoittaja uskalsi kuitenkin viiden viikon kuluessa yhä antautua vaaraan joutua johonkuhun mainittujen onnettomien lukuun, mutta syynä siihen ei ollut se, että hän olisi vallan vapaa huolellisuudesta, vaan se että hänen halunsa perinpohjin oppia tuntemaan maailmaa on vielä huolellisuuttaan voimakkaampi.

Vaan tule, rakas lukija, pysähtykäämme hetkiseksi tähän korkean kaasulyhdyn juurelle pörssin edustalle ja lähtekäämme sitten verkalleen astumaan Viktoriankatua p:n Paavalin kirkon ohitse Westend'iin. Mutta aikaa, paljon aikaa täytyy meidän varastaa matkallemme ja tarkasti käyttää joka hetkistä. Ikävälle matka sinusta varmaankaan ei tunnu, tai sitten et ansaitse Lontoota nähdä.

Oletko milloinkaan missään maailmassa tällaista vilinää nähnyt? Kymmentuhansittain tulvailee ihmisiä etukaupungeista cityyn, useimmat ruumis eteenpäin kumarruksissa, kun kiire on kova käsissä. Entäs tämä hurja ajo kaikkien näköisinä vaunuilla, joita vetää koirat, muulit, hevoset ja aasit. Niiden välitse kiitää kummitusten näköisinä huimat pikajalalla ajajat. Kaikilla on kiire, kova kiire. Kumminkin odottavat kaikki sanaakaan virkkaamatta kun liike äkkiä tukkeentuu. Lukemattomat hansom'it ja kab'it, omnibus'it ja ratavaunut kilpailevat höyrylaivojen ja maanalaisten ja maan päällä olevien rautateitten kanssa siirtämään ihmispaljoudet paikasta paikkaan. Tuossa on raudoitettuja korkeita, elefanttihevosten vetämiä, kuormavaunuja; ne ovat täpötäynnä kalaa tai ostronia, potaatteja tai lampaita. Mutta kukapa kaikkia voisi luetella? *Kaikki* mitä maa kaikissa eri ilmanaloissaan tuottaa näkyy virtailevan yhteen tänne Lontoosen ja kiertelevän sen katuja. Kun ensi kerran näkee tätä liikettä voi tuskin muuta ajatella mahdolliseksi, kuin että jotain tavatonta on tapahtunut tai on tekeillä, esim. tulipalo tai vallankumous. Mutta vähitellen tulee vakuutetuksi että tämä liike on varsin jokapäiväistä — paitsi jumalan kiitos pyhäpäivinä. Siunattu asia on että enemmän kuljetuilla kaduilla kivitys on vaihdettu

asfalttihuopaan tai puuhun; muuten ei minkään ihmisen korvakalvot kestäisi siellä kuuluvaa jyrää. Näin ollen kuuleekin nyt Lontoon kaduilla aivan vähän kolinaa, vaan ainoastaan humua mikä elävästi muistuttaa meren pauhua, ja johon ihmeen pikaan tottuu. Ainakin näyttävät nuo oudonnäköiset herrat tuolla siihen täydelleen perehtyneen. He kulkevat keskellä hälinää jättiläissanomalehti avattuna kädessään ja etsivät tuoreimpaa uutista Egyptistä. Pienet sanomalehtipojat eivät turhaan tarjoa Times'iaan, Standard'iaan, ja Daily-Nevs'iaan joka haaralla, joka puolella. Penny'ä satelee poikien likaisiin käsiin, ja joka ostaja alkaa heti lukea. Tuolla ylhäällä omnibus'in katollakin kiusaavat herrat (joilla kaikilla on välttämätön sylinterihattu päässä) silmiään englannin sanomalehtien hienolla painoksella. Mutta ei ainoastaan sanomalehtiä myydä kaduilla; tuhannet ihmiset, usein hyvin arveluttavan näköiset olennot, jotka ovat likeisessä yhteydessä rikostentekijäin kanssa, toimittavat kauppaansa kaduilla. Tulitikkuja ja leikkikaluja, hedelmiä, kukkia, kuvia, kelvottomia romaaneja, kaikkennäköistä tavaraa, ja kaikki satumaisen huokeasta hinnasta. Hävytön naimalehti, jossa sadottain "nuoria kauniita ja rikkaita ladyja" tarjoaa kätensä ja sydämensä, annetaan sinulle aivan ilmaiseksi ja maksutta. Mutta saattakaamme tämä onneton vanha nainen poikki kadun. Oletko häntä huomannut? Jo kymmenen kertaa on hän ollut lähtemässä ja uskaltamassa yrittää päästä yli, vaan joka kerta on hän taasen peräytynyt. Vihdoinkin valitsee hän epätoivoissaan pahimman hetken, ja jäisi varmaankin hevosten jalkoihin, joll'et auta häntä. (Huolestuneet luonteet valitsevat viimein aina epäsuotuisimman hetken alkaaksensa "elämän taistelua," se on sielutieteellinen tosiasia, jonka voit huomata paitsi Lontoossa, kaikkialla maailmassa.) Mutta *onneksemme* on ihmisrakkaus vienyt meidät toiselle puolelle katua, sillä siellä tarjotaan meille 1/2 penny'stä Cetewayon "Afrikan suurimman kuninkaan" muotokuva. Vaaditun rahasumman suuruus ei meitä säikähytä. Tuo musta herra on meidän silmissämme paljoa enemmän syöttiläshärän kuin herrasmiehen näköinen. Parast'aikaa hän oleskelee Lontoossa ja on päässyt kuningattarenkin puheille, ja sentähden hän on päivän sankari, ja koko maailma ostaa hänen hirveän rumaa kuvaansa. Vaan ent. Keisarinnan Eugeni'en ei olisi pitänyt vihan vimmassa Cetewayolle "hänen poikansa murhaajalle", osoitetusta kunnioituksesta lähteä Englannista, jossa oli löytänyt turvapaikan. Hänen olisi helposti pitänyt huomata, että tuota mustaa tirannia Lontoossa enemmän pilkattiin kuin kunnioitettiin. Katsos lähimmässä katukulmassa seisoo vanha akka tarjoomassa irtokuvia. Siinä istuu Cetewayo kuvattuna. Hän on aamiaiseksi syönyt 7 naulaa lihaa ja valittaa, että tuo pikku murunen saattaa hänelle ruoansulatusvaivoja. Toinen kuva esittää häntä apinapalatsin edustalla eläintieteellisessä puutarhassa ja syvästi liikutettuna hän siinä sanoo: "Tässä kuitenkin olen oikein kotona."

Katsos noita kullalle ja hopealle hohtavia vaunuja! Ohjaksissa on mies, jolla on kankipalmikko niskassa ja hiukset jauhoissa, takaistuimella samaan tapaan laitettu palvelija, ihan niinkuin eläisimme Ludvig XIV:n aikakaudella! ja tuossa ikämies, joka tuskin on ihmisen näköinen, — nälistynyt ja repaleilla verhottu; eläimen ahneudella hän syöksee omenankuoria katuloasta tavoittamaan ja hotkii ne halukkaasti suuhunsa.

Tuolta syrjäkadulta kuuluu julmaa soitantoa; ne ovat nekeriä, jotka siinä näyttävät temppujaan. Mutta jos heitä puhuttelet hyvällä saksankielellä, niin ne totta todenmukaisesti sinulle vastaavat: "Scheenster Härre, mer sein aus Dräsen." Tuolla torillapa vasta paljon on nähtävää. Toisella puolella on katusaarnaaja, joka ponnistaa kaikki voimansa äänensä koroittamiseksi, ja töin tuskin voit sittenkään kuulla hänen puhettansa. Mutta aina onnistuu hänen saada nuo vähä väliä toistetut sanat "taivas ja helvetti" lukuisten kuulijoittensa korviin. Toisella puolella nähdään intialaisen ilveilijän toimittavan selittämättömiä kujeitaan ja ilveitään. Keskellä toria äkseeräyttää oiva ryysyihin puettu lontoolainen hiiriä tai lintuja, vieläpä kilpikonniakin. Tuolla kulmassa p:n Paavalin kirkon takana puhalttaa slovaakki säkkipilliään, ja kaksitoista koiran pentua tanssii valssia hänen ympärillään. Tällä miehellä on suurin yleisö ja hän saapi palkinnokseen "uudestaan" huutoja ja penny'ä enemmänkin, sillä englantilaiset ovat hartaat eläinten ystävät ja Lontoossa tapaa majojakin joissa maksutta hellästi hoidetaan karanneita kissoja ja koiria.

Afrikan mustia ja ruskeita lapsia, — joukko kylmäkatseisia, ymmärtäväisiä, hiuspalmikolla koristettuja kiinalaisia, — ruskeita Englannin alamaisia Gangeen rannoilta, — uusiseelantilaisia kansallispuvussa (jonka huomattavin omituisuus on melkein kaiken puvun puute) liikkuu tuossa aaltoilevassa ihmisjoukossa, mutta ei kukaan sitä huomaa, se kun on varsin jokapäiväistä. Mutta muukalainen jää hämmästyneenä alallensa seisomaan tässä ihmiseressä pitäen kiinni kelloaan ja kukkaroaan. Siinä on merimiestä kaikista naapuri-kansakunnista, siinä on hienoa herrasmiestä, jotka kantavat raittiusnauhaa napinreiässä; skotlantilaisia sotamiehiä, kookkaita ylänkömaalaisia eriskummallisessa, melkein itämaalaisessa puvussa ja polvet paljaina seisoo tuossa tarkastamassa kuvamyymälän ikkunassa viimeistä Egyptin sotatantereen karttaa; nuoria miehiä, jotka kantavat pelastusarmeijan univormua, lähestyy ja pyytävät heitä täniltana saapumaan kokoukseen Oxfordstreet'in varrella. Nuo punaposkiset pojat, pitkät siniset takit yllään, ovat erään suuren oppilaitoksen oppilaita; he käyvät vielä tänäpäivänä avopäin, sentähden että joku englannin kuningas neljävuosisataa sitten niin on säätänyt. — Nuo "naiset" taasen näyttävät koristelleen päähinensä kaiken maailman lintujen kirjavilla höyhenillä. Ja tuossa kulmassa seisoo muuan herra, joka kaikille ohikulkeville jakelee kirjasia, nimeltä: "Kiiruhda

pelastamaan sielusi!" Täällä kantavat poliisit miestä sairausvaunuihin; hän on joutunut hevosten jalkoihin ja huutaa korkealla äänellään tuskissaan, mutta hän on ainoastaan yksi niitä monia tuhansia, jotka vuosittain joutuvat sen kohtalon alaisiksi. Säälimättä lainehtii elämänvirta yksityisten murrettujen olemusten yli, ikäänkuin ne olisi oljenkorsia vaan. Tuossa tempaa aalto erään syliinsä, syöksee hänet syvyyteen — hän uppoo, katoaa. Tuossa kaatuu ihminen nälkään nääntyneenä, täällä jää toinen hevoisten poljettavaksi; kukapa siitä huolii? Tuskan huudahdus — muutamat uteliaat katseet — he kannetaan vaunuihin — pois tieltä! kukapa tiennee ken se oli, kukapa tiennee kuinka heidän sitten on käypä? Mitä tässä yksityinen ihminen merkitsee? Niinkuin aalto nousee ja painun alas toisen suuremman jaloissa eikä enää voi tuntea sen sijaa — niin käy tässä maailmankaupungissakin tuhansien ihmisten, jotka kuitenkin kaikki ovat yhden äidin lapsia, ja Jesuksen Kristuksen verellä lunastetut. Ja jollei kristillisen rakkauden jälkiä siellä täällä olisi nähtävissä, niin olisivat olot vieläkin kurjemmat. Mutta oi kuinka vaikeaa nytkin on, tuota kihisevää vilinää tarkastaessa, uskoa *Jumalan kaitsemusta*, joka yksityisestä ihmisestä pitää huolta! Ei mikään muu paitsi se, että *itse on kokenut* tuota isällistä kaitsemusta, tässä voi pelastaa determinismiin, "sokean sallimuksen" uskoon, joutumasta.

Mutta me jatkamme matkaamme, katso tuota sokeaa ukkoa, joka lyöpi helähtävin kepin maahan ja siten kerjää sanaakaan virkkaamatta. Muuan nainen tarttuu hänen käteensä, taluttaa häntä rauhaiselle syrjäkadulle, antaa hänelle lahjan, ja lukee vielä lisäksi hänen kuullen lohdutuksen, sovituksen sanoja pienoisesta raamatustaan. Tuolla ryysyihin puetulla vaimolla on kolme pientä, milt'ei alastonta lasta sylissänsä, ja kangistunein silmin anoo hän armahdusta. Ja täytyisipä häntä armahtaakin, ell'ei hän olisi *lainannut* lapset ja ell'ei pyytäisi rahaa viinaa saadaksensa! — Mutta tässäpä naurettava — tai itkettävä kohta. Repaleiset poikanulikat juoksevat innolla, jota vaatisi jalompaa tarkoitusperä, omnibus'ien ja vaunujen keskelle, asettuvat päälleen, käsilleen, "pyörivät" j.n.e. vaikka he saavatkin sen parikymmentä kertaa turhaan tehdä, niin annetaan heille kumminkin 21 kerralla penny tai sixpence'inenkin. Sanalla sanoen kaikilla näet kummastuttavan vapauden, ja kuitenkin varsin vähän loukkaavaa.

Museoista, kokoelmista, historiallisista merkillisyyksistä, ajan hammasta kestävästä rakennuksista nyky- ja muinaisilta ajoilta en tässä tahdo puhua, vaikka maailman monessa suhteessa rikkain kaupunki tässäkin kohden osoitakse rikkaimmaksi Ystävä Bedecker kertoo niistä asioista kiitettävällä tarkkuudella, enkä minä kirjoita näitä riviä hänen kanssaan kilvoitellakseni. Mutta jos astelee katuja silmät auki tai joku perehtynyt lontoolainen oppaana, niin huomaa joka askeleelta mitä ei mikään matkustuskirja selitä ja mikä kumminkin on kaikkein omituisinta. Tässä esim. on *Paternosterkatu* (Isämeidänkatu), jonka varsilla tapaavat ainoastaan kirjakaupan kirjakaupan vieressä. Mutta kussakin niissä on ainoastaan erityisiä kirjoja. *Tuossa* kirjakaupassa myydään ainoastaan kirjoja jotka todistavat, että *Israelin kymmenen kadotettua sukukuntaa ovat tavattavissa Englannissa*, että siis englantilaiset ovat suurin osa valittua kansaa. Ikkunoihin asetetut mahdottoman suuret sukupuut näyttävät tämän ohikulkevillekin. Tämäpä oivallista englantilaista hullutusta! Siinä kentiesi osaksi syy siihen raivoon, jolla englannin sanomalehdistö kävi sotaa kaikkea juutalaisten vastustamista vastaan. — Tarkastapa tuota *vanhaa ravintolaa* likellä sitä kappelia, missä suuri Wesley kerran saarnasi, ja jossa hänen luunsa vieläkin lepää. Sen ikivanhan ravintolan oven yläpuolella näet kiveen hakatun aimo miehen, joka iskee maahan härän, ja sen alla nämä sanat: "Krotonilainen Milo iski kädenlyönnillään härän, ja söi sen yhdeksi veroksi. Oi jumalat, mikä vatsa sillä miehellä liekään ollut!" Silmännähtävästi on tämän kuvan tarkoitus ohikulkevissa synnyttää halua ravintolassa näyttää mihin heidän vatsansa kelpaa. Mutta poiketaanpas mieluummin tänne, kas, tässä vanhassa salissa istuu vakavia pitkillä hollantilaisilla liitupiipuilla varustettuja miehiä, jotka vankkojen oluthaarikkojen takana pitävät *puheharjoituksia*, siinä hurskaassa toivossa että he kerran parlamentissa saavat taitoansa näyttää. — Tässä musiikkisalissa soittaa koko joukko "taideniekköjä". Ei kukaan ihminen näytä heidän soittoansa kuuntelevan, ja heillä on kuitenkin lukuisa kuulijakunta. Musiikki johdetaan näet täällä telefooneilla 5 englannin penikulman[8] päässä olevaan kristallipalatsiin, ja siellä voit yhden shillingin maksusta nauttia musiikkia, jota soitetaan Piccadilly'ssä. Jos seuraat mukana tänne egyptiläisen noidan luo, niin saatetaan sinut uskomaan, että "ihmeitä" vielä tänäpäivänä tapahtuu niin että ymmärtäväisinkin ymmärrys siinä joutuu ymmälle ja kaikki katsojat värisevät. Ihmiseltä leikataan päät ja asetetaan jälleen paikoilleen, niinkuin se olisi leikintekoa vaan, ja vaimo vainajasi hengen voit manata näkyviin ennustamaan tulevia kohtaloitasi.

Tämä suurenmoinen kauppayhtiö tarjoaa sinulle ostettavaksi kaikki mitä ikinä maailmassa kasvaa tai valmistetaan. Sillä onkin myymälöitä ja konttooreja melkoinen joukko. Tässä osastossa voit esim. milloin mielesi tekee tulla naineeksi mieheksi, saatpa vielä, jos aiot pitää hienoja pitoja, vuokralla kenraalin tai kuuluisan taideniekan, tahi ilvehtijän tai pilkkakirveen; "maksaa illalta niin ja niin monta puntaa". Voitpahan myöskin täällä vuokrata kesytettyjä jalopeuroja, vaikka ne tosin viikolta maksavat noin 20 puntaa sterlingiä, ja siihen lisäksi jotain 10 kertaa niin monta lihanautaa. Ja tässä aivan vieressä pyydetään sinua kuulemaan hirveänkaunista kissain kaksinlaulua. Pääsymakso on vaan 1 penny, ja minä kadun vielä tänä päivänä, että minä sen pennyn säästin.

Varsin omituiset Englannissa ovat *ilmoitus- ja kehumistavat*. Jokainen joka etelä-Englannissa on

matkustanut, on varmaan huomannut, että jo kymmenkuntain penikulmain päässä Lontoosta kaikki pysäyspaikat ovat täydelleen peitetyt mahdottoman suurilla *ilmoitustauluilla*. Ei ne juuri rakennuksia kaunista, vaan tekevät ne korean ja kirjavannäköisiksi, sekä tuottavat kaikissa tapauksissa onnellisille rautatieosakkeitten omistajille kauniit rahat. — Entäs itse Lontoon kaupunki! Kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa paikoissa näet noita monivärisiä julistuksia, jotka kehoittavat käymään Alhamrakokouksissa, pelastusarmeijan kokouksissa ja jos jonkinlaisissa kokouksissa. Tässä nähdään 16-vuotias saksalainen jättiläsnainen kuvattuna luonnollisessa koossaan: hänen ojennettujen käsivarsiensa alla kulkee pitkää miestä päät pystyssä, ja jäljennöksen tuon ihmishirviön syntymä- ja ripillepääsötodistuksesta saat arvatenkin lukea. Tuossa ylistetään yhtä loistavalla tavalla "Good Words" nimistä kristillistä viikkolehteä. Tuossa taasen on kuvattu luonnollisenkokoisia hirvittäviä kohtauksia eräästä teatterikappaleesta, jota tän'iltana näytetään Haymarket'issa N:o 8. Tässä vaaditaan sinua heti yhtymään *teevedenystävien* seuraan, joka kieltää kaikki juovuttavat juomat, aivan vieressä kehutaan olutta ja viinaa todellisiksi elämännesteiksi.

Sitä ei kukaan usko, joka ei ole omin silmin nähnyt, mitkä uhraukset, mikä kekseliäisyys tällä alalla näytäkseen. Kaksikymmentä englanninpenikulmaa Lontoosta voi esim. kaikkien rautateitten varsilla nähdä tavattoman suuria tauluja, joissa oli luettavana ainoastaan sanat "Colmans Mustard" (sinappi) ja näitä tauluja oli aina kivenheiton päässä. — Entäs kaduilla! Muutamassa paikassa istui jalkinemyymälän ovensuulla joka päivä aamusta iltaan summattoman suuri kissa — kauniisti alallaan, kaulassa oli sillä taulu, jossa korkeilla kirjaimilla oli kirjoitettu: "Koetteleppas näitä jalkineita 6 shillingistä 8 pence'stä!" Ja tuon leikkikalujen myymälän ikkunassa istuu komea papukaija, joka huutamistaan huutaa: "Käykää sisään, käykää sisään!" Eikä se suotta huudakkaan. Kas tuossa mies, joka selässään ja rinnallaan kantaa kahta suurta taulua, joissa sinun, tahdo tai ole tahtomatta, täytyy lukea: "Ostronit ovat terveellisin ja maukkaain ruoka." Parin askeleen päässä tulee toinen, jonka taulussa vaan on kysymys: "Missä parimmat ostronit syödään?" Kohta seuraa kolmas mies, jonka taulu odottavalle ja totuutta etsivälle ihmiskunnalle julistaa: "Paraita ostronia on siellä ja siellä, eikä missään maailmassa ole niin hyviä kuin siellä." — Tuollaiset ilmoitukset maksavat tietysti suuret summat, mutta tuottavat varmaankin vielä suurempia, sillä muuten ne pian katoaisivat näkyvistä. Englannin kristitytkin käyttävät tehdäksensä pyrintönsä tunnetuksi varsin runsaassa määrin tänkaltaisia kehuja ilmoituksia. Olemme jo ylempänä siitä hiukan maininneet, ja saamme vasta tilaisuutta palata tähän aineeseen. Me saksalaiset kristityt voimme täällä oppia miten on menetteleminen saattaaksemme kansaa harrastamaan "uskonnollista kysymystä" ja tehdäksemme sitä *päivän kysymykseksi*. Mutta me voimme täällä myöskin oppia miten ei ole meneteltävä, sillä englantilaiset menevät hyvinkin usein yli kaikkien sopivaisuuden rajojen. Näitä molempia puolia tapaamme seuraavilla lehdillä. Hyvän joukon väärää ujoutta, huolestumista ja saamattomuutta voisimme me Saksan kristityt haudata Englantiin, ja hiukkasen enemmän kristillistä hienotunteisuutta sopisi englantilaisten veljien monessa kohden meiltä oppia.

PYHÄPÄIVÄNVIIETTO ENGLANNISSA JA SAKSASSA.

Pyhäpäivä, lahja kallis,
Annin armahan Jumalan,
Kirkonsellon kaiunnalla,
Ijäisyyden kirkonkellon
Suloisella soitannolla,
Puhuttelet ihmistä,
Väsyneitä virvottelet;
Jotta nuo inehmon lapset,
Askareista ainaisista,
Hetkeksi herettyänsä,
Toden tuntisit elämän,
Tien on oikean osaisit!

J. P. Lange.

Jokaiselle ihmiselle, joka virkistystä kaipaa toivotan että he, mikä minulle ja omaisilleni oli suotu, voisivat viettää päiväpaisteisen kesäkuukauden Kent'in kreivikunnassa, joka on meren ja Lontoon välissä. Jos koko etelä-Englantia sanotaan suureksi puistoksi, niin ansaitsee Kent'in kreivikunta vielä suuremmalla syyllä nimen: *Englannin puutarha*, joksi sitä sanotaankin. Saksassa on monta seutua, joiden luonto on paljoa suuremmoisempi, mutta seutu joka niin tuntuu paratiisilta ei kentiesi liene toista maailmassa. Ken kirkkaana, herttaisena kesäaikana kulkee siinä maakunnassa, hän milt'ei tule

ajatelleeksi, että joka päivä täällä on pyhäpäivä, että täällä jo ikuinen sapatti on sarastamaisillaan. Täällä näyttää näet kaikki niin levolliselta. Lontoo on suuri mehiläispesä; mutta niillä ihmisillä, jotka siellä hyörivät ja pyöriivät, on eteläisessä kreivikunnassa hauska kotinsa kukoistavine puutarhoineen tai komeine penikulmanpituisine puustoineen. Viljavainioita, joilla hiki lakkaa työmiesten otsasta, näkee täällä harvassa; kaikki näyttää ainoastaan lepoa ja iloa tarkoittavan. Uhkeat ja miellyttävät asumukset ovat muratin peittämät; puutarhoissa tuoksuaa moninaiset kukat; kunnaita ja kukkuloita verhoo mehukas, tuore nurmikko. Ja niin kauniita tuuheita puita kasvaa täällä joka paikassa, jonka vertaisia tuskin missään muualla Euroopassa näkee. Ja Libanonin solakat seeteripuut viehättävät silmääsi joka askeleella. Lihavat lehmät käyvät kummuilla laitumella ja laaksoissa käy lampaat ja hevoset rauhallisina rinnakkain, kulkepa sivutsesi ylpeitä hirviä ja soreita metsävuohia, jotka täällä ovat yhtä kesyjä, kuin aromailla, joita ei milloinkaan ihmisjalka ole astunut. Hopeakirkkaat purot ja kimaltelevat järvet, joiden pintaa valkoiset joutsenet ja veneet rinnan kyntävät, tekevät kauniin maiseman hymyilevän iloiseksi ja kaikkialla kummuista tervehtivät sinua murattiköynnösten somistamat göötiläiset kirkot, joiden uhkea kauneus ja viehättävä sisustus sinulle ilmoittaa varakkaan kansan täällä asuvan, ja vielä lisäksi että kirkko on kaikkien mielipaikka. Sanalla sanoen, kaikki täällä hengittää rauhaa, rikkautta ja onnea. Tämän kaiken lisäksi tulee ihana ilmanala, jossa samalla tuntuu meri-, vuori- ja metsäilmaa. Siellä kesä harvoin käy tuskallisen helteiseksi, talvi harvoin jäädyttävän kylmäksi, ja sentähden saavatkin nuo lukemattomat aina vihannat kasvit ja puut, jotka eivät meillä kestäisi joulujuhlaa taivasalla, pitää kaunihimman hohteensa. Sanalla sanoen, tämä seutu on ikäänkuin luotu virkistykseksi. Ja kaukaa tervehdän englantilaisen veljeni rakasta kotia Bromley'ssa, jossa me niin pikaan kodistuimme ja joka jo nimellään Borgfeld-Lodge muistuttaa meidän Weser'iä ja Wumme'a. Kiitollisuudella muistan niitä rauhallisia teitä, jotka suuren puiston halki veivät meidät itäänpäin Chislehurst'iin, jossa Napoleon III:n ja hänen onnettoman poikansa luut lepäävät, sekä luodetta kohti maailman kuuluun kristallipalatsiin, joka korkealta kukkulaltaan loistaa tulilinnan näköisenä yli koko ympäristön.

En pyydä anteeksi että näin aluksi kuvaan miltä minusta se maisema tuntui, jossa opin tuntemaan englantilaisten pyhäpäivää. Sen kautta saattaa seuraavaa helpommin ymmärtää. Enkä nytkään heti käy puhumaan itse pyhäpäivästä. Tarpeellista on huomauttaa, että jo lauantai-iltapäivä useimmille englantilaisille on lepopäivä, että siis englantilaista lepopäivää oikeastaan kestää 36 tuntia. Sydäntäni kirveltää, kun ajattelen, että sunnuntai lukemattomille kansalaisilleni alkaa vasta silloin kun se jo on puoleksi kulunut, ja että miljooneilla ei ollenkaan ole sunnuntaita!

Kuinka kadehdittavat ovatkaan sitä vastoin englantilaiset! Nämä ihmiset, joiden pahimmatkaan viholliset eivät voi kieltää heissä olevan ahkeruutta, pontevuutta ja työvoimaa, panevat enimmästä päästä jo lauantaina puolenpäivän aikaan työaseensa syrjälle, oli se kuokka, lapio tai kynä, nimitettäköön sitä höyrykoneeksi tai ompelukoneeksi. Kaikkein useimmissa tehtaissa, konttooreissa, työhuoneissa, myymälöissä j.n.e. päätetään työt lauantaina puolenpäivän aikaan ja viikkopalkka maksetaan kohdastaan. Samoin maanviljelystössäkkin. Ainoastaan vähittäin-myöntiä toimitaan enään. Varsin hauskaa on huomata kuinka tuo mahdoton liike ja helinä neljänmiljoonan-kaupungissa Lontoossa klo 1:stä hälvemistänsä hälvenee. Se on kuin aaltoileva meri, joka vähitellen tyntyy myrskyn tauottua.

Rauhallisissa englannin kodeissa siis kaikki lauantain puolipäivästä odottaa sunnuntaita; kaikkialla tehdään valmistuksia Herran päiväksi, ja illalla on paikoillaan kukatkin, jotka kaunistavat pöytiä ja ikkunoita. Rautatiekonduktöörit panevat vereksen ruusun tai asterin napinreikään, ja ajurit koristavat rakkaan hevosensa valjaita lehdillä ja kukilla. Tämä tuntuu liikuttavan lepopäiväiseltä. Puistoissa, niityillä, laidunmailla ja kedoilla, jotka ovat eri seurakuntien yhteismaata, nähdään kaikkialla nuorten erinomaisella innolla olevan krikket'isillä, krocket'isillä ja lawn-tennis'illä, eikä suinkaan ainoastaan n.s. parempien säätyjen jäsenet tällä tavoin huvittele; eipä, tehtaitten mies- ja naispuolisia työntekijöitä on joukottain osallisina samojen leikkien toimessa, sill'aikaa kuin pienokaiset käyttävät liikeneviä voimiaan kilpajuoksuun ja leikkisotiin. Ah, missä tapaa Saksassa sellaisia iloisesti leikkiviä tehtaantöyriä? Eipä ihmettä, että englantilaiset näyttävät paljoa terveemmiltä ja notkeammilta.

Mutta varsin omituisen näköinen on jokainen englantilainen paikkakunta lauantai-illalla. Kuinka suuri yhtäläisyys lieneekin englantilaisten sunnuntain ja juutalaisten sabatin välillä, — niin on ainakin pyhäpäivän aatto englantilaisilla peräti toisenluontoinen kuin israelilaisten. Suuret seurakunnat, konsertit ja teatterit tarjoavat kilvan varakkaammille huvitusta aina likemmä sitä puoliyötä, jonka jälkeen sunnuntai alkaa. Vaan rahvaskin kokee voimainsa mukaan iloitella ennen sunnuntain pakollista hiljaisuutta. Lauantai-illat ovat, näet, kaikki myymälät tavallista kirkkaimmiksi valaistut, ja silloin vilisevät kadut köyhempää kansaa, joka liikkuu ostoksillaan. Silloin tahtoo jokainen iloita lähenevän pyhäpäivän varalta. Kaikenkaltaisia puhujia, soittoniekkoja, laulajia ja ilvehtijöitä saapi kuulla kaduilla ja toreilla, ja he saavat osaksensa runsaat suosion osoitukset tai runsasta pilkkaa, sen mukaan kuin kukin yleisönsä miellyttää. Samaten toimitetaan julkisissa paikoissa huutokauppoja, joissa mitä mukavimpia sukkeluksia satelee. Suurella mielihyvällä muistan erästä sellaista huutokauppaa Newport'issa Wight-saarella. Siinä tarjosi muuan mies ostettavaksi seinäpaperia, koiria, silliä, eläviä ja

teurastettuja lampaita, saappaita, merisikoja, pistuoleja, putinkia, kävelykeppejä, apinoita, kaikki sekalaista. Ja hänen onnistui saada yleisönsä nauramaan ja ostamaankin.

Mutta juuri pyhäpäivän aattona on myöskin sangen surullisia kohtauksia nähtävänä. Ken astuu ravintoloihin, näkee myöntipöydät miesten ja naisten saartamiksi. Mitä he haluavat? Juoda, ainoastaan juoda! Niin, jospa *juoda* sanaa sopisikaan käyttää! Mutta tässä on käytettävä sana, jota oikeastaan pitäisi käyttää järjettömistä eläimistä, mutta jota kumminkin täytyy hyvinkin usein käyttää *ihmisistä*, jotka ovat luodut Jumalan kuvan kaltaisiksi ja lunastetut Kristuksen kalliilla verellä. Englantilaiden juomingit ovat kaikkea runoutta vailla. Saksalaiset puhelevat hauskaasti keskenänsä lasin ääressä tai laulavat tai huvittelevat kaikellisilla peleillä ja soitoilla, — mutta englantilainen rahvaan mies tyhjentää seisoalla jalalla sanaakaan virkkamatta, yhtä ainoatakaan laulua laulamatta lasin toisensa jälkeen, kunnes hoipertelee epävarmana jaloillaan, tai kaatuu. Näin voi lauantai-iltoina saada nähdä monen monta miestä — ja valitettavasti naisiakin — juopuneina makaavan kaupungin kaduilla. Melua nämä juopuneet tosin eivät matkaan saata; rähinää kuulee heiltä harvoin, laulua vielä harvemmin. Ylipään näyttävät englantilaiset säästävän laulua siksi kunnes tulevat kirkkoon. Mutta jos englantilainen toimittaakin sekä hyvät että pahat ilman pitkittä puheita, niin ei häneltä puutu sekä voimaa että kestävyyttä, niin hyvässä kuin pahassa. Englantilainen näyttää yleensä kiihkolla tekevän sen minkä saksalainen tekee huviksensa. Edellinen tietää ylimalkaan vähemmän kuin meikäläinen mikä "Gemüthlichkeit" (miellyttävä iloisuus) on. Yksin peliä ja huvituksiakin, oli se schackia tai krocketia, soutelemista tai ratsastamista toimittaa englantilainen niinkuin työntekoa. Englantilaisessa on aina hieman kiihkoa ja liiallisuutta, olkoon puhe juomisesta tai juomattomuudesta, sielun kääntymisestä tai pyhäpäivän vietosta. Aluksi sananen pyhäpäivästä.

Muukalainen, joka edelliset päivät on oleskellut paikkakunnassa missä teollisuutta harjoitetaan, ei usko silmiään eikä korviaan herätessään pyhäamuna. Ihmeellinen, painava äänettömyys vallitsee entisen vilkkaan liikkeen asemasta. Miljoonakaupungin Lontoonkin kaduilla on yhtä hiljaista kuin sunnuntai-iltoina pienoisessa Saksan pikkukaupungissa. Kauppa ja koko tuo suuren suuri teollisuus lepää, Kaikki julkiset toimet lepäävät; posti- ja sähkösanomavirkamiehillä on milt'ei poikkeuksetta lepopäivä. Ostaa tai myödä jotakin ei huoli (pahimmin tunnettuja kaupungin osia lukuun ottamatta) yrittääkään, yhtä vähän voi panna kysymyksenäkään, että käsityöläiset, suutarit, räätälit y.m. pyhäamuna tilaajalle toisivat valmiit teoksensa, kuten valitettavasti hyvinkin usein Saksassa tehdään. Tuoreesta leivästäkin luovutaan leipurin hyväksi. Maitovaunut ovat ainoat ajopelit, joita kohtaa pyhäamuna, ja sekin välttämätön sunnuntairauhan häiritsijä kiiruhtaa minkä kerkiää päästäksensä lepopäivää nauttimaan. Rautatiet eivät tosin voi kokonaan lakkauttaa liikettänsä, mutta tavarajunista ei voi olla puhettakaan, ja matkustajajunien luku on supistettu noin neljänteen osaan tavallisestaan. Ravintoloissa ei voi saada yhtään mitään jumalanpalveluksen aikana, ja senkin loputtua töintuskin mitään kelvollista, ja jos nälistynyt matkamies, joka pyhäamuna tulee johonkin ravintolaan, ei ennen ole oppinut odottamaan, niin hänellä silloin on oiva tilaisuus siihen harjaantua. Useat ovat ne ravintolat, joiden ovella on täntapainen kirjoitus: "Täällä tarjotaan teetä, olutta, lämmintä ja kylmää ruokaa *kuusi päivää viikossa*."

Yleiset museet, taulukokoelmat ja muut nähtävät ovat suljetut, ja vaikka vähitellen kansan hyväksi alkaa nousta ääniä, jotka sitä tapaa vastustavat, niin ei niitä vielä ole otettu mihinkään kuuloon. Moni niistäkin jotka sydämessään haluavat suurempaa vapautta, pelkäävät että, jos kerran lähdetään paikkaamaan jotain yksityistä kohtaa tuossa vanhassa kunnian-arvoisessa rakennuksessa, koko laitos silloin raukeaa raunioiksi. Ja tämä pelko ei lienekään aivan perätön, kun muistaa englantilaiden omituista kansallisuonna. Taidekokoelmat ovat siis suljetut, mutta eivät nuo monet ihanat julkiset puistot kimaltavine vedenpintoineen, tuoreine nurmikkoineen, komeine kukkaspenkereineen ja suurenmoisine kasvihuoneineen. Mutta vaikka ne maksutta ovat kaikille avoinna, niin ei tuota vapaata pääsää kuitenkään käytetä likimainkaan niin suuressa määrin kuin luulisin. Ainoastaan jotkut rakastavaiset pyhäamuna istuvat parittain siellä täällä puitten varjossa. Jälkeen puolenpäivän on enemmän ihmisiä liikkeellä; mutta luonnon vallassa olevalla, viljelemättömällä kedolla näyttää olevan suurempi vetovoima englantilaisiin. Tarpeelliset virvoitusaineet viedään sinne mukana. — Lapsiparvia, jotka iloisesti leikkiä löisi kaduilla tai puistoissa, ei liioin missään näy. Sanalla sanoen, vastakohta saksalaiselle sunnuntaille on niin täydellinen, ett'ei sitä kyllin jyrkästi voi kertoa. Sen uskoosta vasta omin silmin nähtyään. — Monien ja moninaisten kirkkojen oivaäänisten kellojen soitanta ja lintujen liverrys ovat ainoat äänet mitä kuulee ylt'ympäri. Mutta englannin kirkonkellot soivat, ainakin meidän saksalaisissa korvissamme, enemmän iloisesti kuin juhlallisesti. Sen suhde onkin saksankirkonkellojen vakavaan ääneen verraten sama, kuin keveästi ja nopeasti laulettuun englantilaiden virsien suhde voimalliseen saksalaiseen kirkkolauluun.

Mutta luokaamme silmäys *koteihin ja perheoloihin*. Englantilaiden asumukset tuntuvat varsin miellyttäviltä. Jokainen perhe, joka ei ole peräti köyhä, asuu erityisessä talossa ja somistaa sitä parhaan kykynsä mukaan. Lukemattomat asuinrakennukset ovat muratin peittämät ja kumminpuolin niitä on pieni kukkatarha. Jokaisella huoneella on aivan niinkuin jokaisella ihmiselläkin oma nimensä. Se ei

tyydy olemaan ainoastaan muuan numero monen joukossa vaan se tahtoo edustaa omaa yksilönsä. (Useissa hotelleissa on jokaisella asuinhuoneellakin oma nimensä, että siinä asuva muukalainenkin tuntisi olevansa niinkuin kotonaan, eikä tarvitsisi kuvitella itseänsä numeroksi.) Huoneitten sisustus taas ilmoittaa kaikkialla aistia ja hauskuutta. Huomaa että siinä perhe tahtoo olla onnellinen, että sen jäsenet tahtovat tehdä toinen toisensa onnelliseksi. Ja perheen-isä kokoo kotiinsa kaikki mitä saattaa hankkia menneiltä ja nykyisiltä ajoilta, muinaiskaluja, perhehuonekaluja, merkillisyyksiä, kalleuksia kaikenkaltaisia. Hän ei tahdo ainoastaan kaunistaa talonsa, vaan myöskin antaa sille omituisen näön ja luonteen. Oikea englantilainen tahtoo koota kaiken omansa yhteen paikkaan, neljän seinänsä sisälle perheensä keskuuteen.

Mutta jos perhe-elämä Englannissa yleensäkin on varsin lämmintä, niin kohoo se kumminkin korkeimmilleen pyhäpäivänä. *Silloin elävät puoliset ainoastaan toisilleen ja lapsilleen.* Silloin ottaa isä pienokaisensa polvilleen, kuuntelee heidän juttujaan tai kertoilee heille ja laulaa heidän kanssaan. Kuinka paljon mies muuten hokeneekin ajan olevan rahaa, — pyhäpäivänä ei mikään englantilainen sano vaimolleen, joka hänen kanssansa tahtoo keskustella niitä näitä: "Eukkoseni, nyt minulla ei ole aikaa!" samaten on velikin silloin täydelleen sisaren käytettävänä ja sisar veljen. Mitä kulunut viikko on tuonut mukanaan ja mitä tulevalta odotetaan, siitä paraasta päästä keskustellaan, oli puhe ajallisista tai iankaikkisista asioista.

Pyhäpäivänä saavat palvelijatkin lepoa nauttia, sillä silloin toimitetaan ainoastaan kaikkein välttämättömimmät askareet. Päivällisillä ollaan aikaisemmin tavallista, ja ne ovat niin yksinkertaiset kuin mahdollista; sangen monessa perheessä tyydytään sinä päivänä pelkkiin kylmiin ruokiin, jotka laitetaan valmiiksi jo lauantaina. Edelleen pidetään joka englantilaisessa talossa tarkkaa vaaria sitä, että palvelijoilla on hyvä aika kirkossa käydä sekä edellä että jälkeen puolenpäivän, sekä ett'ei heiltä silläkään välin rauhallisia hetkiä puutu.

Elämä on todella hyvin hiljaista ja, jos niin tahtoo sanoa, yksitoikkoista englantilaisissa perheissä. Seurat ja keskinäiset vieraisa käynnit, jotka meillä ovat niin tavalliset juuri sunnuntaisin, eivät Englannissa tule kysymykseen juuri *sentähden* että on sunnuntai. Ei seurapelitkään, niinkuin korttipelit, schackipelit ja sellaiset ole sallitut, peleistä ja huveista taivasalla, niinkuin krikket'istä, krocket'ista, purjehtimisesta, soutelemisesta y.m. ei puhuttakaan. Vilkkaammatkin lapset kielletään ankarasti meluamasta; ne eivät saa huvitelleida tavallisilla leikkikalullaankaan. Jos naiset sunnuntaisin ottaisivat käsityönsä käteensä, niin se olisi ääretön hairaus, ja musiikki rajoittuu melkein kaikkialla hengellisiin lauluihin. Siellä täällä on suurempi vapaus päässyt vallalle, mutta ylimalkaan pysytään tuolla ankaralla kannalla.

Elämää ja liikettä syntyy sunnuntaisin englantilaisissa kaupungeissa ainoastaan kirkkoaikoina, s.o. edeltä puolenpäivän klo 11 aikaan ja jälkeen puolenpäivän klo 6 aikaan. Jo klo 9 seuduissa nähdään kuitenkin niiden perheenjäsenten jotka opettavat sunnuntaikouluissa, hiljalleen lähtevän kotoa; mutta vasta kahta tuntia myöhemmin portit oikeastaan avataan. Siinä sitten ainoa tilaisuus, jolloin englantilaista perhe-elämää näkyy *kaduilla*. Nyt tervehtävät naapurit toisiansa, jos heillä on sama tie kirkkoon. Siinä tutustutaan toisiinsa yhteisten harrastusten perusteella. Sanotaankin, että nuo monet kirkkomatkat ja likeinen, tuttava yhdessä olo kirkossa ovat antaneet syytä ja aihetta moniin kihlauksiin. Tästä on laskettu paljon pilaa. Mutta minusta tämä tilaisuus on parempi kuin tapaamiset suurissa julkisissa tanssiaisissa ja varakkaampien luokkien jäykissä, luonnottomissa "suurissa pidoissa".

Englantilaiset siis käyvät varsin ahkerasti kirkossa, ja ottavat lapset sinne mukanaan. Kirkossakin jatkuu perhe-elämää; ei tahdota sinä päivänä ensinkään luopua pienokaisista. Niin nähdään jokaisessa englantilaisessa kirkossa nukkuvia lapsia, jotka ovat laskeneet päänsä isän tai äidin helmaan; usein kyllä tavataan itkeviä lapsia ja vielä useammin sellaisia, jotka eivät istu hiljaa alallaan. Ei kuitenkaan asian laita ole niin arveluttava kuin voisi luulla. Sillä englantilainen jumalanpalvelus, ainakin mitä valtiokirkkoon tulee, on senlaatuinen, että se vaatii kaikkien, lastenkin, alinomaista osanottoa. Vähä väliä on avattava ja etsittävä jokin luku kirjasta; laulua ja vuorolaulua on tuon tuostakin, niin että siis yhäti jokaisen osanottoa kysytään. Ja siten sopivatkin lapset paremmin englantilaiseen jumalanpalvelukseen kuin luulisikaan.

Mitä sitten itse jumalanpalvelukseen tulee (— puhun tässä ainoastaan valtiokirkon jumalanpalveluksesta —) niin siihen en vaan voi oikein suostua. Hiukkasen enemmän kirkonmenoja olisi tosin varsin suotava monessa kohdin Saksassa; mutta Englannissa on tuota hyvää ihan liiaksi. Kun yhden jumalanpalveluksen aikana pari kolme kertaa täytyy kuulla Isämeidän, kymmenet käskyt, apostoolisen, atanasiuksen ja kentiesi vielä lisäksi nikealaisen tunnustuksen — niin tämä ei voi muuta vaikuttaa kuin väsymystä. "Common Prayer-Book'in" (kirkkokäsikirjan) suuret kauneudet ovat aika ajoin herättäneet huomiota Saksassa; minäkin ihailin esim. siinä tavattavia syvämielisiä rukouksia, jotka parhaasta päästä ovat maallikkojen tekemiä. Varmaankin voisimme me saksalaiset enemmän kuin yhdessä suhteessa hyödyksemme ammentaa tästä lähteestä. Mutta surullista on että kirkonmenot ovat kaikki kaikissa. Sillä niin on asian laita. Tavallisesti on saarna ainoastaan vähäpätöinen osa

kirkonmenoista, ja se luetaan kovinkin usein käsikirjoituksesta mitä yksitoikkoisemmalla äänellä. Huomasinkin sen tähden ett'eivät useimmat kuulijoista sitä liioin seuranneet. Että englannin valtiokirkolla kuitenkin kaikitenkin on yksityisiä jaloja saarnamiehiä, sen tiedän vallan hyvin; — mutta tämä ei muuta asian yleistä luonnetta.[9]

Sanotaan useimpien englantilaisten tahtovan jumalanpalveluksensa tänmuotoiseksi ja että se heille on mieleen. En tiedä onko asian laita yleensä sellainen. Alituiset kansantungokset eriuskolaisten aivan toisin järjestetyissä jumalanpalveluksissa, sekä se erinomainen liike, minkä "pelastusarmeija" on synnyttänyt, näyttävät herättävän epäilyä siitä. Mutta oli miten oli; minä luulen kaikissa tapauksissa että ne saksalaiset, jotka kirkossa käyvät, sinne tulevat enemmän *kuulemaan*, oppimaan ja mielensä ylentämiseksi, kuin monet ahkerat kirkonkävijät Englannissa. Meidän onnettomuutemme Saksassa on, että useimmat saksalaiset *eivät lainkaan* käy kirkossa. Mutta luulen kirkollisuuden niissä, jotka ovat kirkollisia, vaikuttavan runsaammin siveellistä parannusta, kuin tavallisesti englantilaisissa. Kuinka loistavaa olisikaan siveellinen elämä Englannissa, jos lukemattomien kirkossa kävijöiden sieluissa oli kirjoitettu: "Paranna sinä, Herra, minua, niin minä parannun! Auta minua, niin minä olen autettu!" Mutta niinkuin pyhäpäivän vietto yleensä on hyvä tapa, niin ovat myöskin kirkossa käynnit hyvä tapa, ja isiltä perityt tavat ja tottumukset merkitsevätkin kaikkialla Englannissa niin paljon, ett'emme me kumoukselliset ja itsekohtaiset (subjektiviset) saksalaiset sitä voi aavistaakaan. Mutta sellaiset kuin ihmiset kerran ovat, on heille hyvä, että tapa ja tottumus heitä hallitsee, vaikkapa siinä "hyvässä tavassa" olisikin jotain jäykkyyttä, ja tottumus yksityiskohdissa muuttuu hirmuvallaksi.

Mutta jos vielä käännyimme Englannin perheoloihin, niin kuulen kysyttävän: "Noh, mutta mitä nuo ihmiset tekevät koko pitkän pyhäpäivän? Eipä toki voitane istua kirkossa tai kyyristyä huoneissaan koko seitsemänneksen viikosta." Jos niin tahdot nimittää perheen likeisintä yhteyttä, niin ei kukaan voi sitä sinulta kieltää. Mutta tosiaankin ei tehdä mitään muuta paitsi minkä olen sanonut. Nautitaan lepoa, ja suurella mielihyvällä nautitaankin, tätä lepoa tarvitaan yhtä hyvin kuin ilmaa. Roomalainen Tacitus sanoo, että *juutalaisesta* sabbatista on *työhönkyllästy*s saanut alkunsa, ja Tacitus oli rehellinen ja ymmärtäväinen mies. Mutta tässä suhteessa hän suuresti erehtyi, kuten jokainen tietää, ken tuntee juutalaiset ja heidän historiansa. Kun se kansa, johon Tacitus kuului, aikoja sitten on hävinnyt kansojen joukosta, elävät yhä vielä nuo juutalaiset "sabbatin viettäjät". Ja jos juutalaiset, sanottakoon ja ajateltakoon heistä muuten mitä tahansa — vielä tänä päivänä ovat huomattavat ihmeellisen työkykynsä ja oivallisen perhe-elämänsä kautta, niin on heidän siitä suuresti kiittäminen totista sabbatinviettoon. Aivan niin on englantilaistenkin laita; sitä ei kukaan puolueeton voi kieltää. Mutta myönnettävä on että englantilaisten sabbatinviitto samoin kuin juutalaistenkin on kovin lain-alaista; sitä tuskin englantilaisetkaan voivat kieltää. Kun laskee niitä raamatuntodistuksia, joilla he puolustavat pyhäpäivän viettoansa, niin huomaa heidän aina turvautuvan vanhan Liiton lakiin. Pyhäpäivä on jokin hyvä työ, joka on tehtävä. Puritaanit (puhdasuskoiset) ovat mutkittomasti panneet pyhäpäivän vanhantestamentin sabbatin sijaan, kaikilla niillä lainmääräyksillä, jotka olivat annetut Israelin kansan sabbatin vietosta. Sellaisesta lain-alaisesta lepopäivästä ei koko kristitty kirkko, juutalaiskristittyjä lukuun ottamatta, tuntenut ennen puritaanein päiviä. Mutta *puritaaninen* pyhäpäivä on tullut *englantilaiseksi* pyhäpäiväksi. Vapaampi katsantotapa, jota Kristus ja hänen Apostolinsa noudattivat lepopäivään nähden, jota he pitivät Jumalan lahjana lepoa kaipaaville ihmisille, ei sovellu englantilaisille (Mat. 12, 5 ss. Mark. 3, 4. 2, 27. Luk. 13, 14 ss. Kol. 2, 16. Rom. 14, 6 y.m.). Englantilaisten lepopäivän vietto on, kuten jo olemme huomauttaneet, epäilemättä jossain määrin liioiteltua niinkuin sekin tapa, millä he juoppoutta vastustavat. Ankara lepopäivän vietto on teevesiystävyyttä uskonnollisella alalla. Englantilaiselle luonteelle omituista näyttää olevan ehdoton "joko — tahi"; siis mitä pyhäpäivään tulee: joko täytyy meidän viettää se entiseen tapaan, — tahi menetämme sen kokonaan. Ja mitä siihen on sanottavaa? Kun me syntiset ihmislapset pontevasti edistämme jaloa aatetta, niin sitä emme taida tehdä yksipuolisuuksiin kallistumatta. Mutta semmitenkin kun *kokonainen kansakunta*, jonka suurin osa kumminkin aina on lain eikä armon hengen alaisena, — kun, sanon minä kokonainen kansakunta omaksensa omistaa jumalallisen aatteen, niin se ei voi käydä päinsä ilman melkoisetta lainalaisuudetta. Se on valitettavaa, mutta on tuhat kertaa parempi kuin laittomana.

Sanotaan, eikä kentiesi perättömästi, että moni englantilainen kammoo omaa sunnuntaitaan, — että he lauantaisin puoliyöhön asti antautuvat kaikellaisiin huvituksiin, — sen jälkeen nukkuvat pitkään pyhäpäivänä, siten lyhentääksensä pitkää, ikävää päivää, että velvollisuuden tunnosta kahdesti käyvät kirkossa, mutta siellä pahanpäiväisesti ikävystyvät. Sanotaan että miljoonat englantilaisia kaipaisivat suurempaa vapautta, mutta että he tuntevat itseltään puuttuvan voimia sen taistelun taisteleamiseen, jonka he sen kautta eloon herättäisivät.

Näin kuulee niiden sanovan, jotka perinpohjin Englannin oloja tuntevat, ja minä olen taipuvainen sitä uskomaan. Mutta suurella enemmistöllä näyttää olevan vaistomainen varmuus siitä, että Englannin valta ja suuruus rippuu Englannin sabbatista; suurta enemmistöä se minkä me ankaruudeksi sanomme ei mitenkään näytä vaivaavan. Sitä ei ylimalkaan lapsistakaan voi sanoa. Muukalaiset ovat ivallisesti sanoneet, että pyhäpäivä englantilaisille lapsille tehdään luonnottomaksi ja kuolettavan ikäväksi, toiset

sanovat sitä selväksi lasten kiduttamiseksi. Olipa muuan englantilainen naiskirjailija, joka esitti erään sairaan, kuolevan lapsen, joka sanoi äidilleen: "*Eikö totta, äiti kulta, kun nyt kohta tulen taivaasen, niin saanen leikkiä helvetissä sunnuntaina?*" Pienen tytön mielestä oli siis suotavampaa saada viettä *pyhäpäivänsä* helvetissä, kuin pitää ikävää taivaassa, jossa hän luuli että pyhäpäivä on ylen ankarasti vietettävä? En tiedä onko todella mikään lapsi niin kysynyt, vai onko kasku tekemällä tehty. Mutta epäilemätöntä on, että jotkut vilkkaat lapset tuntevat jotakin tuontapaista. Ylimalkaan rakastavat kumminkin englantilaiset lapsetkin suuresti pyhäpäivää, eivätkä ainoastaan tuon salaperäisen elämän muutteellisuuden tähden vaan ennen kaikkea sentähden että isä ja äiti silloin kerrankin ovat täydelleen heidän omansa. — En epäile että tuhansissa (toivon ett'ei tämä luku ole suureksi arvattu!) todellisesti kristityissä saksalaisissa perheissä pyhäpäivä vietetään, joka paremmin kuin englantilaisten vastaa pyhäpäivän ihannetta ja joka enemmän on evankeeliumin hengen, taivaallisen elämän mukainen. Mutta ilahuttava tosiasia ei kumoo toista sangen surullista, että kaikkein suurin osa meidän kansastamme on kadottanut pyhäpäivänsä, ja että yhä vielä on sangen epäiltävää voivatko he sitä koskaan enää omaksensa saada.

Me saksalaiset olemme englantilaisten suhteen ylhäisellä filosoofillisella kannallamme; me arvostelemme ylevästi, nauramme noita tuhmia farisealaisia liallisuuksia; pidämme pitkiä ja kauniita puheita ihanteellisesta, sopusointuisasta pyhäpäivästä ja kultaisesta keskitiestä; me puhumme aivan oikein ja kauniisti "kristityn vapaudesta, jota ei mikään laki rajoita;" otamme apostoli Paavalin avuksemme sodassa ja annamme hänen sanoa: "puhtaille on kaikki puhdasta," ja "kaikki on teidän," — pidämme pitkänveiteisiä puheita siitä, että Jumalan lapsen ei tule antautua vangiksi orjuuden ikeen alle; katsomme hengelliseltä korkeudeltamme säälien tuota "pöyhkeilevää puritanismia" ja sen synnyttämää englantilaista pyhäpäivää, ja olemme kaiken tämän hienon teologiamme ja filosofiamme ohessa — menettäneet pyhäpäivämme!! Ja sillä olemme menettäneet lähteen, josta voisi ammentaa uskonnollista ja siveellistä kansallista ja yhteiskunnallista voimaa. Tämä on monasti toteen näytetty, eikä milloinkaan kumottu. Onnellisen perhe-elämän ja vakavan sunnuntailevon yhteys on niin ilmeinen, että, jos kohta jokainen filosofi tai valtiopäivämies ei sitä tajua, sen kumminkin käsittää jokainen *lapsi*. Siunauksesta runsas vaikutus kansan ruumiilliseen terveyteen on sitä paitsi huomattava asia. Epäilemättä näyttävät englantilaiset muukalaisen silmissä erittäin terveiltä ja voimakkailta ruumiillisessa suhteessa, ja onkin sanottu että he ovat Euroopan tervein kansakunta. Tätä ei ole pyhäpäivänvietto yksin vaikuttanut; mutta epäilemättä se on päävaikutin tähän suotuisaan tosiasiaan. Viimeisinä vuosina on, Jumalan kiitos, meillä Saksassa noussut monta painavaa ääntä, kansallemme vaalimaan pyhäpäivää, ja nämä äänet kaikuvat voimakkaammin ja voimakkaammin erilaisimmilta elämän aloilta. Kansan yhteiskunnallisten etujen valvojat, kansallistalouden tutkijat, papit, lääkärit, työmiehet ja kaikenkaltaiset virkamiehet vaalivat pyhäpäivää muka kansan oikeutena. Mutta olot eivät vielä ole suurin parantuneet. Useimmat niistä, joilla valta ja voima on, jotka voisivat auttaa kansaa jälleen saavuttamaan lepopäivänsä, sanovat veljensurmaajan Kainin tavoin: "Olenko minä veljeni vartia?" Ja monet heistä vielä välillisesti tai välittömästi pakoittavat kansaa työhön. Sydäntäni viilsi, kun Englannista palattuani jälleen näin mikä liike sunnuntaisin vallitsi meidän kaupungissamme ja kaikkialla rakkaassa isänmaassamme. Melkein koko tuo suuri liuta posti- ja sähkösanomavirkamiehiä on koko sunnuntain täydessä virkatoimessa; lukemattomia tavarajunia kulkee niinkuin muinakin päivinä, ja tavallisten matkustajajunain lisäksi tulee "huviretkijunia alennettuihin hintoihin," joissa väkeä on ahdinkoon asti. Ei sotaväen päällikötkään lepopäivän pyhydestä suurin välitä, ja paraatit, vetoomiset, myymiset ja tutkimiset eivät suinkaan ole ainoat, mitä sinä päivänä toimitetaan. *Tehtaissa* ei oikeastaan pitäisi työtä tehtämän; laki myöntää ainoastaan "välttämättömiä korjauksia", mutta tällä nimellä jatkuu usein työt yhtä mittaa kaiken päivää. Ja se työntekijä, joka kentiesi kieltäytyy pyhäpäivätyöstä, eroitetaan pitemmittä mutkitta. Ja missä ei työtä tehdä, siellä kuuluu kumminkin palkanmaksut ja tavarainvastaan-otto pyhäpäivänä päiväjärjestykseen. — Tuhansilla suurilla aatelisilla ja aatelittomilla maatiloilla täytyy työväen olla työssä aamusta iltaan. Tosin ei kartanon omistajan työssä, mutta omissa töissään, kun ei heillä milloinkaan muulloin ole aikaa omien pienten maatilkkojensa hoitamiseen. Julkiset rakennustyöt ovat laissa kielletyt; mutta kovinkin usein jatkavat virkakunnat rakennustöitensä pyhäpäivinä, koska ne, kuten sanotaan, ovat kiireellistä laatua. Näin rikkovat itse lainsäätäjät lakia ja alentavat kansan silmissä lain arvoa ja ihmettelevät sitten vielä että kansa käypi kumoukselliseksi!! Kun maakäräjillä tai valtiopäivillä pyydetään, että pyhäpäivälait tehtäisiin ankarammiksi ja tarkemman valvonnan alaisiksi, niin kohdellaan esityksen tekijöitä ihmisinä, jotka eivät mitään tiedä tämän maailman menoista. Mutta naurettavaa (pankoonpa ansiollinen postiylitirehtööri tai kauppaministeri sanan pahaksensa) — naurettavaa on kun sanotaan, ett'ei kaikki voisi käydä päinsä toisin kuin meillä käy. Mahdotonta on käsittää kuinka järkevät ihmiset vähääkään välittämättä tosiasiallisesta pyhäpäivän vietosta Englannissa ja Amerikassa, joissa kauppa ja teollisuus paraiten kukoistavat, voivat yhä uudelleen matkia tuota tuhmaa puhetta.

Postiylitirehtööri on valtiopäivillä niitä vanhoillaan olijoita vastaan, jotka vaativat hiukan enemmän pyhäpäivälepoa vaivaantuneille postivirkamiehille, kumma kyllä tuonut esiin vapahtajan sanat: "*Sabatti on tehty ihmisen tähden.*" Ei voi ymmärtää kuinka muuten niin älykäs mies voi olla huomaamatta, että hän tällä raamatun lauseella kumoo omat väitteensä. Tällä lauseella voi tosin taistella eräitä

ahdasmielisiä puritaanisia säännöksiä vastaan, — mutta vielä enemmän soimaa sana niitä miehiä, jotka voivat hankkia pyhäpäivälepoa käskynsä alaisille eivätkä sitä tee. Jos sabatti on tehty ihmisen tähden, — no hyvä, tehtäköön sitten ihmiset osallisiksi sen siunauksista.

Oi Saksan onneton kansa, jospa vihdoinkin ajattelisit mitä rauhaasi sopii! Vuodatat verta tuhansista haavoista, ja lääkeä, joka on niin likellä, halveksit sinä. Ja te, joille valta ja vaikutusvoima on annettu, kuinka suuri onkaan teidän vastuunne siinä asiassa! Kuinka paljon voisittekaan tehdä oikean perustuksen laskemiseksi, jolla rauhaisa pyhäpäivän vietto olisi mahdollinen. Mutta niiden jotka tämän jättävät tekemättä ja vieläpä sitä vastustavatkin, niiden on vastaaminen siitä, jos kansan voima heikkenemistään heikkenee, jos perhe-elämä tukehtuu ja turmeltuu, jos nyreyden ja tyytymättömyyden henki s.o. vallankumouksen henki syntyy ja juurtuu virkamiehissäkin. Ken tuulta kylvää, hän leikkaa myrskyä, ja ken tahtoo olla viisaampi Jumalaa, hän on surkuteltavan hullu. Siitä päivästä asti jolloin Jumala painoi leiman luomaansa maailmaan ja lepäsi töistänsä, siitä päivästä on sunnuntai ihmiskunnan oikeutettu oma. Jumala on sen ihmiskunnalle antanut, ja esivalta, joka on Jumalan palvelija, on velvoitettu kaikin voimin hankkimaan sitä alamaisilleen, ja puolustamaan niitä, joilta tavalla tai toisella lepopäivä riistetään tai lyhennetään. *Uskonnollinen* viettäminen ei tosin koske valtiota, se olkoon yksityisten asiana. Mutta *levon* päivää tulee valtion suojella. Naurettavaa on, kun ei huomata sitä vapaamieliseksi. Esivalta ei muuten ole liian arka. Me olemme pakotetut rokottamaan lapsemme, olemme pakotetut kuudennesta ikävuodesta pitämään heitä koulussa. Tämä on vapaamielisten periaatteiden mukaista. Jos esim. vähimpään mahdolliseen määrään supistettaisiin postin, sähkösanomalaitoksen ja rautateitten ääretöntä tointa, niinkuin Englannissa on tehty, niin olisi jo miljooneja ihmisiä saanut apua, eikä kukaan siitä kärsisi vahinkoa. Samaten jos *asetuksen* kautta suljettaisiin kaikki myymälät, niin saisivat kaikki myyjät hengähtää niinkuin kauan ikävöidyn pelastuksen saavutettuaan, eikä ostajien siltä tarvitsisi kuljeksia nälkäisinä tai repaleisina.

Tehköön kumminkin jokainen joka tämän lukee aluksi minkä voi *omassa talossaan* ja tehköön kaikin mokomin lepopäivän senlaatuiseksi, että hänen talonväkensä silloin sekä ruumiinsa että sielunsa puolesta voi iloita elävässä Jumalassa. Emme tahdo jäljitellä englantilaisten pyhäpäivää, mutta voimme tässä suhteessa oppia sangen paljon englantilaisilta ja karttakaamme sentähden, ett'emme lain-alaisen liiallisuuden tähden, kuten sanotaan, kanna ulos lasta kylpyveden kanssa. Liioiteltu pyhäpäivä on kaikissa tapauksissa paljoa parempi kuin ei pyhäpäivää ollenkaan. Asettakaamme siis elämämme sunnuntaina niin yksinkertaiseksi kuin mahdollista on ja välttäkäämme kaikkia pitoja, jotka palvelijoille saattavat erityistä työtä. Tuota niin arveluttavaa palvelusväen kysymystä voipi ratkaista ainoastaan yhteydessä sunnuntaikysymyksen kanssa. Mutta ylelliset seurukset, jotka meillä ovat niin tavalliset juuri pyhäpäivinä, riistävät lepopäivän ei ainoastaan palkollisilta, vaan kaikilta ihmisiltä jotka tekevät työtä "leipänsä tähden." Tämä on lakkautettava. Älkäämme edelleen ostako yhtään mitään, *ei yhtään mitään* — ja koettakaamme saada kaikkia muitakin, joihin voimme vaikuttaa siihen tapaan yhtymään, että he eivät mitään osta, että he kieltäytyvät pyhäpäivää vastaan ottamasta heille lähetettyjä ruokatavaroita tai vaatteita tai mitä tahansa. Kenties olisi myöskin hyödyllistä perustaa *yhdistys* johon kuuluisi ne, jotka ilmoittavat tahtonsa pyhäpäivinä olla saamatta kirjeitä tai kääryjä postista. Ryhtykäämme vihdoinkin innolla harrastamaan kaikkia pyrintöjä, jotka tarkoittavat parannettuja ankarampia *pyhäpäivälakeja*, älkäämme heretkö toivomasta, jos emme näyttäisikään pyrinnoillämme rahtuakaan voittavan. Pisara kovertaa viimeinkin kiven. Korkea on päämaali, ja ihana on palkka. — William Wilberforce, teki 20 vuotta Englannin parlamentissa työtä orjuuden poistamiseksi. Hänelle naurettiin, häntä pilkattiin, häntä vastustettiin kaikella tavoin; mutta hän ei väsynyt, ja viimein hän pääsi voitolle. Koko meidän kansamme hengittää vapaammin sekä ruumiin että sielun puolesta, kun kerran joka mökin, joka palatsin, joka tehtaan ja joka vainion yläpuolella on kirjoitus: "*Tämä Herran päivä on!*"

SPURGEONIN TABERNAAKKELISSA.

"Joko olette kuulleet Spurgeon'ia?" [10] — "Te aiotte kai kuulla Spurgeonia?" — "Tietysti tulee Teidän Spurgeoniakin kuulla!" — "Voitte kiittää onneanne. Hän on vastapalannut Skotlannin ylänkömailta; Te tapaatte hänet oikein virkeänä!" — Tänkaltaisia ääniä tunkeutui korviini jo ensimmäisenä päivänä, minkä Lontoossa vietin. Ja nämä puheet, kysymykset ja kehoitukset eivät suinkaan aina lähteneet erittäin kristityltä taholta, vaan niitä kuulin sellaisiltakin henkilöiltä, jotka ovat peräti vieraat kirkkolliselle elämälle. Spurgeon on "*ilmiö*," josta jokaisen sivistyneen ihmisen on hankkiminen itselleen tietoa. — Lontoossa on kaikki suuren suurta; maailman suurimmassa kaupungissa on kaikki suurinta laatuaan, niin suurta, ett'ei missään muualla moista. Taidekokoelmat ja oluttehtaat, asiatoimet pörssillä ja asiatoimet kalatorilla, suurin rikkaus uhkeimmassa loistossaan ja syvin kurjuus, minkä ajatella voi aivan rinnakkain, kaikki on täällä niin suurenmoista, ett'ei sen vertaista missään ole tavattavissa.

Lontoo on pienoiskuva koko maailmasta; kaikki ne vallat ja voimat, jotka tykkivät ihmiselämässä, kokoontuvat täällä, ja siten syntyy aivan ihmeellisiä muodostuksia. Myöskin synty ja kaikenkalaiset paheet muodostuvat täällä hirveiksi ja eriskummallisiksi ilmiöiksi, kuten kohta saamme nähdä. Kristillisistä pyrinnoista ja syntiä vastustavista ja evankeliumin laajenemista tarkoittavista pyrinnoista voipi myöskin sanoa, ett'eivät ne missään näyttäneet niin suurenmoisiksi kuin täällä. Tämän käsittämiseksi ei tarvitse muuta kuin käydä pipliaseuran mahdottoman suurissa rakennuksissa.

Ja Lontoossa asuu myöskin evankeelinen *saarnaaja*, joka jo useampia vuosia joka ikinen sunnuntai saarnaa suurimmalle seurakunnalle, mikä säännöllisesti kokoontuu maailmassa, eikä hänen kuulijakuntansa koskaan sattumoitakaan vähene. Kun Spurgeon joka sunnuntai aamuin illoin puhuu kuudelle tai seitsemälle tuhannelle ihmiselle, eikä suinkaan saarnaa ainoastaan sunnuntaisin, vaan tavallisesti jokunen 250 kertaa vuodessa, niin ei suinkaan liene liioiteltua, jos otaksuu hänen (pääluvun mukaan laskien) vuoden kuluessa julistavan evankeliumia puolelle toista miljoonalle ihmisii. Olkoonpa ainoastaan puoli miljoonaa tai olkoonpa kaksi, kaikissa tapauksissa näytti minusta tärkeältä ja oikealta nähdä ja kuulla miestä, jolla, mitä kuulijakunnan lukuisuuteen tulee, ei ole vertaistansa vaan päällä.

Päätökseni oli siis pian tehty, ja eräänä pyhäamuna Elokuussa olin matkalla Spurgeonin luo. Sillä Bromleysta (jossa asuin) on pieni matka Spurgeonin tabernaakkeliin. Minun täytyi päättää tavallani rikkoo englantilaista pyhäpäivää voidakseni viettää englantilaista pyhäpäivää. Pysäyspaikalla vallitsi haudan hiljaisuus. Ei kuuttakaan henkeä astunut junaan. Herttainen konduktööri, joka jo tunsin minut ja aina niin isällisesti piti huolta muukalaisesta, loi kysyvän, milt'ei säälivän katseen saksalaiseen pappiin. En ollut liian ylpeä selittääkseni hänelle miksi käytin rautatietä pyhäpäivänä. En tahtonut että hän minusta loukkaantuisi. Nuo muuten niin kiirettä pitävät englantilaiset veturitkaan eivät näyttäneet sinä päivänä huolivan keuhkojaan vaivata. Tosin pääsimme viimeinkin Fundon Bridgelle; mutta olimme siihen käyttäneet aikaa puolta enemmän kuin nuo tavalliset 25 minuuttia. Noin klo 11 astuin junasta, ja noin klo 11, sen tiesin, alkoi myöskin jumalanpalvelus tabernaakkelissa, joka oli 20 minuutin matkan päässä siitä paikasta. Otin ainoat ajopelit, jotka sinä päivänä olivat matkustavia odottamassa. "Spurgeonin luo!" oli minun vaan tarvis sanoa; kunnan ajaja nyykäytti päätänsä osoitteeksi että oli ymmärtänyt, ja nuolen nopeudella vierivät vaunut tabernaakkelia kohti, joka on Lontoon lounasosassa lähellä Themseniä.

Olimme perillä; edessäni oli suuri melkein teatterin muotoinen kivirakennus, torniton, mutta pylväskäytävällä varustettu. Huoneusto on kivistä ja raudasta, ja sen kokoa voipi kuvitella, kun tietää että se on maksanut lähes miljoonan markkaa ja ett'ei penniäkään ole "tuhlattu" taiteelliseen somistukseen. Yksi miljoona on tosin satumainen summa; mutta se koottiin ykskaks vapaaehtoisilla lahjoilla.

Voimakas laulu raikui minulle vastaan; mutta kovaksi onnekseni näin sadottain ihmisiä seisovan ulkopuolella, jotka samaten kuin minä olivat myöhästyneet ja turhaan näyttivät katoksen alle pyrkivän. Tiesin ennustaa että ihmisten sata vieläpä tuhatmäärin täytyy palata, kun ei enää sijaa ole. Olin hyvin pahoillani ajatellessani että olin menettävä pyhäpäivärauhani, enkä kuitenkaan saisi kuulla Spurgeonia. — Siinä seiso i mies, joka näytti tavattoman hyväntahtoiselta ja hänelle sokersin minä tuskaani surkealla englanninkielelläni. Hän ymmärsi mitä tarkoitin; mutta kohotti vaan olkapäitään. Mutta kun sanoin olevani saksalainen *pappi*, muuttui kohtelu heti toisellaiseksi. Englannissa käypi vielä puoltosanana, kun sivistynyt ihminen voipi esittää itsensä papiksi, ja useamman kerran sai kokea arvokasta apua *sentähden* että olin pappi. Kerran olin erään ystävän parissa itäosassa Lontoota, ja tahdoin muun muassa luoda silmäyksen niihin kurjuuden pesiin, joita sanotaan "opiumikapakoiksi", joiden rinnalla pahimpia paloviinankapakoita voisi sanoa oivallisiksi laitoksiksi. Käännyimme kysymyksillämme paikkakunnan poliisikonttooriin puoleen. Esimies sanoi vaarallista olevan sinne lähteä, sillä siellä vilisi kaikkein pahimpaa väkeä. Mutta kun vastasin olevani pappi, antoi hän heti suurimmalla alttiudella meidän käytettäväksemme kookkaan poliisipalvelijan, joka samalla oli oppaamme ja suojelijamme. Saksassa on aivan toisin. Siellä on lukemattomia ihmisiä, eikä suinkaan ainoastaan sosiaalidemokraatteja, vaan myöskin aristokraatteja — jotka pitävät pappeja "tarpeettomina kappaleina koko maailmassa", laiskureina, jotka varastavat päivän Herralta Jumalalta ja maksavat koko joukon rahaa, jota voisi paremmin käyttää teitten tekoon ynnä muuhun senlaiseen. Kuinka usein olenkaan saanut lukea kirjoitettuna että varsin valitettava seikka, on se että olen papiksi tullut, — ikäänkuin ihmiset siinä toimessa turmeltuisivat ja menettäisivät kaiken henkisen kykynsä. Tosin voisi helposti luetella suuren paljouden evankeelisia saksalaisia pappeja, joiden nimet loistavat kirkkaina kansakunnan ensimmäistenkin rinnalla ja jotka ovat perustaneet kaikki ne pelastavat rakkauden laitokset, joita paitsi maailma ei enää koossa pysyisi. Voisi myöskin näyttää toteen, että sangen useat kansamme jaloimmista miehistä ovat *pappisperheistä* lähteneet, — mutta mitä se auttaisi. Yleinen mielipide on kun onkin meitä vastaan. Voipihan ollakin mahdollista, että pappisylpeys liiaksi paisuisi, jos meitä pappeja Saksassa kohdeltaisiin yhtä suurella kunnioituksella, kun Englannissa, — mutta suotakoon anteeksi tämä aineesta poikkeaminen! — Sinä pyhäamuna Spurgeonin tabernaakkelin edustalla oli luonnollisesti minulle hyvin mieleistä, että minun pappiuteni niin paljon aikaan sai. Sama

mies, josta ylempänä puhuin, virkkoi heti: "Teidän tulee ja täytyy saada paikka, vaikk'ei kukaan muu saisikaan." Hän tiedusteli, oliko Spurgeonilla ystäviä Saksassa, ja ihastui kuullessaan että hänen kirjoituksiansa on *käännetty* saksaksi ja että niitä paljon luetaan. Hän puhui minun puolestani eräälle kirkkopalvelijalle eli presbyteerille. Tämä sanoi olevansa pahoillansa siitä, ett'ei minulle enää voinut antaa mitään istuinpaikkaa, ne kun aikoja sitten olivat kaikki täytetyt. Mutta syrjäoven kautta vei hän minut eräälle terassitapaan kohoavista lehtereistä. Paikka minkä sain ei ollut kaukana saarnaajan puhelavasta, ja kun istuuduin takanani olevalle portaalle, oli minulla istuinpaikkakin. Ja se olikin varsin suotavaa, kun jumalanpalvelusta kesti kokonaista 1 1/2 tuntia.

Siinä seisoin nyt keskellä suurta seurakuntaa, josta niin usein olin kuullut puhuttavan. Sanotaan että kuusi tuhatta ihmistä voi mukavasti istua tabernaakkelissa. Jos niin on, niin oli ainakin seitsemäntuhatta henkeä koolla; sillä seisojia oli monta sataa ja toiset sadat, jotka istuivat varsin epämukavasti. Spurgeon voi siis helposti uskoa, mitä hän usein saarnassansa mainitsi, että, näet, vielä on seitsemäntuhatta jäljellä jotka eivät ole Baalille polviensa notkistaneet. Ja todella sydäntä virvoittavalta tuntuukin saarnaajalle, kun itse omin silmin näkee nuo seitsemän tuhatta. Kuulijoihinkin tekee voimallisen vaikutuksen nähdä niin monta ihmistä kokoontuneen yhteen paikkaan Jumalaa rukoilemaan. Syvä hartaus valtasi sydämeni, kun nuo tuhannet nousivat jaloilleensa ja lauloivat virren, niin kaikuvan että huoneen lattiapalkit ja rautapatsaat tärisivät. Laulun voimaa lisäsi epäilemättä suuresti se, että seurakunta seiso i laulettiassa. Saman olen huomannut useissa englantilaisissa kirkoissa, ja käytännöllistä on epäilemättä laulaa seisoalta. Rinta on siten vapaampi. Rukouksen aikana lasketaan taas useissa englannin kirkoissa polvilleen, tai istutaan eteenpäin kumartuneena, käsi silmien edessä, — jota tapaa voi monelta kannalta sekä puolustaa että vastustaa. Seurattava on varmaankin se, että Spurgeon aina juhlallisesti seurakuunalle edeltä luki julki värssyn, mikä oli laulettava. Ei sentähden että kuulijoilta olisi virsikirjaa puuttunut; se oli kentiesi kaikilla muilla paitsi minulla. Mutta moni kentiesi ei voinut lukea, ja kaikissa tapauksissa teki saarnaajan luku jokaiselle selväksi, mitä lauloi; hän sen ymmärsi ja tuns i ennenkuin alkoikaan laulaa, ja siten hän ei ainoastaan laulanut yksityisiä sanoja perättäin, vaan lauloi ne koko värssyn hengen mukaisesti. Ja siten lauloi hän suuremmalla lämmöllä, kuin minkä muuten olisi tehnyt.

Muuten kaipasin suuresti *urkuja*. Kovin tyhjälle tuntuu, kun ei mitään alkusoittoa kuulu seurakunnan kokoontuessa, eikä mitään jälkisoittoa kirkosta lähdeittäissä. Laulu oli tosin voimallinen; mutta lukkari, joka saarnaajan rinnalla seiso i puhelavalla, näytti kuitenkin katsovan tarpeelliseksi ankarasti vaivata keuhkojansa jotakuinkin täyttääksensä urkuin tehtävän. Maalattuja ikkunoita, alttaritauluja, tai kuvia ja koristuksia ei tietysti ole minkäänlaisia tässä baptistein (uudestikastajain) temppelissä. Sen sijaan näin suuren altaan kastetta (veteen kastamista) varten, mutta sekin oli kaikkea taiteellista tai kuvaannollista koristusta vailla. Kaikki on veistetty ainoastaan käytännöllisen tarpeen mukaan, että niin monet ihmiset kuin suinkin voisivat istua ja kuulla. Muuten oli mainittu kasteallas ainoa, mikä ilmaisi että oltiin baptistein kirkossa. Itse saarnassa ei yksikään sana sitä osoittanut. Se oli varsin yleiskristillinen ja erityistä uskontunnustusväritystä vailla. Kuulemisen puolesta tuo suuren suuri huone on ihmeteltävä, sillä saarnaaja, joka puhui puhelavalta eikä saarnastuolista ei ensinkään tuntunut vaivaavan ääntänsä saattaaksensa sanansa monelle tuhannelle kuulijallensa tajuttavaksi.

Mutta katselkaamme jo itse saarnamiestä. Yksinkertainen takki yllään, virkapukua, papinkaulusta ja kaikkea muuta papillista tunnusmerkkiä vailla hän seiso i lavallaan. Sinä aamuna hän näytti olevan hyvissä voimissa. Mutta kuulin hänen terveydentilansa jo muutamia vuosia olleen hyvin huonon. Saarnassakin tuli useammassa kohden ilmi, että hän on kokenut mitä apostoli Paavali kirjoittaa: "ett'en ylpeilisi korkeista ilmestyksistä, on minulle annettu oka ruumiiseni." Ja todellakin jos Paavali tarvitsi sellaista nöyryytystä varjeltuaksensa ylpeilemisestä, kuinka tähdellinen se sitten lieneekään englantilaiselle saarnaajalle, joka evankeliumin julistamisessa on menestynyt niin, ett'ei siinä meidän aikoinamme yhtään kukaan hänelle vertoja vedä.

Luodessani ensi silmäyksen Spurgeoniin, muistui minulle heti mieleen Risto Blumhardt vainaja Bad-Bollilainen. Mutta tarkemmin katsellen huomasi kumminkin erinomaisen suuren eroituksen tuon suoran, lujauskoisen, syvämielisen schwabilaisen ja tämän rohkean, vapaan, käytännöllisen englantilaisen esiintymistavassa. Tanakka, jyrkeä vartalo, verevät, melkein pyöreät kasvot, rehelliset silmät, avosydäminen, lämmin, teeskentelemätön olemus on molemmilla aivan samanlaiset. Syvämielinen saksalainen ajatteli ja puhui yhä kaikkien kappalten uudistumisesta ja Herran tulemisesta, joka ihmeillä ja tunnusmerkeillä pian oli saattava kaikki jälleen kohdalleen, — mutta englantilainen tahtoo heti paikalla, nyt, tässä hetkessä taivuttaa eksyneet ja epäilevät lampaat ratkaisevaan päätökseen ja hallelujaa laulamaan vapahtumisestaan.

Spurgeon on jalon, sydämellisen, luontehikkaan miehen perikuva. Vielä tänä päivänä huomaa että hän on itsekseen oppinut, ett'eivät häntä raamatunoppineet, filosoofit ja puhujat ole kasvattaneet, vaan välittömästi itse Jumalan käsi, niinkuin muinoin Johannes Kastajaa korvessa. Vielä tänä päivänä hänessä helposti huomataan mies, joka seisten ylösalasin käännetyllä tynnyrillä kedolla saarnasi kokoontuneelle kansanjoukalle. Hän puhuu aivan mitä tuntee, ja sen hän voi luottamuksella tehdäkin,

koska hänen uskalluksensa perustuu nöyryyteen, mikä on uskosta rikas. Kristillinen urhoollisuus ja pyhitetty itsetunto, — "Jumalan armosta olen, mikä olen" kuultaa läpi koko hänen olentonsa. "Hän on mies joka tuumalta" — on hiljakkoin joku hänestä sanonut, ja minuun hän niin vaikutti, että olen valmis tähän ylistykseen yhtymään. Saapi sen rauhoittavan tunteen että tämä mies milloin tahansa, jos niin vaadittaisiin, heittäisi henkensä sen evankeliumin edestä, jota hän julistaa. Jyrkempää vastakohtaa kuin Spurgeon ja ne korkeakirkolliset papit, joita näin viran toimituksissa Westminsterissä, p:än Paavalin kirkossa ja muualla, tuskin voipi ajatellakaan. Nämä muuttivat joka hetki ei ainoastaan pukua, asemaa ja ryhtiä, vaan vielä lisäksi ääntänsäkin. Siellä oli kaikki ulkonaista komeutta ja juhlallista menoa. Kuoripojat, kynttilät, joita kannettiin edestakaisin, juhla-kulkueet, pitkät litaniat ja ihmeellinen musiikki oli pääasiana jumalanpalveluksessa. Musiikkia kaikkien ihmisten korvat kuuntelivat, ja aivan vähän näytti luettu saarna heidän sydämiänsä koskevan. Kovin johtivat nuo korkeakirkolliset virkaveljet mieleeni roomalaiskatoolilaisten pappien opetettuja ja jäykiksi kangistuneita tapoja.[11] Spurgeonissa ja muissa eriuskolaisissa, joista kuulin, toivoisi tapaavansa hiukkasta vähemmin yhtäkaikkisuutta. Mutta mitä Spurgeoniin tulee, niin teki hän minuun lopulta sen vaikutuksen: että tuo mies on niinkuin Jumala hänet on luonut, eikä hänessä ole hiventäkään näyttelijää, — mikä todella on suuri asia. Hän on saarnaaja "Jumalan armosta" ja on Luojan kädestä lähtenyt sellaisenaan kuin hän on. Papin viittaa ja kaulusta hän ei kaipaa, vaikka ne eivät häntä haittaisikaan. Mitä hänen ulkonaiseen esiintymiseensä tulee, niin hän voi puhua viisi minuuttia melkein liukahuttamatta päätä, kättä tai jalkaa. Hänellä on silloin joko molemmat kädet levollisesti laskettuna puhelavan ristikolle, tai oikea käsi poveen pistettynä, tai käsivarret ristissä rinnallaan tai selällä. Mutta sitten taas kohottaa hän koko vartalonsa ikäänkuin pyhään taisteluun. Se näyttää tuluselta taistelulta Jumalan ja ihmisten kanssa. Toisinaan hän rukoillen nostaa molemmat kätensä korkeuteen ikäänkuin pakottaaksensa Jumalaa astumaan alas taivaasta, mutta sitten hän taas kääntyy ihmisten puoleen niin liikuttavan houkuttelevalla ja sydämeen tunkevilla äänellä, että kylmäkiskoisimmankin kuulijan sydän siitä heltyy. Että hänen sointuva, hopealle helähtävä äänensä hänelle tässä on suureksi avuksi, sitä ei tarvitse mainitakaan. Spurgeonilla oli tekstinä 40 psalmi. Valitettavasti meni minulta puuttuvan kielentaitoni vuoksi paljon hukkaan. Sittenkin tunsin mieleni saarnasta suuresti ylennetyksi. Vielä nytkin soi — ei korvissani, vaan sydämessäni, kuinka hän kolme kertaa perätysten huudahti sanat: "Riennä, Herra, minua auttamaan!" (v. 14.)

Tässä muuten tietysti ei ole oikea paikka lukijoille kertoa sen päivän saarnaa. Se on kentiesi ennenkuin nämä rivit painetaan, aikoja sitten ilmestynyt saksankielellä. Mutta sinä sunnuntaina ymmärsin vasta oikein miehen merkitystä. Minulle selveni pian, että näitä saarnoja ei pidä lukea vaan kuulla, ja juuri tässä lukuisassa sanan liikuttavassa seurakunnassa.

Rajattomasti hän säälii kansan kärsimyksiä, syvästi hän haluaa turmeluksesta nostaa jokaisen sielun, jonka luo hänen äänensä tunkee, ja siinäpä miehen omituisuus. — Jo ennen olin lukenut useita Spurgeonin saarnoja. Vaikka kentiesi sillä loukkaankin monta hänen ystävänsä, täytyy minun tunnustaa, että minusta useimmat niistä olivat sangen hyvät, mutta ei muodoltaan eikä sisällöltään paremmat kuin monet painetut saksalaiset saarnat, joita Saksan kansa ei likimainkaan niin suuresti suosi. Mutta nyt nähdessäni ja kuullessani itse saarnamiestä, tulin vasta ymmärtäneeksi hänen merkitystään, ymmärsin minkätähden tuhannet ihmiset niin suuresti häneen luottavat; — ymmärsin miksi monet tuhannet mahdolloman suuren Lontoon kaupungin joka äärestä sunnuntai sunnuntailta tuntevat itsensä ikäänkuin tenhovoimalla vedetyksi hänen luokseen. Kentiesi jotkut rakkaat virkaveljet minulta tässä kysyvät, valmistaako Spurgeon huolellisesti, kirjoittaako hän saarnansa ja lukeeko ne ulkoa. En ole voinut saada varmaa ja luotettavaa tietoa tästä, mutta sen takaan, että se mies tekee ahkerasti työtä ei ainoastaan polvillaan, vaan myöskin aivoillaan ja kynällään, ja ett'ei hän luota hetkelliseen innostukseen tai puhujaonneensa. Kaikki mitä hän sanoi oli perinpohjin harkittua, mietittyä. Hän ei milloinkaan epäillyt mitä hänen tuli sanoa eikä kertaakaan puheessaan erehtynyt. Aineensa hallitsi hän kumminkin niin täydellisesti että hän nähtävästi *ei ollut sidottuna käsikirjoitukseensa*, vaan saarna kulki vapaana, täyteläisenä virtana, ihan niinkuin jos se juuri silloin olisi syntynyt. Ja tämäpä on luullakseni päämaali, johon jokaisen hengellisen ja maallisen puhujan tulisi pyrkiä.

Mutta lopuksi tulee minun virkkaa sananen seurakunnan *luonteesta* ja minkä vaikutuksen se minuun teki. Nuo tuhannet ihmiset, jotka näin edessäni kuuluivat silminnähtävästi kaikkiin kansanluokkiin, ja varma on ainakin että miehiä oli yhtä paljon kuin naisia. Keskisäätyn tosin useimmat kuuluivat, mutta nähtiinpä joukossa myöskin ihmisiä, jotka ruumiillisesti ja siveellisesti olivat niin vajonneita, ett'ei koko Saksassa voi heidän vertaisiansa tavata; toiselta puolen taas herroja ja naisia, joiden takana istui palvelijoita hivukset puuterottuna ja kankipalmikko niskassa. Olipa siellä moniaita neekerejäkin; ja samaten huomasi muutaman kiinalaisen ja intialaisen, jotka edellisenä päivänä luulin nähneeni itämaalaisten majassa. Tuolla lehterillä istuu joukko uljaita sotilaita, joiden valkoiset kypärin ympärille käärityt hunnut osoittavat, että heidän heti tulee astua laivaan Egyptiin lähteäksensä. Useille heistä oli tämä kentiesi viimeinen julkinen jumalanpalvelus maan päällä. Kuka tiesi kuinka monta heistä makaa erämaan hiekan peittämänä! — Tuolla alhaalla on joitakuita hyviin vaatteisiin puettuja merimiehiä asettunut suurelle käytävälle. Kentiesi he ensi kerran pitkästä ajasta nyt voivat ylistää Jumalaa siinä

suuressa kuulijakunnassa. Koko heidän ryhdistään näkee, ett'eivät he ole tottuneet näyttäytymään senlaisessa seurassa. — Noiden kahden nuoren naisen tuolla, joilla lapset on sylissä, täytyy kesken lähteä kirkosta, koska pienokaiset liian ankarasti saarnaajaa vastustavat. Naisia vietiin joitakuita kirkosta kalmankalpeina ja pyörtymäisillään olevina. Ihmettelin vaan että se niin harvoin tapahtui, sillä ilma kirkossa oli sinä helteisenä päivänä milt'ei tukehuttava. Ei juuri ylentävää ollut edelleen noitten satojen *viuhkojen* alituiset liikunnot (eivätkä ainoastaan naiset niitä heilutelleet!) vilvoituksen vuoksi. Tämä tuntui hyvin rauhattomalta ja häiritsevältä; se jo alkoi käydä hermoihin. Ja moni läsnäolijoista koetti vielä parantaa ilmaa myskillä, joita olivat tuoneet muassaan. Tämä on valitettavaa englantilaista hemmoittelua; ajuritkin ottavat pieniä myskipilleriä karkoittaaksensa oluen ja viinan hajua. Niistäkin miehistä, jotka istuivat minun edessäni kirkossa, levisi myskihaju, joka oli milt'ei huumaava.

Kaikesta tästä voisi melkein päättää ett'ei seurakunta juuri tuntunut erittäin hartaalle. Se on totta, mutta ei täydelleen totta; tässä on tehtävä eroitus. Epäilemättä oli sinne tullut sadottain ihmisiä pelkästä uteliaisuudesta. Spurgeon kuuluu, kuten jo mainitsin, Lontoon merkillisyyksiin, joita tulee nähdä ja lukemattomia muukalaisia kehoitetaan häntä näkemään ja kuulemaan eriskummaisena muka ilmiönä. Useat kuulevat häntä niinkuin kuullaan mainiota viuluniekkaa tahi lausujaa, siis ilman rukoilevaa, ijankaikkisuutta halajavaa mieltä, ja nämä eivät tietysti ole hartaita kuulijoita. Minusta tuntui samalla naurettavalle ja surulliselle, kun muutamia päiviä myöhemmin rouva Tussandin maan mainiossa *vahakuvakokoelmassa* näin myöskin Charles Haddon Spurgeonin (sillä se on hänen täydellinen nimensä), kuvan. Ei kaukana Arabi paschasta, joka juuri siihen aikaan oli englantilaisten kauhuna, ei kaukana Cetewayosta, joka juuri silloin oleskeli Lontoossa pyytämässä takaisin itsellensä valtakuntaansa, ja samalla havannollisesti oppimassa tuntemaan englantilaisten ylivoimaa, — mutta ei myöskään kaukana Stanley'n ja Livingstonen vieläpä keisari Wilhelmin ja ruhtinas Bismarkin kuvista oli baptistisaarnaajan ihailtu kuva pystytetty, juuri sellaisena kuin hän tavallisesti seisoo puhelavallaan. Eikä hän vähemmin kuin nuo muut mainitut kuvat vetänyt puoleensa katsojien huomiota. Ja selvähän on, että ne monet ihmiset, jotka ilman rukoilevaa henkeä tulivat Spurgeonin jumalanpalvelukseen ainoastaan niinkuin näytelmää katsomaan ja puuhasivat lorneteilla ja teatterikiikareilla, ja joista useat kirjoittivat vieläpä toiset, niin minusta näytti, piirustivat ja toiset laskivat kuulijat, — selvähän on, sanon minä, että moiset ainekset varsin suuressa määrin häiritsivät jumalanpalveluksen ylentävää vaikutusta. Mutta *useimmista* voipi sanoa että he korvat pystyssä seurasivat puhujan sanoja. Syvimpää liikutusta näin kuvautuneena monen kasvoissa, ja viljavat vedet virtasi useitten niiden silmistä, jotka olivat läheisyydessäni. Välittömästi tulin vakuutetuksi, että saarna herätti monessa niistä miehistä ja naisista pyhiä tunteita, joiden kiertolaineita vielä tulee tuntumaan iankaikkisuudenkin maassa. En koskaan ole unhottava sen kunnan miehen rakkaita kasvoja, joka istui vieressäni ja avasi tekstin (Ps. 40) ja ojensi minulle raamattunsa. Näin tehden lasi hän sormensa psalmien ensimmäiselle sanalle ja sanoi sanomattoman onnellisen näköisenä: "*Herra kallisti itsensä minun puoleeni.*" Sitä sanoessaan hän katsoi minua niin silmiin, että ilokseni tunsin hänen pitävän minua miehenä, joka ymmärtää mitä psalmin sanoilla tarkoitetaan.

Hauskalle tuntui joka haaralla nähdä kuinka ystävällisesti ja sydämellisesti sanankuulijat kohtelivat toisiansa ja kuinka monet saarnan loputtua tuttavasti kättelivät toisiansa, ikäänkuin tehdäkseen liittoa keskenänsä sen johdosta, minkä olivat kuulleet. Seurattavaa oli epäilemättä myöskin että melkein kaikki kuulijat paitsi virsikirjaa toivat mukanaan ja ahkerasti käyttivät pientä raamattua. Sen panin myöskin merkille, että he useimmiten kauan lehtiä selailematta löysivät paikan, jota etsivät. Siitä näkyi että he olivat hyvin perehtyneet Jumalan sanaan. — Virsikirjassa oli enimmäkseen Taavetin psalmeja. Ei tosin puuttunut muitakaan lauluja, mutta ani harvoin kohoavat ne meidän saksalaisten kirkkovirtemme vertaisiksi kauneudessa, voimassa, juhllaisuudessa ja ijäisyyden tunnossa. Englantilaiset virret ovat enimmästä päästä liian yksityistä laatua ja liikkuvat peräti ahtaassa ajatuspiirissä.

Noin k:lo 12.30 loppui saarna. Se päättyi aivan äkkiarvaamatta, s.o. minulle äkkiarvaamatta, joka ainakin odotin loppuvirttä. Se puuttui, ja minusta tuntui tämä puute vaillinaisuudelta. Seurakunnan tulisi kumminkin vielä kerran saada suun vuoroa. Mutta tämä on kentiesi "makuasia".

Korkeammalta kohdalta katua näin sitten aaltoilevan ihmistulvan jakaantuvan joka taholle. Kuinka monta ijäisyyden siementä oli löytänyt tien noitten tuhanten sydämiin, — kukapa sen tiennee? Päivä sen on osoittava. Mutta minä istuin kohta jälleen Bromleyn kauniitten hiljaisten puitten varjossa, avasin vielä kerran 40 psalmin ja päätin siitä saarnata jonakuna sunnuntaina Bremeniin palattuani, joka myöskin tapahtui. Ja jos saarnani on ylentäväinen, niin on kaikissa tapauksissa ystävä Spurgeon ansainnut osan seurakuntani kiitollisuudesta.

SODOMIN SATA VANHURSKASTA.

1. Paheiden pesät miljoonakaupungissa.

Ei sanota mitään uutta, kun nykyaikojemme jättiläiskaupunkeja mahdottoman suurine yhä karttuvine asukasluokineen sanotaan hirveiksi kummituksiksi. Ja kaikki Euroopan kaupungit ovat kuitenkin pienet Lontoon rinnalla. Jos onkin mielin määrin nähnyt Berlinin, Wienin ja Pariisin, ja sitten saapuu Themsenin rannalla olevaan miljoonakaupunkiin, niin hämmästyy ikäänkuin ei ennen olisikaan kaupunkia nähnyt. Ja tämä hämmästys muuttuu usein kauhuksi. Kaikki paheet mitä ikinä ajatella voi tuodaan tänne yhdessä kaikkien ilmanalojen tuotteiden kanssa. Lontoo eroaa muista miljoonakaupungeista ei ainoastaan *suuruutensa* kautta, vaan vielä enemmän sen kautta että se on ensimmäisen luokan *satamakaupunki*, siis yhtymäpaikka lukemattomille merimiehille, jotka suurimmaksi osaksi ovat naimattomia. Samassa asemassa on eri syistä satatuhansittain muita miehiä, kaikkiin säätyihin ja ammatteluihin kuuluvia. Siitä seuraa paljon, josta ei voi puhua, minkä ihmistuntija välittömästi ymmärtää, ja minkä yksinkertainenkin aavistaa.

Tähän tulee lisäksi *laiminlyöty opetus*, kun kouluopetus aina viime aikoihin asti ei ole ollut pakollinen. Lontoossa sanotaan olevan enemmän kuin puoli miljoonaa ihmistä kymmenvuotisia ja vanhempia, jotka eivät osaa lukea eivätkä kirjoittaa. Tämän kirjoittaja ei ole mikään vapaamielisen lainsäädännön vastustaja, kun se vaan pysyy järjellisissä rajoissa. Englannissa voipikin oppia kuinka paljota vapaammin, itsenäisemmin ja varmemmin ihmiset liikkuvat kuin meillä. Minä puolestani en ollenkaan epäile sen alkuperäisen itsenäisyyden, joka asuu kunkin ihmisen povessa, voimakkaammin kehittyvän sellaisessa vapauden ilmassa, ja että todelliset kyvyt sillä tiellä pikemmin kypsyvät. Mutta hullutusta on antaa raa'an kansanjoukon itse päättää tahtooko se lapsillensa kunnollista opetusta vai eikö, — ja sen tunnustaakin nykyään melkein kaikki sivistyneet englantilaiset, ja pakollinen kouluopetus on jo milt'ei päätetty asia. Mutta kentiesi liian myöhään. Samaten kuin englantilaisilta puuttuu sotaväkeä, joka voisi jotain suurta saada aikaan, sentähden että heillä ei ole yleistä asevelvollisuutta, samaten tavataan, syystä että koulussa käynti ei ole pakollinen, alhaisemmissa kansankerroksissa niin raakoja, tietämättömiä ihmisiä, että heidän vertaisiansa ei löytyne Saksassa eikä Ranskassa, ei apenniinisellä eikä skandinaavian niemimaalla. Kaikissa noissa useissa Englannin suurissa kaupungeissa, mutta ennen kaikkea Lontoossa nähdään alemmassa kansassa raakuutta, henkistä häviötä, elämellisyttä, sanalla sanoen hirvittävää yhteiskunnallista kurjuutta. Ja tämä kurjuus pistää vielä jyrkemmin silmään ylhäisten suunnattoman rikkauden ja loistavan komeuden kautta. Köyhien ja rikkaitten välillä tosin on älykäs ja varallinen keskisääty; mutta se on suhteellisesti harvalukuinen, jos kohta, kuten englannin tilastotiede kokee näyttää toteen, se on kasvamassa. Mutta kauheaa on, että *seitsemäs osa* kaikista englantilaisista elätetään yleisillä varoilla, jättääksemme mainitsematta niiden kentiesi yhtä suurta lukua, jotka saavat elantonsa yksityisen armeliaisuuden kautta tai lukemattomissa kaikenkaltaisissa laitoksissa.[12]

Lontoon elämän pimeästä syvyydestä on paljon kirjoitettu, ja sen ovat tehneet paljota etevämmät kynät kuin minun. Mutta aikomukseni ei olekkaan enentää niiden surullisten kuvausten määrää; niitä onkin jo maailmassa yltäkyllin. Minä tahdon ainoastaan puhua pimeydestä voidakseni kuvata valon taistelua tätä pimeyttä vastaan. Jos nuo suuret kaupungit toiselta puolen ovatkin hirveitä kummituksia, niin ovat ne toiselta puolen yhtymäpaikkoja, makasiineja, säiliöitä, joihin kaikki mitä maailmassa on suurta ja kaunista kokoontuu, ja suuret kaupungit eivät suinkaan ole vähemmin pääkortteerina Jesuksen Kristuksen, maailman kuninkaan sotajoukoille. Niinkuin jo psalmeissa *Jerusalemi* Jumalan kaupunkina asetetaan vastakohdaksi hirmuiselle *Babelille*, joka on Jumalasta vieraantuneen hengen perikuva, niin taistelee jokaisessa kristikunnan kaupungissa Babeli ja Jerusalemi keskenänsä vallasta. Tämä koskee myöskin Lontoon elämää, vieläpä eritoten Lontoota. Voi todella sanoa että kristityt tässä kaupungissa ovat käsittäneet tehtävänsä. Trafalgarin torilla seisoo Nelsonin, englantilaisten kansallissankarin, muistopatsas. Mutta kuvan alle on kirjoitettu kuolevan urhon sanat: "*Englanti vaatii että joka mies tekee velvollisuutensa*". Kristuksen palvelijat ovat muuttaneet sanat näin: "Jesus Kristus vaatii että jokainen englantilainen kristitty tekee velvollisuutensa pelastaaksensa langenneita veljiään". Kristityt Lontoossa eivät ole peljästyneet suunnattomasta työstä, joka tarjoutuu heidän tehtäväkseen. He eivät ole joutuneet epätoivoon ajatellen mahdottomuutta johtaa elämän vettä myrkyllisiin lampiin. He ovat ryhtyneet työhönsä tehdäksensä velvollisuutensa, huolimatta siitä että se tuhat kertaa on epäonnistunut.

Me emme siis puhu ollenkaan niistä suurenmoisista *pakanalähetyksen ahjoista*, joita kyllä löytyy Lontoossa, ja joista säikeitä kulkee kaikkiin maanpiirin maihin. Me emme myöskään puhu *pipliseurasta*, jota tosin kutsutaan brittiläiseksi, mutta joka kuitenkin työskentelee suurenmoisesti kaikkein maanpiirin asukasten hyödyksi. Me emme puhu *traktaattiseurasta*, jonka vaikutus samaten ulottuu paljon laajemmalti Englantia ja sen siirtomaita ja lähettää virtoja hyvää kirjallisuutta kaikkiin maihin. Samaten kun melkein joka askeleella Lontoossa kuulee sanottavan, "tuota ja tätä ei löydy missään maailmassa niin suunnatonta ja suuremμοista", — samaa täytyy myöskin sanoa *kristittyjen* töistä. Englantilainen rikkaus ja englantilainen toimeliaisuus vaikuttavat siinä yhdessä veljeskansamme käytännöllisen älyn ja ihmeellisen järjestämiskyvyn kanssa. Sydäntäni ahdisti ja minua hävetti

nähdessäni nämä ja muita jättäisilaitoksia, jotka työskentelevät koko maailman hyväksi. Minun täytyi itselleni tunnustaa: Jos me saksalaiset olisimmekin niin rikkaita kuin englantilaiset, niin tuskinpa vaan sittenkään voisimme kehua tuollaista aikaan saaneemme. — Mutta englannin kristityt eivät ole olleet niin turhamaisia, että olisivat unhottaneet lähellä olevan ja muistaneet ainoastaan kaukaisen.

Uskallatko, armas lukijani, lähteä kanssani matkalle Lontoon paheiden pesiin? Jaa, uskallustapa siihen vaaditaankin. Minun täytyy usein peittää silmäsi, s.o. minä en ole kirjoittava, kertova kaikkea mitä siellä näkee ja voipi nähdä. Ken ei sitä ole nähnyt, ei saatakkaan uskoa niin elettävän. Nämä kirjoitukset kävisivät *aivan asiallisen* kertomuksen kautta mahdolltomiksi lukea useille sekä naisille että miehille.

Mutta sitä *pelastavaa kättä*, joka kiitelee kaikkialla turmeluksen yli, tahtoisin mielelläni näyttää lukijoille. Kentiesi meillä siellä täällä on jotain opittavaa. Sillä niin eriskummallisesti ja meidän mielestämme sopimattomasti kuin englannin kristityt toisinaan menettelevätkin, — niin ovat he kuitenkin toiselta puolen meitä monessa suhteessa paljoo etevämmät. Arvostella, säттіä, moittia taitavat houkkiot, laiskurit ja pelkurit aivan mestarillisesti. Mutta tee itse asia paremmin, se olisi parasta arvostelua. Uskalluksella ja usein ilollakin käyvät englantilaiset käsiksi useaan suureen työhön, johon me tuskin ollenkaan vielä olemme puuttuneet. Missä suuria yritetään, siinä, se on myönnettävä, tehdään suuria erehdyksiäkin. Mutta kieltämätöntä on, että jos meidän evankeelista kirkkoamme mielimme varjella häviämästä, jos mielimme estää suuria ihmisjoukkoja kirkosta yhä vieraantumasta, — niin emme saa odottaa kunnes he tulevat evankeliumin luo, vaan meidän tulee saattaa evankeliumi heidän luoksensa. Ja meidän täytyy tehdä se *uusilla teillä* ja uusilla keinoin, sillä vanhat ovat näyttäneet riittämättömiksi. Ja kuinka kekseliäs rakkaus on sekä kuinka kekseliäksi se tekee ihmiset, sen voimme oppia Englannissa.

Tässä tahdon vielä mainita, ett'en eri matkoilla noissa pimeissä Lontoon osissa olisi nähnyt niin paljon pimeyttä enkä valoa, ell'ei minulla olisi ollut apunani niin kokeneita oppaita. En saata jättää mainitsematta niistä, nimittäin saksalaisen kaupungin lähetyssaarnaajan Oostermorin, joka jo vuosikymmeniä on harjoittanut ihmisten kalastusta Lontoon itäisessä osassa ja jonka hivukset tosin siinä työssä ovat käyneet harmaiksi, mutta jonka sydän ei ole vanhentunut eikä kylmentynyt.

Alamme kiertomatkamme siinä Lontoon itäisessä kaupunginosassa, jonka nimi on Whitechapel ja lähdemme Lemaninkadulta 17. Siinä on saksalainen köyhäinkoulu, jota myöskin sanotaan lähetykskouluksi, mikä jälkimäinen nimi selvästi osoittaa ylt'ympärillä vallitsevaa pakanuutta. Eräs veli rauhe-Hausista nimeltä Ritter taistelee täällä ritarillista taistelua tätä pakanuutta vastaan. Lapset tulivat juuri silloin koulusta, sillä kello oli 4 j.pp. He olivat kaikki löyhästi mutta siististi puetut, sillä koulussa vaaditaan tinkimättä puhtautta ja siisteyttä, olkoon puku muuten kuinka paikattu ja parsittu tahansa. Puhuttelin pienokaisia, jotka nähtävästi olivat suuresti mielissään siitä, että joku heille puhui saksaa. Kaikki rakkaan isänmaamme murteet kaikuivat näiden poikien ja tyttöjen huulilta, mutta heidän joukossansa ei ollut yhtäkään, joka ei olisi sotkenut puheesen englantilaisia sanoja. Tämä on peri saksalaista, mutta "sivistyneet" englantilaiset voivat sitä vastoin vuosia elää Saksassa oppimatta oikein ääntämään ainoatakaan saksalaista sanaa. — Astuimme kolmiluokkaiseen kouluhuoneustoon ja kättelimme rakasta saksalaista kouluopettajaa. Luokahuoneitten sisustus oli niukempi kuin minkään kyläkoulun Reinin ja Veikselin välillä. Useitten Englannissa asuvien rikkaitten saksalaisten tulisi pitää kunnia-asianaan poistaa tätä niukkuutta, ja helposti he sen tekisivätkin mitään uhrausta kärsimättä. — Nyt menimme *suuriin saksalaisiin majataloihin*, joissa ystävänä kaupungin-lähetyssaarnaaja oli varsin perehtynyt, ja joissa tapasimme vielä toisen lähetyssaarnaajan rauhe-Hausista. Nämä mahdollottoman suuret useamman kerroksiset kasarmit ovat lähellä sokeritehtaita, joissa aina on mieluummin käytetty saksalaisia työntekijöitä. Nämä tehtaot ovat nyt monessa paikoin häviämässä päin, mutta siitä huolimatta tapaa täällä joukottain maamiehiämme ja kurjuuttakin joukottain! Täällä oli nuoria *tyttöjä*, joita kelvottomat asioitsiat ovat houkutelleet Lontoosen, jotka ovat suorittaneet maksunsa ja kumminkin jääneet paikattomiksi. Seurakumppanini kertoi minulle hirvittäviä kertomuksia näistä petetyistä tyttö-raukoista, kuinka niitä täällä hukkuu sadottain, kuinka usein *opettajattariakin* tänne houkuteltaan ja sitte elatuksen puutteessa vajoovat sanomattoman viheliääsen paheiden elämään. Ken tämän lukee ottakoon sen huomionsa ja varoittakoon jokaista tyttöä siirtymästä Englantiin, joll'ei tarkkaan tiedä kutka häntä siellä ovat vastaan ottamassa. Siellä oli edelleen saksalaisia soittoniekkvoja, jotka juuri olivat puhdistamassa soitto koneitaan ja varustelivat kiertomatkalleen, ja jotka usein puhuvat ja maalaavat itsensä neekereiksi tai intialaisiksi, aina kuinka sattuu. He ansaitsevat usein suuria rahasummia, sillä musiikissa ovat kansalaisemme paljoo etevämmät englantilaisia. Mutta mitä hyötyä on rahoista, kun niitä kuitenkin käytetään ainoastaan viinaan! Elämä mainituissa majoissa, joissa miehet ja naiset elävät yhdessä kauheassa vapaudessa, on niin täynnä viettelyksiä, että vaaditaan *siveellistä mielenlujuutta* voidakseen pysyä saastuttamattomana.

Täällä oli edelleen kaikenlaisia ihmisiä, jotka hakivat *työtä ja paikkaa*, rappiolle joutuneita taideniekkvoja ja suutaripoikia, parranajajia ja nuoria kirjanpitäjiä, lintujen kaupustelijoita ja ilveilijöitä, sekä sellaisia joilla ei ollut muuta tarjottavana kuin tanakat, vahvat kämmenensä. Muuan vanha

maamies vastasi kysymykseeni, mikä hän oli miehiään: "Olen ammatiltani eläinten kesyttäjä". "No, minkäkaltaisia eläimiä te kesytätte?" Vastaus: "Kanaarianlintuja". "Mitenkä?" Vastaus: "Äkseerautan niitä".

Kaupungin-lähetyssaarnaaja esiintyi tässä kirjavassa joukkiossa evankelistana ja isänä, uskollisena neuvon-antajana ja neuvojana. —Muutamille antoi hän suosittelukortteja työnteettäjille siinä ammatissa johonka he kuuluivat, toisille ilmoitti hän tehtailijoita, jotka olivat työmiesten puutteessa, toisia taasen, jotka olivat erittäin voimakkaita, kehoitti hän hakemaan työtä laiva-veistämöissä. Mutta kaikille jakeli hän ystävällisiä varoituksia, neuvoi heitä rupeamaan jäseniksi nuorukaisyhdistyksiin, ilmoitti heille hyviä ja huokeita ruokapaikkoja, joissa he voivat tavata lukuhuoneenkin ja biljardin j.n.e.

Näistä keskusteluista kutsuttiin meitä kuolinvuoteelle, kun kuoleva tahtoi nähdä kaupungin-lähetyssaarnaajan. Nousimme lahonneita portaita ylös, jotka olivat tikapuitten tapaiset, ja kohtasimme nuoren saksalaisen naisen, joka juuri kilvoitteli kuoleman kilvoitusta. Hän oli nähtävästi aikoinaan ollut hyvinkin kaunis. Mitä hänen elämän vaiheistaan kerrottiin tuntui minusta romaanin-tapaiselta; mutta kaupungin-lähetyssaarnaajasta se oli aivan jokapäiväistä. Kaikissa tapauksissa oli se uusi todistus, että Lontoo on kauhean liukas ja vaarallinen paikka saksalaisille naisille. Rukoilimme tuon kurjan vaimon kanssa ja pidimme huolta tarpeellisista virvoitusaineista niiksi hetkiksi mitkä hänellä vielä oli elettävänä. Mutta minä ymmärsin sinä päivänä paremmin kuin ennen Lordi Shaftesburyn sanoja Lontoon kaupungin-lähetyssaarnaajista että satamäärä heistä tekee kymmenkertaisen luvun poliisimiehiä tarpeettomaksi. — Lopuksi käytyämme erään entisen Darmstadtin räätälin luona, joka vaimoineen ja suurine lapsilaumoineen asui kuopantapaisessa suojuksessa eräällä takapihalla ja kaikesta köyhyydestään huolimatta meidän tullessamme lauloi saksalaisia kansanlauluja lastensa kanssa, — läksimme *juutalaisten* asumaan kaupunginosaan (Houndsditch). Päivä kun oli lämmin ja kaunis, niin kaikki kuljeksivat pitkin katuja. Mutta ei yhtään juopunutta näkynyt täällä, minkä juutalaisten kunniaksi kernaasti mainitsen. Useat sadat näitä Israelilaisia ovat kotoisin itämaista tai Venäjältä ja Puolasta, toiset Saksasta; mutta melkein kaikki olivat he niin likaisia ett'ei heihin pihdilläkään olisi tahtonut koskea, ja heidän kasvonsa olivat ahneen ja hävyttömän näköiset kuin melkein kaikkialla muuallakin. Paatuneen ja kadotetun Israelin onnettomat pojat ja tyttäret ovat täällä Lontoossakin köyhien nylkyreitä. Senpätähden he ovatkin, sangen kunnioitettavia poikkeuksia lukuun ottamatta, sekä saksalaisten että englantilaisten kesken yhtä vihatut täällä kuin muuallakin maan päällä ja ymmärtävät yhtähyvin täällä kuin Berliinissä ja Hamburgissa, Varsovassa ja Odessassa käyttää hyväksensä kanssa-ihmistensä puutetta. Näissä kammoksuttavissa pesissä harjoitettiin asiatoimia, siellä oli vanhojen vaatteiden myymälöitä, toisissa kaupitellaan puoleksi pilaantuneita hedelmiä ja ruokakasvia, täytettyjä ja elättiä lintuja, koiria, kissoja, apinoita, papukaijoja, — vanhoja krusifiksejä, koristeita, kelloja, aseita j.n.e. Englantilaisilla on myötätuntoisuutta Juutalaisia kohtaan, harrastavat myöskin rehellisesti heidän tilansa parantamista. Mutta eivät he unissakaan ole tulleet ajatelleeksi määrätä kristitylle kansalle juutalaisia tuomareita, opettajia ja virkamiehiä kuten yhä useammin meillä Saksassa tapahtuu. Yksityiset etevät juutalaiset (useimmiten kuitenkin vasta silloin kuin jo ovat kastetut) ovat pääsneet *ministereiksi*. Muuten on Englanti täydellisesti pysynyt kristillisenä valtiona ja tulee sellaisena vastakin pysymään. Juutalaisia maanomistajia löytyy tuskin muuta kun nimeksi. Kaupan, hallinnon, oikeustojen, opetuksen ja sotaväen suhteen antaa englantilainen juutalaisille sen sijan mikä heille tulee, s.o. kohtelee heitä *vieraina ja muukalaisina* maassa, joiden niin pian kuin mahdollista tulee palata isänmaahansa. Englannissa ei voi olla puhettakaan juutalaisten *vallasta* millään alalla. Heitä onkin suhteellisesti vähän; koko maassa heitä tuskin on yhtä monta kuin yksin Berliinissä. Lukuisimmat ovat he Lontoossa, mutta katoovat sielläkin tuntumattomiin miljoonain kristittyjen sekaan. Englantilaiset ovatkin älykkyudessa, toimeliaisuudessa ja järjestämiskyvyssä ainakin juutalaisten vertaiset, niin ett'eivät nämä tukku- eivätkä vähittäinkaupassa pääse voitolle heistä. Ainoastaan onnettomissa, pahantapaisissa Lontoon itäisissä osissa on heidän vaikutuksensa suuri ja turmelevainen. Muuten löytyi juutalaisten joukossa *Houndsditchissa* yksityisiä kunnianarvoisia, melkein patriarkallisia henkilöjä, joiden koko olemus ilmaisi syvää, vakaata surumielisyyttä. Aloitimme heidän kanssansa puhetta uskonnollisista asioista, mutta yhä saimme kuulla tuon vanhan väitteen: "ristinnaulittu on juutalaisille pahenukseksi". Vielä nytkin on silmiäni edessä muuan ylpeäryhtinen nuori nainen, jonka silmät tulta iskivät ja jonka sysimustat suortuvat vapaina soluivat hartioille; vihan vimmassa paiskasi hän hänelle jätetyn kirjasen lokaan ja sanoi sitä jaloillaan polkien: "Tuo Jesus on *kärsinyt*; se ei sovi Messiaalle!" — ja mutisten kirouksia hän läksi matkoihinsa.

Aivan lähellä juutalaisten asumaan kaupunginosaa on *juutalaislähetyslaitos*; tapasimme siellä herttaisia ihmisiä joita innostutti pyhä rakkaus onnetonta Israelia kohtaan. Mutta lieneeköhän se aika vielä tullut, jolloin peite on putoava Israelin silmiltä, ja lieneeköhän paikkakunta, jossa tuhansittain kristittyjä ylt'ympäri elää niin soodomilaista ja petomaista elämää, juutalaislähetyslaitoksen oikea sija? Sillä ihka petomaisia olivat useimmat näkemäni *irlantilaisien* asumilla kaduilla, jotka ovat juutalaisten likeisimmät naapurit. Juopuneita naisia nähtiin hoipertelevan katuloilla, vieläpä katuojissakin makaavan; toiset pitivät ikkunoista kauhean rivoja puheita, joita ei käy kertominen. Puoleksi alastomia lapsia leikki kadulla, ja humalaisia ennen aikojaan murtuneita miesolentoja liikkui heidän välissään.

Pojat ja useat tytötkin polttivat tupakkaa. Minua naurattaa ja itkettää ajatellessani kaunista noin kymmenvuotista poikaa, jonka koko pukimena oli sylinterihattu, kirjava kaulahuivi ja kamalan rikkinäiset housut. Suussa hänellä oli sikarin pätkä ja päätään hän kohotti niin ylpeänä niinkuin jos hän olisi voittanut itse Arabi pashan. Ruumiillinen rappeutuminen ja lika, joita täällä näkee ovat kauhistuttavat. Tuntui melkein kuin erämaassa kosteikon olisi nähnyt kun siellä täällä huomasi nuoria, joille *vasta pestyjä vaatteita* oli ripustettu kuivamaan. Ne olivat tosin niistä näistä, mutta olivathan toki pestyjä ja suopavaahtoa tippui vielä päälliseksi allakävijän päälle. Poliisit näkevät kaiken tämän, mutta eivät ole siitä milläänkään. Muuten täytyy minun sanoa, että nämä Irlantilaisraukat herättivät syvintä sääliäni, liikuttivatpa minut kyyneleihin asti. Tämä, alkujaan yhtä lahjakas kuin herttainen, vääryyden ja huonon hallinnon kautta turmeltunut kansakunta, on enemmän kuin mikään muu kansa maanpiirillä vajonnut juoppouspaheeseen. Mutta näiden ihmisparojen hienot kasvojen piirteet näyttivät minusta suureksi osaksi ihmeellisen miellyttäviltä. Ihana maailma on siinä hävinnyt. Te rakkaat Englannin veljet: eikö sitä kävisi häviöstään kohottaminen?

Mutta eipä ainoastaan saksalaisia, juutalaisia ja irlantilaisia tavata Lontoossa, — melkein kaikki maailman kansat ovat tänne istuttaneet pienen vesan taikka suuren oksan. Mutta eri kansakuntien köyhät ovat enimmäkseen kokoontuneet erityisiin kaupunginosiin. Siten voipi täällä käydä tervehtimässä kaikkia maanpiirin kansoja, ja sen kaupunginlähetystoimi tekeekin. Suuren suuresta palatsin tapaisesta kodistaan citystä lähtevät lähetyssaarnaajat, nuo ihmiskalastajat tarjoomaan apuansa kaikille haaroille vaivaisten kaupungin osaa. He käyvät karkoitettujen Ranskan kommunistein ja pakolaisten venäläisten nihilistien luona sekä köyhien ruotsalaisten ja suomalaisten luona, jotka joskus ovat tänne tulleet ja joilta puuttuu rahaa kotimatkakasi. Mutta erinäiset kertomukset siitä työstä täyttäsivät kokonaisen kirjan, jonkatähden minun täytyy jättää ne sikseen.

Mutta *itämaalaisten majaan* täytyy minun vielä viedä lukijani. Tahdon ainoastaan huomauttaa, että minä ennenkuin erään ystävän seurassa sinne läksin, virkistin itseäni "*kristillisessä*" *kahvilassa*. Sellaisia paikkoja, joissa varsin sopuhinnoista saapi oivallista ruokaa ja juomaa, mutta ei mitään juovuttavaa nestettä, tavataan kaikkialla Lontoossa. Johan niitä, Jumalan kiitos, meilläkin perustetaan, ja ne ovat tehokkain saarna paloviinaa vastaan. Sitä ne ovat juuri sen kautta, että ne eivät ainoastaan saarnaa viinaa vastaan, vaan todella tarjoovat jotain parempaa sen sijaan.

Mutta nyt ajamme ratavaunuilla "*Strangerin majaan Intian, Arabian, Afrikan, Kiinan y.m. kansakuntia varten*." Se on koti muukalaisille pakanamaailmasta meren toiselta puolen. Me astumme suureen rakennukseen; eräs kiinalainen on portinvartiana ja ottaa meidät vastaan ystävällisesti mutta samalla juhlallisesti. Hän vie meidät esimiehen luo, joka on englantilainen, ja hän onkin valmis näyttämään meille kaikkia. Hän kertoo meille kuinka noita pakanallisia merimiesraukkoja tässä suuressa maailmankaupungissa ennen petettiin, peijattiin ja viekoiteltiin kauheimpaan synti-elämään. Sitten rakensivat tämän huoneen hurskaat englantilaiset yhdessä muutaman intialaisen ruhtinaan kanssa, joka täällä paikalla näki kansalaistensa viheliäisyyden. Ja se on todella kaikille, olkootpa intialaisia tai neekerinä, kiinalaisia tai tyvenen meren saaristojen asukkaita, rakas koti, pelastuksen satama, jossa he nauttivat ulkonaista, mutta vielä lisäksi sisällistäkin turvaa, jossa he elävät oivallisesti varsin kohtuullisesta maksusta, jossa he panevat säästönsä korkoja kasvamaan, jossa heillä on kansalaistensa seuraa ja jossa heidän luettavanaan on hyviä kirjoja. *Työtäkin* he täällä saavat, sillä ne laivakatteinit, jotka haluavat itämaalaisia merimiehiä, hakevat mieluummin niitä täältä. Kun he tulevat niin kutsutaan kaikki majatalon asukkaat rummulla kokoon tilavaan saliin, ja katteinit sopivat siellä merimiesten kanssa. Sepä sali on omituisen näköinen. Sillä tuleehan sen täyttää peräti erilaisten ilmanalojen ruskeitten, mustien ja keltaisien poikien tarpeet ja toivomukset. Kaikenkaltaisia huvitusvälikappaleita onkin täällä tavattavana. Mutta ei myöskään puutu seiniltä kalliita raamatunlauseita, jotka kohottavat pakanain ja mahomettilaisten mielet kaikkien henkien yhteisen isän luo.

Tuntuu ikäänkuin olisi siirtynyt sotamaailmaan, kun täällä tapaa niin kummallisen karvaisia olentoja kaikista maailman pakanakansoista. En saata unohtaa jättiläisen kokoista ylpeäryhtistä intialaista, joka istui ristissä jaloin lieden edessä valmistamassa intialaista mieliruokaansa (currya). Haaveksivaa surumielisyyttä oli nähtävänä hänen silmissään. Saimme kuulla hänen olevan jaloa sukua, sekä että hän Lontoossa oli menettänyt koko omaisuutensa, kun hän täällä koki voittaa suuren käräjäasian, jonka oli kadottanut kotimaassaan. — Iloinen kuin taivaan lintu oli sitä vastoin eräs neekeriruhtinaan Cetewayon alamaisista, joka oli kylpyhuonetta puhdistamassa ja sitä tehdessään lauleli englanninkielistä virttä. Hän oli ennen merimiehenä ollessaan asunut täällä "Stangerin majassa"; sittemmin oli hän rakkaudesta tähän entiseen kotiinsa palannut tänne ruvetaksensa kristityksi ja palvelleksensa täällä talonrenkinä. Kuinkahan monta niistä pakanoista ja muhamettilaisista, jotka vuosittain täällä asuvat, kertoneekaan kaukaisessa kodissaan turvemajoissaan, bambuputkihuoneissa ja teltoissa, palmujen ja banaanein varjossa, omaisilleen Englannin kristittyjen heille osoittamasta rakkaudesta, jommoisesta heidän uskonnossaan ei ole aavistustakaan. Eivätköhän "Stangerin majan" asukkaat usein ole evankeliumin paraat julistajat?

Jätimme tämän siunatun paikan lähteäksemme — älkööt lukijani kauhistuko! — *opiumikapakkaan*.

Kun Lontoossakin näiden viheliäisyyden pesäpaikkojen täytyy ylen huolellisesti kätkeytyä, niin kyselimme tietoja likimäisessä poliisikonttoorissa. Virkamies, jolle ilmoitimme halumme, katseli meitä tarkkaavasti ja sanoi varoittaen: "Se on huono paikka herroille." Ja kun sanoimme emme tahtovamme polttaa, vaan ainoastaan luoda silmäys siihen pesään, pudisti hän epäilevästi päätään ja virkkoi, että se osa kaupunkia, missä tuo häpeällinen talo on, oli liian vaarallinen; meidän ei pitäisi uskaltaa mennä sinne. Mutta kun tuo kunnan mies sai kuulla, että minä olin *pappi* ja siitä syystä mielelläni tahdoin oppia tuntemaan tätä asiaa, muuttui hänen käytöksensä syvintä kunnioitusta osoittavaksi ja hän käski heti erään kookkaan, harteivan poliisipalvelijan seurata meitä matkallemme. Tulimme nyt kaduille, jossa elämä oli kauheata nähdä, jossa elettiin sillä tavoin, että minä iloitsin seuraajastamme ja hänen kirikkaista aseistaan. Ne asumussuhteet, joihin täällä saimme luoda silmäyksen, olivat hirvittävät ja julma on se siveettömyys, mikä täällä vallitsi eläimellisen yhdessäelämisen seurauksena. Vihdoinkin saavuimme opiumikapakkaan, joka enemmän oli petojen pesän kuin ihmisasumuksen näköinen. Ainoastaan yksi kiinalainen oli siellä silloin. Meidän olisi pitänyt tulla kahta tuntia myöhemmin tavataksemme "hienoa väkeä", sanoi pesän isäntä. Mainitti "taivaallisen valtakunnan" alammainen makasi huonekalulla, joka oli puoleksi pöytä, puoleksi sänky, ja jossa oli sijaa kahdelle ihmiselle. Toinen ja kolmas samanlainen kapine seiso muissa huoneen nurkissa. Savuavasta öljylampusta, joka oli kiinnitetty vuoteen päänalustan kohdalle, sytytettiin opiumipiippu ja sitten imettiin savua syvin hengähdyksin. Tietty on, mikä sitten tapahtuu, ja sille, joka ei sitä tiedä, ei sitä tarvitsekaan kertoa. Mutta jotain niin hirveätä ja inhoittavaa kuin se, mikä kuvastui tuon opiumista juopuneen kiinalaisen kasvoissa, olen harvoin nähnyt. Ja tämä kauhea turmelusta tuottava nautinto leviää leviämistään yksityisissä perheissäkin. Amerikan suurissa kaupungeissa on puheina oleva pahe jo arveluttavin määrin levinnyt; Englanti seuraa nopeasti jäljessä, ja meillä Saksassakin tämä rutto hiipii ympäri pimeässä. Kovin usein kuulee puhuttavan miehistä ja naisista, jotka ovat joutuneet opiumin ja morfiinitaudin alaisiksi. Suokoon Jumala, ett'ei se enempää leviäisi, muuten joutuu lukemattomat sen uhriksi!

Mutta poistukaamme jo tästä opiumikapakan vastenmielisestä ilmasta! Pistäykäämme raitista ilmaa saadaksemme lähellä olevissa mahdottoman suurissa Lontoon satamamakasiineissa, joihin kaikkien kansakuntain laivat tuovat tavaroitaan. Oppaalleni, nuorelle kauppiaille, jolla on suuren kauppahuoneen nimi, avautuvat kaikki portit, ja astumme rappusia ylös, toisia alas, katselemaan kaikkia niitä ihmeellisiä aarteita, joita kaikki maailman maat lähettävät Lontoosen. Näissä labyrintintapaisissa kellarikäytävissä on kaksikymmentä tuhatta astiaa viiniä kaikista maanpiirin eri seuduista. Mutta huumaava haju ajaa meidät kohta jälleen päivänvaloon. Tässä näet jättiläismuotoisen holvikäytävän, jossa kaikki Indian maustimet ovat kootut vuorenkokoisiin läjiin; nuo sata nippua ruskeata puun kuorta tuolla ovat, niin vähäpätöisiltä kuin näyttävätkin, itsessään koko suuren suuri pääoma; ne ovat näet kiina-kuorta. Tämä makasiini on täpötäynnä kookospähkinöitä; tuolla on lukemattomat määrät Indian ja Afrikan villien eläinten, tiikerein, leijonain, jaguarein, leopardien y.m. kauniimpia nahkoja, jotka nyt kun onneksi ovat kuolleet, tulevat lämmittämään meidän rikkaitten ihmisten kylmiä jalkoja. Täällä näet lukemattomat kääryt villoja, jotka ovat kasvaneet kaikkien maanpallon lampaitten ruumiilla; tuossa on kaikki maailman maustimet, tuossa itämaitten hienot öljyt, ja tämän makasiinin päällä on sana Ivory (norsunluu). Elehvanttien, virtahepojen ja muiden senlaatuisten petojen hampaita on täällä kasattu pyramiidien muotoisiksi vuoriksi, ja niissä on pääoma, jonka suuruutta tavalliset ihmiset eivät pysty laskemaan. Täytyy ihmetellä että niin paljon tuonlaatuista eläimiä on maailmassa. Nämä summattoman suurten hampaitten vuoret tuottivat minulle lohdutusta, jota en voinut aavistaakaan. "Mintähden," kysyi matkakumppalini, "ovat nuo suuret elehvanttien hampaat heitetyt noin huiskein haiskin, niinkuin niillä ei mitään arvoa olisi?" Vastaukseksi saimme kuulla että nuo hampaat olivat kovertuneet *hampaan kolotuksen* kautta ja siten käyneet hapraiksi, juuri niinkuin kuolevaisten ihmislasten pienten hampaitten on laita; sentähden oli ne eroitettu muista. "Sepä vasta lie hampaankolotusta ollut, mikä on hävittänyt sellaisia hampaita!" arveli ystäväni. Minä ajattelin niitä monia hetkiä elämässäni, jolloin olin hampaankolotusta kärsinyt, ja huokasin syvään sen tiedon johdosta, minkä olin saanut. Suloiselle tuntui tietää että noillakin eläimillä on hampaan kolotusta. Tosin ei tule olla pahansuopa ketään kohtaan, ei virtahepoa eikä elehvanttiakaan kohtaan. Mutta kun niillä kumminkin on hampaankolotusta, niin on siinä meille lohdutusta kun tiedämme että meillä on niin monta onnettomuuden toveria Niili-, Kongo- ja Gangesvirtojen tienoilla, semmitenkin kun nykyisissä uskostaköyhissä ihmisissä käy yhä tavallisemmaksi kadehtia luonnonihmisiltä sekä aarniometsien eläimiltä niiden hyvää mieltä ja häiritsemätöntä hyvinvointia. Nyt tulimme oikein tämän asian perille. Ei seiso jokaisen otsassa kirjoitettuna mitä hän kärsii. Älä siis, ihminen, ole kademiellinen, — elehvanteillakin on hampaankolotusta.

Ennenkuin jätämme satamamakasiinit, tulee minun huomauttaa, että suuri osa näistä tavaroista on saksalaisten kauppiasten omaisuutta. Meidän kansalaisillamme on kaikkialla Lontoossa suuri vaikutus, ja melkoinen osa maailmankaupasta on heidän käsissään. Saksalaiset on taipusampia ja nuortevampia kuin englantilaiset, sentähden perehtyvät saksalaiset paremmin muiden kansakuntain oloihin ja omituisuuksiin ja siis myöskin paremmin voivat käydä kauppaa niiden kanssa. Kun kulkee Lontoon cityssä ja etehisissä lukee niiden kauppahuoneiden nimet, joilla siellä on konttoorinsa, niin täytyy

ihmetellä saksalaisten liikemiesten monilukuisuutta ja suurta vaikutusta. Näissä meidän maamiehissämme on, Jumalan kiitos, monta, jotka kernaasti uhraavat omaisuudestaan ihmisyyden ja Jumalan valtakunnan tarkoituksiin. Toisia on jotka pyhällä innolla kaikenkaltaisissa seuroissa ja yhdistyksissä työskentelevät tuossa maailmankaupungissa oleskelevien köyhien maanmiestensä hyväksi. Saksalaisia kouluja on koko joukko, ja ne ovat enimmäkseen malliksi kelpaavia. *Dalstonin suuri saksalainen sairashuone* on kuuluisa koko Lontoossa. En ikinä unohda sitä päivää, jolloin minut tuntemattomana ja kuitenkin tunnettuna avosylin otettiin vastaan tässä kauniissa sairashuoneessa. Minua kohdeltiin kun talon vierasta konsanaan, sain vielä leikata paistinkin päivällispöydässä, jossa istuin rakkaitten Darmstadt'ista olevien diakonissojen keskellä. En milloinkaan saata unohtaa, kuinka minun sitten virkaa tekevän sisaren rinnalla piti astua niiden monien salien läpi, joissa sairaat makasivat, sekä sain sanoa sanan heille kullekin. Oi, kuinka onnelliset olivatkaan nuo kansalaisparat, jotka maailmankaupungin melusta ja hälinästä olivat tulleet tähän rauhalliseen leposatamaan, täällä parantuaksensa tai rauhassa kuollaksensa! Kuinka monta tuhlaajapoikaa ja tytärtä olikaan siellä tavannut kodinkaipausta, kaipuu päästä maalliseen ja taivaalliseen kotiin! Dalstonin "sisarilla" on vaikea mutta tärkeä tehtävä maailman suurimmassa kaupungissa, mutta minä huomasin heidän pää pystyssä vaikka useinkin kyynel silmässä käyvän tehtävänsä. Mutta tässä sairashuoneessa ei suinkaan pelkkiä saksalaisia ollut tavattavissa. Ei, niin paljon kuin tilaa on, otetaan muitakin kansalaisia vastaan. Ja saksalaisten lääkärien ja saksalaisten sairaanhoitajattarien kunniaksi olkoon sanottu, että Lontoon viheliäiset ja potilaat tuntevat melkein vastustamattoman halun päästä saksalaiseen sairashuoneeseen. Tapasin siellä englantilaisia ja slovaakeja, ruotsalaisia ja juutalaisia, puolalaisia ja hispanjalaisia. Ja kun saksalaisilla lääkäreillä jälkepuolenpäivän on vastaanottotuntinsa, jolloin neuvoja ilmaiseksi annetaan kärsiville, nähtiin ihmisiä joukottain sinne tulvailevan, ja kuulin niin tapahtuvan joka ikisen päivän. Tämä saksalaisen taidon ja rakkauden menestys ilahdutti sydäntäni.

Saksalaiset ovat myöskin perustaneet monenmoisia oivallisia rakkauden laitoksia. Tahdon ainoastaan mainita saksalaisen yhteyshuoneen (Finsburg square), jonka herttainen isäntä on pohjoissaksalaisen lähetyssseuran entinen lähetyssaarnaaja. Siinä on kelpo saksalainen majatalo, joka tyydyttää kaikkien vaatimuksia; siellä kokoontuvat sekä "nuorukais-" että "kauppiasyhdistys". Jälkimmäisessä pidetään kristillisiä esitelmiä saksankielellä. Minullakin oli syyskuun 1 p:nä, siis päivää ennen Sedanin päivää, ilo monilukuiselle saksalaiselle kuulijakunnalle kumpaakin sukupuolta ja kaikkia säätyjä puhua "Saksanmaan uskonnollisista oloista". Minkä silloin sanoin, sen tahdon kertoa tässä, että näet saksalaiset voivat paljon oppia englantilaisilta ja että ne ovat hulluja, joll'eivät sitä tee; mutta että he ovat kansansa kavaltaajia, jos he englantilaistuvat. Keskellä Lontoota tulee heidän juuri oikein olla saksalaisia ja uskollisesti koossa pysyä. Mutta heidän tulee myöskin näyttää, ett'ei saksalaisten kristillisyyden ole vähemmän toimintaan kykenevä eikä vähemmän rikas hyvistä töistä kuin englantilaisten kristillisyyden. Surkeata on, kun monen protestanttisen saksalaisen "kristillisyyden" ei ilmaannu missään muussa kuin ivallisissa vastalauseissa kaikenlaisia englantilaisten kristittyjen omituisuuksia ja hullutuksia vastaan, mutta heillä itsellään ei ole mieltymystä englantilaiseen tai saksalaiseen tai mihinkään muuhun kristillisyyteen. Sellaiset kristityt häpäisevät samalla Kristuksen ja kansansa nimeä. Vähentyköön heidän lukunsa vähentymistään!

2. Pelastavaiset kädet.

Muuan saksalainen evankeelinen seurakunta Parisissa oli kerran vuokrannut jumalanpalveluksiansa varten salin, joka vastasi heidän suurta vaatimattomuuttansa. Mutta tuskin olivat nämä erikoisprotestantit päässeet iloitsemaan huoneen omistamisesta, ennenkuin varsin odottamaton este ilmaantui. Aivan tuon uuden "kirkon" vieressä oli muutamalla aasilla asuntonsa, ja tapahtui, että se, kentiesi pahoillaan kristillisestä laulusta, voimiansa mukaan korotti äänensä juuri jumalanpalveluksen aikana. Sillä iloista kiitoslaulua vastaan panevat kaikki maailman aasit vastalauseensa, ja liiatenkin kaksijalkaiset. Tarpeetonta on huomauttaa, ett'ei mikään apostoli eikä profeeta, saatikka sitten halpa saksalainen pappi, voi saada äänensä kuulluksi, kun aasi huutaa, olkoon se sitten ranskalainen tai saksalainen. Nykyinen maailman meno on niin turmeltunut, että aaseille aina jää viimeinen sana, ja niin tulee olemaan loppuun asti. Mutta kerran on oleva toisin; kun "siviät saavat maan periä". Mutta vielä eivät asiat valitettavasti ole sillä kannalla, ja meidän täytyy sentähden tulla toimeen niin hyvin kuin voimme. Ja sentähden huutavat nelijalkaiset ja kaksijalkaiset aasit yhä huutamistansa. Niin teki myöskin tuo nelijalkainen Parisissa.

Mutta mitä tekivätäkään meidän veljemme? He vuokrasivat aasin niiksi tunneiksi, jolloin pitivät jumalanpalvelustaan ja antoivat jonkun viedä sen jaloittelemaan kyllin kauas sen kotopaikasta. Siten oli seurakunta autettu ja myöskin aasi, joka pääsi raittiisen ilmaan ja liikkeesen.

Tätä parisin-aasia tai, oikeammin sanoen, parisilaisten maanmiestemme ja uskolaistemme oivallista kekseliäisyyttä olen usein ajatellut. Valitettavasti saksalaiset ani harvoin Jumalan valtakunnan asioissa osoittavat niin suurta sukkeluutta, tervettä ihmisjärkeä ja kekseliäisyyttä. Mutta Englannissa johtui mainittu aasi usein minulle mieleen. Englannin kristityillä on erityinen kyky saattaa kristillisyyden

ihmisten huomioon ja raivata esteet tieltä. Jos ei se olisi sopimatonta, tekisi mieleni arvella, että vapahtaja tuskin Englannissa olisi sanonut että "maailman lapset ovat toimellisemmat kuin valkeuden lapset, heidän sukukunnassansa" (Luuk. 16, 8). Useimpa valkeuden lapset Englannissa minusta tuntuivat *liian* toimellisilta. En myöskään luule, että vapahtajamme olisi pitänyt kaikki mitä valkeuden lapset Englannissa tekevät in majorem Dei gloriam (Jumalan nimen kunniaksi) valkeuden lapsille sopivana. Kohta tulee puheiksi monta seikkaa, joita tällä tarkoitan.

Mutta se on myönnettävä, että Englannin kristityt pitävät huolta siitä että evankeliumi tavalla tai toisella kohtaa sinua, missä liikkunetkin. Rautateitten odotussaleissa näkee usein n.s. raamatunpyöriä. Tarvitsee vain väentää niitä, niin esiintyy heti ihana lohdutus- tai herätys-sana raamatusta. Majatalojen makuuhuoneissa tapaa säännöllisesti raamatun, jonka joku kristillinen yhdistys sinne on pannut, enkä milloinkaan tavannut jollain tavoin likaantunutta. Eikä siinä kyllä, vierashuoneitten seinillä nähdään kauniissa puitteissa väripainoksella painettuja raamatunlauseita. Suuren suuret ilmoitukset kaikilla julkisilla paikoilla kehoittavat saapumaan erityisiin jumalanpalveluksiin ja kristillisiin juhliin, tilaamaan kristillisiä aikakauslehtiä, rupeemaan kristillisiin yhdistyksiin j.n.e. Komeassa Guild Hallissa luumme seinällä Lontoon kaupungin kilpilauseen: "Domine dirige nos, — nos nostraque Domino!" (Herra, johda meitä; itsemme ja omamme jätämme Herran haltuun). Yksin Lontoon pörssin korkokuva-koristeessa tervehtää meitä kallis raamatun lause: "Maailma on Herran ja kaikki mitä siinä on," ja sangen hyödyllistä olisi, jos siihen taloon kokoontuvat rahapohatat aina pitäisivät sitä sanaa mielessään. Kaduilla jaetaan julistuksia, toreilla pitävät kaikenkaltaiset saarnamiehet puheitaan, jotka useinkin päätyvät hyvinkin oudosti.

Ihmiset Englannissa liikkuvat epäilemättä verrattomasti paljoa vapaammin kuin meillä. Annetaan arvoa toisten omituisuudelle ja jätetään se arvostelematta. Silloinkin kun se menee mielettömyyteen saakka, ajatellaan: "Mitä se sinuun koskee?" Poliisi sallii sellaisen vapauden puheissa ja toimissa, että se meistä tuntuu suorastaan satumaiselta. Sillä puolen Englannin kanavaa arvellaan, että, jos ihmisten sallitaan tehdä hyökkäyksiä niin kauas kuin mahdollista, he vähemmin tulevat jaattelemaan vallankumouksellisia puuhia, kuin jos heitä joka puolelta vastustetaan etuvarustuksilla ja vallihaudoilla, ja seuraus joka tapauksessa osoittaakin englantilaisten käytöllisyyden etevyyttä.

Sentähden on *kristityillekin* tullut paljoa helpommaksi tuoda julkisuuteen vakuutuksensa, — paljoa helpommaksi myöskin saarnata kristinuskoa "katoilta". Kurja ihmisten pilkan pelkääminen masentaa meillä tuhansittain jaloja voimia. Tämä ei ole samassa määrässä laita Englannissa. Ensiksikään ei englantilainen pelkää niin paljon pilkkaa; sitä paitsi ei hänen tarvitse sitä peljätäkään niin paljon, koska, kuten sanottu, täällä vähän huolitetaan toisista. Kuitenkaan, olipa tapaus mikä tahansa, ei häntä pilkata, jos huomataan, että rehellisesti tarkoittaa ihmiskumppaniensa hyvää. Semmoisen liikkeen, jommoista täällä tarkoitetaan sanalla "pelastusarmeija", tukahduttaisi Saksassa jo heti alussa melkein koko sanomalehdistö masentavalla pilkallansa. Sitä vastoin suuret ja pienet Englannin sanomat sanovat; "Antaa heidän olla, heidän tapansa on sellainen; odottakaamme nähdäksemme, minkälainen hedelmä on."

Olkoonpa niinkin, kyllä meille, kun käymme edempänä tervehtimässä pelastusarmeijaa, tulee liiankin selväksi, että Englantilaisten uutustusjotenkin usein on sokea, etsiessään uusia pelastuskeinoja, ja että se siis usein etenee harhaankin. Mutta ilolla minä ajattelin pariisin-aasia, kävellessäni muutaman ystäväni kansa Waterloo-Road'in lävitse, eteläpuolella Tems'ia. Siellä on, vähän matkaa Spurgeon'in tabernaakelista, hyvin suuri tanssisali, missä ennen irstaus ja kaikenmoinen saastaus oli vallalla, sillä tämän seudun köyhä väestö on sangen raakaa. Nyt kertoi minun seuraajani, että rikkaat kristilliset ihmiset olivat vuokranneet tämän huoneuston, että he sinne olivat toimittaneet hyvän ravintolan — missä kuitenkin ei tarjota mitään päihdyttäviä juomia — ja että he sallivat pitää siellä kaikenmoisia kokouksia, kunhan ne vaan eivät ole epäsiiveellisiä. He tekivät aivan oikean periaatteen mukaan, että kansalla pitää olla huvitusta ja hauskutusta, ett'ei se alinomaa tahdo veisata ja rukoilla eikä yhtämittaa kuunnella käännetykskertomuksia. Tupakanpolttokin on sallittu Victoriasalissa, ja tämä on suuri myönnitys Englannissa. — Liian ohut terä tylsyy pian, ja koko munkkilaitoksen kuten erään yksipuolisen pietisminkin historia on vastustamattomana todistuksena siitä, että *liikanainen hengellisyys* liiankin pian muuttuu hillitsemättömimmäksi lihallisuudeksi. Halu seuraan ja huvitukseen asuu poistamaton ihmissydämessä. Kysymys on vaan siitä, josko tätä tarvetta tahtoo tyydyttää *jalolla* tavalla, tahi josko tahtoo odottaa, kunnes se muodostuu raa'aksi petomaisuudeksi. "Pelastusarmeija" tekee vaarallista leikkiä, tarjotessaan illat pitkät ihmisjoukoille kiitoslauluja ja synnintunnustuksia huviksi. Johtajat, herrat, huomaavat luultavasti, ett'ei tämä ajan pitkään kelpaa, ja sentähden ovat he panneet toimeen teaterikujeita ja paljasta humbugia rukouksista, synnintunnustuksista ja käännetykskertomuksista. Tämä on vaarallinen seikka. Joka ihmisluonnon tuntee, ei voi ennustaa mitään hyvää tästä. Tästä kuitenkin enemmän tuonnempana.

Monet tuhannet vieraat eivät jääneet tulematta Victoriasaliin, sittenkään kun yleisistä näytäntöpidoista oli poistettu kaikki sopimattomuus ja epäsiiveellisyys. Ilmiin tuli, että kansa oli tyytyväinen, kunhan heille annettiin jotakin aatteellista. Mutta vieläpä mentiin askel eteenpäin. Minun

ystäväni kertoivat nimittäin, että muutamia päiviä sitten näytettiin Victoriahallin näyttämöllä Bunyan'in "Kristityn matkustus" neljässätoista näytöksessä, ja että tuhansiin nouseva väenpaljous äänetönnä seuraa kummallisen näytelmän kulkua. Tätä vastaan voisi olla yhtä ja toista sanomista. Kaikessa tapauksessa ovat "passioninäytännöt Oberammergau'ssa", joissa esitellään ristillä kuolevaa vapahtajaakin, vielä arveluttavampia. Minä puolestani toivotan onnea tälle englantilaisten veljien keinolliselle "keksinnölle" tällä keinoin johtaa evankeliumin ajatuksia rahvaasen, ja minä kehoitan heitä iloisesti: "jatkaa!"

Katsokaapas, tuossa kivuloinen englantilainen tyttö, joka ei voi mennä huoneestansa pois eikä siis käydä tervehtimässä köyhiä ja kurjia ihmisiä. Mutta hän tahtoo kuitenkin mielellänsä jotakin tehdä ja hän rukoilee valoa Jumalalta. Ja sitä hän saakin. Kohta on hän innokkaasti toimessaan neuloen luopumattomilla langoilla suuriin valkoisiin villapeitteisin ihania raamatunlauseita, niinkuin 1 Mos. 3, 15. Joh. 3, 16 tahi Matt. 18, 11. Nämät peitteet joutuvat sitten sairashuoneisiin. Joka tietää, kuinka niissä on laita, joka etenkin tuntee, kuinka pitkälliseltä aika paranemassa olevasta tuntuu, hän ymmärtää, kuinka suureksi hyödyksi nämät lämpimät raamattupeatteet ovat ei ainoastaan ruumiille, vaan myöskin elämää ja valoa himoitsevalle sielulle, ja että ne neuvovat monelle kadotetulle pojalle ja tyttärelle tien kotiin.

Siunattu olkoon myös se englantilainen tyttö, joka ensiksi teki sen syvän ja yksinkertaisen päätöksen, että hän joka päivä ilahutti sairaita muutamassa sairashuoneessa tuomalla heille tuoreita kukkia. Tämä jumalallisen suuri lapsen ajatus on sitten tullut käytäntöön sadoissa englantilaisissa sairashuoneissa, — ehkäpä meillä Saksassakin? — Kukka — kuinka pieni esine tämä kuitenkin on! Miljoonittain niitä lakastuu, eikä yksikään ihminen pidä niistä väliä, ja toisia miljoonia nähdään tosin, mutta ei kukaan niistä iloitse. Heidän omistajainsa sydämissä on liian paljon hyvyyttä tahi ne ovat turmeltuneet ja kuihtuneet liiallisesta itsekkästä nautinnosta. Kuinka vähän kuitenkin kukassa on, ja kuinka paljon siinä sittenkin on sairaalle ja surkastuvalle, se on elämän sanansaattaja kuoleman huoneessa, sydämellisen rakkauden sanoma yksinäiselle ja hyljätylle. Minä näin erään jalon naisen kävelevän toiselta sairastuvoteelta toiselle jokaisen ääreen asettaen pienen astiallisen kukkia ja jokainen sairas sai osaksensa osaaottavaisen katseen tahi jonkun sanasen. Vielä näen minä kuolevan *pienen saksalaisen tytön*, jonka vanhempien, jotka olivat siirtolaisia, täytyi jättää jälkeensä sairashuoneeseen; minä näen vieläkin tuon yksinäisen lapsen kuolemaisillansa tarttuvan kädellensä valkoiseen ruusuun ja onnellinen hymy huulillansa nukkuvan kuoleman uneen. Minä näen vieläkin *vanhan juutalaisen* valkoisine partoinensa ja hiuksinensa. Hän oli paennut Venäjältä kuollaksensa Lontoossa saksalaisten sisarien hoidossa. Hänelle annettiin vihko kärsimyskukkia lisäämällä muutamia sanoja Kristuksen kärsimyksestä. Jo ennenkin oli Kristuksen rakkaus vähitellen vaikuttanut hänen sydämeensä. Mutta tällä hetkellä valui runsaasti kyneleitä hänen silmistänsä, ja hän sanoi hitaasti vetäen syvään henkeänsä: schalom, schalom, schalom! (rauha, rauha, rauha!). — Minä näen vielä tavattoman kauniin englantilaisen laivapojan, joka oli pudonnut mastosta Westindia-tokassa ja katkaisut molemmat jalkansa, mutta jonka sydän vielä oli perin turmelematon. Kun nainen hänelle ojensi vihkon orvokkia, ilosta riemuiten hän sanoi: "Tänlaisia kukkia kasvaa kotona meidän puutarhassa; voi, kuinka minä olen iloinen! Nyt tulen minä kohta jälleen kotiin!"

Jospa kuitenkin rikkaat ihmiset tietäisivät, kuinka suurta taivaallista riemua he voisivat saada aikaan, jos tahtoisivat uhrata hiukkaseenkaan halpa-arvoisista rahoistansa! Jospa he tietäisivät mitä puhdasta ja suloista iloa he itse voisivat saada nauttia, jos he tällä tavalla tahtoisivat ilahduttaa ja virvoittaa kärsiviä ihmisiä! Jospa etenkin ne tuhansittain tuhannet nuoret naiset, jotka joutilaina seisovat torilla kuluttaen hukkaan aikaansa kurjalla turhamaisuudella, samalla kuin maailma heidän ympärillensä on täynnä sydämiä, jotka janoavat pisaraa rakkautta, jotka janoavat ainoata pientä todistusta siitä, että edes joku vielä täällä maan päällä heitä ajattelee, — oi, jospa sen tietäisivät, kaikki nämät ihmiset, joilla on niin yltäkyllin rahoja, kunniaa, neroa ja aikaa, — näyttäisipä tämä maailma kohta toiselta! Jumalan kiitos, sen tietää moni ei ainoastaan Englannissa, vaan myöskin Saksassa, eikä heidän nimensä ole kirjoitetut ainoastaan taivaassa; eipä suinkaan, ne loistavat maassakin mitä kirkkaimmassa valossa. "Mutta kussa ne yhdeksän ovat?" —

Mitä etenkin "parempien säätyjen" kristillisiin naisiin tulee, uskaltavat he Lontoossa ryhtyä semmoisiin asioihin, jommoisiin heidän saksalaiset sisarensa eivät koskaan voisi koskea. Kauheimmissa pesäpaikoissa, joita ei tarkemmin voi kertoa vaan jotka siveellisessä suhteessa ovat sellaisia likaviemäreitä, että ne muistuttavat kauheimpia kertomuksia vanhasta Romasta, — näissä kortteereissa saattaa tavata naisia, jotka Uusi Testamentti kädessä kävelevät huoneesta toiseen etsimässä kadotettuja. Yksin öisissä kokouksissakin, joihin langenneita naisia kutsutaan, näkee naisia korkeimmista säädyistä ojentavan pelastusta semmoisille, jotka ovat alentuneet lähelle eläinten kantaa. Minä en kerro tätä kehoittaakseni sitä suorastaan seuraamaan. Me olemme nähneet, että englantilaisen luonne ja englantilaisen elämä sallii paljon semmoisia asioita, jotka ovat naisilta kielletyt, ja kieltää paljon, jotka meillä taas ovat sallitut. Monet ilmiöt kristillisen elämän alalla Englannissa tuntuvat meistä suorastaan sopimattomilta, kun meillä on ainoastaan kertomus paperilla niistä; mutta ne

tuntuvat paljon luonnollisemmilta, kun me näemme ne sillä alalla, missä ne ovat alkunsa saaneet.

Tosin on paljon myöskin *ehdottomasti hyljättävää* johonka minä luen ilman armoa *naisten saarnaamisen*. Kumppalini ja minä tulimme Lontoon itäisestä osasta suuren rakennuksen luo, joka oli melkein teaterin näköinen. Mahdottoman suurella paperilla oli ilmoitettu: "Täällä laulaa Mr. Parker ja *saarnaa* Miss Parker tänä iltana k:lo 8." "Meidän pitää mennä sisään", sanoin minä tietysti, ja niinpä teimme. Me tulimme hyvin suureen saliin, johonka mahtui kaksi tuhatta henkeä, perällä oli lava, joka ulottui mahtavan suuriin urkuihin. Vähitellen tuli huone täyteen kirjavaa joukkoa. Ilkeimpiä roistonaamoja näki jaloimpain ja hienoimpain kasvojen vieressä. Kumppalini kertoi, että rikas, kristillinen oluenpanija, — joll'en väärin muista, on hänen nimensä Chairington — oli rakentanut ja hartausharjoituksia varten sisustanut tämän rakennuksen; että sama mies paikka paikoin köyhimpiin kortteereihin oli toimittanut loistavia ravintoloita biljardineen, luku- ja musiikki-huoneineen. Näissä ravintoloissa saavat kaikki, jotka käyttäytyvät siivosti, mitä parhaimman ravinnon hyvin halvasta. Ainoastaan päihdyttäviä juomia (siis oluttakaan, jonka ansio perustajan koko rikkaus on) ei saa. Omenaviiniä, limonaattia, maitoa ja muuta senlaista on siellä sitävästoin saatavana miellyttävässä muodossa erinomaisesti valikoidusta varastosta, johonka vakuutukseen tulin omasta kokemuksestani. Pääsy kaikkiin äsken mainitsemiini huoneisiin on vapaa. Minun kumppalini sanoi minulle, että nämä laitokset ovat tehneet sangen hyvän vaikutuksen satoihin rappiolle joutuneihin ihmisiin, ja sehän onkin luonnollista.

Mutta palatkaamme "jumalanpalveluspuheesemme". Emme kauan tarvinneet istua, ennenkuin uruista alkoi kuulua sydäntä sulattava esisoitanto. Sitte esiintyi mustapartainen ja jokseenkin siivonaamainen herra ja esitteli itsensä Mr. Parkeriksi. Hän piti rukouksen, joka ehkä olisi ollut mieltä ylentävä, joll'ei se olisi ollut niin tavattoman pitkäväteinen. Mutta hän alinomaa matki samoja harvoja lauseita loukkaavalla tavalla, ja tuntuipa oikein helpottavalta, kun hän vihdoin sanoi "amen". Nyt tuli paras osa nimittäin *laulu*. Jumala oli tosin antanut tälle miehelle harvinaisen laulu-äänien, ja se ansaitsee ainoastaan kiitosta, että hän sitä tahtoi käyttää kunniaksi Jumalalle joka sen oli hänelle antanut, ja ihmiskumppaniensa iloksi ja mielenylennykseksi. Hän lauloi siis useita hymniä hyvin ylevällä tavalla, eikä siis sellaisessa galoppi-tahdissa, joka tavallisesti on vallalla englantilaisten kirkkolaulussa. Mutta me lauloimme taitomme mukaan loppusäkeet, sitten kuin yhdellä pennyllä olimme ostaneet itsellemme pienen laulukirjan. Tämä kaikki oli siis, niin kuin pitikin. Mutta nyt piti Mr. Parker johdannoksi seuraavaan lauluun pienen puheen, jonka pääsisällys oli seuraava: "Se laulu, joka nyt seuraa, on Moody'n tekemä; se on erinomaisen ihana ja se on jo usein tehnyt ihmeitä. Eilisiltana tätä hymniä lauletaessa heräsi kolme nuorukaista kuolemasta elämään. Sittemmin näyttäytyvät he tässä lavalla. Minä toivon Jumalan kautta, että tämä laulu tänäkin iltana näyttää tenhovoimansa. Ajatelkoon kukin teistä, jotka ette vielä ole pelastetut, itseksensä todenteolla, jos ehkä hänenkin Damaskushetkensä lyö juuri nyt, kun tätä laulua lauletaan." Nyt lauloi hän laulun, jonka nuotti todellakin oli sydämeen käypä ja unhottumaton. Joka värssy loppuu näillä ihanilla sanoilla: "Take me as I am!" (Ota minut sellaisena, kuin olen!), siis aivan evankeelisesti ja kristillisesti. Mutta nyt toi hän esiin koko laitoksen taidetempuja meitä liikuttaaksensa. Ne monet äänenvaihdokset ja väristykset, joita herra Parker laulussansa käytti kertoessaan säettä: "Take me as I am", tuntuivat minusta, vähimmin sanoen, tuskin mieltä ylentäviltä. Mutta sitten antoi hän merkin urkujen soittajalle, joka tuli hänelle apuun milloin vienosti ja haaveksivasti, milloin koko viimeisen tuomion jyrinällä säestäen; sitten komensi hän: "Ladies only!" (ainoastaan naiset!); sen jälkeen: "Gentlemen only!" ja siten alinomaa jotakin uutta ja aina kuitenkin samat sanat: "Take me as I am". Näistä ponnistuksista huolimatta ei kukaan ilmoittautunut lavalla, joka suinkaan ei ollut kummallista, jos englantilaisilla tämän toimituksen kestäessä oli samat tunteet kuin saksalaisella papilla. Nyt seurasi rukous, jonka kestäessä kaikki läsnäolijat olivat polvillansa. Välittömästi tämän rukouksen jälkeen herra Parker ilmoitti, että hän ja Miss Parker huomenna lähtisivät pitkittämään evankeliuminlevitystointansa Brighton'iin. Viimmeiseksi oli hänellä annettavana sekin tieto, että herra Chairington iloissansa siitä, että tässä salissa kävi yhä edelleenkin lukuisasti väkeä, oli päättänyt repiä sen alas, ostaa sen ympäristöllä olevat rakennukset ja rakentaa saarnahuoneen, *jonkalaista ei olisi koko maailmassa*. "A11 right!" — Amen, Amen! Halleluja! — "Very well". — "Victoria!" kajahteli sadoista karkeista ja hienoista kauloista. Minä olin jo tullut arvostelevalle tuulelleni ja minusta tuntui tuo hurskas kehuminen paljon inhottavammalta, juuri sentähden että se oli olevinansa hurskasta. Kuitenkin minä vielä siesin tätä hetkisen, koska herra Parker oli sanonut, että hänen sisarensa nyt puhuisi muutamia sanoja läsnä-olevain herätykseksi. Aivan oikein, tuossa hän jo seisoikin, noin 30 vuoden vanha tyttö, osoittaen semmoista rohkeutta, että se minua kauhistutti. Mutta hän ei edes räpäyttänyt silmiänsä. Tällä naisella oli jokseenkin korkeapiirteiset kasvot, ja hänen äänensä kajahti hyvin jokapäiväiseltä. Mutta vaikka hän olisi ollut kaunis kuin enkeli ja vaikka hänen äänensä olisi sointunut kuin enkelin ääni, olisin minä kuitenkin ollut suutuksissani siitä, että nuori, suuresti itserakas naisolento täällä toi tarjolle todellisia tahi luuloteltuja kristillisiä kokemuksiansa kahdelle tuhannelle ihmiselle molempaa sukupuolta kaikista kansanluokista. Tämä ei ole ijankaikkisuuteen saakka ei naisellista eikä kristillistä, sanottakoonpa siitä mitä tahansa. Minä en sentähden kestänyt tätä kauempaa ja minä sain tarpeekseni jo alusta: "Minun aineeni on: vuoret. Minä tahdon teidät viedä ylös Jumalan rakkauden valoisille kukkuloille; minä tahdon näyttää

teille, mitä hän on tehnyt minun sielulleni ja mitä hän tahtoo tehdä teidän sieluillenne. Minun tekstini on Korkeassa veisussa, luk. 7, v. 11 ja 12: '*Tule, minun ystäväni, käykäämme ylös vuorille!*' — Mitä minuun tulee, menin minä ulos kadulle ja kiitin Jumalata siitä, ett'ei se ollut minun vaimoni tahi tyttäreni, joka tuolla sisässä puhui. Minä ihmettelin ankaran apostoolin kiellon viisautta: "*Teidän vaimonne pitää seurakunnissa ääneti oleman*". — Mutta aivan toisin ajattelin minä *miehen laulusta*, jonka olin kuullut. Jos kaunis ääni on ihanimpia Jumalan lahjoja ja jos kaunis ääni vaikuttaa melkein tenhoovalla voimalla sydämiin, — minkätähden semmoinen ääni ei voisi ruveta evankeeliumin palvelukseen? Englannin ja Amerikan kristityt ovat aikaa sitten jo antaneet käytännöllisen ja toteutetun vastauksen tähän kysymykseen. Eipä siinä kyllin että harjoitetut köörit katoolisten messujen tapaisissa jumalanpalveluksissa valtiokirkon tuomiokirkoissa esittävät arvokkaimpia mestariteoksia, — ei niinkään, myöskin *herätyskokouksissa* tehdään kaikkialla kauniit äänet Jumalan enkeleiksi ja palvelijoiksi. Onhan *Moody'n* menestys maailman mainio; mutta kaikkialla Englannissa huomaamme pyrittävän laululla kohottamaan enimmin rappeutuneita ja syvimmälle vajonneita ihmisiä lähemmäksi korkeinta ja ijäistä ihanteiden maailmaa. Ja tässä on kyllä nainen yhtä hyvin paikallansa kuin mieskin. Minun mielestäni on oikein erinomaista, kun esim. Englannissa kokoovat kaikkein köyhimpiä ihmisiä antaaksensa ensiksi lämpimällä kädellä näille nälkään nääntymäisillään oleville runsaan ja voimakkaan aamiaisen ja sitten *laulaaksensa heille jotakin*. Maan ylhäisimpien ja jalosukuisimpien naisten ja herrain joukossa löytyy sellaisia, jotka eivät ole liian ylpeitä tekemään tätä rakkauden työtä. Tämä onkin yksi Englannin "pelastavista käsistä", ja minä luulen että meillä on siitä opittavaa.

Me saksalaiset olemme, kuten sanotaan, maailman enimmin musiikkiin taipuvainen kansa. Olkoonpa kuitenkin miten tahansa, vaikuttaa ihana musiikki meidän *köyhiin* varmaankin yhtä paljon kuin Englannissakin köyhiin. Näemmehän että ylhäinen ja alhainen rahvas suoraan sanoen jumaloitsee "sävelten maailman primadonnaa", niin että valjastavat hevoset hänen vaunujensa edestä itse vetääksensä niiden asemasta, niin kuin muutakin samanlaista häpeällistä sopimattomuutta, Kuitenkin nähdään tässä, mitä musiikki voi aikaan saada. Mutta mitäpä tähän siitä olisi, jos ne kristityt, jotka ovat saaneet ihanan äänen, tahtoisivat käyttää sitä Jesuksen palvelukseen — eivätköhän he voisi tulla hyvinkin vaikuttaviksi evankelistoiksi?

Eiköhän tässä olisi tie avoinna evankeeliumin levittämistä varten rahvaasen. Eivätköhän ihanat hengelliset laulut tosinkaan olisi Jumalan enkeleinä, jotka lempeästi ja hiljaan vaikuttavat sydämeen? Minkätähden eivät nuoret naiset saisi muualla kuin ainoastaan perheseuroissa ja akateemiain musiikki-iltoina sallia kuulla ääntänsä, jonka he ovat Jumalalta saaneet? Minkähäntähden meillä on niin vaikeata koota äänilahjaisia henkilöitä korkeammista säädyistä kirkkokoriksi? Niin *miksikä?* Minun mielestäni on kaunis ääni leiviskä, jonka käyttämisestä omistajan kerran tulee tehdä tili, yhtä hyvin kuin niistä rahoista ja omaisuuksista, jotka Jumala on hänelle suonut tässä elämässä. Tässä pitäisi kristillisten tirehtööreinä tulla avuksi tuumien, mitä tässä suhteessa olisi tehtävä. Heidän tulisi itsekseen tuumia, josko ehkä ihanan, kristillisen hengen eläyttämän musiikin kautta voisi vaikuttaa niitten sydämiin, jotka eivät tahdo kuunnella pitkiä saarnoja. Tietysti täytyisi tätä kaikkea tehdä ilmaiseksi ja ilman rahatta. Myöskin minun mielestäni voitaisiin ei ainoastaan varsinaisia jumalanpalveluksia ja liturgioja, vaan myöskin niin kutsuttuja tieteellisiä ja kansantajuisia luentoja pidettäissä, ja useissa muissakin tilaisuuksissa, sekä alussa että lopussa laulaa joku kaunis kvartetti. Silloinhan varmaan voisi tietää saaneensa *jotakin* hyvää vaivoistansa. Voi kuinka kuivaksi ja proosalliseksi, kuinka värittömäksi ja soinnuttomaksi me saksalaiset protestantit olemme enimmäkseen tehneet uskonnon, vaikka evankeeliumi kuitenkin on paljasta runoutta. Enkelien laulaessa se tuli maailmaan; myöskin saattaa se laulamaan kaikki ne, jotka sen oikein käsittävät. Eikä meille ole sanottu muuta tulevaisista jumalanpalveluksista taivaassa, kuin että kaikki on paljasta musiikkia ja laulua.

Kuitenkaan emme vielä ole taivaassa, vaan Lontoon itäisen osan kaduilla, joilla, kun kaasun valo on päivän valoksi vaihtunut, elämä suinkaan ei ole taivaallista. Oltuamme Parker'in kokouksessa oli kadulle tullut vielä enemmän väkeä. Mutta minkälaista väkeä! Siellä vilisi itsensä myymistä harjoittavia naisia; — sadoittain näki näitä kurjia olentoja, joiden joukossa oli 12-13 vuotisia lapsia. Heitä olivat tahtoneet ottaa kädestä viedäksensä mukaansa. Voi, älköön kukaan tuomitko näitä syvälle vajonneita! Kuinka voisivatkaan lapset, jotka kasvavat semmoisessa kaupungin-osassa, jotka aamusta iltaan saakka näkevät semmoisia kauheita asioita, joilla ei ole aavistustakaan perhe-elämästä, jotka enimmäkseen eivät käy mitään koulua, eivät näe eivätkä kuule mitään kristinopista ja siveellisyydestä, — kuinka voisivatkaan sellaiset välttää pahetta? Eipä olekaan ihmeteltävä, jos he lankeevat; ihme on, jos he lankeemuksesta säilyvät.

Kas tuossa rahalle alttiita naisia, joista osa häilyttelee soihtuja käsissänsä, kaikki enemmän tahi vähemmän juovuksissa, tukka puoleksi tahi kokonaan hajallaan, — niin tanssivat he hurjasti kuin raivottaret, melkein tenhovoimalla temmaten mukaansa miehiä ja nuorukaisia, laajoissa piireissä muutamien soittomiesten ympäri, jotka soittavat inhottavia valssinuohteja. Toden totta, me olemme Sodom'in kaduilla; ei mitään puutu. Ja kuitenkin on täällä jotakin toisin. "Sata vanhurskasta" on keskellä tätä Sodomia, eivätkä he ainoastaan ole siellä, vaan he myöskin pyhässä innossaan ovat

toimessa heittäen syvimmälle vajonneille pelastusnuoraa heidän perikatonsa kuiluun. Kuinka tätä tehdään; sen olemme jo ennen maininneet; siitä on useinkin paljon kirjoitettu.

Mutta mitäs tämä on? Etäältä kuuluu iloinen raikas marssi ja voimakas laulu. Luulisi sotamiehiä olevan tulossa, ja tämä onkin jotain senkaltaista. Keskelle pakanallista saastaisuutta marssii liehuvien lipuin pataljoona pelastusarmeijaa. Minä en voi kieltää, että tässä oli jotakin ylevää. Oli aivan kuin Jumalan kaupunki heti tahtoisi ruveta julkiseen taisteluun Jumalan vihollista Babel'ia vastaan. Valssimusiikin täytyi antaa tilaa pelastusarmeijan musiikille, sitten lakkasi viimmemainittukin. Rahvas lakkasi tanssimasta ja meluamasta ja tunkeusi parvittain "pelastus-armeijan" pienen joukon ympärille. Vanhanpuoleinen päihtynyt nainen huusi pilkallisia sanoja. Mutta häntä löi nyrkillänsä vasten naamaa kovakourainen, raakamainen merimies niin, että hän meni tiehensä verisenä ja ulisten. "Sen lohikäärme," sanoi merimies, "joll'et sinä tahdo kuunnella, niin voitthan sinä madella rotkoosi. Täytyyhän jokaisen saada puhua, vaikka hän puhuisikin tuhmuuksia!" Se oli oikein englantilaista.

Tällä kertaa emme tahdo tutkistella, kuinka paljon järjellisyttä tai järjettömyyttä pelastusarmeijan sotamiehillä oli kuunneltavaksi tarjottavana, koska me kohta tulemme heitä tervehtämään heidän omaan pääkortteeriinsa. Mutta mennessämme pois kuulemme me yhden näistä "pelastetuista" kaikuvalla äänellä sanovan: "Minä olin repaleretku, eikä minulla ollut muuta kuin ryysyjä, niinkuin useimmilla teistä nyt; mutta nyt, kun olen pelastettu, elän minä kuten gentleman ainakin ja minulla on joka päivä lammaspastia pöydälläni." Tämä uskon hedelmä teki tietysti syvän vaikutuksen kuulijoihin.

Edellä olemme jo huomauttaneet, ett'ei leikillisyyttä puutu missään tilaisuudessa Englannissa. Sitä huomaa jumalanpalveluksissakin. Siitä pitävät huolta jo ne monet pienet lapset, aina kapalolapsesta saakka, joita kyllä mielettömästi kuljetetaan mukana. Minä näin noin kolmen vuoden ikäisiä lapsia, jotka Prayer Book'insa edessään aina näyttivät etsivän tarvittavaa paikkaa ja hyvin pyhän- ja juhlallisen näköisinä olivat löytäneensä sen. Jotkut tekivät joksenkin selvästi kuuluvia muistutuksia papista ja muista. Mutta se ei vetänyt minkäänlaista huomiota puoleensa. Englantilainen on kirkossa paljoa suuremmassa määrin kuin me ja ehkä liiaksikin at home s.o. kotoisasti rattoisa. Mutta myöskin tänä yönä, heittäessäni silmäykseni alhaisen väestön kauheaan pimeyteen ja kuiluihin, huomasin minä syvimmän kurjuuden rinnalla iloisimman leikillisyyden. Tuossa esim. seisojien kaasukäytävällä alla mies, jolla oli monta koppaa kaikenlaisia eläimiä, joita hän kovalla äänellä kaupitteli. "Tämä kissa pyytää kaikki rotat sinun huoneistasi neljä kertaa neljässä kolmatta tunnissa; eikä sinun tarvitse muuta, kuin olla sille antamatta ruokaa. Jos vielä yhden viikon kuluttua ainoataan rottaa olisi neljän seinäsi sisäpuolella, niin minä rupeen vaikka orjaksesi ja vielä lisäksi lahjoitan sinulle tämän papukaijan, — joll'en minä jo siksi ole myynyt sitä." Kissan huusi vihdoinkin 1 shillingistä 7 pence'stä nainen, jonka sääty oli jokseenkin epätietoinen; hän otti pedon lempeästi syliinsä ja silminnähävästi se tuli hyvin toimeen uuden haltijansa huostassa. — "Katsokaapas tätä villakoiraa! Kuka tahtoo ostaa sen? Viisi shillingiä ei ole siitä liian paljon; se oppii kaikki ihmisen konstit neljässätoista päivässä. Katsokaas vaan, se syö jo molemmilla käsillään niinkuin täydellinen gentleman!" Ja se söikin todella, käyttämällä molempia etukäpäliänsä, niin somasti, että useimmat saksalaiset voisivat oppia siltä syömistaitoa. Vihdoinkin tuli sillekin ostaja, joka siitä antoi vanhan taskukellon puhtaan rahan asemesta.

Sillä tavoin olin vähitellen tullut jokseenkin uuvuksiin; mutta väsymätön seurakumppalini kehoitti vielä viimeiseksi menemään *varaskortteeriin*. Mutta hän muistutti minua panemaan kelloni ja kukkaroni samaan taskuun ja pitämään käteni siinä. Me tulimme pimeälle kadulle. "Mikähän tuo suuri, valaistu huone tuolla on?" kysyin minä. "Se on kaikkein pahimmanlainen tanssi-huone. Sinne ei lasketa ketään sisään, ennenkuin hän etehiseen on pannut veitsen, revolverin, väkipuukon tahi muun murha-aseen, joka hänellä ehkä sattumalta on mukanaan. Ilman tätä varovaisuuskeinoa tapahtuisi siellä yhtämittaa murhia ja tappoja; 'bloody' (verinen) 'verinen nyrkki, verinen nenä, verinen silmä' on joka kolmas sana englantilaisen alhaisen väestön suussa, ja jo sillä on, surullista kyllä, hyvä syy käyttää tätä sanaa niin usein". — Tullessamme varaskatujen nimellä tunnetuille kaduille, tapasimme me katusaarnaajan, joka erämaan saarnaajan tavoin huusi voivotteluansa kadotetun maailman yli, vaikk'ei hänellä ollut muita kuulijoita kuin vanha vaimoihminen ja kuusivuotias lapsi. "Olkaa nyt varoillanne!" sanoi kumppalini, kuin poikkiesimme pimeälle korkeitten huoneitten ympäröimälle kadulle. Mieleni tuntui vähän kolkolta. Heti tulikin hyvin kohteliaasti mies, jolla oli ainoastaan kurjia nutun ja yöasujen jätteitä yllänsä, ja sanoi: "Hyvä herra, teidän vaatteenne ovat tahraantuneet valkoisiksi". Hän valmistautui minua pölyttämään ja samalla epäilemättä ottamaan saalista minun taskuistani. Kumppalini kyllä karkoitti hänet pois kovasti huutamalla: "Policemen!" jonka jälkeen repaleinen mies katosi; mutta kimeä vihellys kuului ja samanlainen vastaus tuli useasta pimeästä nurkasta. Minä tunsin kylmän väristyksen ruumiissani, mutta minulla ei ollut kyllin rohkeutta ilmaistakseni pelkoani. Siten jatkamme me vaellustamme. Tuolla keskellä katua istuu tulikouran ympärillä, joka on tulisilla hiilillä, pieniä poikia ja tyttöjä paistamassa potaattia ja kastanjoita. He ovat niin iloisia, kuin ainoastaan lapset voivat olla, sillä heidän illallisensa on valmistumaisillaan. Mutta näitten nälistyneitten lasten riemu tuli äärettömäksi, kun minä heitin muutamia pencinkappaleita heidän syliinsä.

Me pistäysimme parissa tahi kolmessa englantilaisessa boarding house'ssa ja tahdoimme uskotella,

että meillä oli siellä jotain tekemistä kysymällä, josko siellä oli ketään saksalaista. Meidät karkoitettiin tosin nauramalla ulos, mutta saimme kuitenkin aikaa heittää silmäyksen näihin salaperäisiin huoneisiin, joidenka kaikkien perällä kamiinissa oli takkavalkea, — ainoa valo, mikä koskaan loisti tässä kauheassa pimeydessä. Niin, kauhea siellä todellakin oli näky. Ihmisiä molempaa sukupuolta ja kaikenikäisiä, melkein kaikki kurjimpiin repaleisin puettuina, monet juovuksissa, toiset vielä juoden ja pelaten, seisoi, istui ja makaili siellä sekasin. Muutamia "sänkyjä" ja "istuimia" näki pitkin seinää ja suurella paperilla oli ilmoitus: "Täällä maksaa yönvietto 1/2 pennyä"; joka tahtoo tuolin saa maksaa yhden penny'n; istuin maksaa kaksi, vuode kolme pence'ä.

Minä voin tuskin hillitä kyöneleitäni, nähdessäni tätä ihmiselämän kurjuuden syvyyttä. Jospa kaikki nämät ihmiset voisivat kertoa kaikki, mitä heille oli tapahtunut, ennenkuin olivat tulleet tähän helvetilliseen paikkaan, — mikähän romaani siitä tulisikaan! Mutta minä pelkään, että pieni sana: brandy (paloviina) useimmissa tapauksissa olisi selityksenä kauheaan arvoitukseen.

Minä olin iloinen, jälleen tultuani raittiisen ilmaan. Me menimme nyt takaisin city'yn, istuen korkealla ratavaunujen katolla. Meidän allamme oli melu ja hälinä, niin kuin markkinoilla. Ja kuitenkin oli puoliyö kohta käsissä. Vasta city'ssä oli hiljaan, mutta minun sydämmessäni ei. Mitään unta ei tahtonut tänä yönä tulla silmiini. Minun uupuneitten, suljettujen silmiäni edessä hyppeli edestakaisin kauheita haamuja. Ja kaikki nämät onnettomat, syvälle vajonneet ihmiset, he olivat kuitenkin ihmisiä yhtä hyvin kuin minäkin, ja yhtä hyvin kuin minut oli heidätkin Golgatalla vapahtanut sama vapahtaja, joka armossansa jo aikaa sitten kallistuen minun puoleeni lausunut toivotuksensa: "Rauha olkoon sinulle;" saammekohan me vielä kerran kristallikirkkaan joen rannalla Jesuksen istuimen edessä tavata näitä kauheita haamuja Jumalan lapsiksi julistettuina. — Sitä minä en, huolimatta kaikesta, tahdo epäillä.

3. "Valo loistaa pimeydessä".

Niitä, jotka etelästäpäin matkustavat kauniiden Southampton'in merenlahdelmaan, tervehtää länsirannalta palatsinmoinen, mahtavan suuri rakennus, joka on keskellä somaa puistoa. Se on Victoria-House, suurenmoinen laitos sotamiehiä varten, jotka sairaina ja kurjina tulevat takaisin Intiasta täällä rakkaassa kodissa hoidettaviksi, kunnes he tulevat terveiksi. Eiköhän iloinen rohkeus täytyä heidän sydämiänsä, kun he näkevät tämän rakennuksen jättäessänsä isänmaansa palveluksensa vaarallisilla itämailla! Ensimmäisenä aamuna, jolloin olimme Englannin maalla, tulimme me tähänkin kallisarvoiseen turvapaikkaan. Se on ainoastaan pyssyn kantaman verran Nedeley-Abbey'stä. Se on yksi maailman runollisimpia ja suurenmoisia raunioita. Tämän minä kirjoitan siinä tarkoituksessa, että kukin, jolla on muutaman tunnin verran aikaa Southampton'issa, kävisi siinä paikassa metsän kaunistamilta raunioilta luodakseen katseensa siniselle merelle, jonka etelässä rajoittaa oivallinen Wight'in saari. Mutta kuitenkin myöskin Victoria-House'a ja sen oivallisia laitoksia sotamiehiä ja upseereja varten täytyy myöskin käydä katsomassa. Tämä miljoonia maksava turvalaitos on omituinen Englannin oloille. Se kertoo niistä mahdottoman suurista rikkauksista, jotka ovat kokoontuneet tälle saarelle; mutta se kertoo myöskin, kuinka käytännöllisiin ja ihmisystävällisiin tarkoituksiin englantilaiset näitä rikkauksia käyttävät. Sillä sellaisia suurenmoisia laitoksia, kuin me täällä näemme, on Englanti täynnä, ja vähimminkin karsas saksalainen voi tässä kohtuudella kadehtia Englannin rikkautta.

Joka puolella on laitoksia, joilla on äärettömiä varoja ammoain ajoista saakka. Minä huomautan vaan Oxford'in 25 colleg'ista, jotka yhteensä muodostavat ihanan, göötiläiseen valliin rakennetun kaupungin ja joissa on monelle sadalle ylioppilaalle sangen loistavat turvakodit. Minä huomautan Greenwich-hospitaalista invalideiksi joutuneita merisotamiehiä varten; sillä ei ole vähempää, kuin noin kuusi miljoonaa markkaa vuotuisia tuloja. Nyt on siinä myöskin koulu meriupseereiksi aikovia varten, sitäpaitsi uiva hospitaali — entinen sotalaiva — kaikkien kansojen merimiehille. *Havainto-opetusta* varten on tuleville merisankareille rakennettu leikkipaikalle suuri täydellinen laiva. Lähellä olevassa linnassa on hyvin kallisarvoinen taulukokoelma, jossa tulevien meri-upseerein nähtävänä ovat kaikki Englannin suuret merisankarit kaikilta ajoilta ja kaikenmoisista meritappeluista. Semmoista ylellisyyttä emme me köyhät saksalaiset, paha kyllä, voi käsittää. Ja kuitenkin minä voisin tunnittain puhua semmoisista asioista.

Näiden vanhojen laitosten rinnalle voi asettaa yhtä arvokkaina *nyky-ajan* esiintuomat. Lukemattomat ovat laitokset kykenemättömiä työmiehiä, leskiä ja orpoja, kaikenlaisia sairaita varten, ja kaikissa näissä laitoksissa Englannissa on semmoinen loisto ja komeus, että se tekee meidät mannermaan asukkaat oikein alakuloisiksi. Erinomaisen hyvän vaikutuksen teki minuun suurenmoinen turvalaitos köyhiä rinta- ja keuhkotautisia varten. Bentnor'in luona olevilta valkoisilta liitukallioilta luo se katseensa sadoin akkunoin etelään siniselle merelle ja pohjoiseen paratiisilliselle Wight'in saarelle. Sen oli rakentanut kiitollisuudesta Jumalata kohtaan rikas englantilainen, jonka sairaat keuhkot olivat paranneet Bentnor'issa. Jo olen maininnut suuret, oivalliset ravintolat, joita kansan tarpeeksi monessa kohden Englantia on toimitettu. Muullakin tavoin tehdään hyvin paljon köyhien hyödyksi, ja joka

haaralla tapaa yleisiä puistoja useinkin mitä loistavimpine palmustoineen, kasvihuoneineen, museoineen j.n.e., (kuten esim. Kew'issä), jotka aina ovat avoinna kelle tahansa ja joissa saa liikkua sangen vapaasti. Myöskin kaikki Lontoon suurenmoiset kokoelmat ja museot ovat määrättyinä päivinä avoinna ilman maksua; niinpä hyvin harvoin tarvitsee nähdä vaivaa ihmisistä, jotka kättivät juomarahaa. Köyhässäkin englantilaisessa näkyy olevan paljon ylpeyttä, yksin pienet katupojatkin city'ssä tahtovat jollakin konstitempulla ansaita penny'n, jonka heille antaa. Mutta kuitenkin on köyhyys rajaton Englannin suurissa kaupungeissa. Rahat niinkuin maaomaisuuskin ovat verrattain harvojen hallussa; pienempien maanomistajien luku tuskin ansaitsee mainitsemista, keskiluokka on verrattain harvalukuinen, mutta sitävastoin niiden luku, jotka menettävät varansa sitä myöten, kuin ne ansaitsevatkin, on kauhean suuri. Jo toisessa jaksossa olen maininnut, että seitsemännentoista osan kaikista englantilaisista ylläpitää kuntain köyhäinhoito; mutta sitäpaitsi on ehkä miljoonia, jotka saavat apunsa tahi ylläpitonsa yksityisiltä tahi lukemattomista laitoksista. Pahin seikka kuitenkin on, että tämä luonnon tila kaikesta päättäen pahenemistaan pahenee; se kasvaa samassa suhteessa kuin suuret kaupungit. Eikä kukaan tiedä pelastuskeinoa. Huolimatta tarumaisesta ja sananparreksi käyneestä Englannin rikkaudesta — huolimatta Englannin yksityisistä ja yleisistä loistorakennuksista, joiden lukumäärä nousee kymmeniin tuhansiin, — eivät olosuhteet ole lainkaan loistavia. Jos missään, niin ainakin Englannissa, koneitten maassa, on uudenaikainen kehitys muodostanut luonnottomia ja ihmisille arvoa-alentavia olosuhteita.

Mutta se ainakin on kiitettävää, että kauheitten vastakohtain tasoittamiseksi tehdään kaikki, mitä voidaan. Ja todella tapaakin se, joka silmät auki matkustaa Englannin läpi, tuhansittain yleviä muistomerkkejä todellisesta ihmisrakkaudesta. Etupäässä tulevat tässä näkyviin, kuten kohtuullista onkin, julkiset *kristityt*. Eikä ole siinä kyllin, että he ovat etunenässä niissä toimissa, jotka koskevat ruumiillista ja aineellista hätää, — ei suinkaan, vaan heillä on *erityistoimensa*, jotka ajallisen hädän auttamisen ohessa myöskin tarkoittavat sielun ijankaikkista pelastusta. Joka tahtoo oppia tuntemaan englantilaisen tahdonlujuutta, etsiköön sitä näistä kristityistä, jotka eivät lainkaan välitä mistään vaikeuksista ja jotka toimillansa toteuttavat englantilaisen sananlaskun: "Missä on tahtoa, siellä on myöskin keinoja". Me olemme jo nähneet paljon näitä asioita, emmekä saisi mitään loppua sanoillemme, vaikka tahtoisimmekin tyytyä ainoastaan *siihen*, mitä *Lontoossa* tässä suhteessa on näkemistä. Meidän tarkoituksemme ei ole väittää, että saksalaisten kristittyjen aikaansaamat toimet olisivat halvempia kuin englantilaistenkaan. Ei tarvitse muuta kuin mainita esimerkkinä meidän ajoiltamme nimet *Fliedner*, *Wichern*, *v. Bodelschwingh* — niin on edessämme semmoisia pelastavan rakkauden tekoja, että niillä alallansa tuskin on vertaisia. Mutta kumminkin on jokseenkin terveellistä oppia tuntemaan, mitä muiden maiden kristityt vaikuttavat ja aikaansaavat. Sen kautta saa uusia ajatuksia ja herätyksiä, erittäinkin Englannissa, missä kaikki on niin aivan omituista, missä luonteen sitkeys, uupumaton järjestämisvoima ja suuret rahavarat puolestansa antavat asioille ja tapauksille aivan toisenlaisen muodon kuin meillä. Sanalla sanoen, me tahdomme sydämellisesti iloita toinen toisemme toimista ja ottaa oppia toinen toisiltamme. Ainoastaan siinä tarkoituksessa minä tahdon tässä kertoa vielä vähän enemmän.

Koko nidoksen voisi kirjoittaa *Miss Macpherson'ista*, joka on armahtanut ja vieläkin eteenpäin armahtaa repaleisia lapsia Lontoon kaduilla (joita kutsutaan "pieniksi arapialaisiksi"). Hän ottaa nämät onnettomat, joista suurin osa ei tiedä isästä eikä äidistä mitään, lempeästi hoitaaksensa ja kasvattaaksensa ja toimittaa heidät sitten yli meren vähäkansaiseen Canada'an. Täällä on kyllin monta rehellistä ihmistä, jotka mielellänsä ottavat heitä vastaan ja antavat heille hyvää ansiota. Enpä tiedä kuinka monta kertaa tämä jalo nainen jo on kytäntänyt halki valtameren laivansa lapsia täynnä.

Erinomaiset ovat kristillisen rakkauden aikaan saamat laitokset Mildmay-park'issa Lontoon pohjoisosassa. Ne ovat kehittyneet sinapinsiemenen tavoin ja ne ovat kohonneet pastori Pennfather'in huolesta, jolla ei ollut muuta omaisuutta kuin maailmanvoittava uskonsa. Perustajansa kuoleman jälkeen ovat ne nyt hänen leskensä ja entisen Mathiesson-nimisen pankkiirin johdon alla. Konttooriväen joukossa tapasin minä yhden niistä harvoista englantilaisista, jotka osaavat puhua saksaa ja ovat meille kuin ilmestyksiä. Ja tämä rakas mies, joka oli saanut kasvatuksensa ja sivistyksensä Würtemberg'issä, rupesi minun seurakumpalikseni. Minä tahdon mainita ainoastaan muutamia niistä laitoksista, jotka hänen johdollansa opin tuntemaan.

Ensiksi huomaamme me komean "*kokoushuoneen*", johon mahtuu viisi tuhatta henkeä ja on käytettävänä kaikenlaisiin juhliin ja kokouksiin. Sitten *iltakoulu miehille*, jotka vanhoilla päivillänsä tahtovat oppia, mitä he nuoruudessaan ovat laimiinlyöneet; — sillä kuten on tunnettu, kuuluu myöskin englantilaisen "vapauteen", että vanhemmat lähettävät lapsensa kouluun, jos tahtovat, mutta muuten eivät. Sitäpaitsi on täällä *työhuoneita työttömille naisille*. Nämät saavat täällä opetusta kaikenmoisisissa ansiokkaissa toimissa kristillisten naisten johdolla; laitos maksaa hyvästi heidän töistään ja myöpi ne sitten jälleen. Mutta täältä he löytävät myöskin ijankaikkisen rakkauden sanan, jonka rakkauden heijastus kohtaa heitä ihmisrakkauksessa. Edelleen on täällä yhdistys, johon kuuluu *viisikymmentä diakonissaa*, jotka kukin käyvät haarallansa mailmankaupungin köyhien luona. Näiden ja meidän

diakonisojen kutsumuksella ei ole kuitenkaan muuta yhteistä kuin nimi. Joita me raamatun perusteella kutsumme diakonisoiksi, kutsuvat englantilaiset nimellä "nurses", ja niitäkin on Pennfather'in laitoksissa, — vaikka *saksalainen* diakonissalaitos on paljon etevämpi englantilaista. Mutta niitä, joita Lontoossa kutsutaan "diakonisoiksi", kutsuisimme me "kaupunginlähetyksen nais-saarnaajiksi", sillä he ottavat hoitaaksensa kaikkea, mikä on meidän kaupunginlähetyssaarnaajilla huolena. Englantilaisten "diakonisojen" vaikutus kuuluu tuottavan sangen paljon siunausta, erittäinkin syvälle langenneitten naisten joukossa työmieskorteereissa.

Sitten näin minä täällä *lapsenkodon "parempien" perheitten tyttöjä varten*, joidenka perheiden lapset useinkin vanhempain kuoleman jälkeen ovat vieläkin vaikeammassa tilassa kuin köyhän nimellä tunnetut. Sen vieressä on *sairashuone korkeammansäätyisiä naisia varten*, eikä puutu sairashuonetta oikein köyhiäkin varten. Minä en tarvitse sanoakaan, että evankeliumin henki näissä laitoksissa on kaikkialla vallitseva. Jos minä vaan lisään, että täällä myöskin on laitos pakanalähetystä varten, niin on meillä edessämme kuva komeasta kristillisestä koloniasta, josta elämän lähteitä vuotaa joka taholle kuoleman maailmaan. Tämä kolonia on ikäänkuin kristillisten rakkaudentöitten museo. Joka siis tahtoo tehdä tutkimuksia sisälähetyksen alalla, sen ei tarvitse muuta kuin saapua tänne, niin on hänellä kaikki yhdessä paikassa; sillä minä en ole tässä edellä luetellut läheskään jokaista erikseen.

Mutta kunhan vaan hyvää ei olisi liiaksi kokoon läjätty? Minun miellyttävä seurakumppalini vakuutti minulle, että kaikki yhteensä muodostaa *yhden* suurenmoisen *elimistön*, ja että erinlaiset laitokset voivat auttaa, palvella ja täydentää toinen toistansa. Mutta kuitenkin eivät minun epäilykseni tykkynään poistuneet.

Erinomaisen huolen pitää Englanti *merimiehistänsä*, ja luonnollistahan se onkin, kun ajattelee, että tämän kansan mahti ja voima riippuu sen laivastosta. Me olemme jo löytäneet useita laitoksia sairaita ja kykenemättömiä merimiehiä varten. Mutta selvä asia on, että *terveetkin* ja palveluksessa olevat myöskin saavat osansa. Kaikissa Englannin meri- ja satamakaupungeissa tapaa esimerkiksi kelvollisia laitoksia tässä suhteessa. Lontoon itä-osassa, lähellä London-Docks'ia, on kauhean suuri merimieskoti (sailors home). Täällä saavat sadat merimiehet, pienimmästä laivapojasta kapteeniin saakka, hauskan kodin, jätettyänsä selkänsä taakse valtameren myrskyt ja aallot. Äidillisesti ja samalla ruhtinaallisesti on täällä pidetty huolta kaikista heidän tarpeistansa. Kukin merimies saa täällä ei ainoastaan halvasta hyvän majan ja jokseenkin hyvän ruoan, — onpa täällä vielä myöskin kylpyhuoneita, lukuhuoneita, suuria saleja laivamalleineen kaikilta sivistyshistorian aikakausilta, merikortteineen ja purjehdustieteellisine koneineen, sitäpaitsi vielä musiikkihuoneita ja muita sellaisia, kaikki järjestettyinä oikein loistavalla tavalla. Onpa täällä suuri sali, missä pidetään "hartautta" aamuin ja illoin; kuitenkin ei osan-otto näihin ole pakollinen. Samassa rakennuksessa on "pankki", mihin merimiehet huolelta voivat panna säästönsä ja missä he voivat vaihtaa vierasta rahaa. Siellä on yksin vaatekauppakin jossa seura myös heille erinomaisia kankaita ostohintaan.

Tämä komea laitos ei tosin ole julkisesti kristillisellä perustalla, mutta *kristityt* puolestansa ovat kaikin tavoin koettaneet tuoda evankeliumia näille nuorille miehille, jotka ovat kaukana kodistansa ja isänmaastansa ja jotka useinkin vuosittain kuljeskelevat sinne tänne aavoilla merillä tahi ovat viettelyksiä täysissä satamoissa pakanallisissa valtakunnissa. Uivat kirkot, jotka ovat varustetut kristillisillä kirjastoilla, varastoilla raamatuita ja raamatunosia y.m. ovat pastorien hoidettavat, jotka merimiehille osaavat saarnata kaikenlaisilla kielillä. Nämät laivakirkot kulkevat satamasta satamaan ja merimiehet kuuluvat pitävän niistä hyvin paljon.

Lähellä vastamainittua merimieskotia, myöskin Lontoon itä-osassa, on kaksi yksinkertaisempaa rakennusta, joista toinen on nimeltään "Sailors-welcome" ja toinen "Sailors-Repouse". Edellinen on maja semmoisia varten, jotka haluavat kristillistä huonejärjestystä ja kristillistä seuraa; jälkimäinen on semmoinen rakennus, missä joka ilta pidetään saarnoja eri kielillä ainoastaan merimiehille. Minä kävin ensiksi "Sailors-Welcome'ssa", jossa noin kolmekymmentä matruusia oli kokoontunut ravintolaan — säihkyvän omenaviinin ääreen. Juuri sisään astuessani kuulin minä yli muitten kuuluvan saksalaisen äänen huutavan: "Me berliiniläiset". Siis joku maanmiehiäni; hän oli perämiehenä jossakin Itä-Intiassa käyvässä laivassa. Seitsemääntoista vuoteen hän ei ollut nähnyt Berlin'iä; mutta kuitenkin sanoi hän suurella itsetunnolla: "Me berliiniläiset!" — Muutoin oli hän hyvin miellyttävä ja hurskas mies, ainoastaan hiukan kehuva, — joka usein taitaa olla berliiniläisten laita. Isäntä sanoi: "Berliiniläiset esiintyvät aina puheenjohtajina ja sanovat aina viimeisen sanan; mutta korvaukseksi siitä he sitten huvittavatkin koko seura. He räpättävät kuin korvit, mutta syvemältä tarkastaen ovat he hyväntahtoisia, eivätkä pane pahaksensa nuhteita, kun ne vaan heille sanotaan ystävällisesti".

Berliiniläinen maanmieheni vei minut sitten "Sailors-Repouse'en", jossa englantilainen isäntä otti sangen ystävällisesti vastaan saksalaisen pastorin. "Teidän täytyy tänä iltana saarnata saksalaisille", sanoi hän. Eikä tässä auttanut mitkään estelemiset. Mutta kun apostoli sanoo: "Mutta kuinka he kuulevat ilman saarnaajata", niin voipi samalla oikeudella sanoa: "Kuinka he voivat saarnata ilman kuulijoita?" Yksinään, kuten saarnaaja erämaassa odotin minä saksalaisessa salissa niitä asioita ja

maanmiehiä, joiden piti tuleman, mutta jotka eivät tulleet. Kun jo eri huoneista kuului englantilaisia, espanjalaisia ja ranskalaisia hymnejä, loistivat minun maanmieheni poissa-olollaan. "Saksalaiset tulevat aina jokseenkin myöhään kokouksiinsa", oli jo edeltäkäsini isäntä huolissaan minulle tiedoksi antanut. Aivan samaa kirjoittaa jo *Tacitus'kin* aikaan, jolloin esi-isämme vielä kuljeskelivät siellä täällä karhunnahka olalla ja puhvelinsarvet päässä. "Nämät Germaanit", hän kirjoittaa, "tulevat säännöllisesti myöhään kansankokouksiin". Oi, eipä ainoastaan kulje laki ja oikeus, vaan myöskin laittomuus ja huonot tavat ikuisena tautina vuosituhansien läpi polvesta polveen. Mekin bremeniläiset saamme vielä tänä päivänä tuntea näitten Tacituksen sanojen totuutta, ja minä — löin vasten rintaani.

Jo tuntui minusta maa kuumalta jalkojeni alla, kun kuulin raskaasti astuttavan rappusia ylös. Kuului aivan kun tulijalla olisi ollut 100 kilon paino seljässään. Tämä ei ollut tosin kuitenkaan laita sen, joka nyt hitaasti lähestyi. Mutta rappusilla oli täysi syy joka laitoksessaan narista. Miesolento, jonka jäsenet olivat ennen vedenpaisumuksen aikaista kokoa, ilmestyi nimittäin ovelle. Hänen silmänsä menivät levälleen ja pettyneenä toiveessaan hän sanoi: "Nu komme ek doch noch to fröh!" "Mistä maasta te olette kotoisin?" kysyin minä matruusilta tarttuessani hänen tavattoman suureen käteensä.. "Ek", vastasi hän, "ek bün en Westfalingen ut de Bielefelder Gegend". Minä: "Na, denn sünd Se jo ut den richtigen Pumpnickel- un Schlinken-Lanne". Hän: "Herr Gott! datt ek dat erlwen darf! hier in büsse utbännige, sackermetsche englische Stadt hür ek mine plattdütsche Heimatssproke. Ne, ne, hier in London! Wat weten düsse Bief-eters von Pumpnickel?" — ja hän pyyhki suuret, kirkkaat kyöneleet silmistänsä. Minä sanoin hänelle käyneeni kuusi vuotta Gütersloh'in lukiossa ja tuntevani perinpohjin hänen kotiseutunsa; minä kerroin hänelle myöskin sitä ja tätä hänen kotopaikastaan, josta vanha merikarhu tuli niin juhlalliselle tuulelle, että hän komensi äkäisesti nyt juuri sisään astuvan laivapojan ulos, aivan kuin olisi se tahtonut tunkeutua hänen kaikkein pyhimpäänsä. Luonnollisesti minä kyselin hänen vanhemmistaan ja sisaruksistaan, sitten myöskin hänen ripillepäästöstään ja minkä raamatunlauseen hän siinä tilaisuudessa oli saanut. Hän tuumiskeli pitkän aikaa. Vihdoin heräsi se hänen muistossaan; hänen kasvoillensa tuli aivan kuin kirkas hohde. "Nu fann ek Se datt seggen, Herr Pastor, jo, warhaftig, et stimmt." Ja vapisevalla äänellä hän sanoi: "Se on totinen sana, ja kaiketi mahdollinen ottaa vastaan, että Kristus Jesus on tullut maailmaan syntisiä vapahtamaan". Minä laskin käteni hänen olallensa ja hän seisoi edessäni hajajaloin, ikään kuin olisi ollut kiikkuvan laivan kannella. Minä puhelin veljellisesti alasaksan murteella hänen raamatunlauseestaan, niin että me pumpnickelin ja liikkiöiden maasta kotosin olevat nousemistamme nousimme ylös ijankaikkisen kodin maailmaan. Vihdoin hän puristi minun kättäni niin kovin, että oikein huusin, mutta hän ei välittänyt mitään huudostani, vaan sanoi: "Herr Pastor, un wenn ek morgen oder'n annern Dag to Grunne kommen schall, denn ek den Düwel tum Trotz noch mitten in'n Dod meinen Spruch seggen: Das ist je gemisslich wahr und ein theuer werthes Wort, dass Christus Jesus gekommen ist in die Welt, die Sünder selig zu machen. Un ek danke Se ok. — So, nu kann jo de Lüttje ok inkommen."

Ja nyt kutsuttiin sisään äsken pois karkoitettu laivapoika, joka oli hilpeä ja kaunis poika Etelä-Saksasta. Hän oli karannut vanhempiansa luota, mutta nyt hänellä oli kädessä kirje, jossa hänelle annettiin lupa pysymään merellä. Nyt oli hän mielestään oikein onnellinen, kun vihdoinkin hyvällä omallatunnolla voi olla mielitoimissaan, ja tänään hän tunsu tarpeen *kiittää* Jumalala. Hänen hurskas englantilainen perämiehensä oli lähettänyt hänet tänne. Me kolme saksalaista yhdyimme nyt kiitokseen, ja minä sanoin vielä tuolle kauniille nuorukaiselle niin paljon hyvää kuin Jumalan suomasta taisin. — Tämän johdosta oli aika niin pitkälle kulunut, ett'ei kunnollista jumalanpalvelusta enään käynyt pitäminen. Enkä minä vielä tänäänkään ole harmissani siitä, ett'ei siitä mitään tullut. "Kaksi tahi kolme" olivat kuitenkin Jesukseen nimeen olleet koossa, ja tämä onkin juuri kaiken jumalanpalveluksen ydin. Millähän merellä te nytkin kuljeskelette, te rakkaat maanmieheni? Jumala olkoon teidän kansanne! Me tapaamme toisemme ijankaikkisuuden satamassa.

Sillä aikaa kuin olimme olleet täällä, oli jo kadulla kaasulyhdyt sytytetty palamaan ja kirjava, liikkuva elämä syntynyt. Minä näin, ett'ei näitä pyhiinvaeltajan majoja vaan sattumalta ollut rakennettu Sodom'in kaduille. Mahdotonta on kirjoittaa, mitä kaduilla nähtiin. Minä olen jo ennen siitä kertonut, enkä enään tässä tahdo tulla siihen asiaan. Ihmeelliseltä kajahti tässä meluavassa helvetissä urkuharmoonian säestämä englantilainen hymni "Sailors-Repouse'sta". Valo loistaa pimeydessä.

"Mutta eiköhän se ole liian heikko? Tokkohan nämät apua tarjoovat kädet, joita kaikkialla huomaa Sodom'issa ovat mitään muuta kuin liikuttavia hyvän tahdon osoitteita? Tokkohan nämät Sodom'in sata hurskasta voivat muuttaa Sodom'in henkeä?" Tällaiset ajatukset saattoivat sydämmeni vapisemaan, mutta kumminkaan ei kauaksi aikaa. Ei tarvitse muuta kuin kuvitella itsellensä, mitä tästä melkein pakanallisesta ja monessa suhteessa melkein eläimen kannalle alentuneesta väestöstä tulisi *ilman näitä* hiljaisesti vaikuttavia Jesuksen mies- ja naisopetuslapsia, — ilman heidän tuhansia rakkaudenosoitteitaan, rakkauden joka ei ole tästä maailmasta! Mikähän mahtaisi olla seuraus, joll'ei näitä pelastussatamoita ja näitä erilaisia ja erinäköisiä apua tarjoovia käsiä ei olisi olemassa? Ilman niitä hukuttaisi ja murtaisi pian hillitsemättömyyden ja epäsiiveellisyyden raivoova meri kaikki jumalallisen ja ihmisellisen arvollisuuden tokeet. Nyt ne eivät sitä tee. Eikä nyt ainoastaan yksityisiä

sieluja pelastu perikadosta; ei suinkaan, vaan *yleinen tilakaan todellisuudessa* ei ole toivoton, joll'ei vaan uskovaisten seurakunta tule toivottomaksi. Poliisin kertomukset esimerkiksi tekevät selväksi, että juopumus ja päihtymystilassa tehdyt rikokset epäilemättä ovat vähentyneet, vaikka muutoin asian luonteen mukaan kaikki olisi pitänyt paljon huonontuman ilman pelastavan rakkauden toimia. Mädännyt vesi rupee aina enemmän haisemaan, joll'ei raitis tuulen henki pane sitä liikkeelle, tahi joll'ei siihen juokse raitista vettä. Mutta totta on, että kristillistä urhoutta tarvitaan, jos senlaisessa paikassa tahtoo toimeen tulla järkähtämättä ja hämmästyttämättä. Käyttäköötpä vaan englantilaiset veljet itseänsä monessakin kohden kummallisesti, — ei meillä kuitenkaan ole oikeus heitä tuomita, ennenkuin osoitamme samanlaista rohkeutta, samanlaista sitkeätä tahdon lujuuutta ja *samalla* syvempää evankeelista viisautta.

KUINKA ENGLANNISSA VASTUSTETAAN JUOPUMUSTA.

1. Kuka murtaa mustan portin?

Joka kauniina kuuvalo-yönä kulkee Westminster siltaa pitkin, näkee Themsin laineitten kimaltelevan syvyydessä jalkojensa alla ja komean parlamenttirakennuksen kohoavan näköalan perällä. Jos hän nyt pysähtyy, on hänen silmäinsä edessä Westminster-Abbey, loistaen kun hopeavalossa, ja hän käsittää, miksi Aleksanteri von Humboldt kutsui tätä ihmeellistä rakennusteosta "kiviseksi uneksi". Niin kyllä unikuvalta näyttää sinusta tämä mahtavan suuri ja kuitenkin niin ilmainen rakennus kepeän kepeine huippuineen, jotka kuitenkin ovat kestäneet niin monien vuosisatojen myrskyt, solakkakaavaisine osineen, jotka, etenkin kuuvalossa näyttävät ylös ja alas häilyviltä utukuvilta. Niinpä niinkin, "kivinen unelma", jonka muodostava ihmiskäsi on loitsuvoimalla synnyttänyt! Joka katsellessaan tätä unta ja vaipuessaan sen historian miettimiseen ei rupee uneksimaan, siinä ihmisessä ei ole hiventäkään runollisuutta. — *Päivälläkin* on tämä kirkko ihana. Taivaallisen maailman aavistukset täyttävät herkän sydämmen, kun astuu puolipäivän aikana näiden holvien suojaan auringonpaisteen tungetessa sisään maalattujen ikkunain kautta ja kauniitten äänien taivaallisista kööreistä muistuttavalla laulullansa kaiuttaessa avaraa huonetta.

Mutta Westminster-Abbey ei ole ainoastaan mieltä ylentävä temppele; ei suinkaan, tämä mahtava göötiläinen rakennus on samalla mahtavan suuri hautapatsas tahi, oikeammin sanoen, Englannin kansan kunniapatsas. Suurimmat miehet, jotka Englannissa ovat puoleen vuosituhanteen ilmaantuneet, ovat täällä haudattuina, tahi joll'ei niin ole laita, on heille täällä kumminkin *muistopatsas* pystytetty. Jotka elämässä olivat verivihollisia, niille kuolemassa on täällä rauhallisesti valmistettu vuode toistensa viereen, joko elämänsä aseman taikka suurien töittensä kautta tultuansa kansallensa merkillisiksi. Täällä näet sinä niiden kuningassukujen haudat ja muistomerkit, jotka yhdeksän vuosisataa sitten ovat hallinneet Englannissa, samoin myöskin suurinten sotapäällikköjen, valtiomiesten, oppineitten, filosofien, runoilijoiden, taiteilijoiden, keksintömiesten, löytöjen tekijäin muistopatsaat; täällä näet sinä mainioiden piispain ja muiden kirkkoruhtinasten muistomerkit, mutta myöskin yksinkertaisia saarnaajaita, jotka eläissänsä herättivät maallisten ruhtinasten ja kirkonmiesten vihaa vastaan (kuten Joh Wesley, joka huolimatta kaikista valtiokirkon säännöistä kutsui koko maailman "kirkkoherrakunnaksensa") on täällä "tehty ikuisiksi". Tunnittain voi kävellä Westminster-Abbey'n salaperäisessä hämärässä katsoen ja lukien, eikä sittenkään ole nähnyt *mitään* verraten siihen, mitä vielä jäljellä on. Tunnittain olen minäkin monta kertaa kävellyt ihmetellen, kuinka paljon suuria miehiä kaikenmoisilla aloilla Englannissa on ilmestynyt, ja katsellessani näitä hautoja kertonut ja uudelleen tutkinut Englannin historiaa sellaisella tavalla, kuin sitä ainoastaan täällä voi tutkia.

Mutta erittäinkin halusin minä löytää *Livingstone'n* hautaa. Sillä minä tiesin Englannin kansan kunnioittaneen suurta lähetyssaarnaajaa, samalla kuin kunnioitti itseään laittamalla hänelle haudan Westminster'iin. Minun tarkoitukseni ei ole tässä puhua tästä ihmeellisen suuresta miehestä, joka uhrasi koko elämänsä viimeiseen veripisaraan saakka toimittaaksensa Kristuksen valoa "mustaan maanosaan", Afrikaan, joka sankarin tavalla taisteli kauheata orjakauppaa vastaan, joka imee kuiviin Afrikan sydänveren, — miehestä joka on tehnyt niin suuria löytöjä, että sanotaan hänen ensimmäisenä tehneen Afrikan maantieteen; — minä en tahdo kertoa kuinka tämä Afrikan apostoli heitti henkensä keskellä Afrikaa, taistellen Afrikan puolesta uskollisten afrikalaistensa ympäröimänä; — minun täytyy peljätä loukkaavani lukijoitani, joll'en edellyttäisi, että he tietävät tämän kaikki.

Astukaapa nyt kanssani kirkon väli-osassa olevan yksinkertaisen, sileän hautakiven luo, joka peittää Livingstone'n luut. Hautakirjoitus teidän pitää lukea; se on lyhyt; paitsi välttämättömiä biografisia tietoja on siinä ainoastaan kuolevan lähetyssaarnaajan päiväkirjan viimeiset sanat, ja ne kuuluvat näin: "*Taivaan siunaus jokaiselle, olkoonpa hän sitten asialainen, amerikalainen, turkkilainen tahi*

eurooppalainen, joka vaan on apuna Afrikan portin avaamisessa." Sen, jolla on jokin käsitys *sanan* voimasta, täytyy myöntää, että tämä tämän miehen lausuma sana on semmoinen *taisteluhuuto*, että se voi elähdyttää ja lämmittää tunnottomia ja kylmiäkin sydämiä. Afrika on maanosa, joka meidän aikaan näkyy saavan samanlaisen merkityksen mailmalle, kuin Amerika 16:lla vuosisadalla. Mutta Livingstone kehoittaa jättiläistyöhön joka on "mustan maanosan" täyttäminen valolla ja vapaudella.

Samana päivänä, jolloin minä Livingstonen haudan ääressä seisoin ja häpesin ja (sen saan sanoa) rukoilin, — samana päivänä saivat hänen sanansa minun mielestäni myöskin tykkynään toisenlaisen merkityksen. Minä menin nimittäin Westminster'istä Lontoon itä-osaan, missä köyhä alhainen väestö asuu. Jo olen edellä kertonut tämän kaupunginosan kauheata tilaa. Tämän päivän illalla aina myöhään yöhön saakka kuljeskelin minä leveillä kaduilla, jotka olivat täynnä lainehtivia ihmisjoukkoja, ja ahtailla kamalilla kujilla, missä paheilla on pesäpaikkansa. Mutta *yksi* pahe ilmestyi kaikkialla peittämätönnä, mihin ikinä kääntyikään, tarkastelipa sitten miehiä tahi naisia, ja se pahe on *juopumus*. Melkein joka askeleella tapasi ihmisiä, jotka suoraan sanoen olivat eläimen tilassa. Ihmisyys muuttuu juopumuksen kautta *elämellisydeksi*, ja tämä on satojen tuhansien laita Englannissa. Ja kuinka monta mies- ja naisjuoppoa, niin monta perikatoon joutunutta perhettä; — kuinka monta isää ja äitiä on juoppoja, niin monella on sairaat lapset joiden veri on myrkytetty. Vaan miksi tuhlaamme sanoja tähän? Tästä on kylliksi kirjoitettu, ja onhan yli maan tietty, miltä Englanti tässä suhteessa näyttää. Ja miksi me sanomme vaan *Englanti!* Voi, yhtä hyvin Saksa, Venäjä, Hollanti, Skandinaavia ja kaikki pohjoismaat! Mutta juopumusta en kuitenkaan missään ollut tavannut niin kauheassa määrin kuin Lontoossa; ja kun minä tänä iltana näin nämät helvetinhaamut ympärilläni, nämät hoipertelevat olennot joka puolelta ryysyissä; kun ajattelin niiden kauhean suurta lukumäärää, jotka kaikissa brittiläisissä maissa ovat samassa tilassa, kaikkea sitä ääretöntä kurjuutta, joka siitä tulee, sitä pakanuutta, mikä siitä alkunsa saa, — silloin kuulin minä jälleen Livingstonen sanat: Taivaan siunaus jokaiselle olkoonpa hän sitten aasialainen, amerikalainen, turkkilainen, tahi eurooppalainen, joka on apuna Afrikan portin avaamisessa.

Niin kyllä oikein ja hyvin, välttämätöntä ja Jumalalle otollista on, että murretaan pakanuuden mustaa porttia meren toiselta puolella, mutta senkaltaisen taistelun ja työn tähden emme saa koskaan unhottaa *sit*ä pakanuutta, joka meitä ympäröi. Juopumus keskellä kristittyä maailmaa, paloviinan herruus tuhansien ihmisten yli, jotka ovat kastetut Kristuksen nimeen — on oikea perkeleen voittoriemu. Kuinka voisi häneltä riistää pois tämän saaliin? Me voimme jo edeltäkäsikin otaksua, ett'eivät niin innokkaat ja toimeliaat Englannin kristityt ole unhottaneet taistelua juopumusta vastaan, vieläpä, että he panevat kaikki voimansa ja keinonsa liikkeelle tätä kansansa perintövihollista vastaan. Me emme pety tätä otaksuessamme. Katsokaammepa, millä aseilla tuolla puolen Englannin kanavaa taistellaan, ja oppikaamme sitten, mitä me Saksassa ja muissa maissa siitä voimme hyväksemme käyttä.

2. Teetotaler'it.

Suurin katujulistus, jonka luin kohta Englannin maalle astuttuani, sisälsi lämpimän kutsumuksen erääseen "väkevien juomien täydellisesti nauttimattomien seuraan"; viimeisessä julistuksessa, jonka lähtiessäni näin Bromley'n asemahuoneella, oli kutsumus suureen juhlaan jonka raittiuden ystävät muka pitivät kristallipalatsissa. Kuusikymmentä tuhatta henkeä oli luvannut tulla saapuville, ja suurenmoinen lausunto yleismielipiteestä muka annettaisiin. Kaikenkaltaisen soitanto, täysi-ikäisten köörit, lasten köörit ja useain kieliset todistukset panisivat muka oikeaan valoosaan tämän suuren kansallisliikkeen. Kaikkialla Englannissa kohtaa kutsumuksia. Ei niin mitätöntä kaupunkia ole, ett'ei siinä olisi ravintolaa, jonka kilpeen jättiläiskirjaimilla on kirjoitettu: "Temperance-Hotel". Tämä siis on ravintola, missä ei viiniä eikä olutta, ei paloviinaa eikä mitään muutakaan päihdyttävää juomaa ole saatavana.[13]

Mihinkä tahansa meneekin tapaa kaiken säätyisiä ihmisiä, joilla on sininen, viheriäinen tahi keltainen *nauha* napinrei'ässä. Ne, jotka tällä tavoin ovat itsensä koristaneet, ilmoittavat sillä tykkänään kieltäytyneensä nauttimasta alkoholinsekaisia juomia. He jo tällä tavoin *sanoitta* kutsuvat tulemaan yhdistykseensä. Mutta eipä heiltä puutu *sanojakaan*. Ihmeen suurella innolla koettavat raittiuden ystävät levittää liittonsa mielipiteitä. Tuskin mitään varsinaista eroitusta on siinä, ett'eivät he kaikki pidä samanväristä nauhaa; irlantilaiset pitävät mieliväriänsä viheriäistä, mutta ovat kuitenkin yhtä ankaroit raittiuden ystäviä kuin siniset ja keltaisetkin. Ainoastaan ne muutamat, jotka pitävät *punaista* nauhaa, eivät tahdo tykkänään poistaa väkijuomien käytäntöä, vaan myöntävät niiden kohtuullisen käyttämisen. Mutta heillä ei ole juuri puoltoa.

Vieläpä naisten ja neitostenkin kesken, ja erittäinkin mies- ja nais-palvelijain kesken "Temperance work among servants" vaikutti raittiusliitto hyvin uutterasti. "Temperance work among children" on asia, joka meistä saksalaisista tuntuu suorastaan naurettavalta ja lapselliselta, ja kuitenkin on sillä, kuten kohta saamme nähdä, suuri merkitys.

Se sana, joka selvimmin osoittaa tämän liikkeen omituisuuden ja jota sekä ystävä että vihollinen

käyttää, on sana "Teetotaler". Se ei suinkaan merkitse "*täydellistä teenjuojaa*", kuten asian tuntevat arvelevat; tällä sanalla "Tee" ei ole mitään yhteyttä Té-sanana (tea) kanssa. Viisikymmentä vuotta takaperin ei sanaa "teetotaler" löytynyt vielä missään englantilaisessa sanakirjassa, eikä missään englantilaisessa murteessakaan. Sillä on suorastaan koomillinen synty. Preston'issa perusti nimittäin muuan herra Turner *raittiusseuran*, ensimmäisen kaikista raittiusseuroista. Tässä tilaisuudessa piti mainittu mies pienen puheen; hän tahtoi sanoa, että täytyisi täydellisesti (totally) olla nauttimatta väkiviinajuomia, jos tahtoi saavuttaa mitään menestystä. Mutta koska hän änkytti, ei hän suorastaan voinut lausua sanaa "totally", vaan tavoitteli: "tee-tee-tee-tee totally". Sillä tavoin sai uusi liike uuden nimen. Se alkoi vaikutuksensa seitsemällä hengellä ja nyt mainitaan siihen kuuluvan 3-4 miljoonaa kaiken säätyisiä, kaiken ikäisiä brittiläisiä molempaa sukupuolta. Vaikka tämä lukumäärä olisikin hiukan liian suureksi arvattu, ei kuitenkaan voi kieltää, että tämä yhdistys on suurennut sinapinsiemenen lain mukaan (Matt. 13: 31, 32) ja että mahtava puu on kasvanut pienestä, vähäpätöisestä siemenestä. Ja tämä liike on vielä nopeassa kasvamisvaiheessa. Lontoon kaduilla vilisee herroja, jotka käyvät korunauha napinlävessä. Melkein yhtä paljon on niitä, jotka ovat täydellisiä teetotaler'ia, vaikka eivät pidä väliä nauhan käyttämisestä. Ehkäpä heillä ei olekaan väärin arvellessaan, että nauhan käyttämisestä voisi olla aihetta hengelliseen kerskaamiseen ja farisealaiseen ylpeyteen; sitä paitsi he tahtovat välttää, ett'ei toisin ajattelevaiset saisi mitään loukkausta sen johdosta. Nauhankäyttäjät sitä vastoin todistavat, että nauhalla tässä asiassa on jonkunmoinen lähetystyö, — että häpeeminen ihmisten edessä on raukkamaista, ja että kiusauksenkin hetkenä nauha on suojeluksena, käypi tämäkin laatuun.

Mutta teetotaler'it — olkoonpa heillä nauhaa tahi ei — tulevat usein suuriin kokouksiin vahvistuaksensa työssängänsä. Ja näissä kokouksissa, joihin joka ihmisen on lupa ottaa osaa, päristetään värväsrumpua, ja jokainen, joka voitetaan, tulee heti puolestaan innokkaaksi tahi suorastaan kiihkoiseksi lähetysaarnajaksi. "Pelastusarmeijaan", jonka vaikutus Englannissa on mahtavan suuri, ei oteta miestä eikä naista, joka ei ole antanut täydellistä raittiuslupausta. Suuressa kauppalavastossa on sadoittain laivoja, joihin ei lainkaan oteta päihdyttäviä juomia. Sotajoukossakin tällä liitolla on hyvä vaikutusala. Ei löydy yhtään englantilaista sotalaivaa, jossa ei olisi teetotaler'eja, ja jokaisessa maasotaväen kasarmissa ovat heillä omat huoneensa. Monet lääkärit ja upseerit edistävät innolla liikettä tällä alalla. Kenraali Wolseley, Arabi'n voittaja, päivän sankari, on innokas teetotaler'i, eikä voi kyllin kehua, kuinka paljon kestävämmät marsseissa teetotaler'it olivat muita hänen armeijansa sotamiehiä. Sanalla sanoen, joka alalla edistyy liike suuresti. Alhainen väestö se kumminkin tekee vielä pahinta vastusta. Mutta kaikenmoisten meeting'ien kautta, joissa ei vaikuteta ainoastaan järkeen ja sydämmeen, vaan myöskin (kunnan suuruksilla y.m.s.) tyhjään vatsaan, taivutetaan se vähitellen. Ja tämä tarkoitus saavutetaan sitä paremmin, kun raittiusystävät liittyvät lujin *yhdistyksiin*, jotka tarjoavat yksityisille jäsenille kaikin puolin vahvaa tukea ja toimittavat heille kaikenlaisia etuja.

Eipä siis ihmetelläkään, että asiain näin ollen on ymmärtäväisiäkin englantilaisia, jotka jo hengessä näkevät rakkaan isänmaansa vapaana kaikista juopoista, jotka näkevät kansan toista vertaa lujempuna kuin se nyt on, yhteiskunnallisessa ja aineellisessa, siveellisessä ja uskonnollisessa suhteessa, — uuden terveen sukupolven. Väkiviinajuomien nauttiminen kokonaisuudessaan ja sen mukaan väkiviinatuonti on jo alkanut vähetä äärettömän suuressa määrin, yksistään Lontoossa oli v. 1881 juopumustilassa tehtyjen rikosten lukumäärä suurempi kuin kaksi tuhatta, s.o. noin 12 prosenttia vähempi kuin 1880, vaikka väkiluku on saman ajan kuluessa mahdollisesti paljon enentynyt. — Meistä saksalaisista tuntuu melkein naurettavalta, kun Lontoon ravintoloissa näkee nuorten ja vanhain herrain syövän oikein kadehdittavalla ruokahalulla, mutta jotenkin monen syödessängänsä juovan ainoastaan vettä tahi maitoa tahi korkeintaankin hedelmänmehua. Mutta edellisissä lu'uissa olemme jo maininneet, että Englannin lähetysystävät vaikuttavat "yhteiseen kansaan" ei ainoastaan kertomalla kauheita kertomuksia paloviinan aikaansaamista onnettomuuksista, eikä myöskään ainoastaan sen kautta, että ovat nauttimatta alkoholin-sekaisia juomia, — vaan myöskin *positiivisesti*, nimittäin toimittamalla kaikkialle hyviä ravintoloita, joissa on sekä luku- että biljardihuoneet, ja joissa helpolla hinnalla saa kaikkia, mikä vahvistaa ruumista, ottamatta lukuun olutta, paloviinaa ja viiniä. Varmaankin on tämä lähetysvoimakkain puoli. Sillä ihminen ei luovu nautinnosta, sentähden että se on vaarallinen, vaan mahdollisesti tekee sen, jos hän saa sijaan toisen nautinnon, joka on terveellisempi.

Täydellisesti johdonmukaista on, että teetotaler'it kääntyvät etenkin nuorison puoleen. Nuorison täytyy kannattaa jokaista hanketta, jolle tulevaisuutta toivotaan. Voi, uskomatonta on kuinka monta poikaa ja tyttöä Englannissa jo nauttii paloviinaa. Onpa oikein hyvissä perheissä jotenkin usein tapahtunut, että lastenkemuissa pienille 5-10-vuotiaille on annettu niin paljon portviiniä tahi sherryä, ett'ei suuri osa lapsiraukkoja enään voinut seisoa jaloillaan. Vastustamaton tosiasia on sekin, että on suuri osa ei ainoastaan mies- vaan myös naispalvelijoita ja erittäinkin ruoankeitäjiä, jotka ovat hyvin viinaan meneviä. Juopumus on siis Englannissa kansallispahe aivan toisessa merkityksessä kuin meillä. Sentähden ei olekaan kyllin siinä, että uusilta yhdistyksen jäseniltä vaadittaisiin yksinkertainen alkoholin sekaisten juomien nauttimattomuuden lupaus. Ei koreassa nauhassakaan ole tarpeeksi. Ei suinkaan, uuden jäsenen täytyy allekirjoittaa todistus (pledge), jossa hän sitoutuu kunniasanallansa

hillitsemään itseänsä kaikenlaisten päihdyttävien nesteiden nautinnosta. Minun edessäni on kaksi kaarna; kummassakin on päällekirjoitus "*Hyvä päätös*". Toisessa seuraa sitten lupaus Jumalan avulla koettaa pidättää itsensä väkiviinajuomista niin ja niin kauan, ja sitten taaskin mietiskellä asiaa. Toisessa on lupaus heti tehtävä täydellisemmästi ja koko elinajaksi. Siis — viisaasti kyllä ei *niitä* suljeta pois, jotka ensin tahtovat koetella, tokko heillä on kylläksi siveellistä voimaa voidaksensa täydellisesti hillitä itseänsä, ja tokko heidän ruumiinsa sietää senlaisista hillitsemistä. Pienten lasten ei ole lupa allekirjoittaa pledge'jä; suuremmat pojat ja tytöt ainoastaan silloin, kun heillä on vanhempiensa kirjallinen myöntymys.

Todistuksen alla ovat nämät epäiltävät sanat: "Jos sinä allekirjoitettuasi tämän *pledge'n* pidät myöskin lupauksesi, niin sinä teet paraan teon elämässäsi". Siis olisi muka parempi todistuksen allekirjoittaminen kuin uskossa jättäytyminen Kristuksen haltuun. Mutta vaikka tahtoisikin sanoa: "*Tämä* on luonnollisesti poikkeustapaus", niin lieneehän toki kunkin erinlaisen elämänpituuden mukaan monta tätä parempaa tekoa. — Todistuksen toisella puolella on innokas kehoitus käymään *raittiuskokouksissa ja lopettamaan seurustelemiansa* entisten juomatoveriensä kanssa (joiden joukossa ehkä voisi olla hänen isänsä tahi veljensä!) Tästä näkyy, ett'ei raittiusystäviltä puutu ankaran kovaa pontevuutta eikä armotonta johdonmukaisuutta. Kun lukee näiden raittiusyhdistysten perustamisesta, tuntuu tosin melkein, kuin olisi uuden uskonnon perustaminen hankkeilla. Tosin onkin monessa teetotaler'issa muodostunut sangen arveluttava farisealaisuus, niin että hän surkuttelevaisesti kohottaen olkapäitänsä katselee alas sellaisten kristittyjen puoleen, jotka kieltäytyvät yhtymästä heidän yhdistykseensä. Kuitenkaan ei pidä hyljätä asiaa väärinkäytösten tähden; tapahtuuhan se viisaallekin ihmiselle, että suu pannaan hiukan liian täyteen kun pontevasti ajetaan hyvää asiaa. Senlaisethan me ihmiset olemme.

Jos nyt kysyy yhdistyksen jäseniltä, tokko heidän mielestään oluen, viinin y.m. nautinto itsessään syntiä, niin vastaa moni arvelematta: "On kyllä, se on luonnotonta ja Jumalan tahtoa vastaan sotivaa". Tahi sanovat he: "Yhdentekevää, onko se syntiä vai eikö, — *lähimmäistensä todenteolla rakastavan* ihmisen täytyy luopua senlaisen juoman nauttimisesta, hänen täytyy olla esimerkkinä täydellisestä raittiudesta". — Toiset ovat varovampia. "Kohtuullinen nautinto", sanovat he, "ei itsessään olisi mikään synti. Mutta kun tällä alalla kohtuuttomuuden vaara on kauhean suuri, niin luovomme me vapaatahtoisesti semmoisten juomain nauttimisesta, osaksi itsiämme suojellaksemme itsiämme vastaan, vaan vielä enemmän antaaksemme heikoille veljillemme hyvän esimerkin. Mutta me myönnämme kullekin vapautensa, emmekä tuomitse niitä, jotka toisin ajattelevat." Minun edessäni on juuri kirje raittiuden ystävältä, joka muun muassa kirjoittaa seuraavat sanat: "Jumala pelasti rakkautensa kautta omansa ijankaikkisiksi ajoiksi; me pelastamme ihmiskumppalimme täksi elämäksi." Me näemme siis tässä kaksi erinlaista kantaa. Toiselta puolen on raittius tehty uskonkappaleeksi, toiselta puolen se ilmestyy vapaana rakkaudenosoitteena. Mutta kaikki, sekä kiihkoiset että varovaiset, väittävät erittäinkin, että alkoholin-sekaiset juomat sisältävät kaikissa tapauksissa niin hiukan määrän ravintoainetta, ett'ei sitä voi ottaa huomioonkaan sen rahasumman rinnalla, joka siitä pitää maksaa; että lisäksi nämät juomat ovat ainoastaan kiihoittimia, jotka säännön mukaan ovat vahingollisia, eivätkä ruumiille tarpeellisia.

Mitäpäähän koko tästä liikkeestä nyt olisi sanottava? Ainoastaan pintapuoliselta ihmiseltä voi jäädä huomaamatta se mahtava pontevuus, se suurenmoinen itsensäkieltämys, se armelias, säälivä veljellinen rakkaus, mikä tässä tulee näkyviin. Toiselta puolen taas ilmestyy heti sangen arveluttavia seikkoja, ja moni korkeasti sivistynyt ihminen ja jumalinen henkilö *itse Englannissakin* on ensiksi kerran toisensa jälkeen huomauttanut niistä.

Mutta me muistakaamme ensiksi, että englantilaiset ovat englantilaisia; ja Albionin poikain veressä on taipumus johtamaan joka asiaa korkeimmilleen. Tarkasta englantilaisia turisteja, jotka seisovat Glatsher'in tahi vielä saavuttamattoman lumihuilun luona Alpeilla. Vaikka kaikki asiantuntijat sanoisivatkin vaaralliseksi vieläpä mahdottomaksikin tälle kukkulalle nousemisen, — ei se auta. "Me tahdomme kuitenkin koettaa!" sanovat he, ja sitten he ryhtyvät toimeen ja taivattavat useinkin niskansa siinä. Mutta siitä vähät. Heidän serkkunsa ja tätinsä harjoittavat kumminkin samaa kiistoa. Ja samoin on laita joka alalla. "Pää seinän lävitse" — on lukemattomain englantilaisten tunnussana, vaikk'eivät sitä lausu, ja tässä onkin se tarpeen, että heidän päänsä säännön mukaan ovat kovat, usein kovemmat kuin kovat seinät, ja että he todella pääsevätkin lävitse. Saman jäykkäluontoisuuden, joka ajaa asian korkeimmilleen, huomasimme me jo englantilaisten sunnuntain-pyhittämisessäkin, joka menee melkein niin pitkälle, ett'ei minkäänlaista työntekoa hyväksytä; vielä huomasimme me sen siinä tavassa millä monet dissenter'it ja etenkin "pelastusarmeija" saarnaavat *kääntymistä* ja luopumista maailmasta. "Joko teidän täytyy kääntyä nyt, tällä hetkellä, tässä paikassa ja sillä tavalla, kuin me sanomme, — tahi teette sen liian myöhään!" Saman ankaran johdonmukaisuuden tapaamme täällä raittiuden alallakin.

Vielä edelleen on se seikka huomattava, että ylipäänsä lujatahtoisten englantilaisten enemmän kuin muiden kansojen kristittyjen on peljättävä väkevän juomain nauttimisen intohimoa. Siihen kuuluu myöskin kostea ilmanala kiihoittavan, ja suuret rahavarat myöntävät ylellisyyttä. Uskomatonta on

kuinka paljon englantilaiset voivat juoda. Kauhulla olen usein Alpeilla nähnyt englantilaisten huviretkelijäin juoda holahuttavan pikarillisia brandy'a yhtähaavaa muuttamatta naamansa juonteita enemmän kuin vettäkin juodessaan. Mahdotonta on mainita niitä tilastollisia lukuja, joita teetotaler'it julkaisevat ja joiden kautta he ilmaisevat, kuinka suuri kansallisomaisuus pannaan alkoholiin. Ja mitä ne sanovat perhe-elämän, siveellisen ja uskonnollisen elämän rappiotilasta, ja lukemattomasta joukosta, jonka terveys on mennyt pilalle, sitä on jokainen, joka omin silmin ei ole tullut näkemään, pitävä naurettavan liiallisena.

Älkäämme siis kiiruhtako arvostelevaan! Meidän, saksalaisten kristittyjen, jotka emme tahdo menettää olut- ja viinilasiamme, pitäisi kumminkin ihastuksella ihmetellä näitä teetotaler'ia, jotka osoittautuvat niin vapaiksi itsekkäisyydestä ja veljiensä rakastaviksi. Tässä on meillä kuitenkin muistutus. Se suuri raamatun-ajatus, että kaikki kristityt ovat Jesuksen Kristuksen sotilaita ja työmiehiä, jotka ovat kutsutut etsimään ja voittamaan vielä ekseyksissä olevia ihmiskumppaliansa, voittamaan heitä osoittamalla uskoa ja rakkautta, — tämä suuri ajatus näkyy minusta ylipäänsä paljon enemmän muuttuneen lihaksi ja vereksi Englannin kuin Saksan kristityissä. Me tahdomme häpeällä tunnustaa tämän, emmekä tahdo poistaa tätä terveellistä häpeätä sillä, että kiinnitämme huomiomme siihen *laintapaiseen* vivahdukseen, joka kieltämättä usein selvästi tulee näkyviin englantilaisten hurskaudessa ja etenkin englantilaisten ihmisellisyyspyrinnöissä.

Minä puolestani en uskalla tuomita teetotaler'eja. "Honny soit qui mal j pense". Kun nyt kerran englantilaisten luonne on senlainen, voipihan ehkä olla mahdollista, että täydellinen raittius on ainoa tie, joka heillä vie tarkoituksen perille. "Useimmat englantilaiset ovat sen luontoisia, että heidän joko täytyy olla täydellisiä juoppoja tahi olla aivan nauttimatta väkiviinajuomia" — sanoo muuan englantilainen kirjailija. Minä en tiedä, tokko niin lienee laita. Jos niin on, ei teetotaler'eilla ole väärin. He älkööt vaan sanoko: "Juominen on itsessään pahetta", vaan: "Meille englantilaisille, jotka ylipäänsä emme voi juoda olematta juoppoja, on se kerrassaan vaarallista". Mutta tämä ajatuskanta on jo lukemattomille vanhettunut. Raittius on heidän mielestään jo tullut autuaaksi tekeväksi *uskonkappaleeksi*, ja se, joka uskaltaa tehdä muistutuksia tätä uskontunnustusta vastaan, ei ole "puhdaskarvainen". Silloin on mahdoton välttää vastakohtaa. Miljoonia ihmisiä estetään tällä yksipuolisella tavalla kristinuskosta, jonka he kohtaavat semmoisen lain turmelemana. Minun mielestäni on aivan varma, että tämän toimen jäljennys erittäinkin meillä Saksassa joutuisi naurunalaisuuden kiroukseen. Sanalla sanoen, me kaikki, jotka virkistämme itsiämme oluella ja viinillä, tiedämme kyllä hyvin, kuinka vaikeata on tästä nautinnosta luopuminen. Mutta kun nyt kymmenen tuhatta ja sata tuhatta, joilla on aivan sama tunne kuin meillä, luopuu nautinnosta näyttääksensä juopumushimoon joutuneille ihmiskumppaleillensa hyvää esimerkkiä, — niin on tämä semmoinen veljellisen rakkauden sankarius, että sen tulee saattaa meitä ihastumaan ja syvästi häpeemään. Tällä emme tahdo sanoa, että meidän täällä Saksassa sopisi ja pitäisi tehdä samoin, kuin he tekevät. Että se on mahdotonta, pitäisi kaikkien ymmärtäväisten saksalaisten lukijain myöntää. Mutta me puristamme kiitollisesti heidän kättänsä toivoen, että heiltä jotain olemme oppineet.

Mutta tätä minä sanon ainoastaan *niistä*, jotka sanovat: "Me tunnemme halua osoittaa *tällä* tavoin rakkauttamme lähimmäistämme kohtaan. Vaan kunkin pitää tietää, mitä ja miten hän tekee. Ei tämä ole mikään laki kristitylle, ei se ole mikään uskon vaatimus".

Se, mitä seuraavassa sanotaan koskee etupäässä niitä teetotaler'eita, jotka tekevät raittiuden uskonnolliseksi la'iksi, vaikka se oikeastaan on käytännöllinen keino, — jotka tuomitsevat päihdyttävien juomain nautinnon itsessään hyljättäväksi, eivätkä siis hyväksy niitä kristityitä jotka eivät ole teetotaler'eja. Näiden luku näyttää, paha kyllä, olevan jokseenkin suuri. Tätä epä kristillistä vieläpä kristinuskoa vastaan sotivaa farisealaisuutta vastustamaan on seuraava aijottu.

3. Raittius ja evankeeliumi.

Vaikka suuresti ihailemmekin sitä suurenmoista rakkauden pontevuutta, mikä mainitussa liikkeessä pistää silmäämme, emme voi olla lausumatta siitä arvostelua raamatun kannalla. Me tahdomme mitata tätä liikettä Jumalan sanan mitalla ja ennen kaikkia kysyä, mitä vapahtaja siitä sanoo. Katsokaammepa, tokko raamattu kieltää semmoisten juomain käytännön, joidenka ylenmääräinen nauttiminen voi saattaa juojan päihtyneeseen tilaan (I). Me tahdomme vielä lausua muutamia sanoja siitä, mitenkä raamatun mukaan kristittyjen ihmisten ylipäänsä pitää käyttäytyä niitten lahjain ja nautintojen suhteen, joita maailmassa on tarjona (II).

* * * * *

(I). Viini on ainoa päihdyttävä juoma, jota raamatussa mainitaan. Sitä mainitaan jotenkin usein ja jo jotenkin aikaiseen. *Noa* se vedenpaisumuksen jälkeen istutti ensimmäiset viinitarhat; mutta hän ei voinut vastustaa sitä vaaraa, mikä tässä Jumalan lahjassa on. Hän ei siis ainoastaan syönyt rypäleitä, eikä juonut ainoastaan rypäleiden vasta puserrettua mehua, vaan hän myöskin käytti viiniä ja nautti

liian paljon sillä tavoin saatua päihdyttävää juomaa. Suuri on niiden joukko, jotka eivät ole voineet torjua samaa vaaraa, ja sen kautta on tullut paljon pahennusta. Lot esim. teki päissänsä sukurutsauksen ja monessa muussa raamatun paikassa puhutaan viinistä. Milloin sitä kiitetään arvokkaaksi Jumalan lahjaksi, jota tulee antaa surullisille ja joka ilahuttaa ihmisen mieltä (Sananl. 31, 6. Ps. 104, 15. Saarn. 10, 19), milloin lukee: viina ja vaimot tekevät viisaat miehet hulluiksi, ja jotka porttoin kanssa yhteyttä pitävät tulevat mielipuoliksi (Syrak. 19, 2 j.n.e.) Mutta yhtä vähän kuin naimatonta säätyä puolustetaan sen tähden, että naiset usein viettelevät mukaan hulluuteen, yhtä vähän vaaditaan viinin nauttimattomuutta sen pahan tähden, minkä muni saapi aikaan. Ainoastaan nasiirien piti olla viiniä juomatta, mutta suuri siitähän seuraa, että sen nauttiminen muulle kansalle oli sallittu. Viinin nauttimattomuus oli erityinen tunnusmerkki siitä, että nasiireilla oli oma omituinen suhteensa Herraan. Mutta merkki on yhtä vähän kuin leikkaamaton kukkakaan mikään korkeampi aste hurskautta.

Mutta missä suhteessa on vapahtaja tähän? Mitä sanoo hän ja mitä sanovat apostolit? Apostolit lähettävät kirjeensä (kreikkalaisroomalaiseen) maailmaan, missä juopumuksen kaikki paheet olivat jokapäiväisiä. Kuitenkin etsimme niistä turhaan kieltoa viinin juomisesta. "Älkää juopuko viinasta" varoittavat he kristityitä; mutta viinin kohtuullisesta nautinnosta ei kielletä. Paavali vielä kehoittaaakin Timoteusta juomaan viiniä huonon vatsansa tähden.

Ja vapahtaja sitten? Hän ei ollut läheskään teetotaler'i! Tuhmaa olisi ollut hänen vihollistensa panetteleminen, kun he kutsuivat häntä viinin juojaksi, joll'ei hän ollenkaan olisi juonut viiniä. Tiedämmehän, että kaivoveden muuttaminen hyväksi, jaloksi viiniksi oli hänen ensimmäinen ihmeensä. Vieläpä enemmänkin. Kun hän asetti pyhän ehtoollisen, teki hän viinin verensä esikuvaksi, ja tätä viiniä ei ole juhlaa viettävän seurakunnan ainoastaan katseleminen, vaan myöskin juominen. Vieläpä yksi hänen viimeisiä lauseitansa sisältää, ett'ei hän enään juo viinapuun hedelmästä, siihen päivään asti, kuin hän juo sen uuden Isänsä valkokunnassa. (Matt. 26: 29). *Siis myöskään sieltä*: ilon pöydästä Jumalan ijäisessä, muuttumattomassa valtakunnassa ei puutu viinillä täytettyjä maljoja. Ei suinkaan, Kristus ei ollut mikään teetotaler'i, sitävastoin Muhammet, Kristuksen irvikuva, kielsi ehdottomasti kaikkia uskolaisiansa nauttimasta päihdyttäviä juomia. Ainakin tämän pitäisi herättää totista miettimistä *niissä* teetotaler'eissa, jotka kieltävät viinin nautinnon *itsessään*. Olipa viinin väärinkäyttäminen Jesuksen aikaan kuinka suuri hyvänsä, — ei Herran päähän pistänyt koskaan kehoittaa täydelliseen viinin nauttimattomuuteen. Mutta useat teetotaler'eista ovat niin johdonmukaisia, että he ehtoollisessa viinin asemesta käyttävät hedelmämehua tahi jotakin muuta nestettä. He eivät, kummallista kyllä, näy huomaavan, että he sillä tavoin oikaisevat vapahtajaansa ja kuningastansa.

Mutta kuinka suoriutuvat teetotaler'it edellä mainituista tositapauksista ja esimerkeistä? Kyllä vastaus tähän olisi hyvin lystikäs ja naurettava, joll'ei asia olisi niin totista laatua. Sillä kun he hyvinä englantilaisina kristittyinä eivät kuitenkaan tahdo olla raamattua viisaammat, täytyy heidän, joko sitten tahtovat tahi eivät, sitä vääristellä ja sillä tavoin joutua joko tietäen tahi tietämättänsä ulkokullatuiksi. Edessäni on "Katkismus lapsia varten" ("The Band of Hope Catechism"), jossa on 52 kappaletta kysymyksiä ja vastauksia, ja lisäksi vielä laulukirja. Tätä joukoittain levinnyttä kirjaa käyttävät useat (ei kaikki) temperance-meetingjohtajat 52:na sunnuntaina lapsia opettaessansa, niin että joka kerta on yksi luku aineena. Onpa tosiaankin houkka aate 52 kertaa vuodessa kiihdyttää pienokaisia päihdyttäviä juomia vastaan ja samalla mättää heihin kauheimpia tuhuuksia. Sillä mahdotonta on kertoa, minkälaisia tuhuuksia tässä katkismuksessa tarjotaan luettavaksi. Siinä selitetään esim. 1 Piet. 5: 8: "Olkaaat raittiit ja valvokaat" — *näin*: Kreikkalaisessa testamentissa lukee: "Älkää juoko!" Joka kreikkaa ymmärtää, se tietää, että tämä suoraan sanoen on valhetta. — Kuunnelkaammepa kuitenkin sanasta sanaan muutamia paikkoja! 50:n kappaleen päällekirjoitus on: "Vapahtajan esimerkki". Kysymys: Mutta eikö siis monta hyvää ihmistä ole juonut kohtuullisesti? Vastaus: On kyllä, samoin kuin monta hyvää ihmistä on tottunut pitämään *orjia*, koska heillä ei ollut parempaa tietoa (sic!). Kysymys: Mutta eikö Jesus Kristus itse ole tehnyt ja juonut päihdyttävää viiniä? Vastaus: Ei suinkaan, sitä emme voi uskoa; se olisi ollut hänen arvoansa alentavaa, eikä ole mitään todistusta siitä, että hän olisi tehnyt tahi nauttinut käytettyä ja päihdyttävää viiniä. Ainoan kerran, jolloin tiedämme hänelle viiniä tarjotun, nimittäin kun hän ristiinnaulittiin, kieltäisi hän sitä nauttimasta — j.n.e.

Eikös ole totta, että tämä olisi pilan alaista, joll'ei siinä olisi niin kovin totista puolta. Tässä nähdään, kuinka kristitytkin miehet voivat hairautua totuuden tieltä ja antaa hyvän tarkoituksen pyhittää huonoja välikappaleita. Minä luulisin loukkaavani lukijoitani, jos tahtoisin heille todistaa, kuinka äärettömän paljon hulluutta edellä mainituissa esimerkeissä on, ja kuinka suuri tuhuus on, kun 51 sunnuntailuvussa väitetään, että evankeeliumeissa puhutaan käymättömästä viinistä. Tätä oivallista ajatusta ei vielä kukaan jumaluusopin tutkija koko kristillisessä kirkkohistoriassa ollut saanut päähänsä, ennen kuin teetotaler'it tekivät tämän suuren huomion! Rehellisempää olisi sitten sanoa: "Tässä kappaleessa on Jumalan sana meille liian kevytmielistä, tahi ainakaan se ei sovi Englannin oloihin." Kutsukootpa vaan teetotaler'it Muhammedia liittolaiseksensa, ainakaan ei Jesus ole. Ja tämä tekee koko liikkeen meille arveluttavaksi, siinä tapauksessa että sille tahdotaan antaa uskonnollista vivahdusta.[14]

(II). Mutta koko tämän liikkeen henkikään ei millään tavoin sovellu evankeeliumin henkeen; tahi paremmin sanoakseni: koko tässä liikkeessä ei voi olla puhetta *hengestä raamatullisessa merkityksessä*. Teetotaler'ilaisuus ei ole muuta kuin uusi laki; mutta evankeliumi on la'in loppu. Raattiuspyrintö on uusi paikka vanhassa vaatteessa (Matt. 9: 16), tahi myöskin vanha lakipaikka evankeliumin uudessa vaatteessa. Jos Englannin kristityt sanoisivat: "Meidän kansa ei vielä ole kypsä evankeeliumia vastaan ottamaan; se on ensin saatettava la'in alle," niin voisi vastata siihen: "Se tulee teidän tietää, tunnettehan te itse parhaiten kansanne." Mutta älkööt he koettako toteen näyttää, että tämä heidän oma tekemä lakinsa on evankeeliumin kanssa yhtäpitävä. Tämä yritys voi johtaa ainoastaan evankeeliumin vääristeleemiseen, ja me olemme nähneet, että se onkin siihen johtanut.

"Minä tiedän ja olen Herrassa Jesuksessa vakuutettu siitä, ett'ei mikään asia itsessään ole saastainen; vaan sille, joka jotakin pitää saastaisena, on se saastaista. Kaikki, mitä Jumala on luonut, on hyvää eikä mikään hyljättävä ole, kun se vaan kiitoksella vastaan otetaan," kirjoittaa apostoli Paavali. Jokainen nautinto, josta me iloisella mielellä voimme kiittää Jumalata, on sallittu. Meidän ei tule sallia panna meille lakia, sillä "ei vanhurskaalle ole lakia pantu". "Kristus on lain loppu"; "älkäätkä taas teidänne sekoittako orjuuden ikeeseen;" "kaikki on teidän, mutta te olette Kristuksen". Mikä ei ole uskosta, se on syntiä; mutta mikä on uskosta, s.o. mitä me voimme tehdä vakuutettuina siitä, *että se ei ehkäise eikä vahingoita sisällistä suhdettamme Jesukseen*, se on luvallista.

Niin puhuu evankeeliumi. Tämä tosin on ainoastaan asian toinen puoli. Toinen on se ett'ei kuitenkaan *kaikki meitä hyödytä*, vaikka meillä on valta kaikkeen. Meidän ei pidä sekoittua *mihinkään*. "Te olette Kristuksen", tämä on korkein laki, ja toisen: "Kaikki on teidän" — täytyy alistua edellisen alle. Mikään luotujen esineiden nautinto ei saa muuttua intohimoksi, tarpeeksi, josta emme voi luopua. Meidän täytyy voida hallita kaikkea; meillä täytyy olla ja meidän täytyy myöskin voida olla ilman. Muutamalle äidille sanottiin, että hänen ystävänsä kaikki kolme lasta oli kuollut difteritis-tautiin. Silloin hän vastasi: "Jos Jumala tällä tavoin ottaisi omat lapseni minulta, en minä enään voisi uskoa hänen rakkauteensa". — Mies, jolta lääkäri kielsi tupakan polttamisen, vastasi: "Minä tahdon ja minun täytyykin polttaa vaikka henkeni menisi." Tämä äiti ja tämä tupakanpolttaja eivät enään olleet kristityitä, niin pian kuin he niin puhuvat. Ja moni, joka ei suorastaan niin sano, vaan jonka sisällinen tila on samanlainen, ei myöskään ole mikään kristitty. Heillä on Kristuksen ohessa myöskin toinen herra, jota he palvelevat, olkoon se sitten vaimo tahi hevonen, lapsi tahi mammona, ystävä tahi viini, musiikki tahi tupakka. "Te ette voi palvella Jumalata ja mammonaa!" Tärkeä asia on joka kristitylle, josko hän hallitsee luotuja esineitä, tahi josko ne hallitsevat häntä. Moni tekee tässä suhteessa kauheita kokemuksia, kun Herra vaikealla hetkellä murtaa rikki hänen epäjumalankuvansa.

Myöskin voi asian laita olla senlainen, että ne ilonaineet, jotka *tavallisissa tapauksissa* eivät meitä vahingoita, kuitenkin *joinakuina aikoina* ovat meiltä kielletyt. Tämä on ehdottomasti asian laita, kun me huomaamme, että meillä on jokin este *rukouselämässämme*. Vaikka esim. naapurillasi olisi lupa käydä hyvässä teaterissa, vaikka olisi ollutkin aika, jolloin se sinua ei olisi vahingoittanut, — kuitenkin jos sinä nyt huomaat, ett'et sinä teaterinäytännön jälkeen voi puhua vapahtajasi kanssa tahi että sielullesi senkautta Jumalan sana ei ole oikein maukasta: — niin on se, mikä itsessään ei tarvitse olla syntiä, kuitenkin sinulle syntiä. Tahi jos sinä huomaat, että Herra kerran nyt tahtoo sinua viedä oikein hiljaisuuteen, että hänellä on jotakin salaa sanottavaa sinulle; niin täytyy sinun joksikin ajaksi poistua *seura-elämästäkin*, joka itsessään on viatonta ja joka ennen sinulle oli luvallista, ja joka sittemmin jälleen tulee olemaan sinulle luvallista. Kaikki täytyy alistua sen suuren aatteen alle, että me olemme kutsutut olemaan Kristuksessa ja lisääntymään hänessä. Kaikki täytyy sinun mielestäsi olla paha, kun se estää sinua tulemasta lähemmäksi suurta päämaalia, sinun Kristuksen kuvaksi julistamistasi.

Mutta sinun pitää silloin karttaa, ett'et mittaa tahi tuomitse kristityitä veljiäsi ja sisariasi sen mitan mukaan, mikä *sinulle itsellesi* on määrätty. Sinä teet syntiä syödessäsi marengia, koska ne pilaavat vatsasi; mutta miksipä sen, jonka vatsa sietää semmoista makupalaa, tarvitsisi sitä halveksia?

Ja kuitenkin on *vielä toinen raja*. Jos me muutoin luvallisella nautinnolla suututamme heikkoa veljeä, niin että hän sen kautta tulee epäilemään meidän uskonelämäämme, niin voi niinkin tapahtua, että meidän hänen tähtensä täytyy jättää semmoinen nautinto joksikin aikaa. Meidän täytyy vaan karttaa, ett'emme kysymyksessä olevalle veljeile myönnä, että tämä nautinto itsessään on syntiä. Ei se ole muuta kuin ulkokultaisuutta, jos joku pastori saarnastuolistansa arvelematta julistaa teaterikäynnin syntisten huvien joukkoon ja kuitenkin matkustuksillansa käy teaterissa, kun ei luule tunnettavan eikä huomattavan itseänsä. Semmoisella käytöksellä on paljon paha saatu aikaan. Joko hän sitten pitää todellakin teaterikäynnin syntisenä; silloin hän vapaatahtoisesti tekee syntiä; — tahi hän ei sitä pidä syntinä ja on silloin valhetellut peljäten vallalla olevaa mielipidettä tahi jotakin osaa kuulijoistansa. Ei tiedä, kumpiko synti on huonompi, edellisessä tapauksessa hän vastoin parempaa tietoansa teki syntiä Jumalan käskyä vastaan, jälkimäisessä tapauksessa hän valhetteli vastoin parempaa tietoansa. — Mutta minä voin kyllä lakata teaterissa käymästä, jos tiedän olevani muussa tapauksessa loukkaukseksi ja pahenukseksi todellisesti hurskaille, rehellisille kristityille, jotka ovat ahdasmielisemmällä kannalla (eivätkä ehkä ollenkaan voi arvostella asiaa), ja aivan samoin on muidenkin asiain laita.

Suuresti kiitollisena ajattelen minä vielä sitä esimerkkiä, jonka rehtorimme Gütersloh'in lukiossa antoi meille. Hän oli kerrassaan kieltänyt oppilaitansa *tupakkaa polttamasta*, sillä hän ei pitänyt sitä terveellisenä eikä sen ikäisille nuorukaisille sopivanakaan. Mutta itse hän poltti tupakkaa ja teki sitä mielellänsäkin. Silloin tuli meidän koulun korkeimmalle luokalle oppilaita toisesta lukiosta, missä oli sallittu korkeimman lähimmältä luokalta saakka polttaa tupakkata. Nämät selittivät, ett'ei jo niin kauan poltettuansa voi siitä luopua, lehtori vastasi: "Minä näytän teille, että voi kyllä tulematta sentähden sairaaksi." Ja tämän hän toden totta tekikin. Tämä teki meihin erinomaisen vaikutuksen eikä siitä hetkestä kukaan uskaltanut puhua sillä tavoin, kuin edellä kuulumme. Mutta rehtorimme ei suinkaan sanonut: Tupakanpoltto on itsessään pahasta; eikä hän myöskään sanonut: Minä olen tehnyt väärin, että olen niin kauan polttanut tupakkaa. — Jollen erehdy, rupesi hän uudelleen polttamaan tupakkaa tultuansa toiseen asemaan elämässä, ja tämä olikin aivan johdonmukaisesti ja oikein tehty.

"Niinpä kyllä," kuulen jonkun sanovan, "mutta etkö sinä todista juuri tällä puheella, että rakkauden tähden tulee lakata nauttimasta päihdyttäviä juomia. Selväähän on, että tuhansittain ihmisiä joutuu pilalle oluesta ja viinistä, puhumattakaan paloviinasta; kieltämätöntä on, että useimmat ihmiset ovat senlaisia luonteeltaan, että he *intohimolla* heittäytyvät sen nautinnon valtaan, joll'eivät siitä täydellisesti luovu. Eikö rakkauden silloin pidä pakottaman sinua kiroomaan tätä nautintoa ja esimerkiksi osoittamaan heikolle veljellesi, että ilman semmoisiakin juomia voi olla terve sielunsa ja ruumiinsa puolesta; samoin, että siitä voi lakata, vaikkapa siihen nuoruudestaan on tottunutkin? Eikö tässä ole sama tapaus kuin Rom. 14, 15-21?"

Tähän minä nyt en tahdo tässä vastata, että suurin osa lääkäreistä arvelee kohtuullisen viinin ja oluen-nautinnon (toinen on paloviinan laita) olevan raitista ja terveellistä, vieläpä useille ihmisille suorastaan välttämätöntäkin. Raamattu kutsuu viinin hyväksi luojan lahjaksi, joka ilahuttaa mieltä ja virkistää ruumista. Kukaan järjellinen ihminen ei voi väittää, että viinin- ja oluen-nautinto itsessään on syntiä. Se, joka sitä väittää, ei ole heikko veli, vaan omapäinen ihminen, jolle yksinkertaisesti tulee osoittaa Kristuksen esimerkkiä. — Ei sovi kieltää, että näiden käyttäminen monelle ihmiselle on suureksi *vaaraksi*; mutta mahdollinen väärinkäyttö ei voi lakkauttaa käyttämistä, ja sen tähden että joku asia voi aikaan saada pahennusta, ei sitä tarvitse jättää pois, jos tämä pahennus on järjetön ja selvästi sotii Kristuksen ajatusta vastaan. — Muutoinhan täytyy vihdoon luopua kaikesta, sillä ei ole mitään, mikä ei herättäisi paheksumista, sillä mitään ei ole, jota ei käytettäisi väärin. Vegetariaanit esim. sanovat lihansyömistä vahingolliseksi ja arvoa alentavaksikin. Pitääkö meidän sen tähden lakata lihaa syömästä? Sosialistit selittävät yksityisen omaisuuden omistamisen itsekkäisyydeksi ja synniksi. Pitääkö meidän sen tähden ruveta kiihkoilemaan kommunistisen valtion hyväksi? Onhan yksityisessäkin omaisuudessa sangen suuri vaara tarjona, ja mammona tekee mielettömäksi ja ahneus pitää orjuudessa miljoonia. Miljoonat ihmiset käyttävät väärin valtaansa rahan yli, ja lukemattomia kristityitä löytyy, jotka niitä eivät tahdo hoitaa Jesuksen johdolla, vaan pidättävät itsellensä erityisiä etuoikeuksia tällä alalla. — Kuitenkaan ei koskaan kukaan valistunut kristitty ole vaatinut yksityisen omaisuuden poistamista. Mutta Jumalan järjestys on se, että kaikki pitää oleman rakkauden herruuden alaisena ja vapaasti hoidettava sen mukaan, kuin rakkaus Jumalaa ja ihmisiä kohtaan vaatii.

Onhan rakkaus naista kohtaan miljoonissa ihmisissä muuttunut naisten jumaloitsemiseksi jopa irstaudeksi ja kaikenmoiseksi paheiksikin. Mutta tuomitsemme sen tähden avioliiton kelvottomaksi? Tuomitsemme sentähden ylipäänsä rakkauden molempain sukupuolien välillä pahaksi? Munkit, jotka tahtoivat korjata luonnon lakeja hylkäämällä sekä omaisuuden että avioliiton ovat joutuneet alkuperäisen tarkoituksensa vastakohtaan, — vapaa-ehtoisesta köyhyydestä, naimattomuudesta ja itsensä-hillitseväisyydestä ovat he langenneet kaikenmoiseen ahneuteen, haureuteen ja juoppouteen. Luonto kostaa, jos sitä väärin käytetään.

"Mutta mainittujen juomien nautinto", sanotaan, "ei kuulu *välttämättömyyden*, vaan *ylellisyyden* alalle, ja sentähden pitäisi ainakin, ottamalla huomioon väkiviinajuomien aikaan saattaman turmion, halukkaasti rakkauden tähden luopua niitä käyttämästä." Me emme suinkaan myönnä tätä, että muka olut ja viini olisivat ainoastaan ylellisyydestä. Mutta vaikkapa me sen myöntäisimme, emme kuitenkaan suostuisi mainittuihin johtopäätöksiin. Koko meidän elämämme on ylellisyyttä täynnä, ja jos me tahdomme siitä päästä vapaiksi täytyy meidän pian kääntyä jälleen luonnontilassa olevain kansain tilaan. Kaikki, mitä me tunnemme taiteen ja kaunistuksen nimellä, täytyy siinä tapauksessa murtua yhdellä iskulla; kaikki, minkä tarkoituksena on kauneuden ja hienouden hankkiminen elämälle, täytyy silloin poistua, ja vihdoon täytyy joutua vähimpään, mikä elämän jonkunlaiseen ylläpitämiseen tarvitaan. Sillä tavoin saisi kaikki taide kuoliniskunsa, mutta tieteellä voisi enään olla päämääränä tutkia, kuinka tarpeellisia elantoaineita ja vaatteita voitaisiin saada.

Siitä on nyt kaksikymmentä vuotta, kun muutoin kyllä hurskas, mutta pietistinen, ahdasmielinen nahkuri istui minua vastapäätä. Me puhelimme "kristillisistä asioista". Muun muassa sanoi hän minulle: "Jos te, herra pastori, tahdotte muiden silmissä olla täydellisesti kääntynyt saarnaaja, niin täytyy teidän heittää pois nuo *kultaiset kellonvitjanne*, jotka teillä on. Sellaista ylellisyyttä paheksuvat veljet ja sisaret." — Minä vastasin: "Silloin täytyy minun ottaa kuparipiirroksiset seinältä, täytyy polttaa tämä

matto, repiä uutimet ikkunoista j.n.e. Mutta miksi teillä itsellänne on noin kaunis *karvalakki* päässä; kun te kymmenennellä osalla sen hinnasta olisitte voineet hankkia pähkinää, joka aivonne olisi lämpiminä pitänyt? Miksi juotte te lasin olutta, jota kuitenkin moni muu, jonka myöskin pitää elää, ei voi tehdä. Miksi te poltatte tupakkaa, ettekä sen sijaan ilahuta köyhiä rahasummalla, jonka se maksaa? Ja vaikka te luopuisitte vieläkin useammasta nautinnosta, niin olisihan kuitenkin aina miljoonia ja vieläkin miljoonia ihmisiä, jotka sanovat: Kyllähän tuon on helppo sanoa; onhan hänellä paljon helpompi olla kuin meillä!" — Tämä on kalteva pinta, jota myöten alinomaa luistaa alaspäin, kunnes vihdoinkin joutuu mitä hulluimpaan ja vähäpätöisimpään lakijärjestelmään, joka taas muuttuu raivoisimmaksi kiihkoilemiseksi. Esimerkiksi mainitsen minä menonitit, jotka vihdoinkin jakautuivat "Knopler'eihin" ja "Hestler'eihin" s.o. kahteen puolueeseen, jotka kauhealla vimalla kiistelevät, olisiko luvallista pitää nappia nutussa, vai pitäisikö luopuen tästä ylellisyydestä tyytyä hakasiin.

Lukijat ymmärtävät, mitä minä tahdon sanoa. Itsensä hillitseminen väkevien juomien nautinnosta on itsensä kieltämyksen esimerkkinä epäilemättä moneen vaikuttava siunaavaisesti ja saattava aikaan hyvän herätyksen. Mutta selvillä pitää olla, että "väkevän juomien" nimellä merkitään ainoastaan yhtä niistä monista sadoista aloista, joilla itsensä hillitseminen voi tulla kysymykseen. Varmaankin on tämä ala kuitenkin tärkein; mutta kullakin kristityllä täytyy olla vapaus valita, mitä keinoja hän tahtoo käyttää juoppouden estämiseksi. Estäköön Jumala meitä uudestaan kuormittamasta evankeeliumia Sinain kivillä!

Me olemme jo Englannin sabbatista puhuttaissa ja muissakin paikoissa huomanneet, että jokseenkin moni Englannin veljistä on taipuvainen eräänsä lakijärjestelmään. Salaa ja huomaamatta tehdään siinä suuria raamatun aatteita naurettaviksi. Raamatun käsite "liha" tehdään lihalliseksi; käsite maailma tehdään maalliseksi, s.o. lihaa, syntiä ja maailmaa etsitään muutamista erityisistä tiloista, teoista ja nautinnoista farisealaisella tavalla, vaikka oma *sydän* se oikea paikka on, missä maailma, liha ja synti asuvat.

Tähän mukavaan tarkastukseen emme kuitenkaan millään ehdolla tahdo lopettaa ainettamme. Vaikk'ei juopumus meidän maassa olisikaan sellainen turmio kuin Englannissa, niin ei kukaan, joka vähänkin tuntee meidän kansamme voi sitä väittää valheeksi, että lukemattomat perheet joutuvat perikatoon etenkin paloviinan vaikutuksesta; että lukemattomat vaimot ja lapset tulevat onnettomiksi ruumiin ja sielun puolesta semmoisten miesten ja isien tähden, jotka ensin ovat tehneet itsensä onnettomiksi ruumiin ja sielun puolesta. Kauhean murhanenkelin tavoin vaeltaa viinanperkele *meidänkin* rakkaan isänmaamme seutujen lävitse etsien, ketä hän saisi niellä. Ja hän löytää joukoittain sellaisia, jotka mieluummin heittäytyvät hänen nieltävikseen, kuin kilvoittelevat hyvän kilvoituksen. Kauhean pitkät ja vuosittain suhteettomasti suurenevat rikosten ja törkeyksien luettelot, jotka tilastotiede tuo esiin, samaten myöskin hullunhuoneiden luettelot, — ne tulisivat pian paljon lyhemmiksi, jos meidän kansamme vapautuisi paloviinan rutosta.

Kuinka ja mistä on löydettävä apu tämän haltijan valtaa vastaan? Sillä siitä on etupäässä kysymys, koska se ennen kaikkia muita juomia kiihoittaa kohtuuttomuuteen ja ennen kaikkia muita turmelee terveyden ja siveellisen luonteen. Mitä olueen ja viiniin tulee, niin on laki niiden käytännön suhteen sama kuin *kalkkein* muidenkin nautintojen suhteen, nimittäin että meidän tulee niitä käyttää ymmärtäväisesti ja kohtuullisesti. Varmaankin on tämä kehoitus kohtuullisuuteen välttämättömämpi tämän, kuin maidon- ja teen-juonin suhteen. Mutta me emme tuomitse viiniä ja olutta hyljättäviksi; me pidämme niitä Jumalan lahjoina, joista meidän on lupa iloita. Vieläpä me olisimme onnellisia, jos hyvää, halpaa, puhdasta olutta olisi saatavana joka ravintolassa isänmaassamme; sillä meidän mielestämme olisi se mitä tehokkaimpia ihmisellisiä keinoja paloviinaa vastustamaan ja raivaamaan tieltänsä. Tätä me siis etupäässä ajattelemme, kun me koetamme hankkia keinoja juopumusta vastaan. Me emme voi emmekä tahdo matkia teetotaler'eja, tämä on meidän hyvillä perustuksilla tuettu epäilyksemme. Mutta mikä siis on meidän asemamme?

4. Mitä teemme me parantaaksemme kansamme koinvammaa?

Mitä tulee meidän tehdä? — Tähän kysymykseen ei viimein ole muuta kuin *yksi ainoa* vastaus, nimittäin *julistaa evankeliumia kansaan ja sydämiin*. Kun aurinko nousee säteilevässä valossaan, silloin pakenevat kaikki villieläimet; samoin myöskin, missä Kristus tulee eläväksi sydämissä, siellä on pimeyden valta murrettu, sieltä pakenevat pimeyden teot. Sen jälkeen kuin Jesus ilmestyi maailmaan syntisiä vapahtamaan, löytyy keino syntiä vastaan ja se keino on sydämen jättäminen hänen valtaansa. Eikä, syvemältä katsoen, *ole muuta kuin tämä apu*; kaikki muut ovat ainoastaan helpoitus- ja lievitys-keinoja.

Ja jospa tosiaan onnistuisikin kaikenmoisella työllä, viisaudella ja keinoilla poistaa tahi vieläpä lainlaatumistoimilla tehdä mahdottomaksi jotakin pahetta esim. juopumusta, — niin tulisi joku toinen pahe sen sijaan. Sisällinen tauti voi ilmestyä jaloissa, kun haavat keinollisesti ovat poistetut päästä. Ei mikään auta, ennen kuin *veri* on puhdistettu. Ja niin kauvan kuin lihallisuuden ja nautinnonhimon peto

hallitsee ihmisen sisällä, löytää se pian paloviinan sijaan toisen, olkoonpa se sitten nimeltään morfiinia, opiumia tahi en tiedä mitä, tahi muuttuu entinen juoppous ahmaamiseksi tahi saituudeksi. Sydän on juurineen uudistettava muutoin ei auta yrtit eikä voiteet.

Jos esim. "*pelastusarmeija*" pitää rahvaan todellista *käännyttämistä* tarkoituksenaan, niin on turhaa, että se vaatii sotilaittensa olemaan teetotaler'eja. Todellisesti kääntyneet eivät voi olla juoppoja eivätkä syömäreitä eivätkä keikkareita eivätkä rahannarreja; sillä he ovat kääntyneet, kääntyneet jumalalliseen aurinkoon päin ja pois kääntyneet kaikesta pimeydestä. Mutta joll'ei pelastusarmeijan onnistu saada aikaan todellista sisällistä kääntymistä, rupee ihmissydämissä asuva peto, vaikka sitä olisikin harjoittanut lankeemaan polvilleen, tekemään ristinmerkkiä ja laulamaan virsiä, pian jälleen näyttämään hampaitansa, eivätkä mitkään kiellot tupakan polttamista ja brandy'a vastaan auta lainkaan.

Sanalla sanoen, missä Kristus asuu sydämissä, siellä kuolee synnin myrkyntu juurinsa. Sen näyttää toteen joka kirkkohistorian lehti, sen todistaa jokapäiväisen elämän kokemus, minä toivon, että sen todistaisi sinunkin kokemuksesi, rakas lukijani. Sentähden tulee kaikissa juoppoutta vastaan olemaan ainoastaan sitä myöten *pysyvää* voimaa, kuin evankeeliumi on tämän taistelun sieluna. Jos Jumala lahjoittaa kansallemme uuden suuren helluntaijuhlan, niin tulee pian taistelu yksityistä pahetta vastaan joutuvaksi. Tätä helluntaijuhlaa me kyllä voimme rukoilla, mutta me itse emme voi sitä luoda; meidän täytyy sitä odottaa. Mutta me voimme viimeiseen hengenvetoon puuhata evankeeliumin levittämistä ihmisten joukkoon, heidän huoneisiinsa ja heidän sydämiinsä. Useimmat "kastetut kristityt", Jumala paratkoon, eivät edes tiedä, mitä evankeeliumi onkaan, vielä vähemmän ovat he sen voimaa kokeneet. Siis ahkeruudella ja innolla tulee Herran kansan levittää levittämistensä evankeeliumia. Mutta tässä sen tulee osoittaa itsensä *Herran* kansaksi, eikä siis semmoiseksi kansaksi, joka ainoastaan puhuu toista kieltä kuin muut ihmiset, vaan kansaksi, jossa korkeampi elämä ja korkeampi rakkaus sykkii, — elämä ja rakkaus, kurinpito ja voima, joita maailma ei tunne, mutta joka osoittaa voimansa ihmisten *omissa-tunnoissa*. Kristittyjen täytyy *omissa silmissään* esiin tuoda evankeliumin autuutta, osoittaessansa itsensä kieltävää rakkautta, taivaallista iloa, uskaltaessaan kärsiä ja palvella, ollessaan kohtuullinen ja kärsivällinen ja harjoittaessaan jokaista jaloa hyvettä. Mutta me puhumme edempänä tarkemmin siitä asiasta, kuinka evankeeliumia sanoilla ja töillä on levitettävä ihmisten joukkoon.

Jos hyvä jotenkin usein, paha kyllä, on paremman vihollinen, ei kuitenkaan paremman ja paraan sentähden tarvitse olla hyvän vihollisia. Ja koska erittäin paras parhaista ei ole meidän vaan Jumalan hallussa, niin tulee meidän kysyä itsiltämme: Mitä me sittenkin voimme tehdä? Nyt on kerran asian laita niin, ett'ei meidän kansaamme voi kutsua kristilliseksi, vaikka melkein kaikki lapset ovat kastetut, eikä se tähän maailman aikaan tule olemaankaan kristitty, vaikka sen onnistuisikin kumota kaikki "toukokuun la'it", jota minä puolestani en suinkaan toivo. Meidän tulee laskuissamme käyttää niitä lukuja, mitkä meillä ovat, saadaksemme selville, että me enimmäkseen olemme tekemisissä senlaisten ihmisten kanssa, jotka eivät vielä ole armon alaisia, vaan lain alaisia; jotka eivät vielä ole la'inkaan alaisia, vaan joita täydellisesti lihalliset, maalliset esineet hallitsevat. Tässä täytyy siis kaikkien ei ainoastaan kristittyjen, vaan myöskin *ihmisystävien* liittyä yhteen hankkimaan apukeinoja. Kaikkien kansanystävien tulee, kuten edellä olemme sanoneet, yhdistetyin voimin toimia saadaksensa sunnuntain uudestaan valloitetuksi kansallemme. Kaikkien kansanystävien, sen sanomme nyt, tulee yhdistetyin voimin hankkia apukeinoja paloviinan turmiota vastaan.

Mutta kuinka? — Tärkeä peri-aate kasvattaessa on, ett'ei, jos mahdollista on, oteta ihmiseltä mitään, josta hän pitää, antamatta hänelle korvaukseksi jotain muuta parempaa. Meidän hyvä tohtorimme tapasi nuorimman tyttärensä leikkelemästä paperia lapsenkamarissa. Tämä oli lapselle nähtävästi suuri huvitus, mutta tohtori *kielsi* hänen käyttämästä saksia terävien kärkien tähden. Silloin pienoinen katkerasti "pahan setä tohtorin" tähden. Mutta seuraavana päivänä tuli tämä takaisin tuoden mukanaan kauniit sakset, joidenka kärjet olivat hiotut tylsiksi, ja antoi ne lapselle "ahkerasti käytettäväksi". Tällä tavoin voitti hän lapsen sydämen tykkynään puoleensa, ja siitä hetkestä nautti pienokainen ilomielin ja hyvällä luottamuksella hänen katkerimmatkin rohtonsa. Tämä on ainoastaan pieni esimerkki siitä, kuinka suurissa asioissa pitää toimia. On pidetty sangen liikuttavia puheita paloviinaa vastaan, on pienissä kirjasissa sangen kauheilla kuvauksilla kerrottu sen hirveitä seurauksia, niistä on tehty kuvia, jotka saavat katsojan kauhistumaan. Tätä me emme tahdokaan moittia; me emme myöskään tahdo väittää, että se on hyödytöntä. Mutta *paljon* sillä ei ole tehty. Niitä tuhansia *hyvin toimeentulevia ihmisiä*, jotka omista huoneissaan ovat mielissään varallisuudestaan, mutta jotka eivät tunne kansamme hätää, niille täytyy kaikin tavoin antaa tietoa heidän ihmiskumppaleinsa kurjuudesta ja teroittaa heidän omiatuntojansa. Heidän täytyy oppia tuntemaan vääräksi Kain'in kysymystä: "Olenko minä veljeni vartia?" Heidän täytyy tulla tietämään, että heidän juuri sen tähden, että ovat hyvinvoipia, tulee pitää huolta ja auttaa kärsiviä ihmiskumppaliensa. Mutta ei suinkaan tarvitse uskoa, että paloviinaturmion kertomuksilla mitään uutta kerrottaisiin *niille*, jotka jo ovat paheen orjia.

Minä olen jo monta kertaa puhutellut juoppoja, mutta en ole vielä tavannut ketään, joka ei olisi

havainnut juoppoudesta tulevaa kauheata kurjuutta. Eikä siihen paljon tarvitakaan. Ei semmoisen onnettoman ihmisen tarvitse muuta kuin kouraista päätänsä, repaleisia vaatteitansa ja tyhjää kukkaroansa, ei tarvitse kuin huomata heikontunutta työkykyänsä ja rappeutunutta perhe-elämäänsä, niin tietää hän yllin kyllin. Mutta kurjuutensa huomaaminen ja lakkaaminen juoppoudesta ovat kaksi perinpohjin eri asiaa. Joka syntii tekee, se on synnin orja. Useimpain juoppojen mielessä on, sanokootpa sen tahi olkoot sanomatta: "Minä tahdon ja minun täytyy juoda, vaikka kaikki, kunnia, ammatti, omaisuus, terveys, vaimo, elämä ja autuus sentähden meneekin perikatoon."

Tässäpä oli kohtuusyhdistyksienkin heikko puoli. Melkein kaikki nämät yhdistykset olivat saaneet alkunsa parempiin säätyihin kuuluvista henkilöistä. Ne juuri kutsuivat seuroihin tulemaan ja näyttivät "hyvää esimerkkiä". Mutta työmies sanoi: "kyllä kai te voitte olla juomatta; kyllä kai te voitte hyvällä ruo'alla pitää itsenne vahingoittumasta; onpa teillä monta muutakin nautintoa, joita me emme nimeltäkään tunne, emmekä ainakaan koskaan voi saada. Köyhä mies tahtoo myöskin pitää huvinsa." Mitähän tästä seuraa? Seuraa se, että lähinnä evankeeliumin levittämistä ei mikään muu keino ole tehokkaampi viinaa vastustamaan kuin *jalompien huvien* ja nautintojen hankkiminen kansalle. Ja juuri tämä johtaa takaisin evankeeliumiin; sillä se rakkaus, joka täänkaltaisia saa aikaan, on evankeliumin hengen hedelmä. *Kansankeittiöt ja kansankahvilat* suojelisivat varmaan monenkin menemästä viinapakkaan. Jos näitä laitoksia hoidetaan järjellisesti, jos vieraat hyvällä hinnalla saavat hyvää ja terveellistä ruokaa ja juomaa siistissä, ja maukkaassa muodossa kiiltävien, puhtaitten pöytäin ääressä, ja heitä kohdellaan ystävällisellä katseella ja hyvillä, ystävällisillä sanoilla; jos heillä täällä on käytettävänä siistiä hyviä kirjoja, ja etenkin kuvilla varustettuja kirjoituksia, (sillä kansa tahtoo nähdä kuvia!); — jos sinne myöskin toimitetaan kaikenmoisia pelejä esim. schakki-, domino-, lautapeliä j.n.e., — jos on varoja keiliradan, biljardin j.m.s. toimittamiseen, jos lisäksi olisi puutarha, missä ehkä voisi pelata krikettiä ja krockettia, — silloin ei varmaankaan vieraita puuttuisi, ja he tulisivat tarpeeksi lujiksi luopumaan paloviinasta, lukuun ottamatta niitä, jotka jo tykkynään ovat joutuneet juoppouden valtaan. [15] Mutta tässäkin kohdassa pitää paikkansa sananlasku: "Liian ohut terä tylsyy pian". Näistä paikoista ei pidä poistaa olutta ja viiniä. Vaikka tämä kävisikin päinsä Englannissa, vaikkapa se *siellä* olisi välttämätöntäkin, koska siellä olut ja viini on niin väkevää ja sekoitukseltaan läheistä sukua paloviinan kanssa, — meillä ei saa eroittaa pois olutta, joll'ei tahdo samalla eroittaa pois *juuri niitä* ihmisiä, joiden hyvää tahdotaan edistää.

On jaloja teollisuusystäviä, jotka edellä mainitulla tavalla kahvilla, oluella, kansakirjastoilla, biljardihuoneilla j.n.e. pitäen huolta työmiestensä huvista ovat saavuttaneet oivallisen tuloksen. He ovat menneet pitemmälle: tehneet lopun *asunnonpulasta* ja antaneet työmiehille tilaisuuden vähitellen hankkimaan itsellensä oman kodin. He ovat saaneet palkinnokseen kiitollisuuden kyyneleitä, mutta eipä siinä kyllin; he ovat oman kodin ohessa lahjoittaneet heille jalon ylpeän oman arvon tunnon, joka sotii kaikkea alhaista ja paheellista vastaan. Jospa meidän suurta pää-omaamme johonkin määrin tahdottaisiin käyttää pelastaman rakkauden palvelukseen, kuinka paljon sillä kuitenkin olisi toimittamista, ja säännön mukaan lähtisi pääsomasta sitäpaitsi tarpeeksi korkoa.

Mutta todellista *uhraavaisuuttakaan* ei saa peljätä, jos tahtoo auttaa kansaa. Semmoiset kahvilat, joista äsken kerroin, jotka voivat olla kokouspaikkoina, mihin ihmiset saisivat kokoontua kaikenmoisiin seuroihin, lauluharjoituksiin y.m.s., missä he myöskin saisivat viettää häitönsä ja muita juhliansa, ne maksavat rahaa, paljon rahaa — ainakin perustettaessa. — Minä menen vieläkin askeleen edemmäksi. Kaikissa ihmisissä piilee *ihanteellisuuden ja ihanuuden* tarve, juuri sen tähden että he ovat ihmisiä, vaikk'eivät tuntisikaan sanoja ihanne ja estetiikka. Sivistyneillä, jotka säännönmukaisesti eivät ole ilman varoja, on tilaisuus omissa kodeissaan tyydyttämään tätä viettiä. Heillä on hauska koti, heillä on kaikenmoista lukemista, heillä on musiikkia ja taidetuotteita kodissansa. Eivätkä he kuitenkaan tyydy siihen. He etsivät ja löytävät etsittävänsä monella tavoin, seura-elämässä vertaistensa kanssa, huvia-retkillä maalle, matkustuksilla, konserteissa, tahi vieläpä teattereissa ja tanssiaisissakin. Meidän tulee olla oikeutta harrastavia. Köyhä kansa, joka kotoonsa tuskin, tahi ei ollenkaan saa sitä, mikä meille tuottaa sisällistä mielenlennystä, ehkäpä vielä usein saa kokea sen vastakohtaakin, *tahtoo myöskin saada huvitusta*. Tätä vastaan ei pitäisi olla sanomista kellään, joka itse ei elä erakko-elämää. Seuraus siitä on, että siinä asemassa olevat ihmiset etsivät sitä, mitä kotoonsa eivät saa, ei ainoastaan kapakoista, vaan myöskin suurista loistavista tanssisaleista, halvoista ja huonoista teattereista, kujeilija-näytännöistä j.n.e. Mutta kaikissa näissä paikoissa on paloviina ylinnä. Ja niin tulee asian laita olemaankin, kunnes näiden sijaan tulee jotakin parempaa. Semmoista parempaa ovat epäilemättä ne ravintolat, joista yllä olen maininnut. Semmoista parempaa on kauniitten yleisten puistojen toimittaminen, joihin ilman maksutta kenen tahansa on lupa päästä, ja joissa saa ihaila kaunista luontoa, ehkä joskus myöskin saa kuulla hyvää musiikkia ja olla hyvässä seurassa kaikenikäisten ihmisten kanssa. Juuri tämä sekoitus on tärkeä. Minä en tuskin koskaan ole nähnyt alhaisen miehen raa'asti käyttävän itseään tahi juopuvan juodessaan olutta samassa salissa kuin senaatori, kauppias tahi opettaja. Me bremeniläiset ihailimme suurta *Bürgerpark'iamme*, eivätkä meidän rikkaat henkilöt väsy yhtämättä sitä kaunistelemasta kaikenlaisilla taideteoksilla ja monenmoisilla uhkeilla rakennuksilla. Mutta he tulevat itsekin sinne kansan sekaan. Tässä puistossa on elämä kaikkina

kauniina päivinä ja erittäinkin sunnuntaina sangen vilkas ja talvella siellä on oivallisia luistinratoja yleisön käytettävänä. Epäilemättä auttaa tämä meidän *Bügerpark'imme* enemmän tapojen sivistyttämisen ja kansan raakuuden poistamisen hyväksi kuin kaikki puheet, jotka sitä vastaan pidetään.

Samoin on *eläintieteellisten* tarhain laita, joihin pääsemästä kuitenkin tuo onneton sisäänpääsymaksu estää köyhän miehen. Kuinka helposti voisivat ne, joilla on miljoonia hallussaan, tehdä tämän maksun tarpeettomaksi tahi vähentää sen pienimpään summaan! Minä olen edelleen maininnut, että Lontoossa on yritetty toimittamaan köyhiä varten teatteria, missä sillä on tilaisuus helposta sisäänpääsymaksusta nähdä tosiaankin hyviä ja siveelliseltä kannalta puhtaita kappaleita, ja minä voin kertoa, että monet tuhannet ovat kiitelleet sangen paljon näitä laitoksia.

Vielä on monta muuta keinoa, joiden kautta kansaa voi johdattaa jalommille poluille. Tässä minä mainitsen ainoastaan kaikenlaisia *säästörahastoja*. Semmoisia ei koskaan voi olla liian paljon. Jos jollakin perheellä on vaan säästörahastokirja hallussaan, niin on, vaikka se olisikin alkanut säästönsä mitä vähäpätöisimmästä summasta, kuten jokainen ihmistuntija tietää, halu sitä enentämään sangen suuri. Ja tunto siitä, ett'ei ole perin köyhä, herättää jonkunmoisen siveellisen tunnon, joka suojelee kaikkea alhaista vastaan. Senmoinen kaapissa oleva säästörahastokirja on ikään kuin huoneen hyvä henki, jokainen siihen kirjoitettu markka on viinaperkeleeltä temmattu saalis. Mutta kaikki, mitä sanon säästörahastoista, koskee myöskin kaikenmoisia jaloja ja sivistyttäviä askareita, joita koetetaan saada toimeen köyhissä kodeissa. Minä tarkoitan *_*käsitöitä, lehtisahausta ja muuta senlaista. Tässä tulee tuumia ja ajatella, kuinka voisi keksiä uusia apukeinoja. Vaikka siihen tarvittavat ajan-, voiman- ja rahan-uhraukset olisivatkin suuret, on kuitenkin itse tarkoitus nim. kansamme pelastus vieläkin paljota suurempi. Minä sanon *pelastus*; sillä meidän kansamme ei opi minkään muun kautta uskomaan niin vakavasti taivaalliseen rakkauteen, kuin sen kautta, että niiden ihmisten rakkaus, jotka ilman itsekkäisyyttä ja huolimatta vaivoistaan koettavat sitä kohoittaa lo'asta, voittaa sen sydän puoleensa. Mutta suuret rahakukkarot täytyy panna liikkeelle, muutoin me tuskin voimme välttää yhteiskunnallista vallankumousta.

Me uskomme siis, että juopumusta vastaan voidaan menestyksellä taistella ainoastaan alttiiksi antavaisuudella, itsestensä huolimattomalla rakkaudella, sillä rakkaudella, joka on Kristuksen hengen hedelmä ja jonka olento ja vaikutus ilmestyy tuhansittain tuhansille *sellaisille*, jotka vielä vierastelevat uskon *tunnustamista*. Tämän rakkauden hedelmiä ovat myöskin *juoppojen pelastuskodit*, joidenka tarkoituksena on juoppouden orjiksi joutuneiden parantaminen. Niissä käytettävät lääkkeet ovat työ, järjellinen elantotapa, terveydenhoito, hyvä esimerkki, Jumalan sana ja rukous. Ja suuri on näistä laitoksista tuleva siunaus, vaikk'ei kaikki sinne tulleet olisikaan autettavissa. Kyllä minä tiedän, että moni epäilevästi tahi halveksien katsoo tänlaisia pyrinnoita, tahi vieläpä kysyy: Kuinka voi tämä riittää niin monelle? — Mutta se, joka tietää kuinka suuri arvoltaan yksi ainoa ihmissielu on, se ei sano sillä tavoin. Se joka edelleen tietää, kuinka yhden ainoan parannuksen kautta usein kokonainen suuri perhe voi saavuttaa elämän onnen, se joka tietää, kuinka jokainen parantunut on mahtavana, elävänä saarnana niille, jotka vielä palvelevat pahetta, se ei koskaan puhu siliä tavoin. Näiden turvakotien olemassa olokin jo itsessään on mahtava ja liikuttava todistus viinaturmiota vastaan. Ja vaikka näitä turvakotia on ainoastaan vähän, niin eihän mikään estä perustamasta useampia riittämään useammille. Tähän on sitä suurempi syy, kun on huomattu, että missä maanviljelystä hoidetaan suuremmassa määrässä, voidaan niin toimittaa, että niihin tarvitaan hyvin vähän aineellista uhraavaisuutta.

Mutta nyt tulemme vihdoinkin viimein *hyvin tärkeään kohtaan*. Me luulemme, että myöskin *valtion ja esivallan*, Jumalan säätämänä, täytyy auttaa tässä. Me emme tässä tarkoita etupäässä korkeata viinaveroa, — voihan sekin kyllä olla hyvin terveellinen, — mutta esivallalla on vielä paljota pätevämpiä keinoja käytettävänänsä. Jos hyvä tilaisuus todellakin tekee ihmisen varkaaksi, niin on varmaan meidän lainsäädäntömme tähden, joka tekee mahdolliseksi tuon kauhean suuren määrän viinakapakoita ja olutkrouvia, se pahe, josta nyt on kysymys, laajennut kauhean suurella määrällä. Tämä täytyy jokaisen rehellisen ja puolueettoman ihmisen myöntää. Mutta jos tämän huomaa todeksi, täytyy myöskin huomata, *että anniskelu-oikeus on vähennettävä*. Uskomattoman kevytmielisesti on hallitus antanut myönnytyksiä krouvien ja olutkapakoiden pitämiseen. Joll'ei lakata kulkemasta eteenpäin tätä tietä, vieläpä joll'ei tässä suorastaan tehdä vastavaikutusta, niin ovat kaikki muut pelastuskeinot ponnettomia. Kaikkien puolueiden isänmaanystävien tulisi yhdistyä panemaan toimeen suurenmoisia yllytyksiä. Kaikkein paraiten palvelevat he valtiota yksimielisesti julistamalla vastustavansa nyt voimassa olevia lakeja ja vaatimalla perinpohjaista apua s.o. niin suurta anniskelu-oikeuden rajoittamista kuin mahdollista. Tämä ei vastusta enemmän vapaamielisiä periaatteita kuin sekään, ett'ei mille rihkamakauppiaalle tahi maankulkijalle tahansa myönnetä oikeutta myydä mcrfiinia, sinihappoa ja muuta senlaista.

Me saamme *Ruotsista* erinomaisen esimerkin siihen, mitenkä valtion ja kuntien virastot voivat antaa apua viinaturmion alalla. Sallittakoon minun mainita tässä siitä.[16]

Sen jälkeen kuin vuonna 1808[17] viinanpolttaminen viattomana asiana Ruotsissa oli julistettu vapaaksi, tultiin vihdoinkin kau'aksi, että 21 vuotta myöhemmin valmistettiin 160 miljoonaa liter'iä paloviinaa 173,000:ssa polttimossa. Punnittakoonpa näitä kauheita lukuja! Ruotsissa on 4 miljoonaa asujamia; siis tuli joka hengen osaksi (siihen luettuina rintalapsetkin) 40 liter'iä vuodessa, ja joka viides rakennus oli aina polttimo tahi kapakka. Nykyjään nautitaan ainoastaan 12 liter'iä kunkin henkilön osalle, ja samassa suhteessa on "rikostilastokin" saanut aivan toisen näön. Tarkastakaammepa, kuinka tällöinen parannus on saatu aikaan.

1830-luvun keskipoikoilla syntyi voimakas vastustus tätä menoa vastaan, eikä se liike rauennut, kuten monta kertaa oli laita sitä vastaavan liikkeen Saksassa ja Sveitsissä jälkeen vuoden 1848. Jo vuonna 1855 kielsi hallitus tykkänään kotitarpeenpolton, ja vuodesta 1861 alkain sai viinaa valmistaa ainoastaan höyrypolttimoissa. Niinpä aleni polttimojen lukumäärä vähitellen 173,000:sta vuonna 1830 442:een vuonna 1879. Hyväksi avuksi oli myöskin paloviinan suuri veroitus ja lain määräämä kapakoitten lukumäärän rajoitus. Vuonna 1855 saivat K. Mjt:n käskynhaltijat oikeuden määrätä anniskelu-oikeuksien lukumäärän eri lääneissä. Kymmenen vuotta myöhemmin jätettiin *kunnallisvirastoille oikeus K. Mjt:n myöntömyksen saatuaan määrätä anniskelupaikkojen lukumäärän joka pitäjässä*. Muutaman la'in kautta vuodelta 1858 otettiin vihdoinkin se johdonmukainen askel, että kunnallishallitusten annettiin vapaasti, rahastojen myöntömyksellä, antaa arenille lu'ultaan edeltäkäs määrät anniskelu-oikeudet niille henkilöille, jotka tekivät korkeimman tarjoomuksen, mutta samalla antoivat *takauksen niiden oikeasta käyttämisestä*. Maalla käytettiin sitä niin laajalta, että maakansan varalta tässä harvaan asutussa maassa vuonna 1877 oli ainoastaan 324 kapakkaa ja 136 myymälää, siis yksi kapakka 10,500:n hengen osalle ja yksi myymälä 25,000:n hengen osalle.

Tämän muutoksen vaikutus oli todellakin ihmeteltävä. Jäykimpäinkin rajoittamattoman anniskeluvapauden puolustajien täytyi näitä tosi-asioita nähdessään luopua taistelustaan, tässäkin kävi koetteleminen tutkistelemisen edellä, "käytäntö" "teorian" edellä. Ainoastaan kaupungeissa oli enään suuria vaikeuksia voitettavana. Sillä siellä voitiin lakia helpommin kiertää, viettely keksi kaikenmoisia konnankoukkuja, ja niissä tarvittiin vielä enemmän keinoja. Semmoisena olikin onnistunut anniskelujärjestelmän uudestaan muodostaminen, joka ensin keksittiin ja pantiin toimeen Göteborg'issa ja sieltä nopeasti levisi yli koko maan.

1860-luvun keskipoikoille eneni Göteborg'in työkansan köyhyys enenemistään. Se komissiooni, jonka oli hankittava selville tämän pahan asian syy, sai selville sen johtopäätöksen, että kapakoita oli liian paljon ja että juomarien lukumäärä oli aivan liian suuri. Kustakin kapakasta maksettiin kyllä jokseenkin paljon veroa, keskimäärin jommoinkin summa yli 2,090:n kruunun vuodessa, mutta korkea veroitus ei juuri vähentänyt epäkohtaa, päinvastoin arveli isännät, että heillä oli sitä suurempi oikeus jos milläkin kujeella viekoitella luoksensa niin paljon ostajia kuin mahdollista. Komissiooni ei tyytynyt ainoastaan tilaston toimittamiseen tästä kurjuudesta, vaan se arveli, että sitä vastaan oli parannuskeinoja käytettävä. Se toimitti suunnitelman, minkä mukaan koko anniskelu-järjestelmä voitaisiin muka saada aivan toiseen kuntoon, ja vaati erittäinkin, *että tälle elinkeinolle olisi pantava senmoinen järjestys, ett'ei se enään joutuisi itsekkäisyyden valtaan, vaan tykkänään pantaisiin riippumaan yleisestä hyödydestä*.

Heti yhdistyi joukko yleistä hyvää harrastavia ja varakkaita porvareita järjestämään seuraavalla tavalla anniskelulaitosta. He perustivat yhtiön, vuokrasivat koko kunnalta anniskelu-oikeuden ja hoitivat sitä aina katsoen yhteiskunnan parasta. Viinan myyminen takausta ja panttia vastaan (joka kokemuksesta oli huomattu kaikkein pahimmaksi siihen asti vallitsevissa oloissa) kiellettiin tykkänään. Göteborg'issa oli 1865 61 anniskelupaikkaa, tasaluvulla sanoen, 60,000:ta asukasta kohden. Näistä hankki yhtiö heti haltuunsa 40, seuraavassa huutokaupassa ja vuoteen 1868 jäljelle jääneet 21; sen jälkeen vuoteen 1875 joutuivat kaikki viinan vähittäiskauppakin yhtiön haltuun. Yhtiö luopui alusta saakka kaikesta itselleen tulevasta voitosta ja määräsi puhtaan voiton tulevaksi kunnalliskassaan. Aluksi lakkautti se tykkänään 21 näistä 61:stä anniskelupaikasta ja jätti ainoastaan yhden 1500 henkeä kohden. Jäljelle jääneet 40 järjestettiin siten, ett'ei niiden hoitajilla ollut mitään voittoa, jos saivatkin menemään niin paljon viinaa kuin mahdollista. Sillä kapakan johtaja myy viinan ainoastaan yhtiön puolesta eikä hänellä siitä ole mitään persoonallista hyötyä, myyköön sitten 10 tahi 100 liter'iä. Varsin tärkeäksi katsottiin vielä hankkia tilavia, puhtaita ja aina raitisilmaisia anniskeluhuoneuksia, sitä paitsi piti isännällä aina olla saatavana ruokaa. (Sunnuntaisin ei sallita ylipäänsä mitään viinan anniskelua, lukuun ottamatta pientä ryyppyä juuri ennen atriata.) *Olutta, kahvia, seltterivettä, sikaria j.n.e. myy isäntä omasta puolestaan*. Kapakan isännistä saa sillä tavoin 9 tarpeeksi varoja elatukseks; muut saavat yhtiöltä vuotuisen palkan. Liikettä valvoo tarkastaja, joka siitä persoonallisesti on vastuun alainen. Vuonna 1876 ei 26:ta anniskelua ollenkaan käytetty, 10 oli annettu klubeille ja ravintolan isännille, 7 käytti yhtiö itse omien virkamiestensä kautta ja 13 oli vuokrattu yllä mainituilla ehdoilla viini- ja paloviinakauppiaille. Ja puhdas voitto, mitä tuli kunnan kassaan, nousi tasaluvulla lausuen 700,000:teen kruunuun.

Göteborg'in esimerkkiä seurasi vuonna 1877 pääkaupunki Tukholma. Koko maan 90:stä kaupungista on jo 57 ruvennut seuraamaan göteborgijärjestelmää; niiden joukossa on kaikki kaupungit, joissa on yli

5000 asujanta, poikkeuksena on kumminkin yksi. Ja norjalaiset, jotka muutoin epäluulolla katselevat kaikkia ruotsalaisia uutisia, päättivät jo vuonna 1871 Stortingillänsä muuttaa Ruotsin esimerkin mukaan lakejansa, ja nykyään on 19 Norjan kaupunkia järjestänyt anniskelulaitoksensa Göteborgin tapaan.

Niin taistellaan siellä turmiota vastaan, joka rasittaa meidänkin maattamme, ja sitä tehdään yleensä suunnallisemmin, päättävämmin ja toimeliaammin kuin meillä. Ja syy meidän voimattomuuteemme tällä alalla on suureksi osaksi niissä ajatelmissa vapauden teorioissa, joita kutsutaan ideaaleiksi huomaamatta, että ne ovat ainoastaan idooleja (epäjumalia).

Me olemme jutelleet kertomuksen melkein lyhentämättä, mutta luulemme kuitenkin, ett'ei siitä mitään tarvitse pyhkiä pois. Me emme ole sitä mieltä, että mitä Kustaa Aadolfin maassa tehdään niin vaan ilman mitään mutkia meidän maassamme voisi mukaella. Silloinhan pitäisi ottaa kaikenmoisia valtiollisia ja yhteiskunnallisia oloja tarkastettaviksi. Mutta eipä ole epäiltävää, että meillä voitaisiin tehdä joksenkin samalla tavoin. Saksassa on nyt syntynyt "*yhdistys väkeväin juomain väärinkäytöstä vastaan*". Kansan ystäviä kaikista valtiollisista puolueista, miehiä, jotka tunnustukseltaan ja uskonnoltaan aivan eriävät toisistaan, ojentaa toisillensa kättä ja kehoittaa yhteiseen apuun tässä asiassa. Kohdatkoon heidän vetoamisensa myötävaikutusta kaikkialla! Mitä yhdistys tarkoittaa ja tahtoo, on pää-asiallisesti yhtäpitävä sen kanssa, mitä edellä on esitetty. Se oli kirjoitettu, ennen kuin olin lukenut tämän yhdistyksen kehoituksen ja tekee minut sen totuudesta sitä varmemmaksi.

Minä lopetan tämän pitkän kertomuksen hiukan muuttamalla Livingstonen edellä mainittua lausetta Afrikasta ja sanon: Taivaan siunaus jokaiselle, olkoonpa hän sitten muutoin pietisti tahi katoollinen, juutalainen tahi ateisti, olkoonpa hän konservatiivi, vapaamielinen tahi sosiaalidemokraati — joka vaan auttaa murtamaan viinan pimeätä, kauheata valtaa meidän kansassamme!

PELASTUSARMEIJA.

(Salvation army.)

"Sillä minä annan heille todistuksen, että heillä on kiivaus Jumalan puoleen, mutta ei taidon jälkeen."

Rom. 10: 2.

I.

"Englanti on koneitten maa" — niin opetetaan jokaista koulupoikaa Saksassa, ja se on oikein. Mutta täytyypä olla itse oikein näkemässä, ennen kuin voi uskoa, kuinka suuressa määrin koneita Englannissa käytetään. Senhän jo käsittää itsestänsäkin, että kone on kaikki kaikissa teollisuuden alalla maailman enimmänsä teollisuutta harjoittavassa maassa. Neljäkymmentä miljoonaa tehtaanratasta on yhtämittaa käynnissä ja miljoona ihmisiä on niitä hoitamassa. Mutta höyrykonetta, jonka keksinnöstä tulee olla englantilaisille kiitollinen, käytetäänkin tuolla puolen Englannin kanavaa usealla alalla, joilla sitä harvoin tahi tuskin koskaan Saksassa näkee käytettävän. Maanviljelystä harjoitetaan kaikkialla koneiden avulla, ja kylväjä, kyntäjä ja elonleikkaaja kuuluvat kohta tällä aaltoisalla saarimaalla satumaailmaan. Höyrykone puhkaa joka kentällä. — Muutama puolipäivähetki, jonka olin maailman tärkeimmän sanomalehden, Times'in painossa, on minun hauskimpia matkamuistelmiani. Se painin, jota me ihmettelimme, on epäilemättä ihmishengen loistavimpia voittoja. Se on aivan kuin elävä olento; se ei ainoastaan paina tuota jättiläislehteä (12,000 kapp. tunnissa s.o. 200 minuutissa!), vaan leikkaakin samalla erityiset lehdet ja vielä taittaa ne ja laskee taitetut numerot.

Luonnollinen asia onkin, että Englanti on koneitten maa, sillä se on raudan ja hiilien maa. Tähän tulee vielä lisäksi englantilaisen käytöllinen henki, hänen keksintökykynsä ja hänen suurenmoinen, sitkeä tahtonsa lujuus. Lopuksi vaikuttaa tähän kansan *rikkauskin*, joka aina tarjoa varoja tuhansiin kokeisiin ja koetuksiin. Mutta englantilaisen luonteeseen on syvästi juurtunut taipumus koneellisuuteen, joka aina on yhteydessä kaiken kone-elämän kanssa. Englantilaisen taloudenhoito esimerkiksi on myöskin ikään kuin kone ja toinen talo on siinä suhteessa säntilleen toisen talon kaltainen. Kaikissa oloissa tapahtuu kaikki toimet vakaantuneen tavan tahi järjestyksen mukaan, ja sen loukkaaminen pidetään suurena rikoksena. Tämä luja, vanhoista ajoista asti pysyvä järjestys tekee englantilaisen hyvin varmaksi esiintymisessään; hän tietää mitä hänen missäkin tilaisuudessa tulee tehdä. Mutta toiselta puolen

uhkaa häntä se vaara, että hän tulee jonkunmoisen jäykkyyden ja muodollisuuden orjaksi. Englantilaiset tulevat paljoa suuremmassa määrässä kuin me saksalaiset ikäänkuin valetuiksi määrättyyn kaavaan kumoomattomien tapojen, sääntöjen ja järjestyksien muodostamilla koneilla. Kuinka kunniallisen perhen isän ja äidin tulee aamusta iltaan käyttäytyä kaikenmoisisa esiin tulevissa tapauksissa, kuinka heidän tulee kohdella lapsiansa ja lasten heitä, — kuinka tulee käyttäytyä juhlallisina ilon ja surun hetkinä, — kaikki on edeltäkäs määrätty. Yksin englantilaiset pikentit, keittäjät, sisäpiiatkin tietävät, ennen kuin palvelukseen rupeevat, hyvin hyvästi ja vähimpiin asioihin saakka mitä heidän tulee tehdä ja mitä he voivat vaatia, samaten kuinka siinä talossa eletään, mihin he aikovat mennä palvelukseen. Sen tähden ovat he paljon varmemmat ja tottuneemmat käytöksissään kuin saksalaiset palvelijat; mutta he ovat myöskin paljon jäykemmät ja konemaisemmat. Kukin on joko suurempi tahi pienempi ratas suuressa perhekoneessa. — Meillä Saksassa on varmaan enemmin kotia, joissa järjestys ei ole niin tarkka (minä tarkoitan semmoisia, joissa joka hetki pannaan uusi järjestys toimeen); mutta on myöskin enemmän omituisesti muodostuneita, itsenäisesti järjestettyjä kotia.

Esim. *sunnuntain* viettämisestä on meidän maassamme eri mielipiteitä ei ainoastaan uskovaisten ja uskomattomain, vaan myöskin itse uskovaisten välillä. Sitävastoin Englannissa kaikki, darwiinilainen yhtä hyvin kuin puseyläinen, kapakan isäntä samoin kuin ylhäinen lordikin, pappi kuin näyttelijäkin, seuraavat yleistä kansan tapaa. He viettävät sunnuntaita pää-asiallisesti samalla tavoin; ainakin sama lepo valtaa kaikki perheet. Yleinen tapa hallitsee yksilöä ja yksityisen henkilön on sanomattoman vaikeata luopua tästä tavasta, joll'ei hän tahdo irtautua koko kansastaan. Vieläpä kun nämät tavat ovat muuttuneet pahoiksi tavoiksi, joita vastaan tuhannet puhuvat ja kirjoittavat, on kuitenkin parannus vaikeaa vaikeampi. Huomatkaammepa vaan sitä nyt vihdoinkin kumottua lakia, jonka mukaan Englannin muutoin kyllä niin suuressa arvossa pidetyllä naisella ei ollut perintöoikeutta; huomatkaammepa sitä lakia, jonka mukaan leskimies vaimonsa kuoleman jälkeen ei saa naida kälyänsä, joka kuitenkin olisi paras äiti hänen lapsillensa, — ja paljon muuta samanlaista.

Minä tarkoitan seuraavaa. Englannissa, enemmin kuin missään muussa maassa määrää yleinen *tapa* yksityisen henkilön toimintotapaa. Tämä mahdottoman suuri verkko lujia sääntöjä, joka kaikki olot kietoo silmukkoihinsa, on ikäänkuin suuri kone, jossa yksityistä ihmistä, huolimatta tokko hän itkee vai nauraa, survotaan ja sotketaan kunnes hän saa oikean muodon. Tämä yhdenmuotoiseksi tekeminen pistää esiin jo englantilaisten ulkonäöstäkin. Jos aivan oikein on sanottu, että Englannissa on sangen paljon kauniita ihmisiä, niin täytyy minun lisätä siihen, että, ainakin eteläisessä Englannissa, ihmiset *ovat paljon enemmin toistensa näköisiä* kuin olen huomannut missään muulla seuduin. Saksassa huomaa paljon rumia, mutta myöskin paljon useampia omituisia naamoja. Englannissa ovat ne enemmin ikään kuin samaan kaavaan valettuja, ja tämä johtuu luultavasti siitä, että yhteisten ajatusten ja tunteiden, tapojen ja tottumuksien summa on täällä paljon suurempi kuin muualla.

Suurimmalle osalle ihmisiä on varmaankin määrätty tapa ja järjestys hyvin terveellinen. Kahdestakymmenestä tuskin yhdellä on tarpeeksi ymmärrystä ja siveellistä tahdon voimaa löytämään tahi raivaamaan omaa tietänsä. Hänen määrääjinänsä ovat siis hänen alhaisemmat taipumuksensa tahi satunnaiset naapurinsa, serkkunsa ja tätinsä. Silloin on kuitenkin luja kansantapa suuremman arvoisen, erittäinkin jos se, kuten Englannin, on ylimalkaan järjellinen.[18]

Siten on sekä ylhäisellä että alhaisella englantilaisella kansansa pysyväiset järjestykset määrääjinä kaikilla elämän aloilla, eikä siinä, kuten jo sanoin, ole mitään pahaa. Mutta, paha kyllä, tyytyy hän pitämään ainoastaan omaa tapaansa parhaana, olkoonpa hän sitten Egyptin pyramiidein juurella tahi Japanin pagoodeissa, ajakoonpa hän sitten poroilla Grönlannin lumikenttiä pitkin tahi nauttikoon aamiaista jollakin Reinhöyryllä, — hän on kaikkialla ja aina sama. Hän on määrätty käytöksessään, mutta ei lii'oin mukaannu toisten mukaan. Hän puskee päänsä vaikka seinän lävitse, — joka tuskin lienee hyödyllisempää seinälle kun päällekkään, ja joka sitä — tarkoitan englantilaisen päätä — ei tee herttaiseksi eikä miellyttäväksi.

Asianhaarain näin ollessa ei ole ihmeteltävää, että me *silläkin* alalla, jolla ei pitäisi olla muuta kuin henkeä, vapautta ja itsemääräämistä, havaitsemme jotakin, joka muistuttaa tehtaista ja koneista. Minä tarkoitan *uskonnollista* alaa; minä tarkoitan etenkin sen korkeinta ja syvintä osaa, nimittäin vapahduksenvakuutusta, ijankaikkisen elämän vapautta. Tässäkään ei voi olla huomaamatta taipumusta koneellisuuteen, katsottakoonpa mitä puolta hyvänsä Englannin-kirkosta. Toiselta puolen Englannin korkeakirkon ja toiselta puolen dissenterein ja etenkin metodistain herätyskokousten (revivals) välillä, on erinlaisuus kyllä suuri. Mahdotonta on ajatella suurempaa vastakohtaa, kuin Englannin valtiokirkon läpensä liturgioista, objektiivista, muuttumatonta, korskeata jumalanpalvelusta ja muodotonta, meluisata "käännytys-jumalanpalvelusta", joissa niin sanoakseni, kello kädessä ahdistetaan yksityistä, että hänen nyt silmänräpäyksessä täytyy ottaa vastaan lunastus, joll'ei hän tahdo joutua ijäiseen kadotukseen. Ja kuitenkin, vaikka nämä vastakohtat olisivat kuinkakin vastakkaisia, ovat ne kuitenkin ainoastaan kaksi vastakkaista magneetinapaa, jotka koskettavat toisiansa. Taipumus koneellisuuteen on yhteinen molemmille. Tuskin kummallakaan puolella välitetään paljon yksityisen ihmisen vapaasta itsemääräyksestä. Molemmissa tapauksissa heitetään määrätty menetystapa verkon tavoin ihmisten yli;

toisella puolella näemme me roomalaiskatoollisen tapaisen hengenvakuutusyhtiön, missä ankarasti ja lujasti yhdistyminen kirkon järjestelmään, järjestyksiin ja töihin on kaikki, mitä tarvitaan, — toiselta puolen taas äkkiä luopuminen maailmasta ja synnistä, äkkiä astuminen Jesuksen sotajoukon järjestykseen, äkkiä kääntyminen, josta säännöllisesti ei käsitä niiden suurien sanojen sisältöä, joilla pöyhkeilee, ja sen tähden pian joutuu lainmukaiselle ja epä-evankeeliselle suunnalle. Siis ei voi epäillä, että hengellisen elämän vapaudelle ja totuudelle on todellakin suuria vaaroja tarjona siinä taipumuksessa koneellisuuuteen, joka Englannin kristillisyydelle on omituista. Meillä saksalaisilla tietysti ei ole mitään syytä mihinkään ylvästelemiseen. Sairas kristillisuus on epäilemättä parempi kuin täydellinen kristinopin puute, ja miljoonat meidän maanmiehistämme eivät, Jumala paratkoon, huoli enemmän evankeeliumista kuin kiinalaisten epäjumalat ja välittävät vähemmin sielunsa autuudesta kuin viimeisistä tori- ja pörssi-ilmoituksista. Jospa kerrankin uskonnonkysymys meillä tulisi niin kaikkien suhteitten ja elämänalojen keskukseen, kuin Englannissa on laita; silloin olisimme pian pelastetut! Ja vaikkakin paljon sairautta ja kurittomuutta siinä tulisi ilmi, — olisi tämä kuitenkin paljon parempi tulevaisuudellemme kuin tuo onneton hautausmaanrauha, johon lukemattomat ihmiset nyt ovat vajonneet.[19]

Kuitenkin mikä on englantilaisten puolelta sairasta, sitä tulee myöskin kutsua sairaaksi, ja tämä sairaus luonne tulee epäilemättä esiin yhtä opettavalla ja huvittavalla kuin surkuteltavallakin tavalla "pelastusarmeijassa."

II.

Luettuansa edellä olevan voivat lukijat paremmin arvostella sitä, minkä nyt kerron tästä liikkeestä, enkä minä sen tähden huolikaan pyytää heiltä anteeksi pitkää johdantoa. Mainittu taipumus koneellisesti ja tehtaantapaisesti kääntämään ja pelastamaan ihmisiä on koko sen liikkeen pääpiirteenä, jota mainitaan "pelastusarmeijan" nimellä. Englannissa ollessani kävin minä neljässä pelastusarmeijan kokouksessa; minä olen tästä liikkeestä paljon lukenut ja keskustellut mielipiteiltään sangen eroavaisten sivistyneitten englantilaisten ja saksalaisten kanssa; kuitenkin en minä tässä uskalla tehdä loppulausuntoa vaan tahdon mieluummin hankkia lukijoilleni aineksia voidaksensa itse tuomita.

Ensi aluksi mainittakoon muutamia muistutuksia tämän kummallisen armeijan alusta ja järjestämisestä. Kenraali, joka sen on ko'onnut, on nimeltään William Booth, 61:n vuoden ikäinen mies. Hän oli ensin piispaallisen valtiokirkon jäsen, sitten metodistisaarnaaja. Hän on siis aivan johdonmukaisesti suoraa viivaa kulkenut eteenpäin; sillä hänen nykyinen asemansa on irvikuvaksi kohonnutta metodismia. Booth on vastustajainsakin mielestä luonteeltaan alttiiksi antautuvainen, syvästi vakuutettu siitä, että ainoastaan evankeeliumi tarjoaa pelastusta yksityiselle ihmiselle ja kaikille kansoille, ja kokonaan täynnä palavaa rakkautta ihmiskuntaa kohtaan. Hän oppi tuntemaan Lontoon köyhän väestön kauheata tilaa siveellisessä suhteessa, sen raakuutta, rikoksia ja pakanallista oppimattomuutta ja vaikutti sitten 17 vuotta katusaarnaajana niin, että hän valitsi juuri pahinmaineiset kortteerit vaikutusalaaksensa. Hän tuli hyvin pian yleisesti tutuksi. Mutta suurenmoisen, syvältä käyvän, koko Englantia käsittävän liikkeen sai hänen vaikutuksensa kuitenkin vasta silloin aikaan kun hän puoltajiansa kesken pani toimeen *sotaväentapaisen järjestyksen* ja jumalanpalveluksiinsa ja valloituksiinsa yhdisti kaikki ne menot ja sotaväenomaiset melut (joll'ei tahdo sanoa teaterikujeet), jotka niin mahtavasti vaikuttavat raakaan kansaan. Ei millään paavilla ole koskaan ollut niin rajatonta valtaa kuin kenraali Booth'illa. Hän nimittää kaikki upseerit, everstit, majoorit, kapteenit, luutnantit, kersantit j.n.e., ja niiden täytyy totella häntä yhtä orjallisesti kuin pyhän Ignatius Loyolan oppilaat ritaristonsa kenraalia. Ja tässä ei ole eroitusta i'än, sukupuolen ja säädyn välillä. Lapsikin olkoonpa se sitten poika tahi tyttö, voi tulla upseeriksi yhtä hyvin kuin vanha mies tahi 80-vuotias mummo; vanha kokenut kristitty marssii pahantekijän vieressä, joka viisi päivää sitten oli raudoissa tahi makasi juopuneena Lemaustreet'in katu-ojassa. — Vormuna oli ensin vaan monen värinen nauha, vyötin ja S (salvation = pelastus) käsivarrella. Mutta jo nyt käytti moni hyvin kummallisia ja kirjavia koristuksia yllään, ja nykyisin on vieläkin enemmän silmään pistäviä tuntomerkkiä ruvettu käyttämään koko armeijassa. Vähitellen tietysti on pakko menemään aina kauvemmaksi tähän suuntaan.

Sallittakoon minun tehdä nähtäväksi ainoastaan muutamilla luvuilla, kuinka paljon tämä liike jo on levinnyt. Suur-Britannian alalla pidetään joka viikko noin 5000 kokousta. Jos nyt laskee noin 600 henkeä kutakin kokousta kohden — eikä siinä ole tarpeeksikaan — niin saamme 150-160 miljoonaan osanottajia. Tämän arviolaskun teki muuan englantilainen ja todisti, että sen johdosta noin 10 jumalanpalvelusta tulisi jokaisen osalle, jos kukin hänen maanmiehensä kuusivuotiaista ja sitä vanhemmista näihin kokouksiin ottaisi osaa. Tosin kyllä on miljoonia, jotka tähän saakka eivät lainkaan ole huolineet pelastusarmeijasta; mutta sen korvaukseksi on myöskin satatuhatta, jotka joka päivä ovat kokouksissa. Näiden kokouksien vaikutuksen pitää siis oleman tavattoman suuren joko se sitten on hyödyllinen tahi vahingollinen. Seurauksen tästä pitää olla mahtavan suuren, kun niin monta voimaa niin alttiiksi antautuvasti ja niin innokkaasti on toimessa.

Todellisuudessa voi kenraali Booth osoittaa suuria voittoriemuja. Tuhansittain ihmisiä, jotka ovat eläneet kaikissa paheissa, on alkaneet elää täydellisesti "siveellistä" elämää. Joukoittain juoppoja on tullut raittiiksi ja varkaita rehelliseksi; ryövärejä, nyrkkipukaria, irstaita neitoja, entisiä pahantekijöitä kaikkein *pahinta lajia* on ruvennut elämään "moitteetonta elämää". Hävyttömimpiä teattereita ja tanssipaikkoja on muuttunut hartauspaikoiksi, joista ainoastaan hymnejä ja rukouksia kuuluu. Kapakat tulevat useissa paikoin aina tyhjemmiksi, samassa suhteessa tyhjenevät vankilatkin. Poliisilla ei ole paljon työtä, missä pelastusarmeija edistyy, ja sen tähden se voittaakin hovin ja virkakunnat puolelleen, ja vieläpä moni korkea-arvoinen pappikin osoittaa sille ystävällisintä mieltä. Samasta syystä sillä myöskin on äärettömät *rahavarat*. Melkein uskomatonta on, mitenkä rahoja jotka muutoin kyllä tavallisesti pysyvät kiinni ihmisten taskuissa, virtanaan vuotaa pelastusarmeijan tarkoituksiin. Kaikin paikoin on joukoittain ihmisiä, jotka luopuvat vastustamasta tätä edistyvää liikettä ja jotka toivovat sen saavan aikaan mitä suurimpia asioita.

No mitä siis koko tämä liike *tarkoittaa*? Ei mitään muuta kuin *koko Englannin kansallisuuden hengen täydellistä uudestasytymistä kaikilla aloilla*. Eikä tässä kyllin. Samalla kuin tämä liike tarkoittaa Englantia, tarkoittaa se myös *koko maailman kansallisuuksia*! Pelastusarmeijan voitontunto on hyvin suurenmoinen. Sen liput liehuvat jo Calcutta'n kaduilla ja Tukholman edustalla; niin Parisin ja Genèven hilpeille asukkaille kuin Hyväntoivonniemen neekereille, niin "rehellisille Sveitsiläisille" kuin Etelämeren saarten ruskea- ja kelta-ihoisille asukkaillekin, kaikille päristetään häälytystä pelastusarmeijan rummuilla. Ja useassa paikoin tekee poliisi näitä kummallisia pyhimyksiä martyyreiksi puuttuen jäykkäperusteisesti asioihin! Ainoastaan "tietoviisasta" Saksaa pelkää kenraali enään. Mutta jopa alkaa meidän olla aika perinpohjin perehtyä tähän liikkeesen; meidänkin hetkemme on lyövä niin totta, kuin me olemme osa ihmiskunnasta. Sillä ihmiskunnan voittaminen on pelastusarmeijan tarkoituksena. Muutamassa kokouksessa luki upseeri, mitä enkeli Gabriel sanoo Johannes Kastajasta, Kristuksen edeltäjästä. (Luk. 1) ja sovitti sen seuraavasti nykyisiin oloihin: "Johannes Kastaja raivasi tietä Kristuksen ensimmäistä tuloa varten, — *me raivaamme tietä Kristuksen palaamista varten*. Pian hänen pitää tulla, jos me vaan teemme tehtävämme. Pankaa vyölle nakkavyö kuten Johannes; aivan yhdentekevää on miltä se näyttää. Me masennamme pian perkeleen, sentähden hän meitä vihaa enemmän kuin hän on koskaan ketään vihannut. Tämä viha on pelastusarmeijan koristus ja voitonmerkki!" — Lukijat huomannevat, ett'ei pelastusarmeijalta puutu itsetuntoa ja varmuutta voitosta. Tarkastakaammepa tokko se, mitä he tekevät, ja tokko se tapa millä sitä tekevät, on hänen henkensä kanssa yhtäpitävä, jolle kaikki voima on annettu taivaassa ja maan päällä.

III.

Me olemme Queen Victoria-Street'illä ja olemme numeron 101 ääressä. Kello on 12 päivällä, ja hälinä kadulla on niin monenmoista, että tahtois kiinnittää huomionsa joka haaralle. Mutta kas tässä — mitäs tämä on? Monenvärisiä lippuja liehuu erään kartanon porttikäytävän yläpuolella; muutamassa näistä lipuista lukee jättiläiskirjaimilla: "Sinä voit pelastua!" lippujen yläpuolella: "Pelastusarmeijan pääkortteeri." Tässä siis olemme oikeassa paikassa. Sillä vaikka tämä aika näyttäisi kuinka sopimattomalta Jumalan palvelemiseen, niin kuuluu kuitenkin raivokkaasta musiikista ja intoisasta laulusta, että parastaikaa ollaan "toimittamassa taistelua". Me astumme etehiseen; mutta emme heti voi päästä oikeaan kokoussaliin sisään. Suuri huone on täpötäynnä väkeä, — ja poliisin täytyy oikein toden teolla estää sisään tulevia polkemasta maahan sisässä olevia. Tuntuu aivan siltä, kuin oltaisiin taivaan porttiin hyökkäämässä. Mutta tämän paratiisin ovenaukoista tulvasi niin pahanhajuinen polttavan kuuma ilma vastaani, että minä milten ollut rohkeamatta mennä sisään, Kaikessa tapauksessa meidän täytyy tässä odottaa, kunnes saamme paikkaa, eikä tämä odottamisaika mene hukkaan. Eteisessäkin missä nyt olemme voimme oppia paljon. Tässä on nimittäin yksi armeijan *myyntipaikoista*. Yhdellä penny'llä me hankimme itsellemme sata laulua sisältävän laulukirjan, lisäksi armeijan tuoreimmat sanomalehdet, pieniä kirjasia ja kuvia, kaikki sangen helppoon hintaan. Köyhimmän työmiehen ei tarvitse kuin juoda kaksi ryyppyä vähemmin, niin hän saa lukemista kokonaiseksi viikoksi, jos hän nimittäin osaa lukea. Mutta joll'ei hän osaisikaan lukea, niin ovat nämät *kuvat* kuitenkin tarpeeksi selvät. Tässä näet sinä esimerkiksi miehen, jossa selvästi näkyy kaikkien paiseitten jälkiä. Hän on hirttämisillään itsensä; mutta yksi pelastusarmeijan sotamiehistä saa hänet tarkemmin miettimään. Ja katsos nyt toista kuvaa! Tuolla seisoo sama mies lavalla keskellä "pelastettuja". Itse pelastettuna katkaistu nuora kädessään julistaa hän säihkyvin silmin ja innostunein sanoin hämmästyneelle yleisölle, kuinka autuas, rikas ja onnellinen hän nyt on, että hän on järkähtämättömästi vakuutettu pelastuksestansa ja että hän ainaseksi lakkaa syntiä tekemästä. — Samaa laatua ovat muutkin kuvat ja kirjaset, samaa laatua ovat sanomalehtikertomuksetkin. "*Sotahuuto*" on aik'ihmisten lehden nimi; "*Pieni sotilas*" on lastensanomalehden nimi. Tätä ei kirjoiteta ainoastaan lapsia *varten*, ei niinkään, vaan kaikki, mitä sen palstoissa lukee on ainoastaan "pelastettujen" lasten kirjoittamaa. Me heitämme silmäyksen kumpaankin. Edellinen on täynnä voittosanomiam kaikista monarkiaan osista, kaikki aivan siihen samaan malliin, joka tavallisesti ilmaantuu kerskailevissa sähkösanomissa sotatantereelta; — esim. "Suuri voitto saatu perkeleestä; 25 vangittua; 17 sielua veressä (nim. Kristuksen); kadut täynnä

pakolaisia; lyötyä vihollisia ahdistetaan kiivaasti. Loistava kolehti!" Tahi: "Pelastuskraanaateja lenteli halki ilman; suuria Golgata-tykkejä lau'aistiin; varustus valloitettiin ryntäämällä käännettyjen lasten laulaessa; voittolippuja pystytettiin; vähintään 36 vankia" j.n.e. Sillä välin on tiedonantoja välttämättömistä tahi jo toimitetuista huoneustojen hankkimisista, uutten rahavarojen saannista, sitten useita käännetykskertomuksia, joista saamme kohta nähdä muutamia näytteitä. Ei runoistakaan ole puutetta, vaikka ne kumminkin ovat niin runollisuutta vailla, vieläpä typeriäkin, että niille täytyisi oikein nauraa, joll'ei asia olisi lii'an totinen.

Oikein pitää tuntua pahalta, kun lukee näitä lasten ei ollenkaan lapsellisia, syvästi valheellisia kertomuksia heidän kääntymisestänsä. Mitäpä sillä väliä, jos ainoastaan me niitä lukisimme! Mutta kun kahdeksanvuotias John Wilson Brighton'issa ja yhdeksänvuotias Alice Penn Oxford'issa, jotka tässä kertovat pelastuksestansa, ja autuudestansa, innostansa toisia kääntämään, — jotka tässä kertovat, että heidän isänsä ja iso-isänsä vielä palvelevat perkelettä ja julkisesti kehoittavat heidän puolestansa rukoilemaan, — nämät "kääntyneet" lapsiraukat lukevat sanasta sanaan samalla hetkellä, mitä me lu'emme. Kuinka viehättävää, että satatuhatta pientä ja suurta henkilöä lukee sitä, mitä he ovat kirjoittaneet! Tosiaankin, kummallista olisi, joll'ei tuo nerokas pieni Alice jo nyt tuumailisi, kuinka hän seuraavassa "Pienen sotilaan" numerossa tarjosi heille vieläkin hupaisempia kokemuksiensa luettaviksi.

Kuitenkin nyt me jo voimme päästä sisään itse saliinkin, kun koko joukko matrusia ja naisia, joista emme tahdo tarkemmin kertoa, mikä nauraen mikä itkien tuppaa ulos. Me olemme keskinkertaisessa salissa, joka ennen silmin nähtävästi on ollut tanssihuoneena. Pelastusarmeijalla on paljon tätä suurempia huoneita; onpa se vuokrannut tahi ostanut kokonaisia teatereitakin ja mahdottoman suuria tanssihuoneuksia. Näiden huoneiden seinät ovat täynnä raamatunlauseita, jotka kaikki kehottavat sisälliseen päättäväsyyteen: "Kiiruhda pelastamaan sieluasi!" "Tänään, jos te kuulette hänen äänensä, älkää paaduttako sydämiänne!" "Jesuksessa on pelastus!" j.n.e. Tämän ja muiden pelastusarmeijan salien perällä on amfiteaterin tavoin kohoneva monilla lipuilla koristettu lava. Täällä seisoo, istuu ja notkistaa polviensa armeijan sekä mies- että naispuoliset upseerit; täällä on myöskin paikkansa musiikilla, johon kuuluu kaikenmoisia soittimia, mitä vaan voi ajatella, triangelia ja viuluja, käsipeliä ja rumpuja, puukoja ja trumpeeteja, pasuunia ja klanetteja, joita soittamassa tietysti on ainoastaan "sotamiehiä".

Minä nyt aion kertoa, mitä puheita minä kuulin ja miltä minusta tuntui, mutta huomautan, että minä *tässä* esittelen, mitä neljällä eri taholla todellakin kuulin. Kokoukset ovatkin niin toistensa näköiset, kuin toinen muna on toisen näköinen, siinä vaan oli eroitus, että niissä kokouspaikoissa, mitkä ovat ylhäisön asumassa Lontoon länsiosassa, myöskin usein käy "hienoa" väkeä, kun alhaiso melkein yksinomaisesti on Lontoon itäosassa. Täällä city'ssä, missä nyt olemme, on omituinen sekamelske: tuolla vähän matkan päässä istuu nainen pikentti takana, ja hänen vieressänsä naisihminen, jonka ruumiissa kaikki paheet näyttivät saaneen näkyväisen muodon; tuossa puoleksi juopunut maankulkija, joka äsken kadulla möi tulitikkuja ja hävyttömiä kuvia, tässä keikkarimainen hieno herra ooperakiikari kädessä; tässä nauravia matrusia ja sotamiehiä, tuossa yksi valtiokirkon pappeja, jolla silmin nähtävästi on hyvin totisia ajatuksia päässään. Armeijan upseerein ja sotamiesten joukossa, jotka kaikki ovat hyvin puetut, näkee toisia siivoja naamoja; toisista pistää näkyviin siveetön aikaisempi elämä.

Nyt veisattiin laulu, jonka alinomaa kerrottavat perussanat olivat. "Täydellinen vapahdus!" (Full salvation). Laulut ovat enimmäkseen hyvin yksinkertaiset ja niiden ajatuspiiri on ahdas: "Kristuksen veri pelastaa ja puhdistaa, — sinulle on armo tarjona; ota se vastaan, ota nyt se vastaan, muutoin voit tehdä sen liian myöhään. — Nyt voin minä laulaa kaiken päivää, kun olen pelastettuna Kristuksen armeijassa" j.n.e. Mutta nämät yksinkertaiset laulut ovat erinomaisesti tarkoituksen mukaisia. Pääajatus tulee aina uudelleen esiin loppusäkeinä ja painuu siten niin sydämeen, että siitä on suorastaan mahdoton päästä erilleen. Sama on nuottien laita; ne ovat kaikki hyvin reippaita, ja käyvät enimmäkseen marssitahdissa, useinkin retkulaulun tapaan. Minä lauloin sittemmin muutaman niistä nuoteista lapsilleni, ja se tarttui heti niiden muistiin. Minä kuulen vielä edelleenkin näiden sävelten kaikuva lapsenkammarista. Useat näistä lauluista (englantilaisien sanojen mukaan) kuuluvat olevan sepitettyt rivoimpien kapakkalaulujen nuottein mukaan. Kaikissa tapauksissa on siinä tavassa, jolla niitä lauletaan, ja jolla raivoisa musiikki niitä säestää, jotain huumaavaa, kiihoittavaa ja hurmaavaa, ja selvästi tämä onkin tarkoitus. Ihmiset eivät enään saa olla omassa vallassaan, heidän intohimonsa ovat herätettävät; heidän pitää joutua pyhään raivoon, ja kun he sillä tavoin ovat tulleet haltioihinsa on heidän uskaltaminen salto mortale pelastusarmeijan syliin. Samalla kuin pauhataan päihdyttävien juomien nautintoa vastaan, koska se muka on kuolemansynti, pannaan tässä toimeen uudenlainen hurmaus.

Johtava upseeri ei ollutkaan tyytyväinen meidän "full salvation" laulumme, vaikka me, kuten sanotaan, "teimme työtä kuolemaa kamomatta". Keskellä värsyä pysähtyi pauhaava musiikki yhtäkkiä merkin annettua (josta nähtävästi edeltäkäsän oli suostuttu). Tämä tietysti teki tuskallisen vaikutuksen; toinen katseli rauhattoman näköisenä toistansa. Mutta upseeri sanoi: "Mikä kurja laulu tämä on; te ette

usko mitä te laulatte! Jospa full salvation teitä kaikkia innostuttaisi, niin kuuluisipa laulunne toiseltaiselta. No, siis voimakkaasti!"

Me ponnistelimme nyt uudella innolla emmekä säästäneet kulkujamme. Mutta ei vielääkään ylijohtaja antanut mitään arvoa ponnistuksillemme. Taaskin keskeytti hän laulun edellä mainitulla tavalla ja sanoi: "Joka todellakin luulee saaneensa full salvation'in, hän nostakoon laulaessaan kätensä." Minun oli mahdotonta yhtyä tähän ilveilykseen. Mutta enemmistö näytti olevan toista mieltä, vaikka siellä oli oikein irvinaamaisia ihmisiä, jotka pilkallisesti nauraen nostivat kätensä. Vieläpä otti ensin yksi, sitten useampia ja vihdoinkin kaikki nenäliinat taskustaan, tahi sateenvarjonsa niitä heiluttaakseen ilmassa, ja samalla kirkui jokainen: "Full salvation", niin että sali tärisi. Kuvitelkaapas olevanne mukana tässä kohtauksessa. Sydämeni paukutti rinnassani, mutta suuni pysyi kiinni. Minun mieleeni tuli kohta Egyptin ja Arabian "ulvovat dervischi", jotka Allah'n kunniaksi laulavat ja hyppelevät, meluavat ja raivoovat, kunnes he vihdoinkin vaahtoavin suin suonenedosta kaatuvat maahan. Totta puhuen täälläkin kuuli niin kovia kimakoita ääniä, ett'ei minua olisi kummastuttanut, vaikka kaikki läsnä olevat naiset olisivat saaneet vetotautia. Mutta Englannin naisilla näkyy olevan lujemmat hermot kuin meidän naisilla. Ainoastaan yhden suonta rupesi vetämään ja hän huusi kuin riivattu. Kuitenkin kävin minä mielessäni aivan surulliseksi ajatellessani, että tämä oli olevinaan *jumalanpalvelusta*.

Nyt vaati upseeri niitä, jotka olivat "pelastetut" lausumaan tunnustuksensa nauttimastansa armosta. Heti nousi nuori, noin näköään jokseenkin soma tyttö ja esittelihe muutaman Lontoon isoisen kauppiasperheen kyökkipiiksi. Vähintäkään kainostelematta kertoi hän aivan yksinkertaisesti ja heleän kirkkaalla äänellä kahdeksan päivää sitten tulleen "pelastetuksi" ja pääsneensä pelastus-armeijaan, samalla hiukan keikkailevasti osoittaen sotaväen koristusten tapaisia kunnianmerkkejensä. Ennen hän oli aina varastellut isäntäväkensä omaisuutta; hän oli näpistellyt niin taitavasti, ett'eivät ne sitä olleet lainkaan huomanneet, vaan päinvastoin pitäneet häntä rehellisenä. "Mutta omatuntoni vaivasi minua. Nyt ollessani pelastettu minä ennen kuolisin, kuin salaa ottaisin vanhaa luupalastakaan. Ja nyt olen minä niin iloinen; minä laulelen aamusta iltaan. Oi kuinka minä olen iloinen, niin iloinen." "Halleluja! Victoria!" kajahteli joka haaralta. Sitten rupesi muuan upseeri vuorostaan puhumaan: "Toissa päivänä kohtasin minä ihmisen, joka oli tehnyt mitä kauheimpia rikoksia ja silloin oli tekemäisillään hirmuisinta. Minä sanoin hänelle: 'Sinä voit pelastua, tule meidän joukkoomme!' Hän vastasi; 'En koskaan! minä olen aivan lii'an kurja; helvetti on jo minussa itsessäni.' Sitten minä: 'Juuri sen tähden että itse mielestäsi olet niin kurja, olet sinä aivan oikeassa tilassa; sinä juuri olet omasi Jesukselle; sinun veripunainen syntisi on tuleva lumivalkoiseksi.' Me rukoilemme yhdessä, ja viiden minuutin kuluttua hän oli pelastettu. Te saatte nähdä hänet täällä huomenna; hän on nyt maailman onnellisin ihminen." Mieltymyshuutoja ja pilkkanaurua kajahteli joka puolelta. Mutta kapteeni jatkoi: "Te kaikki voitte tulla hänen kaltaisiksensa. Tehkää vaan kunnon päätös; nouskaa ylös tänne lavalle ja selittäkää tahtomanne olla Jesuksen omia, mutta pian! pian!" (quick, quick). Ja nytpä huudettiin joka taholta: Quick, quick, quick! joka, hyvä kyllä, englantilaisista ei kuulunut niin hullulta kuin minusta, saksalaisesta. Kehoitusta seurasi naisihminen, joka oli niin raa'an ja inhoittavan näköinen, että moista olen harvoin nähnyt. Hänen hameensa oli aivan repaleinen, hänen kasvonsa ja kätensä olivat täynnä ajoksia. Nenän sijasta, joka oli koiskan turmelema, näkyi vaan reikä. Hän tunnusti aikaisemmasta elämästään tekoja, joita on mahdoton tässä mainita, ja vannoi suuresti innostuneena tahtovansa ruveta uskolliseksi pelastusarmeijan tarkoitukselle. "Hän on kuin tulesta temmattu kekäle", jatkoi kapteeni, ja me lauloimme laulua, joka oli siitä kirjoitettu, hänen pienien poikainsa keräillessä rahoja armeijan tarkoituksiin. Nyt saimme kuulla hyvin hiljaisen puheen. Sen sisällitys oli: "Taivaan valtakunta on meissä itsissämme. Vaarallisin maailmallisuus ei ole ulkonaisissa esineissä; sitä meidän tulee etsiä omista sydämistämme. Siis tulee meidän karttaa sisällistä vihollista, muuten me petämme itsemme. S (pelastusarmeijan merkki) käsivarrella ei auta, joll'ei meillä ole Jesuksen ristiä sydämässämme." Tämä oikein oivallinen puhe ei, paha kyllä, tehnyt juuri mitään vaikutusta, se ei ollut kyllin sattuva. Vähän onnellisempi oli jokseenkin rehevän näköinen kunnonmies, joka lausui näin: "Minä kuulun oikeastaan *John Wesley'n* joukkoon. Vanhempani olivat hurskaita ihmisiä ja johtivat minua kaikkeen hyvään. Enkä minäkään ole tehnyt mitään, mitä maailmassa sanotaan pahaksi; mutta minä olin kuitenkin ja pysyinkin sisällisesti kuolleena. Vasta tänään olen minä saanut elämän, tässä pelastusarmeijan kokouksessa. Wesley oli suuri, mutta vielä suurempi on kenraali Booth!" Tästä tietysti pelastusarmeija sai rasvaa rattaihinsa.

Nyt laulettiin laulu, jonka nuotti oli mieltä kiihdyttävä, mutta jonka sanat olivat ihanat. Loppusä'e jokaisessa värssyssä kuului melkein samoin, mutta osoitti aika edistystä, nimittäin: Me *voimme* tulla vapaiksi kaikista synneistä (v. 1); meidän *täytyy* tulla vapaiksi kaikista synneistä (v. 2); me *tahdomme* tulla vapaiksi kaikista synneistä (v. 3); me *olemme* vapaat kaikista synneistä (v. 4). Ensimmäinen värssy siis ilmaisi löytyvän lujan perustuksen pelastamiseen synneistä; toisessa värssyssä sanoo, että meidän täytyy tulla vapaiksi synnistämme, joll'emme tahdo joutua ijäiseen kadotukseen. Kolmannessa värssyssä lausuu laulaja pyhästi päättäneensä *tahtovansa* ottaa vastaan armon ja hyljätä synnin. Neljäs värssy osoittaa, kuinka entinen syntinen nyt on jumalallisen pyhyiden päivänvalossa. Aatteen kulku on yhtä yksinkertainen kuin kauniskin. Mutta epäkaunisti oli se kauhea melu, — polkeminen, käsien

taputtaminen ja nenäliinojen heiluttaminen joka syntyi laulettaessa noita mainittuja sanoja: "meidän täytyy" ja "me *tahdomme*". Vieläpä, kun laulettiin: "me *olemme* vapaat kaikista synneistä", — hyökkäsi suurin osa kokoontuneista ylös käyttäytyen mielipuolten lailla. Kapteenikin kauhukseni ilmaisi puheessaan pelastusarmeijan sotamiesten todellisuudessa olevan vapaat tahi ainakin tulevan vapaiksi synneistä ja voitettuaan perkeleen polkeman häntä jalkojensa alla. Uljaan näköinen herrasmies, joka viisi minuuttia sitten oli tullut sisään, nousi hyvin arvokkaasti seisaalleen: "Minä kävelylläni pitkin Oxford Street'iä kuulin laulun; minä astuin sisään, minä kuuntelin, — minä tulin voitetuksi, — minä olen pelastettu! Nauttikoon jokainen tänä yönä sitä onnea, joka on tullut minun osakseni." (Mitä minä kerron, tapahtui yökokouksessa.) "Oi Henki tule tänä yönä!" kuului nyt joku kiihtynyt nainen huutavan. Sitten kuului useilta tahoilta: "tule tänä yönä, Henki tule tänä yönä!" yksityinen ääni: "Sinä voit murtaa kaikki esteet! Sinä voit! Sinun täytyy!" Tämä viimeinen "sinun täytyy" kuului yli muiden kimakasti, ja yleiseen kumahti siihen kaiku; "Sinun täytyy tulla tänä yönä! — tänä yönä!" — — "Sinun täytyy! — — Sinun täytyy nyt, juuri nyt!" Sitten huudahti siniseen vormuun puettu nainen, jota yleiseen nimitettiin "kapteeniksi", hyvin haaveksivasti ja hennosti: "Minä tunnen sen, hän tulee, — — — hän tulee!" (Minä puolestani sitä vastoin en tuntenut mitään.) Vastaukseksi kajahtivat rummut ja trumpeetit, ja niin nousi suuri "halleluja-mesu".

Omituista ja jokseenkin kuvaavaa oli se että sivistymättömimmät henkilöt pitivät puheensa enimmäkseen rukouksen muodossa. Onhan korkeasti oppineiden saksalaisten teoloogeinkin joukossa senlaisia, jotka puheissansa luulevat saattavansa tuoda tavan takaa esiin mitä sisällöttömmimpiä lauselmia rukouksen muodossa. Siitä on myöskin se etu, ett'ei tarvitse antaa kenenkään katsoa silmiinsä. Kaikissa tapauksissa oli vapautusarmeijan rukoilevien sotamiesten tapana polvillaan lavalla sulkea suonenedon tapaisesti silmänsä. — Tarkastakaapa tuota kelmeätä nuorukaista, joka kasvot melkein maahan kumarrettuina kauheasti ulvoen noin kuusi kertaa kertoo seuraavat sanat: "Oi, Herra, kuusi viikkoa takaperin pelastit sinä minut; sinä pelastit minut tupakasta ja paloviinasta! (O Lord, Thou hast saved me from tobacco and brandy!) Kuusi viikkoa on siitä kuin minä tein mitään syntiä. Oi, Herra, — vapahtanut, — tupakasta ja paloviinasta — — paloviinasta ja tupakasta!" Vielä tämän puhuessa jatkaa toinen: "Paljonkos sinulla on, oi Herra, syntisen pelastaminen tupakasta, mutta minut sinä olet vapahtanut pahasta luonnostani; kateudestani ja vihastani olet sinä minut vapahtanut, halleluja!" Nyt nousi toinen, joka myöskin rukoillessaan antoi meille tiedoksi olleensa boksaaja, tappelija ja juoppo, tyranni vaimoansa kohtaan, naapuriensa kauhistus, — ja senpä näköinen hän todella olikin. "Minä olin tiikeri, mutta nyt olen muuttunut; halleluja, oi Jumalani!" — Tässä hän äkkiä lopetti rukouksensa ja sanoi kääntyen yleisöön päin: "Te voitte itse kysyä vaimoltani; hän on tuo, joka istuu tuolla punainen huivi päässään". Hän vastasi aivan hiljaisesti: "Hän oli tiikeri; hän on karitsa!" Tämä oli tosiaankin liikuttava kohtaus; — kehen olisikaan se voinut olla tekemättä vaikutusta! Eipä ollutkaan ihme, ett'eivät halleluja- ja victoria-huudot millään lailla tahtoneet loppua.

Kuitenkin voivat lukijat jo yllä mainitusta nähdä, millä tavoin näissä kokouksissa ollaan, ja kuinka paljon järkeä ja järjettömyyttä niissä on sekaisin. Samalla tavoin käy *yöllisillä valloitusretkillä*, joita pelastusarmeija tekee pitkin kaupungin katuja. Sotamiehet kokoontuvat "kasarmeihinsa" s.o. entisiin teatereihin j.m.s., jotka nyt ovat heidän hallussaan. Mies- tahi nais-kapteenit järjestävät rivit. Nyt komentaa eversti: "eteenpäin!" Lipunkantaja heiluttaa voittolippua; häntä seuraa musiiki, josta ei puutu mitään lajia soittokoneita ja joka aina saa aikaan oikean helvetinmelun. Mies- ja naispotilaat astuvat tahtiin toinen toisensa jälkeen. He laulavat täyttä kulkua, huutavat hallelujaa ja kutsuvat tien vieressä seisovia seuraamaan armeijaa. Jollakin leveällä kadulla pysähdytään. Sillä tavoin tapasin minä heidät, kuten jo edellä kerroin, Whitechapel'issa; muuan upseeri luki kertomuksen rikkaasta miehestä helvetissä ja tuskassa, sitten lausui hän kertomuksen helvetistä niin tulisilla sanoilla, että yksin jesuita-isätkin olisivat voineet kadehtia hänen esittämistaitoansa. "*Tahdottekoahan te joutua sinne?*" kysyi hän ympäri seisovilta, ja "emme, emme! emme milloinkaan!" huusivat useat. "No, yhtykääpä siis pelastusarmeijaan; te voitte jo tänään päästä vapaiksi helvetistä." Sitten seurasi vapautettujen julkeäänisiä tunnustuksia, jommoisia jo tunnemme. Rumpujen ja trumpeetin kaikuessa mentiin sitten jälleen linnaan. Koko joukko vakuutettuja "vankeja" seurasi nyt linnaan oikein parannettaviksi. Mutta muutamat mies- ja naispotilaat jäivät armeijasta erilleen ja tunkeutuivat saastaisimpiin huoneisiin tarjoomaan niissäkin pääsyä taivaasen.

IV.

Mitä on meidän nyt sanominen kaikesta tästä? — Varmaankin on meille sovelias antaa varovainen ja maltillinen lausunto. Hyvinkin paljon, mikä meillä Saksassa olisi luonnotonta, ei Englannissa olekaan. Englannin kansanhenki *sallii*, vieläpä vaatiikin, että kristinoppi esiintyy paljon suuremmassa vapaudessa kuin se meillä voisi esiintyä. Kun vapahtaja ennustaa, että evankeeliumia tulee saarnattavaksi katoilla, — niin harrastavat englantilaiset veljemme todellakin tämän ennustuksen täyttämistä. Se, että he tässä asiassa liioittelevat, on paljon vähemmän halveksittavaa, kuin se että me aivan lii'an usein piiloudumme evankeeliuminemme nurkkaan, ikään kuin evankeeliumi olisi mitään tullitsematonta tahi varastettua

tavaraa. Sitä paitsi täytyy ajatella, kuinka äärettömän raakoja, oppimattomia ja syvälle vajonneita Englannin alimmat kansaluokat ovat. Jo yksistään Lontoossa on *miljoona ihmisiä*, jotka eivät koskaan ole nähneet minkään kirkon sisusta ja joilla ei ole vähintäkään tekemistä kirkon kanssa. Nimeksi kuuluvat melkein kaikki nämät ihmiset valtionkirkkoon, ja kauhea tosiasia the church of England'in alalla on se seikka, että se huolimattomuudessaan on mennyt niin pitkälle, että on sallinut niin mahtavan pakanuuden juurtua keskellä kristittyä kaupunkia, ett'ei meillä siitä ole aavistustakaan. Nyt voi helposti tapahtua, että pelastusarmeija tekee lopun väärään suuntaan kehittyneestä itseensä tyytyväisestä valtionkirkosta. Tuo suuri uljas rakennus, jossa mammonalla ja prebendiillä aina on ollut surkuteltava tehtävänsä, vapisee perustuksiaan myöten. — Ovathan kaiken suuntaiset *dissenter'it* aina John Wesley'n päivistä saakka harrastaneet "*sisälähetyksen*" työtä unhoittamatta evankelista-tointa. Heidän "kappelinsa" ja heidän asetuksensa ovat kumpikin kaukana siitä kylläisestä aristokratiasta, jossa ainoastaan papeilla oli hallitus ja jossa ei mitään tilaa ollut köyhälle miehelle. Mutta utterimmatkaan metodistein, baptistein ja muiden dissenter'ein ponnistukset eivät ole tähän saakka, ainakaan suurissa kaupungeissa, voinet tunkeutua alhaisimpiin, mainitsemattoman syvälle vajonneisiin kansankerroksiin. Se on pelastusarmeijan vastustamaton kunnia, että se niissä on saanut sanomattoman liikkeen aikaan. Myöntää täytyy, että tässä vihdoinkin on syntynyt liike, joka todellakin innostaa ja järkyttää joukkoja.

Tämä kaikki ei kuitenkaan voi meitä estää *valaisemasta tätä uutta lähetystä evankeeliumin valolla*. Joll'ei se siedä tätä valoa, täytyy meidän, huolimatta kaikesta menestyksestä, jonka se on tähän saakka saavuttanut, uskoa ett'ei se tule olemaan pysyväinen, että se on lankeeva tahi jopa loppuvakin lihaan. Ehkäpä on monikin lukija hengessään minun kanssani käydessään näissä kokouksissa, arvellut: "Jos Jesus apostoleinensa olisi ollut täällä, olisivat he varmaankin surulla lähteneet pois täältä." Myrskyssä eivät päivän kirkkaat kasvot kuvasta mereen — emmekä me tämmöisessä sopimattomassa, kiihkoisassa melussa ja hälinässä voi huomata Jesuksen Kristuksen pyhiä kasvoja. Jos tosiaankin kristinuskoa ainoastaan *tällä* tavoin voitaisiin levittää, (— niin ajattelin minä useamman kuin yhden kerran) silloin se ei voi olla maailman uskontoa, sillä varmaan lii'an paljon otetaan tässä ihmisten saastaiset intohimot avuksi.

Jo sekin asianhaara, että armeijaan edistys vasta silloin tuli melkoiseksi, kun pantiin toimeen kaikki nämät ulkonaiset ja tuhmat kujeet vormuinensa, sotaväen omaisine kunnianmerkkineen, sotamusiikineen j.n.e. puhuu asiata vastaan. Ei ole epäilemistäkään, että tätä suuntaa on käyminen aina edemmäksi etsimällä yhä enemmän tunteihin vaikuttavia ja silmiä kiihoittavia temppuja, jos liikettä tahdotaan pysymään korkeimmillaan. Me kuulemme jo puhuttavan uusien vieläkin loistavampien vormujen hankkimisesta. Ja mitä taas *pussipuuhiiin* tulee, niin ei ole koskaan mikään apinateaterin omistaja tahi loitsukapineiden kaupustelija painattanut tahi julistanut prameampaa ilmoitusta kuin pelastusarmeija vielä edelleenkin julistaa. Mutta mikä maallisella alalla on naurettava ja vastenmielinen humbuugi, sen täytyy uskonnon alalla olla pilkkaa. Tahi eikö se sitten mielestänne ole pilkkaa, kun kootaksensa luoksensa alhaista kansaa levittää täänlaisia julistuksia: (1) "Hallelujatyttöjen esittely ja näyttely k:lo 7; (2) Suuri tuli- ja rikki-jumalanpalvelus k:lo 7.30; (3) Hallelujagaloppi k:lo 8; (4) Ampuminen suurilla golgata-tykeillä k:lo 9; (5) Pyhän Hengen vuodatus k:lo 10; (6) Perkeleen voittaminen k:lo 11."

Eikös nämät ole vihoviimmeisiä keinoja sielujen pyytämiseksi. Minun mielestäni tässä on kaiken sietäväisyyden aika loppua. Täänlaisten erhetysten ilmaantuessa voi ainoastaan verhota päänsä. Ainoana lohdutuksena tässä on se seikka, että täänkaltaisten kirjoittajat ja puuhaajat eivät tiedä mitä he tekevät. Kenraali Booth osoitti nykyisin, kuinka yksin hänkin voi unhottaa arvollisuutensa suurta ilojuhlaa vietettäessä sen johdosta, että "Kotka", muuan teatteri, missä ennen huonoja kappaleita näytettiin, oli ostettu armeijan haltuun. Kun laulettiin muutamaa laulua: "Jesus on omani", keskeytti kenraali laulun sanoen: "Muutteen vuoksi laulakaamme nyt kerran: 'Kotka on omani'". Täänkaltaiset eivät suinkaan ole *yksityisiä* hairahduksia, ei, vaan senlaisien hurjuuksien esiin tullessa on juuri liike *korkeimmillaan*; ilman niitä se pian kyllä menisi myttyyn. Ja koska kerran asianlaita on niin, ei tämä liike voi olla Jesuksen hengestä, vaikka siinä hänen nimeänsä käytettäisiin kuinka usein hyvänsä. Minä en tahdo väittää, ett'ei tämä liike olisi *alkanut* hengessä, kaikessa tapauksessa on hyvin peljättävä, että se tulee "lakkaamaan lihassa". Jos apostolin sanain mukaan viisaus ylhäältä on "ensisti puhdas", silloin voi tässä tuskin puhua jumalallisesta viisaudesta.

Tahi olisiko se puhdasta, että ennen niin syvälle vajonneita ihmisiä nyt näytellään voitonmerkkeinä tavan takaa julistamaan kääntymystänsä ja onneansa?! Vieläpä sitten saadaksensa lukea ne seuraavana päivänä painettuina! Eiköhän siinä ole sangen suuri vaara tarjona, että toinen "todistaja" koettaa olla toistansa loistavampi ja keksii in majorem Dei gloriam kaikenlaisia murha- ja halleluja-juttuja? Eikös ole melkein luonnon välttämättömyys, että nämät entiset "syntiset" nyt tulevat itsevanhurskaiksi fariseuksiksi? Vaikkapa tosiaankin joka luku sieluja voitettaisiinkin, eikö lukemattomat tämän menetystävän tähden syöksy pois kristinuskosta ja vieraannu tykkänään evankeeliumista? — Ja mitäpä me sanoisimmekaan naitujen ja naimattomien naisten ja *lasten* julkisesta esiintymisestä? Eipä tarvitse

suinkaan todistaa, että sillä tavoin naisellisuus ja lapsellinen olento perin häviää; eipä tarvitse lii'oin ilmaista, kuinka vakavasti apostolit hylkäävät naisen julkisen esiintymisen, puhumattakaan lasten esiintymisestä! Monta kertaa piti oikein pahalta tuntuman, kun naisten ja lasten piti kuulla noita kertomuksia saastaisimmasta synninkurjuudesta. Ja kun ajattelee suljettuja yökokouksia, missä sadoittain jopa tuhansittainkin ihmisiä kumpaakin sukupuolta pidetään tunnittain kokoonlajättyinä huoneissa, missä heille tarjotaan kuultavaksi hengellisiä koru- ja korpupesäitä! Mahdotonta on todellakin, että tässä, kun koetellaan yhtä mittaa muokata, huumata ja pommittaa sielua järeimmällä tykistöllä, — että tässä sekä ruumiin että sielun hurmaustilassa voisi olla mitään yhteyttä Pyhän Hengen vienon huminan kanssa. Ajatelkaas, kuinka raaka, kuinka pintapuolinen käsitys synnistä, maailmasta ja lihasta meitä täällä tapaa kaikkialla. Katsokaas, kuinka mukavaksi tässä tehdään kääntyminen ja uudestaansyntyminen; kuinka pian pääsee vapaaksi synneistensä ja varsin varmaksi ijäisestä autuudestaan! Eiköhän tämä ole pyhimpien asiain leikkinä pitämistä? Varmaankin nämät ihmiset vähän toinnuttuansa huomaavat, kuinka kauheasti he ovat erhettyneet. Silloin todellakin on sangen peljättävää, että he rupeevat epäilemään ei ainoastaan itseänsä, vaan myöskin kaikkea pyhää ja jumalallista.

Livingstone kertoo seuraavasti neekerikuninkaasta *Sekomi'sta*, joka kerran oli kuunnellut evankeeliumin saarnaa. Äkisti hypähti hän paikaltaan sanoen: "Isä, sinun pitää parantaman minun sydämeni; anna minulle *rohtoa*, joka sen muuttaa, sillä se on kopea, hyvin kopea, ja kiukkuilee, kiukkuilee alinomaan." Livingstone otti käteensä Uuden Testamentin ja tahtoi puhua sille mies-raukalle ainoastaan tiestä, jota seuraamalla ihmissydän voi muuttua. Neekeri keskeytti hänet kiivaasti: "Ei, ei; minä tahdon, että se muuttuu *rohdoilla, yhtäpäätä, pian*, anna minulle sitä pian. Rohdot tahdon minä juoda ja sen kautta muuttua", — ja siinä mielipiteessään hän pysyi. Livingstone ei taitanut mitään tälle miehelle, jota varmaankin pelastusarmeijan upseerit olisivat paremmin käsittäneet kuin heidän suuri maanmiehensä Livingstone. Näissä kokouksissa tämä kertomus hyvin usein johtui mieleeni. Kääntyminen, pelastus ja sisällinen muutos, ne käyvät pelastusarmeijassa yhtä helposti ja nopeasti, kuin musta herra Sekomi tahtoi.

Oikeinpa tuntuu kipeältä, kun niin monet jalot voimat ja välikappaleet menevät hukkaan ja pilalle tämän liikkeen mielettömän haaveksimisen tähden. *Yksi* ainoa toivo on jäljellä, että henki kuitenkin vihdoinkin pääsee voitolle lihan yli, sillä epäillä ei voi, että tämä liike on alkanut hengessä, että monessakin, joka sitä asiata nyt ajaa, asuu totinen hurskaus, totinen rakkaus Jumalaa sekä tunteamatonta kansaa kohtaan ja syvä halu sitä auttamaan. Siinä vaan on onnettomuus, että henkeä koetetaan auttaa lihallisilla keinoilla, että kristitylle sopimattomalla kiireellä tahdotaan merkitä muistiin rahvaassa havaittuja edistysaskeleita, että muutamain tulosten hurmaamana yhä vähemmän raittiina ja yhä enemmän lihallisena valitaan välikappaleita, kunnes vihdoinkin joudutaan niin kauaksi, että sielujen Jumalan puoleen kääntämisen aikeessa suorastaan saastutetaan Jumalan sanaa ja nimeä.

Mutta toinenkin ajatus minua usein pelastusarmeijan kokouksissa perin vavistutti. Kuinkahan sitten kävisi, minä arvelin, jos tämä tähän saakka kokonaan uskonnollinen liike, johonka haaveellisella tavalla kootaan miljoonia varattomia ihmisiä, kerran puuttuisi *sosialistisiin mielipiteisiin*? Toiselta haaralta puuhataan jo hyvin hyvällä menestyksellä Englannin kietomista yhdistysten verkkoon, joiden oikeana tarkoituksena on vallankumous maa-omistuksen alalla, joka vallankumous ei missään olisi enemmän oikeutettu kuin Englannissa, jos se ylipäänsä milloinkaan ja missään olisi oikeutettu. Ei tarvitse ajatella kuin Cromwell'in aikoja, Saksan talonpoikaissotia ja Münster'in kasteen-uudistajia, niin ymmärtää kyllä jokainen joka historian tuntee, mitä minä tarkoitan. Pelastusarmeijan voima on jo nyt kauhean suuri, ja sen järjestelmän vertaista tuskin on toista koko maailmassa. Mistähän saataisiin mahti, joka voisi hillitä tätä liikettä, jos se nojaantuen apostoolisten seurakuntain esimerkkiin väkivallalla tahtoisi saada aikaan sen, mikä niissä oli vapaa-ehtoinen asia. Jospa minä olisin Englannin kuningattaren sijassa, olisin ennen kymmenen kertaa miettinyt asiata, kuin niin nopeaan ojentanut pelastusarmeijalle laakerin ja siten antanut sille niin mahtavaa tukea. Helposti voisi tapahtua että Englannin hallitus tässä asiassa saisi saman aseman kuin Göthen "Zauberlehrling", joka ei voi hillitä vapauttamaansa voimaa.

Yhtäkaikki olisi meille sangen surkeata, jollemme koko tämän liikkeen suhteen voisi sanoa muuta, kuin minkä fariseus sanoi: "Minä kiitän sinua, Jumala, ett'en minä ole kuten muut ihmiset, ryövärit, jumalattomat, huorintekijät, tahi kuin nämät — innoittelijat." Siten me tuomitsisimme itsemme, aivan kuin fariseus tuomitsi itsensä "rukouksellansa". Ei koskaan ole mikään innoittelijaliike ilmestynyt kirkon alalla, ettei kirkko siitä olisi saanut paljon oppia; minä luulen, että meillä tästäkin olisi paljon opittavaa. Tällä sanalla "me" minä tarkoitan kaikkia niitä, jotka tosiaankin ovat tahi tahtovat olla Jesuksen Kristuksen omaisuus; mutta minä tarkoitan myöskin aivan erityisesti *Saksan* kristittyjä.

Onhan se tosi-asia, että kristillinen seurakunta on semmoista kansaa vastaan, joka irroittumistaan irroittuu kristinopista ja kristillisestä maailmankatsannosta. Vaikk'ei meidän alhaisimmat kansaluokat suinkaan ole niin syvälle vajonneet kuin Iso-Britannian valtakuntain, niin täytyy kumminkin tunnustaa, että *kristillinen* henki, Jumalan sanan kunnioitus ja kristillisen seurakunnan pyhydet ylipäänsä elävät Englannin kansassa, ja että ainoastaan muutamat sivistyneet englantilaiset sanovat mielipiteensä niin

huolimattomasti ja kylmästi, niin pilkallisesti ja halveksivasti, kuin, Jumala paratkoon, meidän sivistyneet ja varakkaat ihmiset lii'ankin usein tekevät. Meillä saksalaisilla tarkastellessamme englantilaisia, vaikka jumaluusoppi meillä onkin niin etevällä kannalla, ei suinkaan ole varaa uskonnostamme ylpeillä, — mutta hyvinkin hävetä. Joka huomaa kuinka kansamme irroittumistaan irroittuu kristinopista, joka käsittää mikä yhteys tämän ja yhä enentyvän siveettömyyden kanssa on — se kysyy kauhistuen: mikä loppu tästä vihdoon tulee? Se on kyllin nöyrä joka puolelta oppimaan ja tiedustelemaan: mitä me voimme tehdä saadaksemme jälleen palaamaan niitä, jotka evankeeliumista ovat vieraantuneet? Ja eiköhän meillä tässä ole jotakin opittavaa pelastusarmeijalta, joka epäilemättä suurenmoisella rohkeudella ja yhtä suurenmoisella innolla ja alttiudella on ottanut tehtäväksensä jättäjäistyön, nimittäin pakanallisen ja kaikkiin paheisiin vajonneen joukon kääntämisen? Katselkaammepa, eikö kuitenkin tuo melkein kauhea tuli, joka hehkuu armeijassa, valaisisi meille teitä, jotka johtaisivat meidät pois siitä erämaasta, jossa me nykyään olemme.

Vakavat ihmiset Englannissa sanoivat minulle: "Pelastusarmeija on valtiokirkollemme mene tekel. Vaikka se olisikin sairalainen ilmiö, on se kumminkin oleva suureksi siunaukseksi maallemme. Se saattaa kirkon miehet hereille ja toimeen; pelastusarmeija heillä on huomautuksena pitämään huolta laimiinlyömistä velvollisuuksistansa alhaisoa kohtaan; se saattaa heidät varustautumaan hengessä ja keksimään uusia keinoja palauttamaan eksyneitä. Siinä on tämän liikkeen suuri hyöty." Toivokaamme, että näiden ystävien väitös toteutuu! Siinä tapauksessa ei kirkko kumminkaan saa matkia pelastusarmeijan menettelytapaa. Jopa kuuluu valtiokirkon papistokin järjestäneen "Englannin kirkon evankeeliumi-armeijan." He panevat toimeen samanlaisia kokouksia ja todistuksia, juhla-kulkueita ja valloitusretkiä, he koettavat kaikin voimin käyttäytyä yhtä kansanomaisesti, vaan välttävät niin paljon kuin mahdollista pahimpia hurjuuksia, mutta — huonolla menestyksellä. Sen voi kaikki edeltäkäs nähdä. Valtio-kirkon pappein on mahdoton tällä alalla kilpailla pelastusarmeijan mies- ja naisupseerein kanssa; ne "eivät siedä minkäänlaista vertaamista"; sopivaisuuden tunne estää heitä taistelemasta senlaisilla aseilla, eikä heillä ole siihen sopivia käsiäkään. Juuri sitä, mistä raaka alhaiso pelastusarmeijan kokouksissa pitää, sitä eivät papit voi *eivätkä saakaan tarjota*. Puhuessamme "oppimisesta" emme tarkoittaneet ulkonaista jäljittelemistä. Oppiaksemme täytyy meidän *kaivaa syvemältä*. Koettakaammepa tehdä niin; koettakaammepa etsiä kirkkosaarnamme, hengellisen työmme, kristillisen elämämme vaillinaisuuksia; opittuamme tuntemaan pelastusarmeijan suuret vaillinaisuudet, koettakaamme saada siitä *oppia!* Tutkikaammepa, eivätkö ne jossakin suhteessa ole meitä etevämpiä ja huomattaamme erittäinkin seuraavat pykälät:

1) saarnamme, sen muoto ja sisällys;

2) erittäinkin persoonallisen kääntymisen vaatimus, maailmasta luopuminen, oikeat parannuksen hedelmät;

3) yleinen asevelvollisuus s.o., että kukin kääntynyt ihminen sanoissaan ja töissäänkin osoittaa olevansa Jesuksen Kristuksen sotilas, hänen viinamäkensä työmiehen. Sitten tahdomme me mieltä,

4) mitä me voimme oppia siitä, että englantilaiset ovat niin kekseliäitä etsimään uusia keinoja saavuttaaksensa ihmisyyttä. Sen kanssa läheisessä yhteydessä on:

5) rohkeus saattaa kristinoppia julkisuuteen. Viimeiseksi tahdomme me

6) puhua erityisessä kirjoituksessa alttiudesta, erittäinkin halullisuudesta käyttämään väärää mammonaa Kristuksen hyväksi.

Tämä viimeinen pykälä varmaankin on herättävä närkeästä lukijassa. Mutta minun täytyy ylipäänsä pyytää lukijoitani varustautumaan hyvin kärsivällisiksi ja malttavaisiksi näihin tutkistelemuksiin. Kysyköön kukin itseltänsä pykälästä pykälään, onko lausumani totta, eikä onko se *sopivaa ja miellyttävää!* Ei ole lainkaan ihmeteltävää, vaan päinvastoin seuraa itsestäänkin, että taivaallinen totuus meistä ihmisistä, joidenka sydän on valheellinen ja jotka asumme valhetta täydessä maailmassa, — pitää tuntua katkeralta. Se joka siis tapauksessa missä tahansa ainoastaan tahtoo makeata, se ei ole neuvottavissa, vielä vähemmän autettavissa. Muutoin tulee tästä ehkä enemmän hyötyä ja rakennusta, jos minä heidän niin kertovan kuin arvostelevan kirjoitustavan. Sen, mikä nyt seuraa, tahdon minä siis esittää vapaassa muodossa, kuten ennenkin olen erinlaatuisissa paikoissa tehnyt, niiden vaikutusten ja herätysten johdosta, mitkä olen kokenut matkustaessani Englannissa.

VAKAVIA KYSYMYSMERKKEJÄ JA AJATUSVIIVOJA.

I. Mitä tulee minun saarnata?

1. Kainryhmän juurella kristallipalatsissa.

Kuka koskaan on ollut tuossa mahdottoman suuressa kristallipalatsissa, varmaankin myöntää todeksi sen väitteeni, että vaikka siellä kävellessään kuinkakin tarkkaan katselisi ympärillensä, kuitenkin päivien tahi viikkojen kuluttua vielä huomaa paljon merkillistä niissä paikoissa, jotka jo siihen asti oli tarkastelevinaan. Näinpä oli minunkin laitani. Vasta kolmatta kertaa käydessäni siinä palatsissa huomasin minä jotakin, josta nyt tahdon mainita ja joka minuun teki valtavan vaikutuksen. Se oli nimittäin mahdottoman suuri velimurhaajan Kain'in kuvapatsas, erinomainen taideteos. Tuossa istuu hän kamalan ja synkän näköisenä pää kumartuneena, vartaloltaan voimakkaana ja kuitenkin murtuneena. Mahdoton on sanoilla kertoa niin ääretöntä surumielisyyttä, niin syvältä kalvavaa tuskaa, niin kylmää epätoivoa, kuin hänen kasvojensa piirteistä kuvastuu. Murhaajan vaimo istuu murhaajan jalkojen vieressä; hän kallistaa ihanan päänsä miehensä polvia vasten, hän suree, hänen kanssansa. Pikkuiset lapset seisovat heidän ympärillensä, hyväilevät isää, koettavat saada häntä edes vilkaisemaan puoleensa ja saada pois tieltä kättä, jolla hän peittää silmänsä. Tuntuu aivan siltä, kuin he sanoisivat: "Kuule, isä, isä, tätä emme voi kärsiä kauvempaa; herää tuskastasi, katso taaskin meidän puoleemme, tule nyt vihdoinkin jälleen iloiseksi!" — Mutta kuvan alla ovat sanat: "Minun rikokseni on suurempi, kuin että sen voin saada anteeksi!" Tämän siis tuo mies antaa vastaukseksi taivaan Herralle ja lohduttaville ihmisille täällä maan päällä, ja juuri nämät ajatukset ilmaisee tuo vaikeneva kuvateos mitä ihanimmalla tavalla.

Kymmenet tuhannet ihmiset, jotka kuljeskelivat edestakaisin, käyskentelevät tämän ryhmän ohitse. Kreikan iloisilla, alastomilla ja puoleksi alastomilla jumalilla, jotka joka taholta vetivät puoleensa katselijaa, oli suurempi vetovoima. Ne olivat ja ovatkin taiteen kannalta suuremman arvoiset. Mutta minua veti ikäänkuin tenhoova vetovoima vähän perästä jälleen Kainryhmän ääreen. Olisinpa voinut vaikka itkeä nähdessäni tätä kuvaa, joka minulle muistutti tuhansia jokapäiväisessä elämässä näkemiäni kohtauksia. — Mahdottoman suurilla jättiläisuruilla lähellä Kainia soitettiin aluksi tuota ikivanhaa virttä viimeisestä tuomiosta: "Dies irae, dies illa". Minusta tuntui aivan, kuin Kainin lävitse olisi käynyt väristys. Sitten kajahteli Händel'in "Halleluja", jumalallisen armon ylistys, täysin soinnuin. Mutta ei sittenkään Kain nostanut kasvojaan. Minä olisin tahtonut liikuttaa häntä ja sanoa hänelle: "Oi Kain, Kain! Sinä voit saada armoa! Herää tuskastasi; usko, niin kuin lapsi uskoo!"

Minulle tuli tämä hetki merkilliseksi. Tuskaansa jähmettyneen Kainin ääressä, Kainin, joka ei enään voi uskoa Jumalan armoon, lupasin minä tästä hetkestä toista vertaa vakavammin, rohkeammin ja yksinkertaisemmin saarnata riemuisata evankeeliumia. — Kuinka välttämätön kuitenkin on se todistus, että meillä tosiaankin ja toden totta on vapahtaja! Semmoisia ihmisiä, jotka Kain'in lailla *pitävät syntiä leikkinä*, on joukoittain; kukapahan voisikaan astua esille sanomaan koskaan ei pitäneensä sitä leikkinä! Ja lukemattomia on niitäkin, jotka eivät kuitenkaan huoli varoituksesta, vaikka heitä samoin kuin Kainia on uskollisesti ja vakavasti varoitettu. Jo paljoa vähemmin on niitä, jotka synnin tehtyänsä niin kauhistuvat, että he Kainin tavoin sanovat: "Minun rikokseni on suurempi kuin että sen voisin saada anteeksi". Tässä tunnustuksessa on jotakin joka saattaa meidät toivomaan tuon kamalan miehen puolesta. Oi, jospa meidän ajan lapsilla, jotka ovat niin taipuvaisia hymyilemään "velka" sanalle ja pitämään syntiä yksinkertaisesti luonnon välttämättömyytenä, — oi, jospa heillä vähääkään olisi Kainin tuskaa! — Mutta jos nyt niitä ihmisiä on vähän, jotka kauhistuvat syntiä, niin on niiden luku vieläkin pienempi, jotka tosiaankin ymmärtävät "armon" sanaa. Keskellä kristikuntaa on evankeeliumi useimmille "kristityille" outo asia. Tämä on, sen tiedän kyllä, ankara ja kauhea sana; mutta, joka maailman tuntee, se ei voi muuta kuin myöntää sen todeksi. Käypäs ympäri ylhäisten ja alhaisten seuroissa; tiedustele ja kysy heiltä, mitä evankeeliumi oikeastaan on. Sinä et varmaankaan saa kuin muutamia vastauksia. Ei sentähden että he ehkä eivät kykenisi ilmaisemaan, mitä kuitenkin sydämessä asuu; ei suinkaan, vaan juuri evankeeliumista on sydän tyhjä. Tämä tulee ilmi kun murheen vesi tunkeutuu sieluun. — Seuraavan tapauksen olen itse kokenut; minä mainitsen sen vaan sen tähden, että se on *vertaus*, se on ilmaus eräästä asiasta, jonka tapaamme kaikkialla. Siis: minä tulin muutama huoneesen käymään kuolevaisen naisen luona. Potilaan huoneen ovi oli puoleksi seljällä, ja minä voin kuulla mitä siellä sisässä tapahtui. Huone oli täynnä ihmisiä, jotka kaikki olivat evankeelista tunnustusta. Kuolevainen huusi mielettömänä tuskasta joutuvansa välttämättömästi helvettiin, sillä hän oli varastellut paljon, siinä perheessä, missä hän "apulaisvaimona" oli palvellut. Silloin sanoi muuan nainen: "Kuule, älä siitä asiasta ole huolissasi, sitähan kaikki tekee". Toinen: "Eipähän se rikkaille vahingoksi ole, onhan niillä kuitenkin yllinkyllin". Kolmas; "Mutta sitä sinun ei olisi pitänyt tekemän" — siihen nuottiin sitä sitten jatkettiin. Minä kauhistuin huomattessani, ett'ei ainoallakaan ollut kristillistä sanaa sanottavana, ajoin kaikki ulos, koetin tuolle ihmisraukalle saada selväksi, että Jesus ottaa syntisiä vastaan.

Ainoastaan asiasta tietämätön sanoo tähän: "Kas niin, semmoista on raaka kansa!" Eipä niinkään, saleissa ja pörssissä, ylhäisissä seuroissa ja tieteellisissä yhdistyksissä useinkin tietävät vielä vähemmin kuin rattaittenvetäjät ja pesijänaiset, mitä evankeeliumi on. Minä huomaan, että niitä *ihmisiä* on sangen

vähän, jotka uskovat syntein anteeksisaamista. Suurimmaksi osaksi he eivät tiedä, että ihmisetkään oikein todenteolla voivat antaa anteeksi. Otapas huomioosi, niin saat nähdä, että ne, jotka sinua ovat loukanneet ja joille sinä olet antanut anteeksi, säännöllisesti eivät usko sinua. He ajattelevat melkein aina: "Hän on kuitenkin vihoissaan minulle ja kostaa kyllä tilaisuuden saatuansa". He eivät tosiaankaan voi antaa anteeksi, eivätkä siis myöskään voi uskoa, että toinen antaisi heille anteeksi; he eivät voi kumpaistakaan, koska he itse eivät usko Jumalan anteeksiantamista.

Mutta kirkollistenkin henkilöitten joukosta, yksin niidenkin joukosta, joiden sisällistä elämää ei käy epäileminen, löytää harvoja, joidenka silmistä, olennosta ja käytöksestä selvään huomaisi: "Minä olen armon saanut"; — harvoja, jotka tosiaankin täydellä ilolla ja rohkeudella voivat iloita vapahtajastansa.

Mitä voimme me, mitä meidän tulee ja mitä meidän täytyy tehdä saadaksemme evankeeliumille tilaisuutta pääsemään ihmisten sydämiin, rakkaat kristityt, ja erittäinkin rakkaat virkaveljet? Missähän mahtanee olla syy siihen, että me jotka niin paljon saarnaamme, kuitenkin saamme tuskin ollenkaan eloa hereille? Älkäämme olko mielettömiä ja farisealaisia älkäämme syytelkö ajan henkeä ja materialismia, luopumisen henkeä ja maailman vihollisuutta. Vaikka ajat ovat vaikeita, on kuitenkin paljon "janoovia hirviä, jotka huutavat raitista vettä". Koetelkaammepa tutkia ja etsiä omasta olennostamme ja virkatoimestamme, emmekö sattuisi löytämään jotakin, joka on pahasta ja joka on karkoitettava pois, ja emmekö voisi vahvistaa mitään, mikä on heikkoa. Meidän sukumme oikea hätä on se, että siltä puuttuu evankeeliumia. Kuinkahan me voisimme saada sille tilaisuutta pääsemään sydämeen?

2. "Me tahdomme nähdä Jesusta."

Kun tulimme Osborne'en, oli ihana sunnuntai-aamu Elokuussa. Tämä Osborne on kuningattaren kesäasunto ihanalla Wight'in saarella, jossa on melkein Italian ilmanala ja täydellisesti etelämäitten kasvullisuus. Osborne'ssa me mielellämme tahdoimme saada nähdä kuningatarta, mutta se ei onnistunut. Me näimme ainoastaan hänen linnansa, hänen puutarhansa ja lakeijansa. Sitten menimme me lähellä olevaan, erinomaisen kauniisen Whippingham'in kirkkoon jonka ympärillä on paljaita viikunapuita. Mutta vaikka me kuinkakin odotimme, ei hän tullut. Me näimme ainoastaan paikan, missä hän tavallisesti istuu, mutta nyt ei istunut. Hänen lakeijansa ja hovipalvelijansa tulivat kirkkoon ja me näimme kyllä ne, vieläpä saimme me kuulla hänen hovisaarnaajansa saarnaavan; mutta kuningatarta me emme nähneet. — Mitä tähän tulee, niin meidän oli helppo lohduttaa itseämme; mutta toinen asia sattui raskaasti sydämelleni. "Kuinka", arvelin minä, "jos nyt sinun seurakuntasi sunnuntaina tulee kirkkoon näkemään Jesusta, kaikkien kuningasten kuningasta, eikä kuitenkaan saa nähdä häntä, ja sinä olet siihen syynä; sinä, palvelija, suuren kuninkaan mitätön lakeja saatat ihmisten mielet kääntymään itseesi ja sanoihisi ja asioihisi ja kaikenlaisiin tärkeihin asioihin, jotka kuitenkin ovat vaan vähäpätöisiä Jesuksen suhteen".

Emmeköhän me papit monta kertaa tällä tavoin petä seurakuntiamme? Muutamalla vanhalla kristityllä Elberfeld'issä oli tapana kirjoittaa kaikenlaisia muistoonpanoja raamattunsa laitaan. Niinpä oli hän Jesuksen kysymyksen viereen (Luk. 17: 17 vrt. v. 14): "Missä siis ovat ne yhdeksän?" pannut seuraavat sanat: "Herr Jesus, dat will eck die seggen, — *de sind bi de Pastors geblewen*". — Niinpä niin, papit eivät aina voi estää ihmisiä jäämästä kiini itseensä ja saada heitä tunkeumaan vapahtajan luo saakka. Mutta heidän tulee kaikilla puuhillansa, pyrinöillänsä ja harrastuksillansa koettaa irroittaa sieluja itsistänsä ja saattaa niitä itse Jesuksen turviin, jotta ne sillä keinoin saavuttaisivat todellisen Jumalan lasten vapauden ja riippuvaisuuden. Mutta kuten sen, joka tätä kirjoittaa täällä Whippingham'in kirkossa (jossa hän sai nähdä lakeijat eikä kuningatarta) täytyy rintaansa lyöden sanoa: "Jumala, ole minulle syntiselle armollinen!" — niin on varmaankin samoin laita monen virkaveljenkin. En suinkaan tarvitse varhain järkiuskolaisten tavoin puhua hevoshoidosta, kävelemisen hyödyistä ja muusta senlaisesta, — eipä suinkaan, vaikkapa aivan oikeauskoisesti saarnaisikin ylimaailmaisesta, ihmeellisestä Kristuksesta ja hänen sanastansa, voipi kuitenkin asian laita olla se, että pastori salaa Herran Jesuksen. En muista missä, mutta yhtäkaikki oli vaan oikea-uskoinen saarnaaja, joka muutamana sunnuntaina kirkossansa raamatun päällä huomasi paperikaistaleen, jonka muutamat seurakuntalaiset olivat siihen panneet, ja johonka oli kirjoitettu: "*Me tahdomme nähdä Jesusta*" (Joh. 12: 21). Pappi hämmästyi, ja koska hän todellakin oli pastori, paimen, eikä palkkalainen, niin ei hän ruvennut siitä soimailemaan, vaan tutkisteli itseänsä kaikessa nöyryydessä ja huomasi suruksensa ja kuitenkin onnepsensa niiden vaatimuksen olleen oikeutetun. Sitten meni hän "erämaahan", ja pian tapasi hän saarnastuolistaan toisen paperikaistaleen, johon oli kirjoitettu: "*Niin opetuslapset ihastuivat, että he näkivät Herran*" (Joh. 20: 20). Pahoin pelkään, että kaistale N:o 1 hyvinkin olisi paikallansa tuhansissa evankeelisen kirkon saarnastuoleista (roomalaisesta kirkosta en tässä huoli puhuakaan). Tokko se kaikkiin muihin vaikuttaisi niin hyvin kuin mainittuun virkaveljeen, sitä minä en rohkene päättää. — Kerran eräältä kirkosta tulevalta omituiselta kristityltä kysyttiin, tokko saarnasta oli hänelle rakennusta. Vastaus: "Saarna oli hyvin kaunis ja oikea-uskoinen ja pastori täynnä pyhää vihaa. Ensimmäinen löi hän kuoliaaksi ilkeän Darwin'in; sitten hän pölyytti tahi oli pölyyttävänä nuijalla Hegeliä ja Schleiermacher'ia. Vihdoin rupesi hän pauhailemaan ajan henkeä ja protestantti-yhdistystä vastaan;

mutta minä ja nuo palvelustyttö-raukat, räätälit ja hanskaneulojat, samaten perheenäidit, jotka olivat puuhailleet uuvuksiin saakka hyvään aikaan ennättääksensä kirkkoon, — me odotimme leipää taivaasta, mutta sitä ei tullut! Me menimme nälissämme kotiin ja olimme köyhempiä kuin kirkkoon mennessämme." Tästä ivallisesta arvostelusta voi meillä papeilla olla paljon oppimista. Tullessansa kirkkoon tahtovat meidän sanankuulijamme leipää, — eikä kiistapuheita ja puolustuspuheita, vaan elämän yhtäpitävää leipää. Sama on *oppineidenkin* laita, jotka eivät suinkaan ha'e kirkosta oppinutta saarnaa. Kaikki nämät sielut, jotka koko viikon uuvuksiin saakka ovat työskennelleet maallisissa askareissa, ne tahtovat juomaa taivaallisista lähteistä, ne tahtovat nautintoa Jumalan sanasta. "Antakaa niille *syötävätä!*" — tämä on Jesuksen käsky kaikille evankelistoille. Mutta se elävä leipä, joka on tullut taivaasta maailmaan ja antaa elämän maailmalle — se olen minä, sanoo vapahtaja. Mutta asetapas Jesus keskelle kuuntelevaista seurakuntaa, kas siinäpä onkin koko asia. Hänet tulee esitellä jokaisen ja kunkin yksityisen läsnä olevan vapahtajaksi. Jokaiselle ja kullekin yksityiselle tulee esitellä, että hän on hukassa, niin kau'an kuin hän on erossa Kristuksesta. Olkoonpa aine mikä hyvänsä, — tämän uskon pitäisi kaikessa saarnassa kajahtaman samalla kertaa sekä ijäisen rakkauden että omantunnon sävelenä. Meidän tulee karttaa, ett'emme uuvuta sanankuulijoitamme pitkillä johdatuksilla ja nerokkailta kehityksillä, vaan meidän tulee pian ryhtyä asian keskukseen. Olkoonpa meillä paljon tahi vähän neroa, olkoon tahi älköön olko niin kutsuttua kaunopuheellisuutta tahi "nerollisuutta"; olkoonpa luonnonlahjamme enemmän puhetaitoon tahi neuvomiseen sopivat; olkoonpa meillä tahi älköön taipumusta kuvailemiseen, kertomiseen, — joka tapauksessa meidän tulee olla *Jesuksen Kristuksen todistajia*. Meidän ei siis etusijassa tule koetella näyttää toteen, että esim. synti on ihmisten turmio, meidän täytyy uskoa omantunnon voimaan ja aivan yksinkertaisesti osoittaa, että kaikki farisealaisuus on itsensä pettämistä; että kukin ihminen on onneton ollessaan siinä tilassa, missä hän luonnostaan on. Meidän ei tule niin paljon näyttää toteen, että sanankuulijamme tarvitsevat Jumalan armoa, vaan meidän tulee olla siinä vakuutuksessa, että Kristus kyllä on todistava oikeutensa sekä sydämeen että sydämessä, kunhan hänen sanansa vaan saadaan ilmoille. *Meidän täytyy vaan totuudessa uskoa evankeeliumiin* s.o. uskoa, että sen voima on siinä itsessään, että kukin ihmissydän tarvitsee sitä, niin kuin kukka tarvitsee auringon sädettä. "*Teidän pitää oleman minun todistajan!*" — tämä oli Kristuksen ensimmäisten lähettiläisten kutsumus. Ja muuttukootpa maailma ja ajat kuinka paljon tahansa, — niin ei tästä päästä mihinkään tämän maailman loppuun saakka, ja taivaassa me vihdoin olemme oikein hänen todistajinansa.

Mutta voi, jos meidän todistuksemme ei ole muuta kuin paljaita *sanoja*, joll'ei se tulvaa todellisesta innostuksesta. Tällä minä tietysti en tarkoita tunteitten kuohumista tahi hengen kiivastusta, vielä vähemmin taitoa saada ihmisiä *itkemään*, enkä lainkaan heittelemistä saarnastuolissa, vaan sitä, mitä Johannes tarkoittaa sanoessaan: "Jota me katselleet olemme, ja meidän kätemme pidelleet ovat elämän sanasta, sen me teille ilmoitamme." Joka todistaa, sen tulee se tehdä niin, että hän itse näyttää tulleen eläväksi, onnelliseksi ja väkeväksi todistuksensa sisällöstä, ja että hän jos siksi tulee, voi sen edestä vaikka heittää henkensä. Silloin voipi olla huoletta ja heittää asiansa Herran Kristuksen haltuun, joka kyllä on todistava oikeutensa niille sydämille, jotka tahtovat avata ovensa hänelle.

Me saksalaiset käytämme saarnastuolissa lii'an paljon kiertoteitä, mutkia ja muita temppuja. Ehkä tämä tulee siitä että meillä on lii'an paljon ajatuksia. Amerikalainen Emerson sanoo: "Saksan kansallisuus on maailman aivo; se ajattelee kaikkien kansakuntien puolesta, samalla kuin kone on Englannin kaikki kaikissa." Tämähän on kylläkin mairittelevaista meille; mutta se on suuri onnettomuus, joll'emme kaikkien monien ajatustemme tähden huomaa "sitä ajatusta, mikä meille elämän antaa". Tämän suhteen on meillä paljon opittavaa Englannin dissenter'eiltä. He samassa kun ovat ovesa ovat jo tuvassakin: "Kristus on täällä vapahtamassa sinua, ja sinä olet täällä tullaksesi Jumalan lapseksi." Tämän ajatuksen antavat pelastusarmeijan evankelistat jalokiven lailla valaista ja loistaa joka haaralle. Me olemme yllä nähneet, että tätä usein tehdään hyvinkin sopimattomalla tavalla; me olemme saaneet nähdä, että nämät "todistukset" vaan lii'an paljon johtavat mieleen koneellista työtä ja yksitoikkoista koneellisuutta, ja kuten pelastusarmeijan niin monien muittenkin dissenter'ein on laita. Yhtäkaikki on tämä kuitenkin parempi, kuin että aina *edellytetään* ihmisten jo tuntevan evankeeliumia. Ei mikään ole onnettomampaa kuin tämä edellyttäminen. Siitä on se seuraus, ett'ei evankeeliumi lainkaan tule näkyviin, vaan ainoastaan *evankeeliumin tutkimukset*, jotka siten häilyvät ilmassa, ikäänkuin vaihtelukset teemasta, jota ei lainkaan ole saanut kuullakseen. Mitä siitä on hyötyä, että aloittaa ab ovo ja maailman luomisesta ja käsittämättömällä perinpohjaisuudella seuraa Jumalan suuria ja syviä valtioajatuksia kaikkien kehitymisasteitten läpi, — jos vihdoin kaikkia nimiä etevin nimi, se nimi jossa ainoastaan pelastus on, ei saa oikeutettua arvoa?! Kyllähän meidän tulee saarnata koko Jumalan pelastuspäätöstä, meidän tulee aina esittää vanhan ja uuden Testamentin yhteyttä; meidän tulee ja sopii saarnata yksityisistä kristillisistä avuista esim. sunnuntain pyhittämisestä, perhe-elämän pyhittämisestä, lastenkasvatuksesta, palvelijain kohtelemisesta, kuinka meidän tulee käyttää aikaamme, voimiamme j.n.e. — Meidän tulee saarnata kanssakäymisestä muiden ihmisten kanssa, kristityn virkistyksistä, seuraelämään puuttumisesta; meidän tulee saarnata synnin turmiosta, itsensä tuntemisesta, taistelusta pahaa vastaan j.n.e. Mutta olkoonpa saarnamme aine mikä hyvänsä, — *yhtä asiaa* siitä ei saa puuttua, jos se on olevinaan kristillinen saarna, nimittäin että *Kristus, vapahtaja, on*

saapuvilla, ja että vapahdus on *täytetty*. Tässä valossa tulee kaikkia aineita tutkia ja valaista. *Me emme koskaan saa pitää semmoista saarnaa, jonka mikä hyvänsä hurskas juutalainen rabbi olisi voinut pitää, — ja tätä tehdään kuitenkin usein*. Me emme saa koskaan pitää semmoista saarnaa, josta n.k. "vapaamielinen" saarnaaja voisi sanoa: sen minä hyväksyn sanasta sanaan. Meidän saarnamme tulee olla sitä laatua, että jos sattuisi olemaan saapuvilla senlainen ihminen, joka ei koskaan ennen elämässään olisi kuullut evankeeliumia, se samalla hetkellä huomaisi voivansa pelastua synnistä ja kuolemasta.

Pitäisihän kunkin ihmisen kustakin saarnasta pyhällä vavistuksella tunteaman, että joku käsi tarjoutuu häntä vapahtamaan. Hänen tulee sydämessään saada tuntea, että on kallio, jolleka hän voipi pelastua synnin ja helvetin pauhaavasta vedestä; hänen täytyy masentua sen kauhean syyllisyyden tunteesta, joka on hänen hartioillansa seisoessansa nyt tämän kallion ääressä pelastusnuoraa hänen avuksensa heitettäissä. Sinä saatat tulla aivan senlaisena, kuin olet; Jesus ottaa vastaan syntisiä, sinun on vaan mentävä hänen koulutettavakseen ja sinun on tultava hänen henkensä kautta hänen kaltaiseksensa, etkä sinä saa välttää hänen kuritustansa. Et sinä voi uudistaa itseäsi; sen tahtoo Jesus tehdä, mutta sinun on sallittava hänen tehdä se. Vaikka olisitkin tähän saakka ollut fariseus tahi saddukeus; vaikka sinä olisitkin vajonnut pahantekijäksi tahi raa'an lihallisuuden ja ulkonaisen maallisuuden orjaksi, — tahi vaikka sinä olisit ollutkin "rehellinen" ihminen, vaikka olisit ollut kirkollisesti jumalinen ja harrastanut hyviä töitä, ja kuitenkin ilman henkeä ylhäältä vaikkapa vielä kehuisit omistavasi korkeita hengellisiä tietoja ja saaneesi syvää kokemusta Jumalan armosta (joka sinua kuitenkin ei estä näkemästä sisällisen kirouksen vaivaa) — vaikka sinä olisit missä asemassa hyvänsä, niin nyt seisoo vapahtaja sydämesi oven edessä ja pyrkii pääsemään sisään uudistaaksensa kaikki, sydämesi, ajatuksesi, taipumuksesi, rukouselämäsi, jokapäiväisen elämäsi, sinun kanssakäymisesi ihmisen kanssa, — kaikki! Tule vaan senlaisena kuin olet, mutta tule todenteolla. Lähde käymään sanoen: "Koska sinä, Herra, minua kutsut, niin minä tulen, muutoin minä, perin turmeltunut ihminen, en uskaltaisi tulla. Koska sinä minua kutsut, niin tahdon minä uskoa, että sinä voit ja tahdot parantaa minut. Häpäisisinhän minä sinua ja heikontaisinhan armoasi, Jesus, jos tahtoisin sanoa, että syntini ovat lii'an suuret; sillä silloinhan ilmaisisin, ett'et ole minua tyydyttänyt, ilmaisisinhan, että sinun armosi olisi muka liian vähäinen minulle. Minä tahdon nyt ruveta sinun oppilaaksesi ja olla tietämättä mitään muuta, kuin ainoastaan että sinä kaikki tiedät paremmin ja te'et kaikki hyvin, vaikka se minun mielestäni näyttäisikin pahalta ja koskisi lihaani. Tee minulle, mitä sinä tahdot, kunhan vaan saat minusta jotain pyhän nimesi kunniaksi!"

Tämä sielujen saaminen tähän tilaan on kumminkin evankelistantyötä, tämä on niiden saattamista todellakin ja oikein Jesuksen luokse. Jos me näin teemme, niin vaikenee varmaankin tuo tavallinen valitushuuto; "Ovathan nämät saarnat kylläkin kauniita, mutta ei tiedä, mitä hyvää ne vaikuttavat jokapäiväiseen käytännölliseen elämään". Oikea evankeeliumi tuo valoa ja elämää kaikkiin maallisiin suhteisiin. Ei kristitty ole semmoinen ihminen, joka puhuisi *toista kieltä* kuin muutkaan ihmiset, hän ei ole lii'oin mikään ijäisyyden-uneksija, joka joka hetki kompastelee maan päällä; kun hänen silmänsä joka hetki tähystelevät tähtiä; — ei suinkaan, vaan hän seisoo molemmin jaloin tämän maan pinnalla. Mitään vastakohtaa ajan ja ijankaikkisuuden välillä ei ole, vaan aika on ijankaikkisuus, kristityn mielessä se on *kylvö* ijankaikkisuutta varten. Ei mikään asia, jonka sinä teet tahi olet tekemättä ajassa, ole niin vähäpätöinen, ett'ei se voisi vaikuttaa sinun ijankaikkisuuteesi. Ei kristitty etsi mitään *tulevaista* onnea; ei niin, vaan Jesuksen yhteys se tekee hänet jo aluksi täällä onnelliseksi. Hän ei ole niistä asioista väliäpitämätön, mitkä panevat maailman liikkeelle: eipä suinkaan, hänen sydämensä tuntee kaiken, mikä ihmiselämän täyttää ilolla ja surkeudella. Maailman valtimo ei missään muussa paikassa syki niin kovaan kuin hänessä. Hänen tulee ja hän tahtookin olla maailman valkeus ja suola ja kaikissa elämän kohdissa näyttää toteen, että paras kristitty on paras ihminen, paras perheenisä, paras kansalainen, uskollisin ja uutterin lääkäri, suutari, ratavartia. Sanalla sanoen, Kristus tahtoo opetuslapsissaan osoittautua valkeudeksi, joka maailman tekee onnelliseksi.

Siinä muodossa täytyy hänen tulla esiin saarnassa ja saarnastuolissa, siinä muodossa hänen tulee esiintyä kaikkien opetuslastensa puheessa ja valkenemisessa, työssä ja työttömyydessä, että mailma nähköön evankeeliumin, ennen kuin se sen kuulee, ja uskoisi sen, mitä se kuulee, koska se sen ennen nähnyt on.

Selvää on, että, jos saarna pidetään tässä hengessä, se saa oikumeenisen maailman käsittämän ja (jos oikein käsitetään) vapaamielisen muodon. Puoluekiuhkan melun täytyy säännön mukaan pysyä kaukana saarnastuolista. Tässä on rauhaisa päiväkumpu, korkealla maailman pauhinasta ja tyrskystä. Taivaan tuulet täällä puhaltelevat, Jumalan aurinko loistaa täällä. Epäuskoa ja ajanhenkeä on myöskin silloin tällöin selvyuden vuoksi kuvailtava; mutta evankeeliumin sanan tulee pyhällä levollisuudella ja voitonvakuutuksella astumaan niitä vastaan. Siis ei paljon pauhinata jumalattomia runoilijoita, tietoviisaita, sanomalehdentoimittajia, apinajärjestelmän professoreita, sosiaalidemokraateja ja muita senlaisia vastaan! Nämät kaikki ovat vaan pilviä, jotka vaeltavat auringon päällitse. Anna meidän nähdä aurinkoa! niin pyytävät sinun sanankuulijasi. — Mutta kavahtakaamme erittäin sanakiistaa

uskontunnustuksista! Evankeeliumi on yleinen; se yhdistää sen tähden vastaisetkin uskontunnustukset, sillä se ei muodosta mitään yhdenmuotoisuutta. Mutta se, mikä erottaa esim. reformeeratun ja luterilaisen kirkon uskovaiset toisistaan, tahi mikä erottaa molempain edellisten kirkkojen uskovaiset baptisteista ja metodisteista on vähäpätöinen asia verraten siihen, mikä ne kaikki yhdistää. Ne ajat ovat menneet, jolloin tätä eroittumista voitiin pitää saarnaamisen aiheena. Nyt, jolloin valtio- ja kansankirkot näyttävät olevan hajoomaisillaan, on aika olla valmiina pitämään huolta siitä, että Jesuksen Kristuksen testamentti: "Että kaikki olivat yksi" — tulisi täytäntöön. jumaluusopillinen koulu on jumaluusopillinen koulu ja kuuluu kateederiin ja lukukamariin. Mutta kun Kristuksen opetuslapset laulavat ja rukoilevat keskenänsä, silloin näillä asioilla ei ole mitään tekemistä. Meidän kallisarvoiset kirkkovirtemme ovat uskovaisten uskonnollisen elämän ilmaus ja kaikkien yhteinen omaisuus; niissä ei tule esiin minkäänmoista sanakiistaa, ne ovat positiivisia ja keskueellisia ja sen lisäksi yleisiä. Kun me laulamme: "Sun haltuus, rakas isäni", tahi: "Mun silmän käten nostan", tahi: "Linna luja on Jumala" — niin kuka silloin väliä pitää, ovatko nämät virret kotoisin veljesten seurakunnasta, tahi onko niiden kirjoittaja ollut reformeerattu vaiko luterilainen? Jesus on kaikki niissä, ja sen tähden ovat ne kaikki kristittyjen yhteistä omaisuutta. Niin tulee myöskin saarnan olla. Meidän seurakuntamme tahtoo nähdä Jesusta, ja joll'ei se sitä vielä tahtoisi, niin tulee meidän kokea saada sitä tahtomaan tätä ja ainoastaan *tätä* tahtomaan. Ne ajat lähestyvät, jolloin kaikkien kristinuskovaisten kaikista uskonvivauduksista, lohikäärmeen luomain ahdistamina, Babylonin ja väärän profeetan ja (puhuaksemme "Ilmestyksen" vertauspuheella) syvyyden pedon ahdistamina täytyy lujasti liittyä yhteen, jos he vielä tahtovat pysyä maailmassa. "Että kaikki yhtä olisivat", tämän tulee olla kaikkien kristittyjen todistajain silmämääränä. — Vanha kristitty tuli itkien saarnasta. Kun kysyttiin hänen kyyneltensä syytä, vastasi hän: "Voi kuinka minä olin iloissani siitä, että saisin kuulla tämän saarnan. Kirkkoherra oli ilmoittanut puhuvansa uudestasyntymisestä; enkä nyt ole saanut kuulla melkein mitään muuta, kuin että luterilaiset tekevät hyvin mielettömästi pannessaan uusia etuja *kasteesen*." Eikä se suinkaan ole parempaa, että luterilaiset papit panevat lii'an paljon aikaa kuvailemiseen reformeerattua ehtoollisoppia vastaan. Semmoisista saarnoista syyttävät janoovaiset sielut kerran "Kristuksen todistajia" Kristuksen tuomioistuimen edessä. Meidän todistuksemme tulee olla positiivinen, muutoin se ei ansaitse todistuksen nimeä.

II. Kuinka tulee minun saarnata?

Pelastusarmeijan kokouksissa huomasi ihmisistä välittömästi, kuinka he mielestänsä jalostuivat ja nousivat arvossa sen kautta, että he, vaikka olivatkin niin syvälle vajonneita raukkoja, he kuitenkin *voivat ymmärtää, mitä puhuttiin*. Tavallisesti hävettää ja nolostuttaa kuullessaan semmoista puhetta, jonka kulkua ei voi seurata, koska se käy yli ymmärryksen. Tässä tilassa joko pitää itseänsä hyvin tuhmana tahi puhujaa hyvin suhteista huolimattomana. — "Sepä vasta kunnan saarna, sitähan nyt oikein voi ymmärtää!" tahi: "Siinäpä voi seurata ajatusta alusta loppuun saakka!" — tällä eli jokseenkin täänlaisella tavalla kuulee ihmisten useinkin lausuvan, kun he tahtovat kiittää jotakin saarnaa. He ovat iloissaan siitä, että pastori on puhunut niin, että he ovat voineet seurata hänen ajatuksensa kulkua. — Mutta eiköhän senlaisessa puheessa ole ankara muistutus useimmille saarnaajojille? Miksi muuten niin kehuttaisiin saarnan helppotajuisuutta, joll'ei saarna niin usein olisi tajuamatonta? Ja kuitenkin tulisi *soveliaisuudenkin tunteen* saattaa meitä puhumaan niin, että vaimoraukatkin ja kaikki, jotka ovat käsillä eikä päällä tottuneet työtä tekemään, voisivat saada oikean siunauksen. Ylhäisten ja sivistyneitten tulee siihen tyytyä, ja jos he todellakin ovat ylhäisiä ja sivistyneitä, niin tekevät he sen mielellään. Eivätkä he tätä tee ainoastaan *rakkauden* tähden; eivät suinkaan, jos he vaan tietävät minkä tähden he käyvät kirkossa, niin eivät he välitä komeista sanoista, vaan haluavat leipää taivaasta. — Yksinkertaista ja helppotajuista puhetta ei suinkaan tarvitse pitää *pintapuolisena*. Onko kukaan lausunut syvempiä ajatuksia ja puhunut yksinkertaisemmin kuin vapahtajamme? Onko kukaan niinkuin hän, ymmärtänyt puhua niin, että hänen sanansa jäivät unhoittumattomasti mieleen ja tunkeutuivat sydämeen ja omaan tuntoon? Hän pukee ajatuksensa ihmeen luonteviin lauseisiin; taiteeton taiteellisuus on maallisten olojen ja tapausten käyttäminen ijankaikkisten jumalallisten ajatusten kuvastimina! Hän puhuu puhtaasti kansan tapaan, koska hän on elänyt kansan kesken. Mutta me olemme akateemillisen sivistyksemme johdosta tottuneet semmoiseen kuosiin ja lausumistapaan, joka on niin aatoksellista ja yhteiselle kansalle käsittämätöntä, kuin me puhuisimme aivan vierasta kieltä. Kun ala-Reinin pietistat tahtoessaan kehua jotakin pappia sanovat: "Kyllä hänestä tulee hyvä; pian hän on unhottanut, mitä hän yliopistossa oppi", niin on tämmöisessä puheessa kyllä paljon väärää käsitystä, mutta on siinä totuuttakin enemmän kuin vaan hiukan verran.

Minun mielestäni meidän ei tule ainoastaan säilyttää, vaan vieläpä enentääkin niitä tietoja, mitä me yliopistossa tosikristillisiltä professoreilta olemme oppineet. Mutta unhottaa meidän tulee aatoksellinen ja kansalle tajuamaton puhetapa. Minkä minä todellakin olen ymmärtänyt s.o. tehnyt hengelliseksi omaisuudekseni, se täytyy minun myöskin voida selvin sanoin lausua, tahi muutoin minä sitä en ole todella käsittänyt. Mutta voidakseni sanoa sen niin, että yksinkertaiset ja typerätkin sen voisivat ymmärtää, täytyy minun elää kansan keskellä. *Uskonnollinen, lempeä sielunhoito on myöskin muun mu'assa paras koulu ja paras valmistus saarnaamiseen*. Minä en tarkoita ainoastaan sitä, että

sielunhoidossa oppii tuntemaan, kuinka kansa tuntee ja ajattelee ja mikä sisällinen ja ulkonainen hätä sitä ahdistaa, vaan oppii myöskin, kuinka se puhuu, kuinka se lausuu ajatuksensa. Voi kuitenkin kuinka usein meitä väärin käsitetään. Usein tekee mieli nauramaan, mutta vielä useammin itkemään saadessaan kuulla, mitä kaikkea muka on sanonut. Ehkäpä minulle vastataan: "Niin kyllä, ihmiset ovat niin ymmärtämättömiä!" Vaikka nyt olisi niinkin, ovat nämät ymmärtämättömätkin ihmisiä, joille meidän tulee saattaa Jumalan suuret te'ot käsitettäväiksi. Me siis enimmäkseen emme ole kyllin selväpuheisia, ja tärkeänä tehtävänä meillä aina pitäisi oleman ajatuksemme pukeminen mitä selvimpään ja helppotajuisimpaan muotoon, niin että sanankuulijamme helposti voivat sen muistaa. Kovin otin itseeni ja häpesin tavatessani vanhan puoleisen papin (kuten hän itse sanoi) *uudelleen valamasta* saarnaansa. "Minä pykälältä pykälään tuumin itsekseen: kuinkahan tuonkin voisit sanoa vielä selvemmin, voimakkaammin, ytimekkäämmin yhteiselle kansalle helpommin tajuttavasti ja paremmin sen kuvata?" Eipä minusta tuntunutkaan ihmeeltä, että tämä mies, joka lähes puoli vuosisataa oli vaikuttanut samassa seurakunnassa, aina sai kirkkonsa täyteen eikä tullut seurakuntansa mielestä lii'an vanhaksi, vaikka hän tuli iäkkääksi.

Eipä olekaan juuri helppoa panna lii'an paljon vaivaa saarnaansa, mikä ei suinkaan estä tekemästä alkua, keski-paikkaa ja loppua polvien varassa vaan päinvastoin vaatiikin sitä. Li'i'an vähän joutaa kuljeskelemaan kadulla s.o. oleskella ihmisten keskellä elävästi ottamassa osaa heidän myötä- ja vastoinkäymisiinsä. Ei voi panna kyllin arvoa selvien asioiden esittämiseen selvästi, sattuvasti ja luontevasti selvässä ajatusten juoksussa. Sitä vastoin minä en käsitä, miksi useat virkaveljet panevat niin paljon arvoa *aineen ja osien* muodostelemiseen. Keltäpä kiitoksen saa siitä, että siihen on niin paljon vaivaa pannut. Muutamana sunnuntai-aamuna huomasin minä kyyneleet nuoremman virkaveljeni silmissä. Olisihan tuo ollut kylläkin hyödyllistä, jos kyyneleet olisivat lähteneet Jumalan mielen mukaisesta surusta, ja semmoisista kyynelistä voikin, Jumalan kiitos, monen papin työhuone kertoa. Mutta nämät tällä kertaa eivät olleet sitä laatua. "Tuossa on nyt kolme arkkia", niin hän valitti, "kaikki täynnä kirjoitusta, niin kuin sinä näet, ja kaikki pois pyhittyä; kaiken sen olen kirjoittanut saadakseni järjestykseen edes jonkinmoista ainetta ja järjellistä johdantoa. Kokonaista neljä tuntia minä olen siihen pannut vaivaa ja nyt on minun mieleni masentunut". — Minä taas sanoin vastaan: "No, heitä sitten koko joutava! Mitä minä pidän väliä ruokalistasta, kunhan vaan saan hyvän päivällisen, ja mitäs hyötyä minulla on pulskimmista päivällisistä, joll'ei itse ruokalajit kelpaa mihinkään?" Jos on jotakin tärkeää sanottavaa, niin on se tuotava ilman muita mutkia esiin, ja myöskin ajateltava, *kuinka* se olisi sanottava, mutta ei niin paljon sillä päätänsä vaivata, kuinka *edeltäkäs* on *ilmaistava*, mitä aikoo sanoa. Ajatelkaapas, kuinka usein saarnan alussa rehenteleikse nerokas aine! Siitä seuraa vaan, että kaikkien kuulijain toiveet kokolaila nousevat ja vaatimukset suurenevat. Mutta voi! pian huomaa, että paras asia on tuhlattu aineeseen ja osiin. Tämä on naurettavaa ja tekee toisen naurettavaksi. Sitä vastoin ei kenelläkään ole kärsimystä siitä, ett'ei kultalaitaista ruokalistaa ole, jos muutoin vaan on hyviä ruokia pöydällä. Vapahtajallamme ei ollut ainetta ja osia s.o. hän tosin käytti omaa jakoansa, mutta ei maininnut siitä mitään. Jos tarkastelee vanhoja klassillisen puhetaidon mestareita, huomaa, ett'eivät hekään paljon itseänsä aineen muodostelemisella ja osilla I, II, III, IV ja I a, I h, I c vaivanneet. Tällä en luonnollisesti tahdo sanoa, että jakoa nimenomaan *ei saa* mainita; mutta asia ei ansaitse liikaa ajantuhlausta. Joll'ei se helposti käy päinsä, niin olkoon sinänsä, ja ennen kaikkea tulee pitää huolta siitä, ett'ei aineellansa johdata sanankuulijoita Tabor'in vuorelle ja sen jälkeen jo ensimmäisessä pykälässä jälleen tomuavalle maantielle. Parimmat kuulijoista ovat enimmäkseen kiitolliset siitä, että saarna on senlainen, jotta he kotia tultuansa tekstin johdolla voivat sen jälleen herättää muistonsa. Sitä vastoin ottavat moitteenhalluiset arvostelijat juuri tuosta juhlallisesta johdannosta aihetta vähäpätöiseen arvosteluunsa ja rauhoittavat omaatuntoansa siitä levottomuudesta, jonka saarna heissä ehkä herätti, jos he voivat tämän suhteen tehdä joitakuita muistutuksia.

Pää-asia on se, että todellakin tahtoo jotakin, ja että tietää, mitä tahtoo, että todellakin on varma päämäärä, mihinkä tahtoo suoraa päätä johdattaa kuuntelevan seurakunnan. Papin ei tule ainoastaan tahtoa pitää saarnansa, vaan myös todellakin puhua ihmisistä, ja jos he huomaavat sen, niin ei heillä millään tavoin voi olla *ikävä*. Todellakin minä häpeisin lausua tässä tätä rivoa, sopimatonta, ikävää sanaa suustani, joll'ei niin kauhean usein kuultaisi sanottavan "Olihan saarna niin ikävä". — Tosin on useinkin syy tähän niissä, joiden mielestä on ikävää; he ovat hengellisessä suhteessa tylsiä ja pahempi vielä on, että he useinkin tahtovat jäädä siihen tilaan. Ijankaikkisuuden tarpeet eivät heissä vielä ole heränneet eloon ja, jos tahdomme olla rehellisiä, täytyy heidän myöntääkin, että he oikein kauhistuvat ajattellessaan, että se semmoinen tapaus kerran voisi häiritä heidän mukavuuttansa. Mutta mainittu valitus kuuluu kyllä usein niidenkin huulilla, joilta ei puutu oppimisen nälkää, janoa ja halua. Ja silloin on tämä vaikutus oikeastaan kauhea syytös saarnaajoihin vastaan. Kuinka voi olla ikävä saarnaajan puhuessa *siitä*, joka astui alas kuoleman kitaan nostamaan maailmaa saranoiltaan, niistä mahdista ja voimista, jotka parantavat ja rauhoittavat verta vuotavaa omaatuntoa ja pyhittävät saastaista sydäntä; — saarnaajan puhuessa siitä, minkä tulee uudistaa ja valaista kaikkia ihmiskunnan oloja, mikä sisältää yksityisen ihmisen onnen ja rauhan sekä ajassa että iankaikkisuudessa; — kuinka voi olla ikävä, jos saarnaaja puhuu sydämeen ja omaatuntoon sattuvasti? Semmoinen saarna voi herättää ankaraa vastustusta; se voi saattaa sydämiä raivoon; se voi rakkauden sijaan herättää kiukkua, — mutta

ikävää se ei voi olla. Hyvin usein kuulee pilkattavan ja naurettavan sitä, että ihmiset "makaavat kirkossa". Siihen pilaan minä en koskaan ole voinut yhtyä. Ei kirkossa tarvitse *itkeä*, eikä saarnaajan tarvitse koettaa saada kuulijain silmiin kyyneleitä, vaikk'ei senkään tarvitse hävetä, joka rehellisesti itsensä tähden vuodattaa kyyneleitä. Mutta ei kirkossa tarvitse *nauraakaan*, ainakaan ei saarnaajan tule koettaa antaa aihetta nauruun, vaikka tosin on pyhääkin hymyilyä, joka on pyhille kyynelille läheistä sukua. Mutta missään tapauksessa ei kuulijoista saa tuntua ikävältä. Jos pappi saarnaa oikein, sattuu saarna sekä sydämeen että omaantuntoon, ja jos se sen tekee, niin ei kuulijoilla ole ikävä.

* * * * *

Tähän saakka olemme maininneet vähän siitä, mitä tulee saarnata. Tämä koskee tosin etupäässä meitä pappeja, mutta kaikkien tosikristittyjen sopii siitä osansa ottaa. Sillä tuleehan heidän kaikkein kunkin omassa asemassaan, mihinkä Herra on heidät kutsunut, *olla Jesuksen Kristuksen todistajia*. On tosin niidenkin joukossa monta, joille ei ole suotu (ja jotka siis eivät myöskään ole kutsutut) järjestetyssä puheessa tahi ylipäättään sanoilla julistaa evankeeliumia. Mutta se, mikä nyt seuraa, koskee kaikkia, jotka ovat suuren kuninkaan lapsia ja ovat alttiit julistamaan sen hyviä töitä, joka on meitä kutsunut pimeydestä ihmeelliseen valoonsa.

III. Hoitele vaivaisia.

Towern'issa, tuossa Lontoon vanhassa pesälinnassa, on nähtävinä paljon hauskoja esineitä. Mutta minä en tahdo suututtaa tahi toimittaa lukijoitani näyttämällä heille *valtioneille*, tuota ääretöntä kuollutta lukua; — minä en tahdo heissä herättää tuskallisia tunteita esittelemällä mahdottoman suurien vuosisatojen aseita ja kidutuskoneita; — minä vien heidät paikkaan, joka on nähnyt lukemattomia kyyneleitä ja huokauksia. Mennään vasemmalle yli pihan *Beauchamp-tower'iin* s.o. siihen osaan, mitä käytettiin *ylhäisten lainrikkojain* vankeutena, korkeitten paronein, jotka olivat tulleet todellisiksi tahi luulluiksi pahantekijöiksi. Noissa melkein mustakivisissä holveissa kosteine jäätyneine seinineen ja kurjan pienine akkunoineen vietin minä hyvin rakentavaisen hetken. Ja se oli rakentavainen sen tähden, että minä huomasin niiden ihmisten jotka täällä olivat kärsineet, joutuneen autuuden tielle juuri kärsimystensä kautta. Siihen ovat *seinät* todistuksina. — Niin pian kuin nimittäin silmät tottuvat tässä vankeudessa vallitsevaan hämärään, huomaa kiviseinien olevan täynnä veistoksia. Ne ovat niiden ylhäisten vankein tekemiä, jotka tänne olivat teljetty kapinasta, maanpetoksesta, vallattomista rikoksista tahi myöskin uskonsa tähden. Nämät miehet ollessansa täydellisesti eroitettu vaimoista ja lapsista, ystäväistä ja veljistä, vieläpä koko maailmastakin sekä sen hyvyyksistä ja nautinnoista, pyövelin kirveen alinomaa häilyessä heidän päittänsä yli, — kun heille ei ollut sallittu lähettää kirjeitä eikä muita sanomia omaisilleen ulkomaailmaan, — olivat kumminkin saaneet yhden vapauden nimittäin että he saivat kiviseiniin hakkailla, mitä he tahtoivat ja tällä tavoin ilmaista sydämensä ajatuksia. Ja tätä vapautta he käyttivätkin paljon hyväksensä. Nämät 91 kirjoitusta ja kuvaa ovat, niin paljon kuin niiden tarkoituksesta saa selkoa, todistuksina siitä että nuot ylhäiset syntiset olivat kurjuudestansa oppineet rukoilemaan, että ijankaikkinen ihminen heissä oli herännyt eloon aikojen kärsimyksistä ja että korkeampi maailma valoinensa heille rupesi koittamaan, aistillisen maailman vaipussa pimeyteen.

Katsoppas vaan tässä, mitä muuan vangittu lordi on kirjoittanut: "Parempi on mennä suruhuoneeseen kuin pitohuoneeseen." Varmaankin oli hän surullisesta vankeudestaan löytänyt jotakin suurta, jotakin, mitä hän ei ollut löytänyt kaikista pidoista, metsästysretkistä ja turnaushuveista edellisinä vuosikymmeninä. Sen lähelle oli toinen hakannut: "Olkaat toivossa iloiset, kärsivälliset murheessa, olkaat alati rukouksissa." Tästä huomaa, että apostooliset sanat olivat tuon vangitun miehen portaina, jota myöten hän kiipeili, kunnes hän saapui oikeaan elämän-ilmaan. — Kas, tuossa on kömpelö risti ja *ristin alla käsi, joka ojentaa veristä sydäntä uhriksi*; tämän yläpuolella on su'un vaakuna. Tämä on niin sydämmelle käyvää ja liikuttavaa, että oikein olisi vahinko, jos tahtois tähän lisätä muutamiakaan sanoja selitykseksi. — Itsestään ymmärtää myöskin kirjoituksen, jonka joku toinen oli tehnyt: "Kuta enemmän me kärsimme Kristuksen kanssa tässä maailmassa, sitä suuremman autuuden saamme me hänen kanssansa toisessa maailmassa." Tästä näkyy, että sen ajan ylimyssäyty tunsu raamatun; minä en tiedä miten nykyisen ylimystön laita tässä suhteessa lienee. Muuten kuuluu ne olleen suureksi osaksi raakoja veitikoita, jotka olivat teljettyinä *Towern'iin*. (Onhan tunnettu, kuinka ylhäinen ja alhainen aatelisto useinkin mellasteli edellisten vuosisatojen kuluessa.) Mutta heissä oli silminnähtävästi sisällinen varasto uskonnollisuutta, joka nyt hädän aikoina tunki ilmi. — Tämän osoittaa myöskin tässä taiteeton taideteos: yksinkertainen risti, joka on kalliolla, sen alapuolella polvillaan rukoileva mies. Tämä on hyvin yksinkertainen ja kuitenkin liikuttava omakätisesti kirjoitettu elämäkerta. Sanoitta sanoo tässä vanki: "Minä olen vankeudessa uudelleen oppinut rukoilemaan; minä löysin jälleen sieluni, kun minä rajoitin sen Golgatan ristiin."

Katsos kuinka rikkaita nämät miehet kuitenkin olivat kaikessa köyhyydessänsä! He eivät olleet pelastaneet omaisuudestaan mitään muuta kuin sen, minkä he olivat ottaneet ijankaikkiselta alttarilta

ja kätkeneet haavoitettuihin sydämiinsä. Mutta koska se oli ijankaikkiselta alttarilta, niin riitti se kyllä säilyttämään heitä tällä pimeyden, pilkan ja puutteen tiellä synkkämielisyydestä, epäilyksestä ja epätoivosta. He eivät oppineet täällä syyttämään "paha maailmaa" ja pahoja ihmisiä, vaan omaa sydäntänsä. Ja semmoisesta Jumalan mielen mukaisesta huolesta muuttui heidän mielensä sitten pyhään nöyryyteen, ja vihdoinkin kiitokseen ja ylistykseen. Uskoen Kristukseen, vapahtajaan, kuuluivat he vankeudestansa adventtikellojen soivan: "Minä olin kovissa kahleissa, sinä tulit ja minä pelastuin!"

Oi niitä onnellisia, joilla surun ja erämaanvaelluksen aikana on mukaansa Jumalan sanan pyhää viljaa! He eivät kärsi puutetta eivätkä turmellu, vaikka heiltä kaikki puuttuisi. He myöntävät Jumalan tehneen oikein ja ottavat vastaan hänen opetuksensa ja rangaistuksensa ja tulevat uudestaan ilolla kokemaan sen mitä tämä sisältää: "Minä tahdon tehdä sinulle erämaan (juuri erämaan, sillä siellä on kaikki kuollutta ja kuivunutta ja siellä on ainoastaan avoin taivas meidän yllämme) — minä tahdon tehdä sinulle erämaan yrttitarhaksi, ja korven hedelmälliseksi maaksi, että siellä on kuuluva ilon ääni, kiitos ja ylistysvirsi!"

Mutta voi, kuinka kauheata onkaan sanoa, ei saa kumminkaan jäädä sanomatta, että keskellä kristikuntaa ja huolimatta siitä, että ne ihmiset, joidenka kanssa me olemme tekemisissä, melkein kaikki ovat kastetut, — on kumminkin hyvin harvoja ihmisiä, joilla on oikea käsitys siitä, mitä evankeliumi oikeastaan on ja siis myöskin mitä Jumala tarkoittaa murheella. Kuka ahkerasti on semmoisten ihmisten parissa, jotka elävät hädässä ja puutteessa, se tekee jok'ikinen päivä sen huomion, että ainakin yhdeksän kymmenestä ei tiedä mitään Jumalan pyhästä kurituksesta eikä hänen rauhanajatuksistaan. Tylsinä, kylminä ja toivottomina seisovat he lehtensä luoneitten puitten lailla kun heitä murhe kohtaa, tahi kysyvät he farisealaisella mielellä: "Kuinka voi Herra Jumala antaa tämän kohdata *minua*, vaikk'en ole tehnyt mitään paha, en pienelle lapsellekaan!" Tahi rupeevat he suoraan kapinaan taivaan kaikkivaltiasta Jumalaa vastaan sanoen kylmästi ja katkerasti: "Sittenkin pitäisi muka uskoa, että Jumala on rakkaus!"

Joka nyt seuraten Kristusta tahtoo olla ihmisten kalastaja, sen tulee lähestyä noita onnettomuuten joutuneita kurjia ihmisiä, jotka niin surkeasti hakevat lohdutusta eivätkä kuitenkaan mitään turvaa saa. "Sekaisessa vedessä onkimisesta" ei muutoin ole juuri suurta kunniaa, mutta jos me "sekaisella" vedellä tarkoitamme murhetta ja murheellisia, niin on "sekaisessa" [20] onkiminen pyhä ja jumalallinen toimi. Silloin ei puuhaa sadaksensa hyötyä ihmiskumppalinsa onnettomuudesta, kuten esim. juutalaiset ja "kristityt" koronkiskurit tekevät, — ei suinkaan, vaan silloin koettaa saada ihmiskumppalinsa siihen tilaan, että heidän onnettomuutensa heille itsillensä tulisi hyödyksi, että se tulisi vielä ijankaikkisen ilon lähteeksikin. Semmoisten huolien aikana ovat ne hyvänä vaikutusalueena evankeeliumille, jotka eivät ole tukahduttaneet rakkauttansa totuuteen. Nyt on rauta kuuma ta'ottavaksi. Mutta tarvitaanpa vielä seppääkin, joka sen tekee, sillä ei rauta voi itseänsä takoa. Towern'in ihmiset auttoivat varmaankin toinen toisiansa ja antoivat sillä tavoin oivallisen esimerkin pyhien seurakunnasta. Toinen hiili lämmitti toistansa ja ylläpiti sen tulta, ja kirjoitukset seinilläkin olivat jo itsestensä "sanattomia taivaanlauluja". Mutta useimmat ihmiset eivät tunne sitä Jumalan sanaa, mikä kalliot halkoo, eivätkä sitä, mikä on hunajaa ja palsamia. Lähesty siis sinäkin kärsiviä veljiäsi ja sisariasi. Olkoonpa heidän hätänsä kuinka suuri hyvänsä, olkoon sinun voimasi kuinka heikot tahansa, — kunhan sinä vaan olet varma ja iloinen uskossasi, niin voit sinä Jumalan avulla saada suuria aikaan, ja silloin saat sinä jo täällä maan päällä nähdä Jumalan autuuden. Ja semmoiseksi avuksi olemme me kutsutut, jos me olemme Kristuksen opetuslapsia ja kun me olemme Kristuksen opetuslapsia.

Kerran sanoi minulle joku virkaveljistäni, ett'ei hänellä ollut lahjaa puhua surullisten ja masennettujen ihmisten kanssa, ja että hän sentähden mieluummin oli ryhtymättä semmoiseen keskusteluun. Mutta tämä on enemmän kuin arveluttava puhe katsoen siihen, että puhuja oli Kristuksen palvelija. Epäilemättömästi on toisella kristityllä, ja siis myös toisella saarnaajalla, suurempi *luonnollinen* taipumus kuin toisella asettua ihmiskumppaleinsa ja etenkin *kärsivien* ihmiskumppaleinsa sielun tilaan. Onpa sääliväisyydenkin ja armeliaisuudenkin karisma (armolahja). Mutta johonkin määrään on kaikilla armon saaneilla osansa sitä, — tahi muussa tapauksessa he eivät ole saaneet armoa. Missä on valoa, siellä on valon heijastustakin. Lohdutuksen lahjaan kuuluu etupäässä sääli, myötätuntoisuus, osanottavaisuus — ja tuo syvä sydämellisyys lauseessa: "Hänen tuli surku", kaikki muu seuraa kyllä itsestensä, — sääliväisyyden kyynel, moniaat köyhät sanat, lämmin kädenpuristus, huomautus ylöspäin, hyvä neuvo, avulias teko, missä se on mahdollinen. Mutta milloin tätä sydämellistä sääliä ei ole, silloin on mahdotonta mitään tehdä; silloin ei saa li'oin pakoittaa itseänsä lausumaan myötätuntoisia sanoja eikä vaivata sydämestään huolehtivia ihmisiä osanotto-tervehdyksillä. Mutta joka ei tunne sydämellistä sääliväisyyttä, sen ei tarvitse uskottaakaan itseänsä olevansa kristitty. Armeliaisuus on aina ollut todellisten kristittyin tuntomerkki ja se se tulee olemaankin siksi, kunnes mitään armeliaisuutta enään ei tarvita ja ainoastaan Jumalan armon kiitos on jäljellä.

Mutta voi kärsivää maailmaa, jonka tuhansista haavoista vuotaa verta, joll'ei muut kuin ainoastaan papit rupeisi lohduttajiksi. Kuinka ne riittävät niin monelle? Kuinka he *riittäisivät* niin monelle, vaikka he kaikki olisivatkin "lohduttavia ihmisiä", joka, paha kyllä, ei ole laita! Eivät suinkaan, kaikilla

Kristuksen mies- ja naisopetuslapsilla on pyhänä ja autuaana kutsumuksena etsiä huolehtivia, niin kuin metsästäjä etsii otusta. Kuinka suuri valta sielujen yli onkaan esim. *lääkärillä*, joka ei anna sairaille ainoastaan lääkkeitä ruumista varten, vaan myöskin ijankaikkisen parannuksen sanan. Mutta voi sentään, niin kauhean monet meidän lääkäreistämme ovat sidotut materialismin ja naturalismin kahleisiin. Ainoa lohdutus, minkä he antavat toivottomasti sairaille on vaan lii'anakin usein siinä, että he kuvittelemalla perättömiä antavat heille toiveita, jotka pian näyttävät hajanaisiksi ja jättämät jälkeensä epätoivon. Mutta minä olen useinkin nähnyt oivallisia esimerkkiä siitä, kuinka ihmeellisen vaikutuksen tekee kärsivässä juuri hurskaan lääkärin lausuma suora, yksinkertainen Jumalan rakkauden sanoma. Ja se vaikuttaa sitä voimakkaammin, kun sitä silloin ei voinut odottaakaan. Todenteolla meidän tulisi ahkerasti rukoilla lääkäreimme kääntymistä; he voisivat, vaikka vaan muutamalla sanallakin, tulla sangen vaikuttaviksi evankelistoiksi.

Mutta nyt minä puhun jokaisesta kristitystä veljestä, vaikka hän sitten olisi kuinka halpa ja sivistymätön. Joka iloitsee lunastuksestansa Kristuksessa, sen tulee myöskin todistaa tätä lunastusta ja etenkin niiden joukossa, jotka huokailevat Jumalan määräämään kuormain alla. Hänen täytyy heille selittää, mitä se merkitsee, että vaikka Jumala on rakkaus, hän kumminkin kohtelee heitä niin julmasti. Meidän ei tule olla niin huolissamme, eikä niin kainostellen tuoda esiin tätä todistusta, kuin se olisi jotakin salatavaraa, vaan meidän tulee lujasti ja vapaasti todistaa: "Katsos, veljeni, *tuota* se tarkoittaa, *niin* se on ajottu!" Me emme saa hämmästyä, joll'ei meitä käsitetä, vieläpä kiivaasti käsketään pois. Kokemus näyttää, että evankeeliumia säännön mukaan vasta tuonnempaan paraiten käsitetään, ja että ne sen suurimmalla mieltymyksellä ottavat vastaan, jotka sen suurimmalla kiivaudella torjuivat luotaan.

Ja puhuessani siitä palveluksesta, jota meidän tulee osoittaa kärsiville, ajattelen minä etenkin *naisia*. Naisessa on enemmän luonnollista sääliväisyyttä kuin miehessä; naisella on luonnostaan suurempi määrä sitä hiljaista taivaallista voimaa, joka soveltuu asettautumaan toisten ihmisten sydämeen; hänellä on myöskin (ainakin mitä ruumiin tunteihin tulee) suurempi luonnollinen taito tehollisesti auttamaan, ja lempeästi lievittämään. Myöskin kova sana tulee pehmeämmäksi naisen pehmeillä huulilla ja hänen pehmeällä äänellensä. Oi, rakkaat sisaret, teidän täytyy ilman sisaruston pukuakin ja diakonissan toimea, kaikkien tulla diakonissoiksi, s.o. kärsiväisten palvelijoiksi. Jumala on teidät varustanut siihen tarkoitukseen niin, että te siinä suhteessa olette miehiä paljon etevämmät. Sillä tavoin kuin nainen armahtaa lastansa, ei kukaan mies voi armahtaa. Mutta tätä äidin-lempeyttä ja rakkauttanne teidän tulee osoittaa kaikkia niitä kohtaan, jotka ovat kärsimyksissä ja joiden luokse teillä on tilaisuus päästä. Te ette lii'oin saa kainostella ja olla huolissanne, etenkin kun kärsivät ovat *teidän omaa sukupuoltanne*. Teidän tulee hyljätä kaikki vastenmielisyys ja kaikki väärä häveliäisyys auttaessanne esimerkiksi niitä onnettomia sisaria, jotka ovat langenneet nimittämättömiin synteihin. Kuka heitä voi jälleen nostaa heidän surkeasta tilastaan, joll'ette te sitä tee? Senlaisista synneistä me miehet emme juuri voi puhua langenneitten naisten kanssa itse punehtumatta ja saattamatta heitä punehtumaan.

Mutta minä olen jo sanonut, että kaikella tällä meidän ei tule tuoda *ainoastaan* armeliaita sanoja, vaan itse koko armeliaisuuden, senlaisen armeliaisuuden, jolla siis tarkoitetaan, kuinka parhaiten voisi todellakin lievittää ja helpottaa vaivaa. Meidän ei myöskään tule koskaan tarjota heille evankeeliumia tarjoomatta itse itsiämme, minä tarkoitan sydäntämme. Myös niitäkin tulee sinun lähestyä, jotka tuntevat evankeeliumin, että he oppisivat tuntemaan *pyhien yhteyttä*. Oi, kuinka hyvin uskovainenkin kristitty tullessansa synkkään laaksoon tarvitsee lämpimää kättä, joka sulkeutuu hänen kylmään käteensä! Ajatteleppas, kuinka sääliväisyyden kyynel virvoittaa ja saattaa paljon helpommin uskomaan Jumalan säälivään rakkauteen! Kuinkahan monet ihmiset olisivatkaan pelastuneet toivottomuudesta, johonka he vajosivat, jos heillä olisi oikealla hetkellä ollut tarjona lämmin käsi, hiljainen kyynel! Tuntiessansa olevansa yksinänsä, unhoitettuna, hyljättynä voi todellinenkin kristitty joutua hyvinkin vaaralliseen tilaan; tämä tunne se monta kertaa tekee kääntymättömästä ihmisestä ihmisvihollisen tahi pahantekijän (johon edellisestä ei ole pitkää askelta). Tähän vastakohtana oli Tower'nin synkkä vankeus esikartano taivaasen, koska siellä muodostui seurakunta uskovaisia, jotka näyttivät toinen toisellensa tien autuuteen.

Kristinusko voitti kerran maailman sillä, että se toi palsamia sen verta vuotaviin haavoihin. Ihmiskunnan *kärsivät* jäsenet ne etupäässä ojensivat vapisevat kätensä evankeeliumia tavoittamaan. Kristinuskon temppelein *rakennusaineina* maailmassa eivät olleet lihan jälkeen jalosukuiset, eivätkä monet rahasta, kunniaa ja tiedosta rikkaat, vaan kaikenmoiset köyhät orjat, vainotut naiset, perinnöttömät ja ahdistetut, sairaut, murheelliset, vainotut, työtä tekevät ja raskautetut. Ja *rakennusmestareina* olivat "teuraslampaan" arvoisina pidetyt, mutta huolimatta siitä jumalallisella sääliväisyydellä ja rakkaudella täytetyt ihmiset. Ja meidän aikoina 19:llä vuosisadalla, on käyvä aivan samalla tavoin. Ei suinkaan niin, kuten E. von Hartmann arvelee, että evankeeliumi on nyt ylipäänsä ainoastaan köyhiä ja vaivaisia varten. Päinvastoin kukaan ihminen ei tule evankeliumitta elämään. Mutta köyhillä ja vaivaisilla on se etu herra von Hartmann'in ja kaikkien sukukuntamme ylpeitten ja itsevaltiasten henkilöitten suhteen, että heidän on helpompi oppia tuntemaan köyhyyttä ja kurjuutta,

mitkä muitten silmillä nähden ovat kultapaperilla verhotut. Vaivaiset oppivat helpommin tuntemaan sisällisen kuoleman ja turhuuden kaikessa maallisessa omaisuudessa ja nautinnossa ja semmoisen omaisuuden hankkimisen välttämättömyyden; joka ei ole riippuvainen maallisesta luoteesta ja vuoksesta, — sanalla sanoen vapahtajan ja evankeeliumin.

Joka vielä ei tiedä, että usko on voitto, joka voittaa maailman, hän menköön niihin majoihin, joissa asuvat "maan hiljaiset", ne Jumalan lapset, jotka kuitenkin eivät tahtoisivat vaihtaa asemaansa kadehdittavimpain onnenpoikain kanssa, jotka taivaan lohdutuksesta nääntyvät keskellä nautintojansa. Mutta joka jo on saanut kokea evankeliumin voimaa sydämessänsä, hän osoittakoon olevansa se, mikä hänen tuleekin olla, maailman valkeus, se valo, mikä pimeät ja synkät sydämet tekee valoisiksi. Missä tauti on vieraana, siellä tulee kristittyin olla sen seuralaisina, jotka eivät voi kulkea spitaalisen, luuvaloisen, halvatus-, sokean ja kuuromykän ohitse nostamatta häntä lo'asta. — Osoita myötätuntoisuutta ja osanottoa ihmiskumppaliesi *ruumiillisiin* kärsimisiin. Älä ole liian "hurskas", liian "jumalinen", älä ole sadussa kerrotun kylläisen hevosen kaltainen, joka lohduttaen nälkäistä aasia korkealla filosofialla ja saa vastaukseksi: "Puhuessasi puutteesta ja kärsivällisyydestä, vaikk'et itse ole kokenut mitään hätää, nousee viisautesi sinun kylläisestä vatsastasi." Ei mikään ole niin paha loukkaamaan toista kuin se, että parannuksesta ja uskosta saarnaavainen mies ei voimiensa takaa itse osoita teoissansa lämmintä myötätuntoisuutta ja sydämellistä armeliaisuutta. — Mutta osoitakin sitten, ett'ei mikään kärsimys ole niin vaikea, ett'ei siitä voi tulla elämän lähde. Itke itkeväisten kanssa *suruhuoneissa ja haudoilla*. Älä saata häpeään evankeeliumia vapahtajasta, joka tekee syntiset autuaiksi, rupeamalla maailman tavoin kuolleitten ylistäjäksi. Eräs on sanonut lauseen, joka on ankara vaan, paha kyllä, aivan totta että: "Evankeelisten pappien pitämät ruumiinsaarnat ovat ruumissaarvoja evankeelisen kirkon haudalla." Minullekin lausui häpeäksensä nykyään jo kuollut superintendentti; "Ruumissaarvojen tulee olla kiitospuheita; sitä yleisö niistä odottaa." Kuinka kurjaa! Totta on, paha kyllä, että niistä sitä odotetaan. Mutta sinun tulee antaa ihmisille sitä, mitä he eivät odota ja mitä he kuitenkin tuhat kertaa enemmän tarvitsevat kuin kaikenmoisia kiitospuheita kuolleista. Mutta jos papit monta kertaa tällä alalla tekevät syntiä, niin tekevät he aivan samaa kuin useimmat heidän seurakuntainsa jäsenistä. Viekäämme kaikki elämän sanaa kuoleman huoneeseen — sama se sitten on, olemmeko pappia tahi maallikoita! Mitä on kirjoitettuna Matt. 18, 11; Joh. 3, 16; 1 Tim. 1, 15, on parempi lohdutus kuin kaikki kiitoslorut vainajan hyvistä avuista ja korvaamattomuudesta. Ja samoin kuin sinun tulee käydä katsomassa sairaita ja vaivaisia, niin täytyy sinun myöskin olla saapuvilla kaikkialla, missä on *sisällistä ja ulkonaista* hätää ja etenkin niiden luona, jotka ovat omassa aikaan saamassansa hädässä, on auttava käsi kaikkein enimmäin tarpeen. Voi meitä itsekkäitä ihmisiä, me vältämme mielellämme kaikkea murhetta, sillä se häiritsee meidän huvituksiamme ja hyvinvointiamme. Me tahdomme iloa ja iloisia kuvia. No niin, niitä me saammekin ijankaikkisesta ijankaikkiseen lakkaamatta, ja vieläpä senlaisia kuvia, senmoista autuutta, joita täällä alhaalla maan päällä yksikään ihmissydän ei ole voinut aavistaakaan eikä yksikään ihmissilmä nähdä. Mutta niin kau'an kuin me olemme täällä alhaalla on meidän *virittäminen kanteleemme* ijäiseen soittoon ja taivaalliseen soitantoon kelpaavaksi, emmekä ainoastaan omia kanteleitamme, vaan vielä ihmiskumppaliemme huonossa virityksessä olevia kanteleita. Ja onkopa mistään suurempaa iloa kuin siitä, että onnistuu saamaan semmoisen virittämättömän kanteleen uudestaan heläjämään ja varustamaan siihen kielet taivaanpyhydestä. Voiko nähdä mitään suuremmoisempaa kuin Jumalallisen auringonsäteen uudelleen valaisevan surusta jäykistyneitä kasvonpiirteitä — vienon, lämpimän kyneleen kohoavan silmään, joka paljaasta surusta ei voinut enään itkeä, — ihmisen uudelleen kohottavan alasvaipunutta päätänsä sanoen: "Kas nyt minä voin, nyt minä jälleen tahdon sanoa: Taivaallinen Isäni!" — Ajatteleppas, kuinka suurenmoinen, kuinka autuas tunne sinut valtaa, kun joku ihminen puristaa kättäsi sanoen: "Kiitos sinulle, sinä olet minun sieluni pelastanut!"

Ehkäpä sinä arvelet, että se on aivan lii'an korkeata ja suurenmoista, ja ett'et sinä koskaan saa sitä nähdä ja kokea. Mutta niin sanoo ainoastaan se, joka vielä ei ole saanut tästä minkäänlaista kokemusta ja joka vielä ei tiedä, että rakastaminen on samaa kuin *elämänsä* antaminen ja heittäminen. Niin sanoo ainoastaan se, joka vielä ei tunne itsensä kieltävän rakkauden voimaa. *Sinun* uskosi on syntynyt Jumalan rakkauden kokemuksesta. *Sinun veljesi usko* on herätettävä sen kautta, että hän saa kokea sinussa olevan rakkauden, jota hän ei vielä ymmärrä, vaan jota hän kuitenkin saa kokea. Niin tulee hänkin uskomaan Jumalan rakkautta, joka ylitse kaiken ymmärryksen käy. Se rakkaus, joka on Jumalasta syntynyt, uskoo kaikki, toivoo kaikki, kärsii kaikki; mutta se *voikin* kaikki, sillä se on Jumalasta syntynyt. Uskotkos sen?

Joku aika takaperin sain minä kukkia muutamalta naisystävältäni Ruotsista. Ne olivat tosin kyllä vaan *maalatuuta* kukkia, mutta kuitenkin ne virvoittivat minun sydäntäni. Ei suinkaan etupäässä sen tähden, että ne olivat hyvin kauniisti ja taiteellisesti maalatut, — ei senkään tähden, että ne olivat rakkauden tervehdys kaukaisesta Ruotsista. Ei suinkaan, vaan nämät kukat olivat kuvia niistä kasveista, jotka maailman mainio professori Nordenskiöld oli tuonut kotiinsa ijäisen lumen ja jään maasta. Ystäväni oli heti ruvennut maalaamaan "*kukkia lumessa*" ja teettänyt niistä jäljennyksiä myytäväksi hoitamansa köyhäin lasten turvalaitoksen hyväksi. Ainoastaan se minun sydäntäni liikutti, että aurinkokulta heti saa

puhkeemaan kukkia, tosin hyvin pieniä, mutta hyvin somia kukkia, siinäkin pohjoisessa maassa, jossa on "ikuinen lumi" ja joka ainoastaan muutamia päiviä on vapaana kylmästä jääpeitteestänsä. Jo yksistänsä aron- ja erämaan-kukat liikuttavat meitä. Kun minä noukin vihkosen kukkia Norderney'n hiekkasärkiltä, piti ne minulle aina pienen saarnan. Mutta nämät Pohjoisnavan lumen kukat puhuivat vieläkin mahtavammin. Ne herättivät korvissani kiitoslaulun ijäisen auringon ihmeellisestä voimasta, ihmeitä tekevästä Kristuksen rakkaudesta, joka kylmimpiinkin sydämiin, joissa jo kaikki näyttää joutuneen hukkaan, kuitenkin voi saada uskon, toivon ja rakkauden taivaallisia ruusuja puhkeamaan ja tenhovoimallansa sinne luoda kaikkia hyviä avuja, missä ennen kuolema ja toivottomuus pitivät asuntoa.

Joka seuraa Jesuksen Kristuksen evankeeliumeissa osoitettuja jälkiä, hän voi askel askeleelta nähdä silmillänsä, mitä minä tässä sanon, tarkastelkoonpa hän sitten Kristusta Simon'in vieraspidoissa tahi Kapernaum'in kaduilla tahi ristinpuussa (Luuk. 7: 36-50; Luuk. 23: 39-43). Mutta Jumalan kiitos se, joka tätä kirjoittaa voisi "pohjanseudun kukkain" nimellä kertoa monta ihanaa ja liikuttavaa kertomusta. Mutta hän ei tahtonut sitä tehdä, sillä onpa todellakin aika lyhyesti lopettaa tämä pitkä luku. *Parempi onkin, että lukija omalla kokemuksella hankkii itsellensä semmoisia kertomuksia.* "Suloinen on armeliaisuus hädän aikana, ikään kuin sadepilvet kuivana aikana" — Jesus Syrak kirjoittaa 35 luv. 20 v. Minä en tiedä, rakas lukijani, mitä sinä ajattelet apokryfeista, ja mitä minä niistä ajattelen, se ei kuulu tähän. Mutta se on varma, että jos sinä voimiesi takaa pidät huolta sen toteuttamisesta, niin olet sinäkin löytävä, mitä Nordenskiöld löysi, nim. "kukkia lumesta", ja vielä senmoisia kukkia, jotka ovat lakastumattomia ja jotka lakkaamatta levittävät tuoksuansa sinun ympärillesi viimeisen lopun suurena päivänä. (Matt. 25: 32-40.)

OLETKO SINÄ KÄÄNTYNYT?

1. "Pitkitä!" tahi "ala!" —?

"Useimmat *Englannin* kristityt yllyttävät itsiänsä ja muita sieluja kääntymään unhottaen, että kääntymys on Jumalan työ; — Saksan kristityt taas laulavat aivan hupaisasti: 'Fahre fort! Fahre fort!' eivätkä ollenkaan välitä siitä, ovatko he koskaan *päässeet alkuun.*" Niin sanoi minulle mies, joka perinpohjin oli tutkinut sekä Saksan että Englannin kristillisyyttä. Peljättävää on, että monet englantilaiset ehkä tekevät kääntymisen käsitteen pintapuoliseksi, maalliseksi ja lihalliseksi ja antavat sen ilmaantua muutamissa uhreissa, te'oissa, toimissa ja kieltäymisissä. Mutta saksalaiset edellyttävät, että se on jo tapahtunut, mitä kuitenkin säännön mukaan vielä ei ole tapahtunut, eivätkä siis sillä tavoin pääse alkuunkaan. Tätä tarkoitti minun ystäväni, ja epäilemättä siinä onkin hyvin paljon totta. Minä hämmästyin kuullessani ihmisten pelastusarmeijan lavalta tahi muissa herätys-kokouksissa, joissa kävin, ihmeen tyyneesti sanovan: "I am saved" ("minä olen pelastettu") "eilisestä saakka, kymmenen päivää takaperin," aivan niin kuin me kerromme: minä olin eilen saunassa ja pesin itseni puhtaaksi kiireestä kantapäähän saakka. Kaikkiällä dissenter'ien kesken puhutaan ihmeen yksinkertaisesti "kääntyneistä" ja "kääntymättömistä."

Kyllä minä tiedän Saksassakin olevan senmoisia seuroja Wupperthal'issa ja sen seutuvilla. Siellä saa ehkä kuulla karjapii'an oikein iloista loistavin silmin kertovan: "Eilen punaista lehmää lypsäissäni tulin uudestasynytyneeksi" — ja tuo räätälin-sälli tuolla voi aivan tarkalleen sanoa, että hän tuli kääntyneeksi lähetyshullussa N:ssä pastori M:n rukouksen aikana. Jospa nyt otaksuisikin jotakin todella sisällisesti tapahtuneen heidän mielessänsä ja ett'ei mitään petosta satunnaisen tunteellisuuden johdosta tulisi kysymykseen, niin erhettyvät kumminkin nämät ihmisparat suuresti ja kauheasti puhuessaan ikään kuin kaikki olisi siinä. Oikeastaan on asian laita senlainen onnellisimmassakin tapauksessa, että jyvä, josta sitten kaikki kasvaa, on vasta *kylvetty*. Kristillisen elämän *elimellisen* luonteen käsitys, sepä se juuri puuttuukin Englannin dissenter'eiltä (puhumattakaan pelastusarmeijasta), niiltä Saksan seuroilta, joihin metodismi on päässyt vaikuttamaan; näiltä puuttuu käsitys kristillisen elämän elimellisestä luonteesta, josta Kristus alinomaan huomauttaa, kuinka se vähitellen kehittyi kasvullisuuden järjestyksen mukaan.

Kuitenkin on asian laita vielä pahempi, kun kirkon käsityksen mukaan hurskaat ihmiset yksinkertaisesti edellyttävät olevansa kääntyneitä. Ei edes *papit, ei oikea-uskoisetkaan* papit saa edellyttää sitä. Ollessani lapsi katsoin minä *itseselväksi*, että pappi olisi täydellinen kristitty. Mutta "se mielipide oli lapsellinen; ja sitten kun minä mieheksi tulin, hylkäsin minä lapselliset". Kääntymisen ei suinkaan ole semmoinen asia, jota kävisi itsestään ymmärtäminen. Ainoastaan sen vastakohta se on, jota itsestään käypi ymmärtäminen, sillä kääntymisen ei ainoastaan käy yli vaan vielä vastustaakin vanhaa luontoa. Huolimatta kasteesta, kirkollisuudesta, oikea-uskoisuudesta, yhdistyspuuhista, puolueinnosta, huolimatta Jumalan armon moninkertaisista kokemuksistakin, voi aivan hyvin olla

kääntymätön. Voipi kyllä olla kääntynyt voimatta mainita aikaa, hetkeä ja paikkaa, tietämättä mitään niin kutsutusta parannuksen taistelusta, puhumattakaan parannuksen suonenedosta — aivan hyvin sopii olla kääntynyt voimatta siitä puhua mitään merkittävää, — mutta kääntynyt ei voi olla olematta todellakin kääntynyt. Minä tarkoitan, että kääntymisen on täytynyt *tapahtua* joko toisella tahi toisella tavoin, muutoin sinä et ole kääntynyt. — Epäilemättä kääntymisen apostolien aikana tuli paljon selvemmin näkyviin kuin useimmissa tapauksissa meidän aikanamme. Niiden ihmisten töissä ja toimissa, jotka pakanoista ja juutalaisista muuttuivat kristityiksi, oli muutos jokaisen vaikka kuinka lyhytnäköisen silmissä päivän selvä. Mutta tähänkin aikaan pitää seuraava lause kääntyneistä paikkansa: "*Te olitte ennen sen ja senkaltaiset — nyt olette te käännetyt teidän sielujenne paimenen ja piispan tykö.*" — Meidän on itsissämme täytynyt kokea armon uudistavaa voimaa; meidän elämämme keskustan, koko meidän ajatuskantamme ja mielemme, meidän elämänsuuntamme ja maailmankatsantokantamme on täytynyt saada uuden suunnan, määrääjänä täytyy meillä todellisuudessa olla jonkun *ijankaikkisuuden päämäärän* luonnollisen maailmanmielen sijasta. Meidän on täytynyt joutua riitaan ajan- ja maailmanhengen kanssa, muussa tapauksessa me vielä sitä pidämme arvossa. Tämä riitaisuus voi tosin tapahtua vähin erin; se voi tapahtua pitkän ajan kuluessa askel askeleelta, mutta tapahtua sen täytyy. Ja itse asiassa ei ole mitään eroitusta, kuulutko sinä "ihanain sielujen" tahi "pahojen luonteiden" joukkoon; eroitusta ei ole, oletko sinä koko elämäsi ollut kunnan mies, vai vajonnut aina kurjaksi roistoksi saakka. Pietarin ja Johanneksen täytyi kääntyä aivan samoin kuin ristissä riippuvan pahantekijän, ja Betania'n Maria'n aivan samoin kuin Maria Magdalenankin. Tosin pistää kaikkien silmiin enemmän, kun semmoiset ihmiset kääntyvät, jotka ovat eläneet tehden suuria syntejä tahi joiden koko olento on ollut hyvin vastenmielinen. Pelastusarmeijan väen, jotka ehkä vielä neljätoista päivää sitten olivat boksaajia, juoppoja, varkaita ja huorintekijöitä, oli helppo selittää jokaiselle, että he nyt olivat "kääntyneet". Mutta siinäkin missä maalliset ihmiset lihallisilla silmillänsä voivat huomata ainoastaan kiitosta ansaitsevia asioita, ja etenkin niissä ihmisissä, jotka aina ovat huomanneet itsissängsä vaan kiitettäviä puolia, täytyy heidän oman itsensä keskustan, heidän oman itsensä perin pohjin muuttua.

Ei kellään ihmisellä ole rauhaa, joll'ei hän sitä ole taivaasta saanut, sillä ei kukaan tuo rauhaa mukansa tullessansa tähän maailmaan. Tuo tärkeä kysymys: "Onko minussa rauha? Olenko minä armon osallisuudessa? Olenko minä kääntynyt, olenko uudestasintynyt?" tunkeutuu sen tähden kuhunkin sydämeen, joka ylipäänsä ei ole tullut totuudesta väliä pitämättömäksi. Kysyessäsi: "Oletko sinä kääntynyt?" heität tulikekälteen ihmissieluun, ja se jolle sinä tämän kysymyksen teet, ei siitä niinkään helpolla pääse vapaaksi, kiukkuilukoon vaikka kuinka hurjasti sen tähden. Minä tiedän yhtä hyvin ja ehkä paremminkin kuin useimmat lukijoistani, kuinka häpeällisesti senlaisia kysymyksiä on väärin käytetty. Vielä muistan minä, kuinka muuan seppä Kronenberg'issa minua hyvin fariseuksen tavoin tutkisteli: "Herra kandidaatti. Te ajotte huomenna saarnata meidän kirkossa; oletteko myöskin ottaneet mukaanne kastetodistuksenne?" Sillä hän tarkoitti, voisinko seurakunnalle todistaa olevani kääntynyt. Kun minä seuraavana päivänä otin sepän lauseen johdannoksi saarnaani vastustaakseni niitä, oli tappioni vaalissa varma. — Ja useinkin on suuressa seurassa toiselta puolen pöytää minulta kysytty: "Kuinka on teidän sisällisen elämäne laita?" tahi "Oletko saanut syntisi anteeksi?" tahi muuta samanlaista. Aivan varmaan on tämä sopimattomasti tehty, varmaan on hengellistä häpeämättömyyttä muitten läsnä ollessa sillä tavoin raa'asti koskea toisen sydämen kaikkein pyhimpään. Kunkin tulee ajatella, onko hänellä oikeutta ja kutsumusta tällä tavoin tutkistella toista. *Mutta sinun itsesi tulee sitä useammin, rehellisemmin ja vakavammin itsellesi huomauttaa tätä kaikkien kysymysten kysymystä.* Minulle olikin näistä kysymyksistä, niin sopimattomat kuin ne olivatkin, kuitenkin pysyväistä siunausta.

Metodismin voima ja oikeus riippuukin siitä, että nämät kysymykset yhtämittaa kuuluvat sen päiväjärjestykseen. Kirkon voimattomuus ei ole vähemmäksi osaksi tullut siitä, että se aivan lii'an paljon on sysännyt syrjään tämän suuren kysymyksen kirkollisuuden ja oikea-uskoisuuden kysymyksien tieltä. Mutta kääntymiskysymys ei ole metodistinen vaan raamatullinen, ja se koskee omantunnon syvimpiä puolia. Se vastaa ihmisen joko selvää tahi epäselvää sisimmäistä halua. Metodistit ovat vaan lii'ankin usein teroittaneet mieliin tätä seikkaa vääristetyllä ja yksipuolisella tavalla. Se on kääntymisen tehnyt yhdenmuotoiseksi unhottaen Jumalan teitten ja sallimusten rikkauden.

Mutta tämä väärinkäyttö ei saa meitä estää tunnustamasta itse totuutta minkä se sisältää. Ja joll'emme me kirkon jäsenet pidä silmällä tätä totuutta, niin joutuvat juuri iankaikkisuutta janoovat sielut metodismin haltuun. Mutta kun tuo suuri joukko sivistyneitä meidän kansastamme sallii uskonnon alalla vietellä itseängsä kaikkea ilmestystä vastaan sotivaan "vapaamielisyteen" ja tällä tavoin on joutumaisillaan nykyaikaisen panteistisen pakanuuden valtaan, — kun edelleen kirkosta vieraantuneet kansanosat (etenkin kaupungeissa) vajoovat törkeään materialismiin, — kuuluu toiselta puolen hyvinkin tärkeitä ääniä, jotka varoittavalla pasuunan-äänellä muistuttavat, että kristillinen seurakunta uhkaa joutua metodismin saaliiksi. Minä en ole seudultani tilaisuudessa tarkastamaan, syystäkö vai syyttömästi metodisteja muistutetaan "laskemasta merkkejängsä toisen kalaveteen" ja saattamasta juuri maankirkon uskollisia ja rehellisiä kristityitä luopumukseen. Eipä minua, Jumalan kiitos, ole pantukaan sitä tuomitsemaan. Mitäpä hyötyä onkaan riitelemisestä? Tosi-asia on se, että ne

saarnaajat, jotka loistavilla väreillä kuvaavat noita suuria vastakohtia, syntiä ja armoa, ja ankarasti teroittavat mieliin sanaa "kääntyminen" ja kääntymisen tietä, menneen ja nykyisyyden välttämätöntä vastakohtaa, ja maailman ja Jesuksen seurakunnan vastakohtaa, että *ne* säännöllisesti tekevät mahtavan vaikutuksen ja että heidän mielipiteellensä on suuri valta. Eikä tätä sovi sanoa ainoastaan alhaisen ja sivistymättömän väestön suhteen! Ei suinkaan, vaan professorin ja everstluutnantinkin omaantuntoon on kirjoitettu, että he ovat kuoleman omat, niin kau'an kuin he eivät ole tulleet kuolemasta elämään. "Kuolemasta elämään" on päällekirjoituksena kaikelle mikä elämän nimeä ansaitsee. Tähän suuntaan tulee siis saarnankin vaikuttaa. Yleinen syvälle vaikuttava *herätys* se meille on tarpeen. Voi kirkkoa, jos se on totta mitä eräs nerokas laholainen kerran minulle sanoi, nimittäin: "Useimmat maankirkon papit eivät lainkaan haluaisi herätystä; se saattaisi heille lii'an paljon epämurkavuuksia". Minä en tahdo uskoa, että tämä useimpien suhteen on totta; mutta ompa sekin jo surkuteltavaa, että todella hurskas ja vielä maailmaa kokenut mies voi ajatella senkaltaista.

Me emme saa kuvaila metodismia kauhukuvaksi, ennen kuin olemme omistaneet omaksemme sen syvän totuuden, minkä se sisältää. Kaikessa tapauksessa on Englannin valtiokirkko 150 vuotta sitten pelastunut perikadosta John Wesley'n, metodismin perustajan, kautta. Senpä tähden tämän, kerran niin vihatun ja vainotun miehen muistopatsas seisookin Westminster Abbey'ssä keskellä kaikkia muita, jotka ovat pystytetyt Englannin kansan suurimpain henkien muistoksi. Sallikoon Jumala, että hän, huolimatta kaikista hänen epäilemättömistä mielettömyyksistensä ja liikanaisuuksistansa, meiltäkin saa oikeutetun asemansa! Tahi (mainitakseni suuremman nimen) että *apostoli Paavali* saisi oikeuden mahtavalla kysymyksellensä "Oletteko te saaneet Pyhän hengen?" ryhtyä meidän sydämiimme.

Mutta tämä kysymys liittyy eroittamattomasti toiseen: "*Oletteko te todellakin tehneet parannuksen?*" "*He is dör de hohle Stroote,*" sanoivat eräät henkilöt kotiseudullani Reinin varrella niistä, jotka heidän mielestensä olivat tehneet parannuksen. Ja todellakin, tämä solatie on.

2. Semmoinen josta kukaan ei voi säästyä.

Kuten siemenjyväkään ei saa eloa kuolematta, niin ei ole mitään lapsentilaa Jumalan luona, eikä mitään iloista armontilaa ilman syvää parannusta. Nyt on julkinen salaisuus, että "kunnonkin kristittyjen" joukossa on vaan muutamia, jotka oikein sydämmen pohjasta voivat iloita vapahtajastansa, jotka sanan kauniimmassa merkityksessä elävät uskostansa, — vaan muutamia, jotka häiriytymättä mistään, mikä tapahtuu heissä tahi heidän ympäristössään, voivat todistaa: "Me tiedämme lähteneemme kuolemasta elämään"; muutamia, jotka yhtämittaa rohkeasti vaeltavat armo-istuimen eteen saakka.

Jos asian laita on niin (ja niinhän se on!) silloin voi suurin syy siihen olla vaan *perinpohjaisen parannuksen puute*. Kyllä minä hyvinkin tiedän, että pannaan koko joukko *esteitä uskonrohkeudelle*, ja mitä tämän suhteen sanotaan, on hyvinkin perustettua. Etenkin huomautetaan, että moni kristitty *jossakin asiassa vastustaa Jumalan hengen kuritusta*, että he esim. eivät tahdo antaa anteeksi jollekulle yksityiselle ihmiselle tahi ett'eivät he tahdo heittää jotakin pahaa tapaa, tahi he eivät tahdo tunnustaa jotakin vanhaa syntiä. Mutta Herran henki voi puhaltaa ainoastaan silloin, kun hänelle jättää koko sydämmen avaimen eikä säilytä mitään salaista lokeroa omalle varallensa. — Sanotaanpa vielä täydellä oikeudella, ett'ei monta kristittyä tule iloon ja rohkeuteen *ihmistenpelon* tähden. Epäilemättä on tämä paha tauti. Sinä et enään tunnusta ystäväksesi senlaista ihmistä, joka ainoastaan salassa ja kahden kesken tahtoo olla ystäväsi, mutta joka toisten seurassa tahi ainakaan vihamiestesi joukossa ei tunne sinua. Tosin ei Jesus karkoita luotaan Nikodemusta, mutta hän kääntää pois kasvonsa siitä joka tahtoo *jäädä* Nikodemukseksi. Meidän aikanamme ruvetaan yhä kauheammassa määrässä pakanain tavalla elämän turulla pilkkaamaan niitä, jotka pitävät arvossa evankeeliumia syntisten vapahtajasta. Joka meidän aikanamme ei tahdo mitään kärsiä vapahtajansa tähden, hän voi pian kirjoittaa kristillisyydellensä kuolemantodistuksen.

Vielä on usein valitettu löytyvän hyvin monta kristittyä, jotka kyllä tahtovat iloita sen lohduksen valossa, jonka Kristus antaa, mutta jotka eivät tahdo uhrata mitään, ei rahaa, ei aikaa eikä voimaa Herran asian hyväksi. Tosin ovat senlaiset sielut pahassa vankeudessa. Minä kirjoitan vielä erityisen lu'un siitä, että hän, joka elämänsä meidän tähtemme uhrasi, tahtoo myöskin että me uhraamme elämämme taisteluun ja työhön hänen valtakuntansa hyväksi. Kuinka monta tuleekaan sitten vasta henkensä puolesta iloiseksi ja vapaaksi, kun hän todenteolla Herran asian hyväksi kantaa uhria, jotka todellakin ansaitsevat tämän nimen, ja lakkaa elämästä vaan omaa itseänsä varten.

Mutta eiköhän näillä kaikilla armontilan esteillä ole selityksensä *yhdessä* ainoassa peruspaheessa, sillä minä tarkoitan, että *juuri rehellinen parannus se puuttuu?* Voi kumminkin, me emme voi pitää tätä asiaa tarpeeksi suuressa arvossa! Nykyään kuulin minä puhuttavan minun läheisessä yhteydessäni olevan kristityn kuolemasta. Se oli mies, joka ankarammin kuin tuhannet muut oli tuominnut itseänsä. Kuitenkin sanoi hän nyt kuollessansa katkonaisin lausein: "Voi, voi ahdasta reikää! — — Reikä on niin ahdas — — niin ahdas; *paksu järkeilevä pää* ei tahdo päästä lävitse — — ja kaikki maailman

matkakampsut, joihin on kasvanut kiini, eivät tahdo päästä lävitse — — kunnianhimo, sääty-ylpeys, sivistysylpeys!" Onpa kylläkin reikä (tahi, kuten vapahtaja sanoo, "portti") ahdas. Varokaamme me ett'emme hengessämme ole kasvaneet kiini mihinkään, mikä ei voi päästää lävitse!

Mutta lukemattomat hurskaatkaan ihmiset eivät ole *huolissaan* siitä, ett'eivät he ehkä pääsekään lävitse. Synnin tuska on kristillistenkin ihmisten kesken hyvin harvinaista. Ilma meidän aikanamme on täynnä materialismia ja naturalismia. Ne, joilla on sanan-valta elämän turulla, ovat aikaa sitten kirjoittaneet sanat "synti" ja "velka" satukirjaan. Se ei luonnollisesti ole niiden laita, jotka vielä ovat "jumalisia". Mutta minun mielestäni näyttää aivan lii'an laimea Jumalan kuva saanen vallan hurskaittenkin kesken. Jumalan vanhurskautta, pyhyyttä ja majesteettia otetaan lii'an vähän lukuun. On lii'an pian päästy nauttimaan rakkautta ja armoa, niin että niitä ei oikein käsitetä. Palsami ei paranna märkää sisältävää haavaa, koska lääkäri ei ole leikannut veitsellänsä tarpeeksi syvään.

Jos tarkastelemme suuria malliksi kelpaavia henkilöitä, joissa armon yltäkyläisyyden riemu on niin sanoakseni muodostunut ruumiilliseksi (tässä ajattelen minä Paavalin, Augustinuksen ja Luteruksen kaltaisia), niin huomaamme me heidän tulleen jumalallisen ilon päiväpaisteeseen ainoastaan parannuksen pimeään helvetin kautta. Melkeinpä käsittämätöntä on, että pyhän Augustinuksen "Tunnustuksien" kaltainen kirja olisi voinut ilmestyä nykyisessä kristikunnassa; melkeinpä käsittämätöntä on, että jonkun nykyajan runoilijan kanteleesta voisi kajahdella senlaisia virsiä kuin nämät: "Sinun tykös, Herra, tullen Ja huudan syvässä vaivassa" taikka "Ah kunne kulkenen, Kas tuskan tuntenen". Meissä kaikissa on se heikkous, että me mieluummin tuomme *niitä* puolia synnistä, jotka vaikuttavat sen, että se näyttää enemmän sairaudelta ja heikkoudelta kuin paheelta ja synniltä Jumalaa vastaan. Me olemme lii'an veltot miettimään Jumalan vihaa synnin tähden. Ja kuitenkin perustuu kaikki, mitä kärsivällisin ja hiljaisin ihmislapsista on puhunut, siihen, että meidän sydämemme, *ihmisten* sydämet (ei muutamat vaan kaikki ihmis sydämet) ovat perin turmeltuneet (Matt. 15; 19). Jesuksen liikuttavan kauniit sanat, jotka uhkuvat paljasta laupeutta, minä tarkoitan sanoja: "Ihmisenpoika on tullut kadonnutta etsimään ja vapahtamaan", — juuri tämä sana onhan se toiselta puolen niin kauhean ankara ja kaiken inhimillisen loiston mitättömäksi tekevä. *Kadotettu* — jokainen ihminen luonnostansa kadotettu! — voi kuinka kauheata tämä onkaan! Kadotettu ei ole se joka on la'annut olemasta, vaan mikä on tullut pois siltä paikalta, mihin se oikeastaan kuuluu, ja mikä sen tähden ei täytäkään tarkoitustaan ja siten joutuu perikatoon. *Vihkisormus* on hukassa, kuu se ei enään ole avion sormessa, eikä siis omassa paikassaan. Olkoon se vaan vielä olemassa; se on yhtäkaikki missä se on, ei sentähden tule paremmaksi, vaan se hukkuu likaan. Se on aivan kuin sitä ei olisikaan olemassa, kunnes se jälleen löytyy. — Lapsi on hukassa jouduttuansa pois äitinsä huostasta. Koska se enään ei ole hänen huostassaan, on se onneton; se näkee nälkää ja janoa, se joutuu turmiolle, aivan kuin se olisi kuollut, vaikka se elää. Mutta samoin kuin sormus kuuluu sormeen ja lapsi äidin sydämeen samoin kuuluu ihminenkin Jumalalle. Hän on *hukassa*, koska hän ilman Jumalata menee omia teitensä, — sen tähden on hän onneton, rauhaton ja toivoton, kaikki hänen voimansa, lahjansa ja taipumuksensa kasvavat hoidotta ja menevät pilalle. Kunkin, joka haluaa päästä rauhaan, tulee ensin tunnustaa olevansa hukassa, olkoonpa se kuinka arvoa alentavaa hyvänsä. Olkoonpa se sitten hänen korkeutensa tahi joku köyhä Lasarus, — kaikkien täytyy pysähtyen "orjantappuroihin takertuneen" karitsan ääressä vedet silmissä tunnustaa: Minä se olen, Herra Jesus armahda minua, irroita minut, vapahda minut, muutoin olen minä hukassa!

Niin on nyt meidän laitamme, ja evankeeliumin saarna jääpi vaikuttamatta taikka se tekee haitallisenkin vaikutuksen, joll'ei *tätä* ole ensin saarnattu. — Mutta ei sen tähden tarvitse asiassa mennä lii'allisuuksiin. Ei mikään ole niin paha kammottamaan rehellisiä parannuksen tieltä kuin *lii'oiteltu* kertomus ihmisten kurjuudesta. Siis pitää karttaa semmoista hirveitten sanojen käyttämistä, kuin seuraavat ovat, joita olen useastikin kuullut innokasten parannussaarnaajain lausuvan: "*Ihmisten olemus on syntiä*". Jos tämä on totta, on ihminen perkele; silloin Jumalan kaikkivalta (mielettömästi puhuen) ei ole kyllin valtava häntä pelastamaan. — Ei saa myöskään kieltää ihmisolennon *kauniita* puolia; ei suinkaan, vaan niitä tulee kuvailla halukkaasti, erittäinkin tuota armeliaisuuden puolta, joka monessakin on niin liikuttavalla tavalla kehittynyt, tuota syvää rakkauden ja yhteyden halua, joka piilee melkein jokaisen ihmisen sielussa, — tuota liikuttavaa taistelua, jota luonnollisetkin ihmiset usein taistelevat vapautuakseen itsekkäisyydestä ja lihallisuudesta ja kohoutuakseen lähemmäksi todellista ihmisihannetta. Mutta juuri silloin saa ja täytyykin sitä vakavammin todistaa, että kaikista ihaninkin on kuitenkin kauheasti tahrattu, niin urhollisimmankin sotilaan vihdoin täytyy masentuneena valittaa: "Voi minua ihmisraukkaa, kuka minut vapahtanee?" että kaikista hyvistä taipumuksista ja liikutuksista huolimatta itsekkäisyys sydämen pohjassa kumminkin saa alinomaa uusia voittoja, että meillä siis ainoastaan itsimme turvautuessamme ei ole vähintäkään toivoa koskaan voida tarttua pikkuseenkaan Jumalan viitan kulmaan huudahtamatta Esaian kanssa: "Voi minua, minä joudun hukkaan!" — että meidän ja vapahtajan välille avautuu niin leveä, syvä, niin pohjaton juopa kuin ajatella voi, ett'eikä koko ihmiskunnan alalla löydy ainetta tämän juovan täyttämiseksi. Sanalla sanoen: autuaana (eli Jumalan kanssa yhtä) oleminen, on ja tulee olemaan ihmiselle mahdotonta, joll'ei hänelle ja hänessä tapahdu Jumalan armon ihmettä.

Johda ne sitten, jotka tämän ymmärtävät Golgatan ristin juurelle, joka on niin synkeä ja salaperäinen ja kumminkin murretuille sydämille valaisee jumalallisen autuuden paljastetun istuimen. Selitä heille sanat "Eli, Eli"; osoita heille, että maailman sovitusuhri täällä on täytetty, että maailman synnit täällä häviää ijäisen rakkauden syvyyteen ikään kuin kipinä lainehtivaan mereen. Älä pelkää, että nämät ihmiset, joiden sydämistä veri vuotaa, kammoovat tämän ihmeen *ihmeellisyyttä*. Päinvastoin he kammoksuivat joll'ei se, jonka tulee kohottaa koko maailma saranoiltansa ja tehdä heidät itsensä todellisiksi Jumalan lapsiksi, olisi ihmeellistä. Selitä heille ristiä ja opeta heitä astumaan sen luokse rukoillen tunnustain: "Sinä, Jesus, olet täyttänyt maailman syntein sovituksen, sinä olet minunkin syntini sovittanut. Me ylistämme sinun armoasi, että me olemme pelastetut."

Joka tämän uskoo, se saa rauhan; joka tämän uskoo, tulee Jumalan lapseksi; joka tässä pysyy kiini, se jääpi armon osallisuuteen. Mutta samalla kuin tässä pysyy kiini, *kykenee myöskin kaikkiin hyviin töihin*. Usko ja pysy lujasti, huolimatta perkeleestä ja maailmasta, kaikesta miltä silmiin näyttää, vakavasti siinä kiini, että sinä *olet vapahdettu* ett'eikä kukaan voi sinua temmata pois Jesuksen kädestä. Voi, kuinka monta todellista kristittyä tuo tässä alinomaa esiin kaiken näköisiä ehtojansa ja esteitensä, kysymys- ja ajatus-merkkejensä; he sanovat: "Mutta minä en tiedä mitään Jesuksen rauhasta". (Ja todella onkin ihmisiä, etenkin hermotautisia, joidenka sielunvoimat ovat aina sidotussa ja kärsivässä tilassa). Toiset sanovat: "Minä en edisty taistellessani syntiä vastaan; minä en voi huomata pyhityksen edistyvän itsessäni". (Ja tosin kyllä rehellisetkin kristityt ovat monet vuodet samalla asteella ja koettavat turhaan ponnistella päästäkseen irti, vaikka toiselta puolen taas suurin edistys tapahtuu siellä, missä sitä vähimmin huomataan). Mutta olkoon tämän asian laita kuinka hyvänsä; sano sinä näille rehellisille sieluille, että he vielä ovat la'in orjuudessa, kun he mittailevat armontilaansa edistyksensä mittarilla; — sano heille, että he häpäisevät vapahtajaansa ja halveksivat hänen uhriansa epäillessänsä, tokko hän täyttää tekonsa heissä. Sano heille, ett'ei heidän tunteillansa ja mielellänsä ole mitään tekemistä kysymyksessä olevan asian kanssa. Sinun puolestasi syntiä enään ei ole olemassa, jos sinä todellakin tahdot ett'ei se enään ole olemassa. *Salli vapahtajan ainoastaan olla, mikä hän tahtoo olla ja mikä hän on!* Meidän ei tarvitse muuta tehdä kuin katsoa Kristukseen, ylistää häntä ja avata kaikki sydämemme akkunat ja ovet hänen kirkastamalle ja uudistamalle valollensa.

Tämä on se tie, joka vie iloiseen, itsenäiseen, vapaasen, koko elämän valtaamaan ja hallitsemaan kristillisyyteen. Ja kun asiat niin ovat, silloin ei tule esiin ainoastaan "*oikeat uskonhedelmät*" (joista Johannes Kastaja puhuu); eipä suinkaan, silloin tapahtuu vielä suurempiakin, sillä *Hengen hedelmät* (Gal. 5: 22) tulevat täällä ilmi taivaallisessa ihanuudessaan. Pelastusarmeijan kokouksissa (olipa niissä kuinka paljon surun ja vihan syytä hyvänsä) tulikin minä kumminkin johonkin määrin kateelliseksi, kun nämät kummalliset miehet ja naiset esiintyivät innolla kertoen, että heillä nyt joka päivä oli lämmintä ruokaa, että vaimolla ja lapsilla oli siistit vaatteet yllä, että heidän akkunansa olivat kirkkaat ja läpinäkyvät, sen jälkeen kun he olivat liittyneet pelastusarmeijaan. Tosin kyllä pöytä puhtaine liinoineen ja höyryävine soppalautasineen, villapaita ja reijätön nuttu, kirkkaat akkunanruudut ulkopuolella kukkivine kasvineen, ei ainoastaan li'asta vaan myöskin kaikesta sopimattomasta puhdas paita, — kaikki tämä ei ole mikään kristillisen elämän todistus, kaikkea tätä voi olla ilman kristillistäkin elämää. Mutta missä ennen ainoastaan tämän vastakohtaa oli nähtävänä, ja nyt kristillisyyden kautta muutos parempaan on tapahtunut, — ompa silloin jo tämäkin jotakin suurenmoista. Joll'ei se olekaan mikään oikean kristillisyyden todistus, niin on se ainakin heränneen elämän todistus. *Nämät ihmiset voivat kumminkin kertoa jotakin mitä Jumala on heille tehnyt*, senjälkeen kun he olivat alkaneet kääntää kasvojansa hänen aurinkonsa puoleen. Ja sanottakoon mitä hyvänsä; missä elävää kristillisyyttä on, siellä täytyy myös jotakin "tapahtua". Elämän tulee saada toinen muoto ei ainoastaan sisällisesti vaan myöskin ulkonaisesti. Vapahtajamme sanoo: "Katso, minä teen kaikki uudeksi!" Mutta miljoonien hurskasten ja kirkollisten ihmisten elämä kulkee yhä vaan samaa laatua; aina vaan samoja lauseparsia, samoja tunnustuksia, samoja puolue- ja mahtisanoja, samoja kirkossa ja ehtoollisella käyntiä, siihen vielä vähän yhdistystyötä, silloin tällöin pieniä raha-uhrauksia, mutta — mitään erityistä ei tapahdu. Ei mikään enkeli sekoita sydämen lammikkoa, niin että sen vesi tulisi liikkeeseen ja se itse tulisi terveyslähteeksi (Joh. 5). Ei mikään palmupuu tee katkeraa vettä makeaksi (2 Mos. 15). Sillä ei ole milloinkaan hetkiä, jolloin sopisi sanoa: "Minä olen nähnyt Jumalan kasvosta kasvoon, ja minun sieluni on vapahdettu" (1 Mos. 32: 30). Eletään vanhoista kokemuksista, eikä uusia ääniä kai'u kanteleesta, kuten Ps. 116: "Sitä minä rakastan, että Herra kuulee minun rukoukseni äänen". On kyllä hetkiä, jolloin kumarrutaan katajan juurelle erämaassa (1 Kun. 19), mutta ei vapahtaja voisi sanoa: "Minä näin sinut viikunapuun alla" (Joh. 1: 49). Mitä nämät kristityt kutsuvat rukoukseksi, ei ole Herran silmissä rukousta, sillä hän tahtoo sydämen uhria. Mitä nämät kristityt kutsuvat "teoiksi", ne eivät ansaitse tekojen nimeä, sillä niistä puuttuu pyhän rakkauden tuoksu. He laulavat kyllä: "Laupeutta olen saanut kokea", mutta jos he rehellisesti tahtovat myöntää, niin ei tämä tunnustus tuota heille iloa, ja sen tähden ei myöskään heillä ole valtaa tehdä muita onnellisiksi.

On kyllä, Jumalan kiitos, poikkeuksia, jokseenkin monta erinomaista poikkeusta. Ja etenkin *meidän* aikaamme evankeeliumi osoittaa enemmän kuin koskaan ennen maailman valoksi ja suolaksi. *Monta* poikkeusta löytyy. Mutta verraten niiden kristittyjen suureen paljouteen, jotka kutsuvat itsiänsä

kristityiksi, on niitä ainoastaan pieni luku ja ne ovat siis *poikkeuksina*. Joka tätä lukee, se ottakoon siitä vaarin ja antakoon tuon yksinkertaisen aivan lii'an nopeasti saavutetun "I am saved'in" muuttua mokomaksi omantunnon kysymykseksi: "*Olenko minä kääntynyt?*" Ehkäpä hänen silloin käy samoin kuin vanhan hurskaan kenraalin. Tämä oli omastaan ja muiden ihmisten mielestä vuosikymmeniä sitten kääntynyt. Mutta muutamana aamuna, kun hän hartaushetkellensä luki, mitä Luk. 15 lu'ussa on kirjoitettu, pani hän raamattunsa kiini sanoen kyyneleet silmissä: "*Ehkäpä minun on jo aika toden teolla kääntyä!*"

YLEINEN ASEVELVOLLISUUS.

I. Pelastuminen antaa halua pelastamaan.

Tuosta maailman mainiosta Windsor'in linnasta, joka kohoo korkealle ilmaan Thems'in äyräällä olevalla kalliolla, olisi minulla paljonkin kertomista. Mutta minä vien heti lukijan ihanaan göötiläiseen kappeliin ja pysähdyn heidän kanssansa vähäpätöisimmän muistopatsaan ääreen, mikä siellä cm. Se on marmorinen kuva viimmaisesta Hannover'in kuninkaasta Yrjö V:nnestä, joka ensin tuli sokeaksi ja sitten menetti kruununsa. Tämän kuvan alla on kaksi raamatunlausetta. Edellinen kuuluu: "Hän on saanut valtakunnan, joka ei järjestä taida"; toinen: "Sinun valkeudessa, o Herra, me näemme valkeuden!" Olisin voinut vaikka ääneen ilosta riemuita taas nähdessäni, mitä niin usein ennenkin jo olin nähnyt, nimittäin raamatun olevan pohjattoman aarre-aitan, jumalallisen lohdutuksen kaivannon, joka kaikkiin olosuhteisiin lahjoittaa kalliimpia helmiä ja joka ei koskaan kuihdu. Onhan aivan kuin nämät molemmat raamatunlauseet olisivat kirjoitetut erityisesti tuota kova-onnista ruhtinasta varten, joka kolmen vuosikymmenen ajan vaelsi pimeydessä ja jonka sitä paitsi täytyi menettää kruununsa ja kuningaskuntansa? Me tahdomme mielellämme toivoa, että nämät Jumalan sanat hänen suhteensa ovat käyneet toteen että hän on löytänyt kukistamattoman kuningaskunnan ja että hän Jumalan luomattoman valon säteissä näkee valon, joka valaisee sekä ruumiin että sielun. Kuitenkin on tämä toivo meille *kaikille* välttämätön.

Silmät meille, Herra, anna
Valoasi näkemään:
Sillä suurin kurjuus oisi,
Ell'ei päivääs nähdä voisi! —

Tämä on nyt meidän valituksemme. Ja joskin Jesus meille on noussut maailman valkeutena, niin jää kumminkin vielä paljon pimeäksi, kävellessämme kuoleman haamu yllämme täällä kuoleman maailmassa. Kuten öljyvalo näyttää himmeältä kaasuvälön rinnalla; kuten kaasuvälön heittää varjon sähkövälön, niin on ajan valo näyttävä paljaalta pimeydeltä, kun kerran ijankaikkisuuden aamurusko valaisee meitä, kun hiomattoman valon säteet muuttumattomassa taivaallisessa ihanuudessaan ensi kerran sattuvat meidän silmiimme. Mutta tämä toivo on meissä oleva silloin vaan elävänä, autuuttavana ilona, jos me Jumalan koulussa täällä maan päällä päivä päivältä pyrimme pääsemään taivaallisen "silmävoiteen" osallisuuteen. Ei mitään näytä olevan luonnollisempaa, kuin että me käsitämme itsemme, eikä kumminkaan mitään sen harvinaisempaa ole, ainoastaan niille se onnistuu, jotka joka päivä anovat taivaasta valoa, rohkeutta ja nöyryyttä tunteaksensa itsensä. Jumalan maailmanpelastuksen ajatusta, sen korkeutta ja syvyyttä, ei opi tuntemaan kukaan, joka kerrassaan luulee tämän opin löytäneensä. Ainoastaan se, joka Paavalin kanssa rukoilee valaistuja järjen silmiä ja joka syvästi tuntee mielessään, että "nyt me näemme niin kuin peilistä tapauksessa", — hän ainoastaan voi nähdä sen sydämellisen ilon, että yhä enemmän tähtiä rupee nousemaan armon taivaalle hänen viehättyneen silmänsä nähdä.

Mutta myöskään, kun on kysymys asemastamme *maailmaan*, kun on kysymys töistämme ja toimistamme *ihmiskumppaleimme* kesken, ei rukous: "Anna minun nähdä" saa koskaan kuolla. Paavalin kysymys: "Herra, mitä tahdot, että minun pitää tekemän?" täytyy alinomaan uudestaan tulla eläväksi. Sillä kristityn tulee todellakin tehdä jotakin maailmassa, koska hän kerran on kristitty s.o. kun ja koska hän on oppinut tuntemaan, mitä Jumala on tehnyt hänen hyväksensä ja vaikuttanut hänen sieluunsa. Se, joka on kokenut evankeeliumin voimaa, hänellä ei saa olla pienempää tarkoitus-perää kuin maailman evankelointseminen, — hänen täytyy tulla Jesuksen Kristuksen työmieheksi ja taistelijaksi. Jos me itse olemme tulleet pelastetuiksi, tahdomme me myöskin, että muutkin pelastuisivat, muussa tapauksessa me emme ole pelastetut.

Tämä ajatus on hyvin esiin pistävä Englannin kristillisyydessä. Tämän me olemme havainneet, ja epäilemättä on Englannin kristillisyydessä useinkin se vika, ett'ei herätettyjä sieluja tarpeeksi neuvota

hiljaisuuteen ja yksinäiseen mietiskelemiseen, vaan heti oikein kiihoitetaan pelastettuina voittamaan sieluja vapahtajalle. "Sen, joka itse on pelastunut, täytyy heti pelastaa muita" — tätä saa kuulla pelastusarmeijan upseerein yhtä mittaa saarnaavan. Samalla tavoin on monien dissenter'ien laita. Tämä johtaa hyvin usein monipuoliseen toimimiseen, joka ei ole hyvä, ja salainen Jumalan kanssa eläminen jää syrjään huonosti salassa olevain laillisten puuhain suhteen. Tämä "käytännöllinen kristillisuus" on hyvinkin usein enemmän käytännöllinen, kuin se on kristillisuus, tämä "toimiva usko" on jokseenkin usein lakitointa, asioimistointa, viekasta käytännöllisyyttä, josta juuri usko puuttuu.

Saksalaisten kristillisyydessä on taas useinkin päinvastainen vika. Meidän kansallinen luontemme saattaa paraat henget mystillisyyteen, mielistelemisiin, filosofiaan, tieteellisyyteen ja tietoon. Epäilemättä ei ole ainoastaan meidän heikkoutemme, vaan myöskin meidän voimamme sillä puolen. Niinpä onkin Saksan Jumaluustiede kaikissa tapauksissa etevämpi Englannin ja kaikkien muidenkin maiden jumaluustiedettä. Tuskinpa myöskään väärin sanottanee, että tavallisella Saksan kristityllä on paljon perusteellisempi autuuden-opin käsitys, kuin samoissa suhteissa olevalla englantilaisella, vaikka jälkimäisellä on paljon suurempi pintapuolinen raamatuntaito. Kuitenkaan ei kristillisyydessä ole oppi pää-asia, vaan ne hedelmät, jotka siitä ovat seurauksena. Lause: "Rakastaa Kristusta on paljon parempi, kuin tietää kaikki" sisältää kumminkin, jos se oikein ymmärretään, sanoen totuuden, vaikk'ei apostoli (Es. 3: 19) Luteruksen käännöksen mukaan sitä niin olisi kirjoittanutkaan. Mutta rakkaus ei voi jäädä itseensä lepäämään, erittäinkin täytyy siihen rakkauteen, joka ei ole enempää eikä vähempää kuin jumalallinen rakkaus, olla painettu jumalallisen rakkauden merkki ja leima. Ja onko se sitten mitään muuta kuin kadotettuun etsimistä ja pelastamista? Jos Kristus Jesus todellakin on ilmestynyt meille erämaassa pelastavaksi paimeneksi, niin täytyy tämän paimenenkuvan meissä myöskin ilmaantua. Ilmestyköönpä nyt tällä paimenenkuva sitten etsimisessä, ruokkimisessa, johtamisessa, haavan sitomisessa tahi kurittamisessa ja taistelemisessa, — ei missään tapauksessa voi jäädä toimeettomaksi siihen onnellisuuteen, jonka se itse on saanut. Koska se on rakkaus, niin se puolestansa ajaa ja pakottaa lahjoittamaan toisille, mitä se itse on saanut vastaan ottaa.

Kun minulla nykyään oli englantilainen lapsi kastettavana, sain minä tilaisuuden tutustua "Prayer Book'issa" löytyvään Englannin kaste-liturgiaan. Paljon muun ohessa, joka ei minua erittäin miellyttänyt, huomasin minä, että lapsen seurakuntaan ottamisen ohjesääntö oli hämmästyttävän kaunis ja voimakas. Se kuuluu näin: "Me otamme tämän lapsen Kristuksen laumaan ja merkitsemme hänet ristinmerkillä todistukseksi, ett'ei sen tarvitse hävetä tunnustaa uskomansa ristiinnaulittuun Kristukseen ja hänen merkkinsä suojassa taistella syntiä, maailmaa ja perkelettä vastaan ja uskollisena Kristuksen sotilaana ja palvelijana pysyä loppuun asti. Amen." Tämä vastasyntyneen lapsen pyhittäminen "Kristuksen tunnustajaksi, sotilaaksi ja työmieheksi" on perin englantilaista. Mutta se ei ole ainoastaan englantilaista vaan myöskin raamatun mukaista, että paikalla kasteessa Jumalan armoa vakuutettaessa osoitetaan Jumalan lapsen kutsumista ja asemaa *mailmassa*. Ei tarvitse muuta kuin lukea yhtä apostoolista kirjettä joka paikassa huomataksensa, että Kristuksen opetuslapset, olkootpa miehiä tahi naisia, olkootpa lahjakkaita tahi yksinkertaisia, rikkaita tahi köyhiä, — kaikki mainitaan apostolien työ- ja taistelukumppaleiksi. Ja Jesus itsekin merkitsee joka paikassa opetuslapsensa niin, että *hänen kuvansa* tulee osoittautua heissä, että hänen hyvät työnsä, hänen tekonsa tulee ilmaantua heissä ja heidän kauttansa, että heidän tulee seurata hänen jälkiänsä. Tämä hänen mielensä muodostuu milloin lohdutus-, apu- ja pelastustyöksi ja haluksi palvelen ruveta apuun maailman sisällisessä ja ulkonaisessa kurjuudessa, — milloin taisteluksi meissä itsissämme ja ympärillämme maailmassa olevaa pahaa vastaan.

Ei siis voi tulla kysymykseenkään, että Kristuksen opetuslapset olisivat laimeita, leväperäisiä, veltoja ja päätänsä kallistelevia ihmisiä, jotka yhtämittaa huokailevat ja valittavat syntejäänsä, — että he tähystelevät tähtiä ja uneksivat ijankaikkisuutta, mutta ett'ei heillä ole halua ja silmiä tätä maailmaa varten ja tarkoituksiansa varten tässä maailmassa. Päinvastoin. Jumala tahtoo omissansa panna joka hermon, joka verenpisanan liikkeesen pyhän valtakuntansa työtä varten; hän tahtoo käyttää hyväksensä jokaista voimaa ja taipumusta. Ja juuri se, että Herran seurakuntaan kuuluu paljaita Jesukselle Kristukselle alttiita työntekijöitä ja urhoollisia taistelijoita, juuri se on oleva kristinuskon totuuden käytännöllinen todistus. — Ne ajat ovat menneet, jolloin kaiken hengellisen työn kirkon alalla toimittivat ainoastaan siihen määrättyt, ja "maallikkojen" tuli vaan kuulla, totella ja maksaa rahaa. Tuo suuri perikristillinen yleispapillisuuden aate on herännyt mahtavaan eloon uuden ajan kauheiden kärsimysten ja myrskyjen kestäessä. Hukassa on nyt se pappi, joka ei seurakunnassansa hanki ja saa apulaisia molempaa sukupuolta; hän vaipuu pian uupuneena ja masentuneena maahan! Jumalan ylistys, uusi hengellinen kevät on, suurten joukkojen luopuessa, herännyt eloon oikeassa kristillisessä seurakunnassa. Herran kansaa kehoitetaan nyt tuhansista saarnastuoleista Jesuksen Kristuksen taistelijoina tekemään työtä ja taistelemaan hänen valtakuntansa puolesta. Eikä turhaan! Tosin pysyvät monet kristityt kiinni edeskin päin vanhoissa mielipiteissään ja ihmettelevät, että heidän muka kristittyinä tulee *tehdä* jotakin. Nämät, jotka elävät jäljessä ajastansa, vahingoittavat itsiänsä ja varastavat aikaa ja voimaa taivaalliselta kuninkaaltansa. Mutta ylipäänsä voittaa *yleisen asevelvollisuuden* suuri aate yhä enemmän alaa, ja loistavia jumalallisen rakkauden muistomerkkiä on

nyt joka haaralle tässä itsekkäisyyden maailmassa loistavina todistuksina siitä, että Kristuksen paimenkuva on herännyt eloon hänen seurakunnassansa. Kuka voisi luetellakaan kaikkia näitä pelastavasta rakkaudesta syntyneitä lukemattomia laitoksia, puuhia, pyrintöjä, toimia ja yhdistyksiä? Ja joka päivä herää eloon aina useampia senlaisia ikään kuin kastehelmet päivän sarastaessa. Ja nämät jumalallisen rakkauden muistomerkit ovat vakavana muistutuksena maailman lapsille. Tästä eivät rehelliset uskottomat voi päästä mihinkään; heidän täytyy pysähtyä ja huolimatta kaikista "tieteellisistä epäilyksistä" ja huolimatta väärin kiitetyn taiteen todistuksista tunnustaa, että se, mikä näyttää olevan ihmiskunnan ylläpitämä, pelastava ja uudistava henki, ei voi olla mieletöntä eikä vanhettunutta. Sinulta, lukijani, kysytään: "Oletko sinäkin jo tullut Jesuksen Kristuksen työmieheksi ja taistelijaksi?" — Seuraavan sanon minä sinulle poistaakseni kaikki perättömät kiertelemiset ja tekopyhät esteet.

2. "Elähtä se voima, mikä sinussa on!"

Kun on kysymys työstä Jumalan valtakunnassa, saa aina vastaansa esteen; "Ei minulla lainkaan ole siihen lahjaa; minulla ei ole mitään enkä minä siis sen hyväksi voi antaa tahi tehdä mitään. Pienen roponi tahdon minä mielelläni antaa, mutta muutoin tahdon minä olla rauhassa". Niin puhuvat typerät ja heikkouskoiset, mutta myöskin usein itsekkäät ja hitaat, jotka puolustavat itsiänsä voimattomuudellansa. Joskus muodostetaan tämä esteleminen myöskin täänlaiseksi: "Minä raukka olen vielä niin takapajulla pyhityksen suhteen; minä olisin iloissani, kunhan itekin onnellisesti pääsisin taivaasen. Minä en voi ajatellakaan toisten voittamista." Kuulukoopa tämä nyt kuinka hauskalta tahansa on se kuitenkin vaan pahaa puhetta, sillä juuri Herran valtakunnan hyväksi työskentelemisen kautta tahtoo vapahtaja tehdä laimeat sielumme eläviksi. Rakkaus tulee eläväksi ja lämpimäksi rakastamisen kautta.

Mutta kaikki nämät ihmiset yhtyvät siihen mielipiteeseen, ett'eivät he mitään voi. Ja se onkin totta, mitä he sanovat; sillä luonnollisesti ei kukaan, joka ei luule voivansa mitään eikä vakavasti tahdo, mitä hän voi, myöskään voi mitään aikaansaada. Velttous on kuolema; se masentaa kaiken voiman, se tukahduttaa kaiken toiminnan, ennen kuin se on alkuunkaan päässyt. Tätä velttoutta vastaan täytyy meidän taistella ikään kuin saatanan yllytystä vastaan, muutoin on kaikki hukassa. Joka tappelu menee hukkaan, ja kaikki Jumalan lahjat menevät tyhjään, joll'et sinä niistä pidä lukua. Tämä pitää paikkansa kaikilla elämän aloilla, eikä suinkaan vähimmin Jumalan valtakunnassa.

Kristityn tulee uskoa, että hän on kristityksi tultuaan saanut myös lahjan toisten hyväksi. Jo profeeta Jeremia (luk. 31: 14) kirjoittaa Messiaan ajasta: "Ja minun kansani pitää minun lahjastani ravittavan, sanoo Herra". Ja kun vapahtaja oli kirkastettu maailmalle, ilmestyi heti kristillisessä seurakunnassa suuri kylläisyys taivaallisia lahjoja, joista koko klassillinen vanha aika ei tiennyt mitään. Toisella oli opetuslahja, toisella parannuslahja, toisella vierailu kielillä puhumisen lahja, toisella taas johtamisen lahja, toisella köyhäin ja sairasten hoitamisen lahja j.n.e. j.n.e. Mutta kutakin lahjaa käytettiin taivaallisen kuninkaan palvelukseen, ja kutakin lahjaa elähytti taivaallisen rakkauden henki. Kristus osoittautuu seurakunnan *pääksi*, ja seurakunta taas on hänen *ruumiinsa*. Kukin kristitty on jäsenenä tässä ruumiissa, muutoin ei hän olekaan kristitty. Kaikilla jäsenillä ei ole sama merkitys, mutta ei vähinkään jäsen ole ilman merkitystä. Ei voida olla ketään vailla, ei kukaan saa olla toimetonna koko järjestelmän siitä vammaa kärsimättä. Hammas on yhtä tarpeellinen kuin aivokin, pienin sormen jäsen kuin silmäkin, joka on ruumiin valo. Alinomia todistavat apostolit ihmisessä piilevän jonkun lahjan yhteiseksi hyväksi, jota lahjaa ei tarvitse kun huomata, havaita ja herättää. Apostolit voivat mieliin teroittaa yleistä *asevelvollisuutta* ainoastaan, koska he uskovat yleistä *asekuntoisuutta* olevan. Maallisella alalla on laita aivan toinen. Naisväkeä ei lainkaan kutsuta aseisiin; mitä taas täysikasvuisiin nuorukaisiin ja miehiin tulee tarkastetaan heidän suuruuttansa, voimiansa ja terveystänsä sangen ankarasti. Jumalan valtakunnassa sitä vastoin sanotaan sekä mies- että naisopetuslapsille, niin hengellisesti heikolle kuin hyvin lahjakkaalle ja nerokkaallekin, niin köyhälle kuin terveellekin: "Kärsi hyvän Jesuksen Kristuksen sotilaan tavoin!"

Apostolit edellyttävät todellisen Kristuksen opetuslapsen saaneen lahjan taivaasta yhtä varmaan kuin he edellyttävät, ett'ei kristinusko ole uusi puhe vaan uusi elämä. Me kuulemme *Pietarin* sanovan: "Ja palvelkaat toinen toistanne, jokainen sillä lahjalla, kuin hän saanut on", 1 Piet. 4: 10; ja *Paavalin*: "Mutta jokaisella on oma lahja Jumalalta, yhdellä niin, ja toisella näin", 1 Kor. 7: 7; tahi "Ja meillä ovat moninaiset lahjat siitä armosta, kuin meille annettu on", tahi: "Älä unhohda sitä lahjaa, kuin sinulle profetian kautta annettu on", tahi: "*Herätä se Jumalan lahja, joka sinussa on*", 2 Tim. 1: 6, Rom. 12: 6, 1 Tim. 4: 14.

Sana "herättää" merkitsee alkukielen mukaan: "Anna sen leimahtaa", tahi "saata se leimahtamaan!" Kunnan kuvaus! Kuinka sitten pitää tehdä saadaksensa kytevän tulen leimuavaksi liekiksi? Eiköpähän ensin pidä toimittaa raitista *ilman vetoa* ja sitten hankkia leimuavaan tuleen tarvittavaa *sytykettä*. Kumpikin näistä esitetään seuraavassa perusteellisemmin.

Ennen kuin voin herättää Jumalan lahjaa itsessäni täytyy minun uskoa itsessäni löytyvän semmoisen

lahjan. Se on jo tullut meille selväksi. Minun täytyy uskoa rikkaan taivaan Herran antaneen minullekin jotakin, mitä voisin toisten hyödyksi käyttää. Joll'ei Jumala minulle olisi lahjaa antanut, en olisi minä voinut sitä huomata enkä herättää. *Luominen* on nimittäin Jumalan asia. Mihinkä hän ei mitään ole luonut, siellä ei mitään olekaan. Mutta sen *elähyttäminen* ja hoitaminen, mitä sieluun on saatu, se ei ole ainoastaan Jumalan vaan myöskin ihmisen asia, sitä ei Jumala voi eikä tahdokaan tehdä ilman meitä. Niinpä eivät kaikki maailman viisaat yhdessä voi luoda edes pientä siemenjyvää, mutta ihminen voi kyllä hoitaa siemenjyvää, yhtä hyvin kuin hän sen turmellakin voi. Hän voi sen antaa kuolla tahi turmella sen, joll'ei hän sitä oikealla tavalla ja oikeaan aikaan istuta oikeaan maahan. Mutta hän voi myöskin niin hoitaa, istuttaa ja kehittää sitä, että se kantaa kalliit ja rikkaat hedelmät. — Niinpä on jokainen hengellinen lahjakin jumalallinen siemenjyvä, ei vähempää eikä enempää; siinä piilee kaikki, mikä sitten muodostuu korreksi, tähäksi ja hedelmäksi. Mutta sen, joka on saanut siemenjyvän huostaansa, tulee herättää nämät vielä unessa olevat voimat.

Mutta kaikkein ensiksi on lahja *havaittava*. Tämä nyt olisi hyvin yksinkertainen asia, joll'ei muuta tarkoittaisi kuin se, minkä Jumalan henki toimittaa. Hän voisi kyllä pian meille osoittaa, mihin suuntaan meidän lahjamme ovat taipuvaiset ja mihin asemaan meidät on määrätty. Jospa me vaan aina sallisimme hänen osoittaa meille tämän! Mutta tähän vaikuttaa hyvin paljon meidän sydämemme pahankurisuus. Milloin ahnaus, milloin nautinnonhimo, milloin hitaus sokaisee meidän silmämme, niin ett'emme näe, mitä meidän tulee uhrata rahoistamme, ajastamme ja voimastamme. Useinpa tekee tässä ylpeyskin pahan tempun. Valitettavasti ei ole vähän kristityitä, jotka mielellänsä "ovat mukana", kun saavat olla eturivissä tahi hevosen seljässä istuen saavat komennella. Mutta, jos heidän on tekeminen jotakin ala-arvoista, vähäpätöistä työtä, niin he allapäin pahoilla mielin menevät matkaansa. He peittelevät silloin käytöstänsä moittimalla ja soimaamalla kysymyksessä olevaa tointa, — joka muutoin on senlainen asia, että sitä mikä tuhmuri tahansa voi tehdä. Moittimishalu on oikeastaan saksalaisten kansallisivika, ja jokaisella maamiehellämme, vaikka hänellä olisi kuinka vähän tietoja, on tämä itsemurhaajataito. Lii'ankin usein on se vaan asian todellinen laita, että nämät henkilöt ovat tyytymättömiä, kosk'eivät saa soittaa ensimmäistä viulua. Luonnollisesti he eivät tahdo saada tätä selville, vaan etsivät "hurskaina henkilöinä" hurskaita syitä tähän jumalattomaan toimettomuuteensa. Vanha kertomus miehestä, joka kätki leiviskänsä hikiliinaansa, uudistuu joka päivä. "Onhan se vaan yksi leiviskä", siten tavallisesti lohduttaa itseänsä; mutta salassa taas valittaa, että on ainoastaan yksi leiviskä. Mutta Jumala on nyt kerran niin luonut maailman, että ainoastaan muutamat ihmiset ovat kutsutut suuriin ja silmiin pistäviin toimiin. Yhtä arkitehtiä kohden on tuhat tiilintekijää, rattaittenvetäjää ja apulaista, ja jo muurareita ja salvumiehiä luetaan näiden suhteen vaan tusinoittain. Ja mitäpä tulisikaan sotajoukosta, jossa kaikki tahtoisivat upseereja tahi edes väepeleitä? Samoin on laita Jumalan valtakunnassa. Siellä sanotaan: älä halveksi vähäpätöistä taipumusta vaan tiedä, että se ihminen tulee olemaan etevin taivaan valtakunnassa, joka täällä oli uskollisin, vaikka hän olisikin ollut ainoastaan vähimmässä uskollinen.

Se on rehellisyys suurin,
Pienimmän mi jyvän kylvää,
Oottaa tyytyväisin mielin,
Luottaen vaan Herraan, he'elmää.

Vastainen vaara on siinä tarjona, että antaa lahjansa mennä hukkaan, koska se on *niin suuri ja etevä*. Se, jolla vähän on, tulee pian araksi, se, jolla on paljon tulee helposti ylpeäksi ja ajattelee, että kaikki kyllä tulee itsestänsä. Mutta itsestänsä ei tule muu kuin kuolema. Jo kadulta saatu viisaus opettaa meille, että lukemattomat olennot menevät hukkaan, koska he luottavat siihen, mikä heillä jo on. Rikkaitten lapset esim. joutuvat siihen omaisuuteen, minkä he ovat perineet. Useimmat suuret henget ovat ohdakkeisella tiellä tulleet suuriksi vakavasti taistellen ylläpitääksensä elämänsä. Rikasten ihmisten tulee oikein toden teolla suojella lapsiansa ei ainoastaan velttoudesta, lihallisuudesta ja nautinnon himosta vaan heidän tulee myöskin teroittaa heidän mieliinsä, että todellinen elämä on sisällisessä enäntymisessä, utteruudessa ja innokkaassa työssä; heidän täytyy aina sanoa heille, että heidän isänsä perintö on vaan heidän perikatonsa, jos he siihen luottavat ja ehkä sanovat (kuten moni sanookin itseksensä): "vaikka kaikki köydet katkeisikin, kyllä me kumminkin tulemme toimeen; me emme voi koskaan kuolla nälkään, eikä koskaan puutu ihmisiä, jotka meitä kumartelevat. Sen tähdenhän me olemme rikkaitten lapsia."

Mutta hengellinen vararikko uhkaa vieläkin enemmän, jos on paljon *synnynnäistä hengellistä taipumusta, hengellisiä lahjoja ja neroa*. Kaikkien vankiloiden asiakirjat voivat kertoa, että pahimmat roistot tulevat niiden riveistä, jotka kerran herättivät mitä loistavimpia elämän toiveita. Arvoituksia selittää hyvin pian se, joka tuntee ihmissydämen. Oppilaat, joille työ on kevyttä kuin höyhen, joutuvat huomaamatta leikki-työhön, jossa he kuitenkin ovat etevämmät huonompilahjaisia. Mutta leikkilinen työ on ensimmäinen askel epärehellisyyteen ja laiskuuteen. Mutta laiskuus on, sananlaskun ja jokapäiväisen kokemuksen mukaan, kaikkien paheiden alku. "Kärsivällinen on parempi kuin väkevä", ja uskollinen ihminen tulee ajan pitkään kauemmaksi kuin nerokas, joka on epärehellinen. — Seura-

elämässä loistavat kyllä luonnonlahjat ja luonnollinen taipumus. Sukkeluus tahi kauneus, suloinen ääni, taipumus musiikkiin tahi se, mitä ranskalaiset nimittävät "esprit"-sanalla, pidetään siellä ennen kaikkia arvossa. Ja kukapa tahtoisikaan halveksia senlaisia luonnonlahjoja? Mutta voi sitä, joka tyytyy siihen, että hänellä on, mitä hänellä on, ja että hänestä pidetään sen tähden, mitä hänellä on ja mikä hän on, huomaamatta, että suuremmat lahjat joita hän saa nauttia pakoittavat hänet kaksinkertaiseen työhön ja toimeen.

Tältä kannalta tulisi oppia tarkastelemaan raamatunkin kertomuksia. Tarkastakaapas esim. *Simson'ia*, mitä olisikaan voinut tulla siitä miehestä! Kaikki ne lahjat, joita "luonto" tavallisesti kappaleittain lahjoittaa yksityisille henkilöille, oli tämä mies saanut yltäkyllin. Ihmeellisen ruumiin voiman ja sukkelan ja neuvokkaan ymmärryksen, pelkäämättömän rohkeuden ja elävän kekseliäisyyden, erinomaisen miellyttävyyden: suuren taipumuksen soitantoon j.n.e. — Kaikki nämät jalot lahjat hän oli saanut tullaksensa ahdistetun isänmaansa pelastajaksi ja vapahtajaksi. Mutta sen sijaan hän kuolee vihollisten kahlehtimana, jonka helposti olisi voinut masentaa, jos hän vakavalla uskollisuudella ja itseänsä hilliten olisi käyttänyt suuria taipumuksiansa. Mutta kun hän itserakasna piti niitä leikkikaluinansa, niin kävi hänen sitten niin kuin kävi. — Koko joukko muita raamatun esimerkkejä näyttää meille samaa, ja saman saamme nähdä, jos heitämme *silmäyksen kadulle*. Toiselta puolen näyttää meille israelilaisten nuorukaisten Josefin, Davidin, Danielin ja muiden elämäkertomus, mitä merkitsee: "Jolla on, sille pitää annettaman, että hänellä yltäkyllin olisi", jos tämä vähän tahi paljon omistava käyttää yksinkertaisesti, jumalisesti, nöyrästi ja uskollisesti Jumalan lahjaa ja armoa.

Minä en pyydä anteeksi tätä pientä poikkeemista aineesta. Se on vaan näennäisesti ollut kiertotie. "Herätä se lahja, joka sinussa on" on uskonnollinen totuus; mutta kadun viisaudessaakin, kuten olemme nähneet, on sama muistutus. Mutta minkä jo luonnollinen ihminen havaitsee, se tulee hengellisen sitä syvemmästi tuntea. Hänen tulee uskoa saaneensa jumalallisen lahjan; hänen tulee etsiä ja löytää itsellensä omituinen lahja, hänen tulee käyttää tätä lahjaa Jesuksen palvelukseen huolimatta siitä, onko se vähäpätöinen vai loistava. Mikä siitä seuraukseksi tulee, ei häneen koske. Hänen tulee ainoastaan koettaa pyrkiä Jesuksen Kristuksen uskonnolliseksi tunnustajaksi, työmieheksi ja sotilaaksi.

Kristuksen opetuslasten tulee todellisuudessa olla maailman valloittava "pelastusarmeija". Englannin pelastusarmeija nojautuu aivan oikeaan ja järkevään, jumalalliseen ja suureen peri-aatteeseen, vaikka se on alennettu lihan palvelukseen ja sillä tavoin tehty naurettavan muodottomaksi ja pilkalliseksi. Mutta siitä huolimatta on ajatus kumminkin oikea, kuten terävä veitsi eteenkinpäin on kunnan ase, vaikka sitä usein väärin käytetään itsemurhaan. Kristin-usko, jonka sisimmäinen olemus on hellyys, on ulkomuodoltaan te'oissa ja sanoissa, työssä, rakkauden palveluksessa ja taistelussa ilmestyvä tunnustus, jokaisen kristityn tulee koettaa levittää uskoansa, muutoin hän ei ole vakuutettu kristinuskon onnesta ja autuudesta. Kunkin elävän kristityn täytyy kysyä: "voinko minä tehdä mitään voittaakseni sieluja Kristukselle?" Joka alakuloisena sanoo: "En minä voi mitään", hän on yhtä paljon Jesuksen asian pettäjä kuin sekin, joka veltona ja raukkamaisena sanoo: "En minä tahdo mitään tehdä". — Mutta kristityille tuleva työ on sangen erilaista hänen sukupuolensa, taipumuksiensa, varainsa, yhteiskunnallisen asemansa mukaan, sen vapauden määrän mukaan, mikä hänellä on ja sen tavan mukaan, mitenkä hänen elämänsä on muodostunut j.n.e. Ja tämä johtaa meidät vihdoinkin kolmanteen tutkistelemukseen, jolle me myöskin tahdomme antaa uuden päällekirjoituksen, nimittäin:

3. "Monenlaiset lahjat ja yksi henki."

Oletko sinä, rakas lukijani, koskaan lukenut mitään tilastollista kirjaa sisälähetyksestä ja sielussasi mietiskellyt kaikkia noita satoja puuhia ja pyrintöjä, joita siinä kerrotaan? Eikös todellakaan oikein pyörrytää silmissä tutkisteltaessa kaikkia näitä yhdistyksiä ja töitä. — Silloin ymmärtää, kuinka muuan muutoin hyvin hurskas mies taisi sanoa: "Minä menen ainoastaan yhteen yhdistykseen, nimittäin kaikkia yhdistyksiä vastustavaan yhdistykseen". — Olkoonpa tämä lausuma kuinka sukkela tahansa, niin on se kumminkin täydellisesti ymmärtämätön. Tuleehan huomata, että nämät yhdistykset ovat kaikki tarpeen vaatimia. Ne eivät suinkaan ole saaneet alkuansa senlaisten ihmisten päähän pöllähtävistä tuumista ja oikuista, jotka unettomina öinänsä mietiskelivät valmiiksi jonkun uuden laitoksen. Ei suinkaan, vaan ne suurimmaksi osaksi saattavat huomioon meidän kansamme elämän todellista hätää ja syvää vammaa. Ei voi epäilläkään, että vielä enemmän yhdistyksiä tulee ja täytyykin tulla toimeen. — Mutta ei suinkaan tarvitse jokaisen kunnan kristityn *toimia* jokaisessa hyvässä yhdistyksessä. *Maksuihin ottaa osaa* käypi kyllä laatuun, jos on varoja maksaa, mutta toimia ei sovi kuin muutamissa, vaan niissä sitten sydän täynnä rakkautta ja vakavaa intoa. Ainoastaan siellä saa jotakin aikaan, missä jotakin tahtoo saada aikaan. Mutta joka tahtoo olla osallisena kaikkeen, ei tee missään mitään kelpaavaa vaan panee voimansa hukkaan. Siis *työnjakoa!* mutta *työtä!* Ne ajat tulevat kohta, jolloin seurakunta pitää historiallisena kummallisuutena sitä, joka tahtoo olla elävä kristitty eikä kuitenkaan ole sisä- eikä ulkolähetyksen mies.

Olispa siis hyvin surkuteltavaa, jos kristityt miehet ja naiset olisivat lukeneet mainitut luettelot

kuitenkaan löytämättä mitään yhdistystä, jossa he voimansa mukaan tahtoisivat työskennellä. Kuten toivon, ovat nämät lehdet vakuuttaneet lukijalle, että hänellä pitäisi olla iloa vaikutuksestansa Jumalan valtakunnan hyväksi. Mutta nyky-aikaan (kunnes meillä taasen on seurakuntia jotka ansaitsevat kristillisen seurakunnan nimeä) on yhdistystyö varmaankin se tie, jota pitkin Jumala tahtoo levittää valtakuntaansa maailmassa. Ainoastaan muutamain valittuin kristittyin sallii Herra välittämättä yhdistyksistä itsenäisesti etsiä aivan uusia töitä. 990:n 1000:sta on yhtyminen siihen, mikä nyt jo on olemassa ja yhtyminen siihen oikein *sydämestänsä*. Mutta kateus ja kunnianhimo, ahneus, laiskuus ja oman mielipiteensä yksinomaisesti oikeutettuna pitäminen ovat joka päivä hävitettävät, jos toisten kanssa yhdessä tahtoo vaikuttaa siunaukseksi.

Mutta vaikka me arvaisimme kuinkakin suureksi yhdistysten ja laitosten hyödyn, niin täytyy meidän kuitenkin pitää lähimpää lähimpänä. Minä tarkoitan, että etupäässä tulee omassa huoneessaan ja omassa ammatissaan osoittaa olevansa Jesuksen Kristuksen tunnustaja, työntekijä ja taistelija. Ne miehet ja naiset olisivat kristillisiä irvikuvia, jotka puuhailisivat kaikenmoisisissa yhdistyksissä, pitäisivät loistavia puheita, toimittaisivat erinomaisia tekoja, vaan samalla laimiin löisivät velvollisuutensa omaa huonekuntaansa kohtaan. Kaikkien kristittyjen ensimmäisenä huolena ja haluna tulee olla kotonsa tekeminen Jesuksen rauhan ja Jesuksen ilon temppeliksi. Ja siihen auttaa etenkin rauhallinen ja iloinen sunnuntainvietto. — Ensimmäiseen sijaan tulisi asettaa omien lapsien vieminen Jesuksen tykö näyttämällä heille, että kristilliset isät ja äidit ovat myöskin iloisimmat ja onnellisimmat, enimmäin alttiit ja itsensä uhraavat, — kaikin voimin koettaminen saada lapsien hengittäväksi kodissa taivaan- ja ijankaikkisuuden-ilmaa ja sekä varhain että myöhään saada heidät huomaamaan, että Kristuksen rakkaus on kaiken onnen lähde. Mutta ei ainoastaan lapsille tule vanhempien olla isänä ja äitinä perheessä vaan myöskin *palkollisille*. Me vaadimme palvelijoiltamme uskollisuutta, s.o. että he uhraisivat voimansa ja aikansa meidän hyödyksemme; me kauhistumme, joll'eivät he meidän selkämme takana ole yhtä uutteria kuin meidän silmiemme edessä. Meistä tuntuu raa'alta ja kauhistuttavalta, joll'eivät he ota sydämellisesti osaa perhe-elämän kärsimyksiin ja vaivoihin; meistä tuntuu kevytmieliseltä ja lihalliselta, kun he tuntevat ikään kuin tenhovoiman vetävän heitä yleisiin tanssisaleihin, naamiaisiin j.m.s. Tässä kaikessa me teemme oikein, *jos* me vaan olemme heidän suhteensa senlaisia, kuin meidän tulee olla; mutta me teemme hyvin väärin, jos me vaan käskemme ja kiellämme, mutta emme rakasta ja anna, emme anna heille itsiämme. Nämät nuoret, elämänhaluiset, iloa tarvitsevat ihmiset ovat oikeutetut meidän kotonamme saamaan, mitä heidän sydämensä haluaa, muutoin he etsivät sitä luonnon pakoituksesta ulkopuolella kotiamme, ja semmoisisissa paikoissa mistä he tuhat kertaa saavat onnettomuutensa. Tämä on surullista, mutta liiankin luonnollista. Nämät nuoret ihmiset ovat jättäneet isän ja äidin palveluksensa sinua. Ole sinä heille isän ja äidin sijaisena, niin kau'an kuin he ovat sinun kattosi alla! Etenkin te perheen-äidit, pitäkää heistä huolta, ottakaa osaa heidän kärsimisiinsä ja iloonsa; itkekää ja iloitkaa heidän kanssansa, antakaa heille osansa niin perhehartaudesta kuin syntymäpäiväherkuistakin, — olkaa huvitetut jokaisesta pu'usta yksin lankakerästäkin, jonka he ostavat; hankkikaa itsellenne tietoa heidän syntymäpäivistänsä, hankkikaa itsellenne selville, mitä tietoja he saavat vanhempainsa kodosta; kirjoittakaa heille ollessanne matkoilla; pitäkää huolta että heillä on lukemista j.n.e. ja varmaankin on hyvin kummallista, joll'ette te pi'an voita heidän sydämiänne ja saa valtaa heidän sydäntensä yli. Sallikaapa heidän ottaa osaa perheen iloihin, niin minä teille vakuutan, että hekin vapaasti ottavat osaa perheen kärsimisiin. Sanalla sanoen, palvelkaa niitä, jotka teitä palvelevat, voimienne mukaan, niin hekin palvelevat voimiensa mukaan teitä, eivätkä ainoastaan silmien edessä, vaan myöskin sydämensä pohjasta. — Vaikeus saada hyvää palvelusväkeä peittää pilven tavoin lukemattomia perheitä. Ainoastaan Kristuksen rakkaus voi muuttaa tämän pilven kalliiksi purppuraksi.

Ja te *palvelustyöt*, jotka tunnustatte olevanne Kristuksen opetuslapsia, osoittakaa teoillanne pitävänne palvelemista kunniananne, koska te olette Kristuksen omia. Osoittakaa nöyryydellä ja kärsivällisyydellä, ahkeruudella ja uskollisuudella, hiljaisuudella ja rakkaudella saaneenne voimaa ylhäältä tuomaan päivänpaistetta ja rauhaa semmoiseenkin kotiin, missä pimeys vielä vallitsee. Tällä tavoin te sanoittakin mahtavasti julistatte Herran nimeä.

Mitäs me sitten sanomme *kristityn kutsumuksesta ulkopuolella kotoansa*? Olepa mikä tahansa, lääkäri tahi poliisi, kauppias tahi opettaja, lakimies, käsityöläinen tahi talonpoika, kartanonomistaja tahi tehtailija, upseeri, sairaanhoitaja tahi rääsijän kokooja, — alinoma sinä tapaavat ihmisiä, joihin sinä voit vaikuttaa ja joille sinä voit ja sinun tulee itsessäsi osoittaa Jesuksen Kristuksen suloisuutta. Täytyisipä kirjoittaa kokonainen kirja, joskin tahtoisin huomauttaa vaan *pääjuonteen*, kuinka yksityisten ihmisten omalla vaikutusalallansa tulee osoittautua Kristuksen apulaisiksi. Etupäässä tulee niiden, joilla on muita alamaisinansa, hyvin muistaa korkean kutsumuksensa. — Monta kaunista esimerkkiä on siitä, mitenikä kristillinen *upseeri* voi vaikuttaa sotamiehiinsä. Mutta senlaiset upseerit ovat hyvin harvinaisia. Tuhansilla on koirat, hevoset, pelikortit, biljardit ja kaikenlaiset turhuudet vieläpä huonommatkin asiat kuin turhamaisuudet enemmän sydämellä kuin heidän sotamiestensä ajallinen ja ijankaikkinen onni. — Onpa tosin kristillisiä *tehtaanomistajia*, jotka erinomaisella ja esimerkiksi kelpaavalla tavalla pitävät huolta työmiehistänsä ja heidän perheistänsä. Heidän on helppo näyttää toteen, että ainoastaan

evankeeliumi voi tehdä maailman onnelliseksi. Mutta voi sentään kuinka monien teollisuudenharrastajain mielestä työmiehet ovat vaan koneita, ja tällä tavoin he saavat aikaan tuon kauhean, mutta kuitenkin aivan luonnollisen vallankumouksen. — Mitä *kristilliset lääkärit* voivat vaikuttaa hoidettaviinsa, siitä olemme me ennen toisessa tilaisuudessa puhuneet. Me *papitkin* olemme jo saaneet muutamia viittauksia. Ne ajat ovat olleet ja menneet jolloin meidän pappilamme olivat "somia idylliä" jolloin pappi pitkä yönuttu yllänsä rauhassa poltti toisen pitkän piipullisen toisensa jälkeen ja harjoitti tyttäriensä soitantoa koko iltapäivät, istutti puita, jalostutti ruusuja puutarhassansa j.n.e. Papin työhuone, joka ennen oli tuommoinen "hiljainen pyhyys", on meidän aikoinamme muuttunut kyyhkylakaksi, jossa kaikenmoiset myrskyn ajamat, neuvoa ja apua hakevat ihmislapset kuljeskelevat edestakaisin. Ainakin senlaisen tulisi sen olla. Pappi ei enään voi kulkea seurakuntansa lävitse ainoastaan isällisiä siunauksia jaellen; ei suinkaan, hän matkustaa myrskyssä ja rajuilmassa toisesta vaikeasta toimesta toiseen vaikeaan toimeen, ja lii'ankin usein vaikeaan taisteluun. Kirkon täytyy tulla kansan luo, joll'ei kansa enään tahdo tulla kirkkoon. Tätä tietä se ehkä sitten löytääkin jälleen kirkkoon. Katoiltakin tulee saarnata eikä ainoastaan kirkossa; ei suinkaan, vaan suurissa tanssisaleissa ja joka taholla elämän meluisassa hälinässä on evankeliumin ääntä kuultava. Evankeeliumin lohduitusta täytyy viedä hiljaiselle sairastuoteelle, ullakkokamareihin ja maakerroksiin. Sitä paitsi tulee papin olla kristillisten yhdistysten päänä ja sydämenä ja lii'ankin usein sanomakirjallisuuden alalla varmana voitostaan mennä taisteluun materialistista ajanhenkeä vastaan.

Mitä sanottavaa on minulla *kauppiaista, puotien omistajista*, käsityöläisistä ja muista senlaisista ihmisistä? Surkuteltavaa on, ett'eivät heidän apulaisensa suurimmaksi osaksi enään asu isäntiensä perheissä, eivätkä edes syö ja juo heidän pöydässänsä, vaan elävät tykkänään omin takein. Eikä vanhoja oloja enimmäkseen enään voi saada entiselleen. Mutta eikö sitten ylipäänsä mitään olisi tehtävä? Jos näiden apulaisten tapojenturmelluksesta, nautinnonhimosta, epäluotettavuudesta ja epärehellisyydestä yhä enemmän ja peloittavammin valitetaan, niin tulisi kuitenkin itseltänsä kysyä: "Teenkös minä sitten mitään apulaisten hyödyksi? Pidänpö minä huolta heidän sieluistansa, osoitanko minä heille rakkautta ja välitänkö minä heistä? Mitä minä esim. teen saadakseni heille huvitusta? Enköhän jolloinkulloin voisi heitä ko'ota ympärilleni illanviettoon, enköhän voisi hankkia heille lu'ettavaa, enköhän voisi osoittaa heille tietä hyviin kristillisiin yhdistyksiin, enköhän rakkaudellani voisi voittaa heidän sydämiänsä puoleeni ja sillä tavoin saada heitä nauttimaan Jumalankin rakkautta?" Onpa todellakin tässä suuri työala! — Mitäpä sanoisinkaan minä *lakimiehille*, jotka kaikkialta tulevat kansan kanssa yhteyteen, kun on kaikenlaisia riitoja ja rauhattomuuksia tahi suorastaan ilmeisiä rikoksia tehty. "Herättäkää se lahja, joka teissä on", jos te olette kristityitä (Jumalan kiitos, vielä tosin on monta kristittyä lakimestä). Ei voi kertoa, kuinka kansaan vaikuttaa, kun esim. tuomarit käyttävät valaa pyhällä vakavuudella, kun he puhuvat synnistä, niin että huomaa heidän itsensä kauhistuvan sitä, heidän sydämestään pitävän huolta ihmisten rauhasta ja parannuksesta, vaan eivät senlaisia, että he vaan viran puolesta tahtovat saada asian pi'an loppuun.

"Herättäkää se lahja, joka teissä on!" tämä lause sopii jokaiselle, joka rakastaa Herraa Kristusta. Tässä en minä voi puhua erityisistä elämäntutsumuksista. Sallikaa minun vaan viimeiseksi sanoa, että yhteiskunnalle on suureksi siunaukseksi, jos sillä on *miehiä ja naisia*, joilla on aineellisessa suhteessa senlainen asema, ett'ei heidän enään tarvitse tehdä työtä ruumiillisia tarpeitansa varten. Nämät henkilöt voivat olla suureksi siunaukseksi koko yhteiskunnalle. Hyvä on jos he käyttävät voimansa taiteenharrastukseen ja kaikenlaisiin kunnallisiin pyrintöihin. Mutta jos he ovat kristityitä, tulee heidän mieltä, että elonkorjuu on suuri ja työväkeä vähän ja että joka haaralla puuttuu voimia kristillisen rakkaustoiminnan ja ihmiskalastuksen alalla. Jumala on heidät tehnyt niin vapaiksi aineellisessa suhteessa, että he palvelisivat hänen valtakunnassansa. Pitäkää vaari siitä kutsumuksesta, jonka Jumala on teille antanut.

Ja aivan erityisen sanan tahtoisin minä painaa teidän mieleenne, te rakkaat "*korkeampien ja parempien säätyjen nuoret tytöt*." Mutta minä voin lausua aivan lyhyesti, koska jo usein olen käytellyt tätä tuskin rakastettua lempiainettani. Teidän joukossanne, niidenkin joukossa, jotka kutsuvat itsensä kristityiksi, on jokseenkin paljon henkilöitä, jotka varastavat sekä Jumalalta että ihmisiltä aikaa, eivätkä elä miksikään hyödyksi. Täällä on tuhansissa päiväjärjestyksenä ajan ja voiman tuhlaaminen kaikenmoisiin turhiin ja joutaviin asioihin, ja tämä on muka hienoa ja ylimyksille sopivaa. Voi kuitenkin, kuinka paljon auringonvaloa te voisitte saada aikaan Kristuksen rakkauden palveluksessa ja te tuntisitte itsekin itsenne lämpiävän siinä toimessa. Ja jos te sitten tulette perheenemänniksi ja äideiksi tahi "vanhoiksi neidoiksi", — niin on rakkaudenpalvelus antava teille ijaisen nuoruuden ja kuihtumattoman ilon luonteen. Edessänne olevan kirjan lehdissä saatte satoja keinoja auttamaan. Melkein joka taholla voi teitä käyttää, ja kuta naisellisempia ja hienotunteisimpia te olette, sitä voimakkaampia te olette.

Jonkun aikaa takaperin tapasin minä nuoren kuolemaisillaan olevan tytön. Kaikilta ihmisiltä, jotka kävivät hänen luonansa, oli hän "kerjännyt" postimerkkejä, ja koska hän kerjasi hyvin miellyttävällä tavalla, niin oli hän saanut paljon kokoon. Nyt käytti hän helpoimmat hetket sairastuoteellansa postimerkki-kirjan valmistamiseen. Tästä saaduilla tuloilla on kovaonnille perheelle hankittava iloa.

Taivaallisen kauneuden aamurusko kirkasti kuoleman omaksi määrätyn tytön kasvoja, kun hänelle kerrottiin sitä onnea, joka olisi tuleva seuraukseksi tästä rakkauden työstä. Mutta jos kuolemaisillaankin olevat tytöt voivat saada aikaan suuria asioita — kuinkahan paljon voisivatkaan ne toimittaa, jotka ovat sekä ruumiin että sielun puolesta terveet! — Oi teitä, rakkaat nuoret sisaret, jos teistäkin kaikista voisi sanoa: "Mitä he voivat, sen he tekevät!" Olisipa siitä iloa sekä maan päällä että taivaassa.

Mutta onpa myöskin liikuttavaa, että *köyhimmät ihmiset*, joilta puuttuu "varoja" ja "aikaa", kuitenkin voivat olla evankeeliumin todistajia, kun Kristuksen rakkaus liikuttaa heidän sydämiänsä. Olkoon vaan yksi esimerkki tarpeeksi. Hurskas köyhä leski muutti neljän lapsensa kanssa taloon, missä hänen kanssansa asui yleisesti tunnetun juopon perhe. "Sinä tietysti et välitä lainkaan noista kauheista ihmisistä", hänen hyväntahtoiset naapurinsa sanoivat. Nainen ei siihen mitään vastannut; mutta hän rupesi rukoilemaan näiden "kauheiden ihmisten" puolesta. Hän huomasi pian, mitä hyvinkin usein huomaa, nim. että mies oli juoppo, koska vaimo hoiti huonosti varoja ja antoi kaikki mennä pilalle. Meidän leskemme siis rupesi opettamaan vaimoa, kuinka hänen piti tehdä kotinsa hauskan ja puhtaan näköiseksi, pestä akkunansa, panna puhdas liina pöydälle ja panna ruoka pöydälle maukaasti ja oikeaan aikaan. Hän pesi lapset ja näytti hämmästyneelle vaimolle, kuinka kauniit nämät hänen lapsensa olivat, kun ne olivat puhdistetut li'asta. Hän neuvoi häntä parsimaan, paikkaamaan, neulomaan, silittämään j.n.e. ja tuo onneton vaimoraukka rupesi vihdoinkin toivomaan. Hänen silmänsä tulivat jälleen vilkkaiksi ja hänen poskensa punakoiksi; hän rupesi iloitsemaan elämästä ja sai voimia elämään; hän voitti jälleen puoleensa miehensä rakkauden, eikä kulunut vuottakaan, kun entisen juopon lapset käsi kädessä lesken lasten kanssa kulkivat reippaasti laulaen sunnuntaikouluun. Mutta entinen juoppo ja hänen vaimonsa tulivat Jumalan rakkaiksi lapsiksi. "Vanha oli hävinnyt, katso, kaikki oli tullut uudeksi." — Jos tämä oli ihme, niin oli se rakkauden ihme. Luonnonlait kulkivat omaa kulkuansa, ja kuitenkin se oli ihme! Koettelepas punnita mielessäsi, eiköhän se voisi tapahtua toisessakin tilaisuudessa? — Oi, ota huostaasi ainakin yksi ainoa eksynyt sielu! Rakasta *yhtä* sielua, niin kuin sinä voit rakastaa, rakasta sitä täydellisesti ja kokonaan, uupumattomalla, kärsivällisellä, surkuttelevaisella armeliaisuudella; auta, niin kuin sinä voit auttaa, sekä sisällisesti että ulkonaisesti, äläkä lakkaa, ennenkuin sinä olet voittanut tämän sielun siihen joukkoon, josta kerrotaan Joh. Ilm. Kirjan 7 luv. 9:stä v:stä edesp.

Summa tästä kaikesta on se, että palvelemisen jälkeen pitää saaman kunnian maailmassa ja että se on käsitettävä jumalallisessa majesteetissaan. Tällä tavoin ainoastaan voidaan saavuttaa parempi tila maailmanvaltakunnassa ja Jumalan valtakunnassa. Meidän Herramme Kristus oli palvelija; hän palveli joka hengähdyksellä kärsivää ihmiskuntaa; olipa hänen pyhä kuolemansakin palvelus, se oli suurin palvelus, minkä hän maailmalle osoitti. Palveleminen oli Kristuksen elämän silmään pistävin puoli; hänen palvelemisensa oli tämän elämän sisällinen suuruus ja majesteetti. Hänen palvelemisensa saattoi hänet ulkonaiseenkin majesteettiin ja kirkastukseen. Ei kukaan, joka tätä ei käsitä, ole käsittänyt häntä, ja maailman pelastus riippuu siitä, ottaako maailma tämän aatteen, — ei, tätä uutta henkeä — sieluksensa.

Tänä vuonna olen minä Wildungen'in kylpypaikan kävelyteillä tavannut jotakin, jota minä ennen en ollut nähnyt ja jota luultavasti useimmat minun lukijoistani eivät vielä ole nähneet eivätkä saa nähdä. Minä näin nimittäin kuninkaan, joka veti lapsenvaunuilla kuuden kuukauden ikäistä tyttärensä. Lapsenhoitajan neuloessa sukkaa tahi lukiessa filosofiaa kuljeskeli vanha Hollannin kuningas ilosta loistavin kasvoin tällä lavalla ympäri lapsinensa, jonka hänen nuori puolisonsa oli hänelle lahjoittanut. Minulle sanottiin, että minulla oli joka päivä tilaisuus nähdä samaa kuvaa. Minulle oli arvokasta nähdä sitä ainoastaan yhden kerran. Ei Wildungen'ista suinkaan puuttunut "ylhäisiä" ihmisiä, joiden mielestä tämä kuninkaan hoitajatoimi ei ollut juuri erinomaisen kuninkaallista, vieläpä semmoisiakin jotka sen katsoivat etikettiä vastaan sotivaksi. Minä, joka, Jumalan kiitos, en lainkaan ymmärrä tuota etikettiä kutsuttua mitätöntä asiaa, tietysti olin toista mieltä. Ei sen puolesta, että kuningas mielestäni olisi tehnyt mitään urostyötä vetäessään lapsenvaunuja. Sitä ei hän varmaankaan itsekään ajatellut, sillä tekihän hän siinä vaan, mikä hänellä oli mieleen, ja voihan hän tehdäkin, mitä hän tahtoi; sen tähdenhän hän olikin kuningas. Mutta sitä nähdessäni ajattelin kumminkin: kuningas Nebukanezar tahi joku vanhoista faaraoista ei olisi tätä tehnyt. Palveleminen on kuitenkin Herramme Kristuksen kautta noussut mahtavaan arvoon, niin että kuningaskaan ei häpeä vetää lapsenvaunuja. Tästä tulisi kaikkein oppia, ett'ei mikään palvelus alenna ihmistä, jos vaan se palvelus tekee kellekään hyötyä. Meille täytyy olla se tarpeeksi, ja ylhäistä ja kuninkaallista on se sitten Joh. 13: 15, missä Jesus kokoo kaikki opetuslapsensa tuota halveksittua *jalkainpesua varten*. Hyvähän se on, että me palvelemme lapsiamme; mutta sillä me palvelemme ainoastaan itsiämme. Mutta Jumalan silmissä on se suurta, että me palvelemme köyhiä, vaivaisia, hyljätyitä, kadotetuita, langenneita ja epätoivoon joutuneita, ja sillä tavoin me palvelemme Herraa ja siis vasta oikein itseämmekin. Tätä minä juuri tarkoitin antaessani tälle lu'ulle "*Yleisen asevelvollisuuden*" nimen.

RAHAKUKKARON KÄÄNTYMYS.

1. "Saksalaisen täytyy kolme kertaa kääntyä."

"Saksalaisen täytyy kolme kertaa kääntyä, nimittäin ensiksi täytyy hänen kääntää päänsä, toiseksi rahakukkaronsa ja kolmanneksi sydämensä", — niin sanoi muuan Englantilainen, joka perin pohjin tunsi ja sydämestään rakasti saksalaisia. Yhtä kaikki, englantilainen lienee ollut viisas mies; kuitenkin on hänen sanoissansa kunnan määrä mielettömyyttä. Me uskomme, että jos n:o 3, siis sydän, on todella kääntynyt, niin ovat n:o 1 ja 2 myöskin samalla kertaa kääntyneet. Vuoren vajotessa mereen, seuraavat myöskin ne huoneet, kalliot ja puut, mitkä siinä ovat, sen mukana. Ei niitä erikseen tarvitse syöstä alas. Pikemmin pitäisi sitten toisen näin kuuluvan lauseen oleman totta; "siitä *tuntee* kääntyneen ihmisen, että hänen rahakukkaronsa on käännetty". Mutta tälläkin totuudella on rajansa; löytyy kyllä ihmisiä, joiden on helppo antaa pois maallista omaisuuttansa, koska he eivät pane siihen mitään arvoa. Tahi heitä saattaa ja pakoiittaa luonnollinen osan-ottavaisuus tahi vielä saastaisetkin syyt antamaan täysin käsin, vaikk'ei heidän päänsä lainkaan ole kääntynyt, vielä vähemmin sydämensä. Mutta näitä ihmisiä, joista raha niin helpolla lähtee, on hyvin harvassa. Säännöllisesti on rahakukkaron kääntyminen siitä todistuksena, että ihmisessä on tapahtunut perinpohjainen muutos. Rahakukkaro on usein sydämen linnoituksessa viimeinen varustus, joka antautuu Kristuksen hengen valtaan. Se jää vielä pitkäksi ajaksi "vanhan Aatamin" päällikkyyden alle kaikkien muitten rintavarustusten, muurien ja tornien jouduttua Herran Kristuksen mielivaltaan. — Valitettavasti jo luonnosta on kirjoitettu syvälle meidän sydämiimme, että rahat ovat nautinnon lähteenä, että sillä, jolla on rahaa on myöskin varma tulevaisuus. Hyvin harvassa löytyy niitä ihmisiä, jotka uskovat saavansa sitä enemmän, kuin enemmän he rakkaudessa antavat. "Rakkaus" on tuhansissa tapauksissa senlainen, jommoiseksi ilmestyy vanhassa runossa:

"Rakkaushan se kaikki voittaa;

'Se on valhe!' sanoi — ropo."

"Raha-asioissa lakkaa *sydämellisyys*", sanoo lii'aksikin jokapäiväinen sananparsi; mutta, paha kyllä, täytyy myöskin tulla siihen kokemukseen, että kristillisyydskin usein lakkaa raha-asioissa. Mutta tämä ei silloin olekaan mitään todellista kristinuskoa. Milloin Kristus todellisesti ja alkuperäisesti on tullut eläväksi sydämessä, silloin se hallitsee kaikkia, mitä ihmisellä on ja mitä hän on; silloin tulee tämä Tersteegen'in rukous yhä elävämmäksi: "Herra ota meidän henkemme. ruumiimme ja sielumme ja elämämme, kaikki olkoon sinun vallassasi." Tämä tulee silloin selväksi raha-asioissakin. Joka maailman tuntee, tietää pienen joukon varmoja kristityistä eli, kuten meidän aikanamme sanotaan: pietistien, kaikissa tapauksissa suhteellisesti antavan kolmekymmentä kertaa niin paljon kuin ne antavat, jotka ovat evankeeliumista vieraantuneet. Ja kun kuulee kerrottavan, kuinka paljon yksistään pienestä veljien seurakunnasta (johon kuitenkin suurimmaksi osaksi kuuluu *saksalaisia*) ko'otetaan pakanalähetyksen hyväksi, niin ei voi muuta kuin hämmästyä ja hävetä.

Huolimatta kaikesta tästä, — niin ei lause saksalaisten kolmenkertaisesta kääntymisestä kumminkaan ole niin aivan perätön. Kullakin kansalla on yksi puoli, joka tekee sen, että se jo luonnostaan on sukua evankeeliumille. Senmoinen puoli on esimerkiksi saksalaisten ihanteellisuus ja syvämielisyys. Mutta kussakin kansassa on myöskin erityisiä esteitä ja vaikeuksia evankeeliumia vastaan. Englantilaisissa esim. on tarpeen erityinen "kääntymys" tuosta ahdasmielisestä, itserakkaasta kansallisvihasta; edelleen on heissä, kuten olemme nähneet, tuo vaarallinen taipumus muuttaa evankeeliumia uudeksi la'iksi. Niitä esteitä, jotka saksalaisessa nousevat evankeeliumia vastaan, on aivan oikein merkitty sanoilla: "pää ja rahakukkaro". Minä tarkoitan, ett'ei hän tahdo taivuttaa "paksua järkipäätänsä" evankeeliumin totuuden alle; ettei hän tahdo au'aista kukkaroansa, kun Herra Kristus sanoo: Anna minun nyt kerrassaan ottaa oikein aika kourallinen. Mitä tuohon "paksuun järkipäähän" tulee, niin olemme me sille jo edellisissä lu'uissa antaneen ansaitun osansa. Täksi kertaa me pidämme kiini rahakukkarosta; sillä se ansaitsee kyllä meidän tutkimistamme, vaikk'ei sillä ole mitään virkaa, joll'ei se aukea.

Se taas on englantilaisissa paljoa suuremmassa määrin muuttunut lihaksi ja vereksi, että heillä on oikeus ainoastaan *hoitaa* ja hallita maallista tavaraansa, ja että se on itsestään selvää että heidän tulee jättää siitä osa Herralle. Ei sovi sanoa: "Englantilaiset antavat enemmän vaan sen tähden, että he ovat rikkaammat". Ei suinkaan, he antavat *verrattain* enemmän, ja he antavat yleensä iloisemmin ja mielummin. Yleensä kiitetty englantilainen historiantkirjoittaja *Carlyle* on yksi niitä harvoja englantilaisia, jotka täydelleen tunnustavat Saksan kansakunnan suuret ominaisuudet. Kuitenkin hän kirjoittaa (missä paikassa, sitä en enään muista; mutta että hän sen on kirjoittanut, sen minä tiedän): "Saksassa usein ilmestyvät katovuodet, enentyvä köyhyys, teollisuuden aleneminen j.n.e. on seurauksena siitä, että saksalaiset eivät tahdo antaa taivaan Herralle hänelle tulevia kymmennyksiä". Helposti tätä lausetta voi saattaa naurettavaksi; *tuhmankin* saksalaisen on helppo löytää tämän viisaan englantilaisen lauseen heikko puoli. Silloin sanotaan: Uudessa Testamentissa ei mainita mitään

kymmennyksistä. Englantilaiset ovat selvästi jääneet kiini vanhaan Testamenttiin; he paisuvat kymmenyksistä, ikäänkuin olisivat juutalaisia, jotka olivat 100 vuotta ennen Kristusta, ja he katsovat Jumalan maallisen siunauksen aivan vanhan Testamentin kannalta palkaksi, jonka Kaikkivaltias antaa heille niistä asioista, mitä he ovat hankkineet. — Senlaisella puheella Carlyle'n syrjään sysääminen olisi vaan "paksun järkipään" asettamista totuutta etevämmäksi. Tässä lauseessa on se totuus, että jos saksalaiset olisivat hurskaampia ja kristillisempiä, niin he myöskin olisivat ahkerampia, luotettavampia, uskollisempia ja säästäväämpä. Tällä tavoin osoitettaisiin, että jumalanpelko Saksassakin on senmoinen asia, jolla ei ole ainoastaan tulevan vaan nykyisenkin elämän lupaus. — Yksi osa Englannin kansan *poliittisesta suuruudesta* vieläpä sen kansallisesta *rikkaudestakin* on siinä, että Englannin kristillisuus on mahtavana valtana kaikissa oloissa, että sitä melkein kaikilla aloilla kohdellaan kunnioituksella. — Saksan kansan voimattomuus taas on siinä tieteellisessä ylpeydessä ja ajatuskopeudessa, että jo mikä tyhmyri hyvänsä rohkenee rikkiviisaasti arvostella evankeeliumin ijäisiä aatteita, — että kauhean suuri osa saksalaisia luulevat olevansa sivistyneempiä julistaessaan, että he luonnollisesti eivät usko mitään ihmeitä (siis eivät myöskään Jumalan suuria tekoja maailman pelastukseksi), että lukiolaiset ja räätelinsällit yhtähyvin kuin professoritkin ja sanomalehdentoimittajat pilkaten pitävät lähetystointia tyhmänä puuhana. Eikä sekään päivä mahtane kaukana olla, jolloin tämä voimattomuus tulee päivän selväksi, joll'ei meidän kansallemme tule uutta helluntaipäivää. Carlyle'n vika on ainoastaan siinä, että hän kieltämättömästi lakiin vivahtavalla tavalla puhuu niin, kuin kymmennysten antamisella kaikki tulisi hyväksi. Se on vikana useimmissa saksalaisissa, ett'eivät he tahdo tietää mitään sydämen antamisesta Herralle. Tästä vi'asta seuraa luonnollisesti toiseksi sekin, ett'eivät he tahdo antaa Herralle rahojakaan.

Antakaamme kuitenkin englantilaisten olla englantilaisina ja saksalaisten saksalaisina ja mieluummin tarkastakaamme, kuinka jumalaisuus ja raha-uhraukset Jumalan ijankaikkisessa sanassa astuvat silmämme eteen.

2. Sinun rukouksesi ja almusi ovat tulleet muistoon Jumalan edessä.

Tiedätkö sinä, rakas lukijani, kuka nämät sanat sanoi? Se oli taivaan enkeli. Taivaan enkeli tulee v. 34 jälkeen Kristuksen syntymän roomalaisen upseerin luokse sanoen hänelle nämät merkilliset sanat. Tahi eikö ole mielestämme merkillistä, että rukoukset ja almut tällä tavoin sekoitetaan? Rukous, joka on mieltä ylentävintä, mitä löytyy, — almut kaikkein jokapäiväisintä, mitä voi mainita, mainitaan kumminkin yhdessä: "Ne ovat tulleet muistoon Jumalan edessä". Rukoukset ja lahjat ovat saattaneet pyhän autuaan taivaan Jumalan tekemään jotakin erinomaista Korneliuksen hyväksi. Ei tässä tarkoiteta siis siitä mitä moni niin ymmärtämättömästi arvelee ja selittää, että roomalainen päällikkö muka rukouksensa ja almujensa tähden oli julistettu Jumalan lapseksi, ett'eikä hän siis tarvinnut mitään evankeeliumia. Tekstimme näyttää selvän vastakohtan. Hänen rukouksensa ja almunsa ovat *todistuksina* siitä, että hän ansaitsee tulla kristityksi, ja enkeli ilmestyy hänelle ja Pietari lähetetään hänen luoksensa, että hän saisi kuulla evankeeliumia ja tulla Pyhän Hengen osallisuuteen. Aika on armahtaa, sanoo Jumala, koska mies nyt on siinä tilassa, missä hän on. Se vaan on totta, että hänen rukouksensa ja almunsa tekevät sen selväksi, että hän on evankeeliumiin suoraan vievällä tiellä. Hän on valmis nauttimaan evankeeliumia, niin kuin janoova hirvi janonsa tähden on valmis nauttimaan lirisävän puron vettä; hän on valmis uskoon, niin kuin uskovaisen Lasaruksen sielu on murheen pitkän koulutuksen kautta valmistunut katselemiseen. Enempää ei ole sanottu, mutta kuitenkin on niin paljon sanottu todistuksen kautta: "Sinun rukouksesi ja almusi ovat tulleet muistoon Jumalan edessä".

Tätä ihmettelevät monet ihmiset etenkin runolliset saksalaiset. Rukoukset ja almut, — jolloin useimmat lukijat vaan ajattelevat pienimpiä kuparirahoja, — mitä niillä on toistensa kanssa tekemistä? Mutta suuri taivaan Jumala, joka yksinänsä on autuus ja jolla on valo pukimiansa, näyttää olevan toista mieltä. Niin kylläkin, jos almu on vaan välikappale, jonka heittää saadaksensa oveltansa menemään köyhän, haavoittuneen Lasaruksen tahi repaleisen käsityöoppilaan; — tahi jos almun antaa ainoastaan häpiän tähden, koska muuten pidettäisiin saiturina; — tahi jos almu on kolme tahi neljä markkaa, jotka merkitsee listaan saadaksensa varjoon tahi vihastumaan naapurinsa tahi kilpailijansa, joka on merkinnyt vaan kaksi markkaa; — tahi jos almun pakoittautuu antamaan ainoastaan velvollisuuden tunnosta, koska muka muuten ei käy tekeminen, vaan jonka paljoa mieluummin tahtois olla antamatta, toivoen, ett'ei pyytäjän tullessa olisi ollut kotonansa; kaikissa näissä tapauksissa ei almu ole ainoastaan jokapäiväistä, vaan vieläpä Jumalan mielestä arvotonkin. Senlainen almu ei tule muistoon Jumalan tykönä; tahi mieluummin, se Jumalan mielestä ei olekaan mikään almu. Sillä almun täytyy (sanan kreikkalaisen merkityksen mukaan) olla armeliaisuuden hedelmä. Kun se on senmoinen, niin se erinomaisen hyvästi sopii yhteen rukouksen kanssa ja on siihen samanlaisessa suhteessa, kuin kaksoisveli on kaksoissisareensa. Rukouksessa osoittaa mielensä kiitollinen onnellinen sielu, joka on saanut kokea armeliaisuutta. Tämä rukoileva sielu etsii Jumalan sydäntä, joka suojelevan paimenen tavoin on kumartunut hänen ylitsensä. Se antaa itsensä alttiiksi hänelle, se heittäytyy hänen avuksensa, se avautuu hänen huoneeksensa, jossa hänen tulee asua. "Minä saan kokea armoa, sen olen ansiotta saanut" — tämä on oikea rukoushenki. Toinen sisällisen elämän puoli on se, että me puolestamme

annamme sen armeliaisuuden, jota itse olemme saaneet kokea, virrata maailmaan yli veljiemme. Joka on saanut kokea mitä se merkitsee, että Jesus on heittänyt henkensä hänen puolestansa, sen täytyy olla altis heittämään myöskin henkensä veljiensä edestä. Tätä ei suinkaan tehdä ainoastaan rahan antamisella, mutta kuitenkin rahan antamisellakin. Ainoastaan se on oikeata antamista, joka on kiitosuhri Jumalan sanomattoman lahjan tähden; jo itsestäänkin on selvää, että lahja on annettava vapaaehtoisesti ja ilomielin, että se on rakkauden hedelmä.

Tässä ei nyt siis ole kysymystä siitä rakkaudesta, mitä me osoitamme lapsillemme ja veriheimolaisillemme. Tämä on luonnollista rakkautta, jota jumalatonkin ihminen voi osoittaa. Tätä rakkautta tapaamme hyvin liikuttavassa muodossa eläimissäkin, esim. kun lintu syöttää poikasiansa, tahi kun tiikeri antaa pienien pentujensa nuolla saaliin verta, ennen kuin se itse sitä juo. Tässä nyt ei ole puhetta äidistä, joka ei voi unhottaa lastansa, vaan Jumalan lapsesta, joka tuntee ympärillensä olevan sisällisen ja ulkonaisen kurjuuden omaisensa, eikä jumalallisessa rakkaudessaan voi muuta tehdä kuin sitoa haavoja, vuodattaa niihin palsamia, lievittää nälkää ja janoa, rakastaa ja auttaa. Ei siis ole puhettakaan siitä, että almut *tekisivät meidät vanhurskaiksi* Jumalan edessä. Niiden tulee päinvastoin olla merkinä siitä, että me vanhurskauttamisen kautta Kristuksen veressä olemme tulleet Jumalan lapsiksi, ne ovat saavutetusta lapsuudesta lähteneen kiittollisen sydämellisen ilon ilmauksia. — Suuri ilo tekee jokaisen ihmissydämmen, joka vielä ei ole tuiki kovettunut, hennoksi ja hempeäksi. "Tänä päivänä ei kenenkään pidä kuoleman (sanoi kuningas Saul niille, jotka syyttivät hänen vihollisiansa), sillä Herra on tehnyt autuuden Israelissa!" Kyllä on helppo antaa anteeksi, kun Jumala on antanut meille jotakin suurta. Mutta silloinkin on helpompi antaa. Hääpäivänä, jolloin mies saa sulkea rakastetun morsiamensa syliinsä; ristiäispäivänä, kun vanhemmat syvästi liikuttetuna katselevat pientä lasta, jonka Jumala on heille lahjoittanut, — silloin voipi tapahtua, että *nekin*, joiden muutoin on hyvin vaikeata luopua rahoistansa, ovat halulliset antamaan lahjan toiselle. Samoin on laita sellaiseen aikaan, jolloin sinä pelastuit suuresta hädästä tahi sait kokea erinomaista siunausta toimissasi. Mutta joka ei ajattele murheellisia, köyhiä ja sairaita, hän ei vielä ole käsittänyt onneansa. — Mutta mitä merkitsevät suurimmatkaan maalliset ilot tämän autuuden rinnalla: "Minulle on armo tapahtunut" —? Mitenkä voisikaan sydän, joka semmoista riemua tuntee, olla haluton jakamaan toisille sitä, mikä kuitenkin oikein käytettynä on niin voimakas herättämään taivaallista iloa täällä elämässä —? Tosin puhutaan usein "*joutavasta rahasta*" tahi *epärunollisesta* rahasta. *Mutta raha on joutavata tahi epärunollista ainoastaan silloin, kun siitä pidetään kiinni; sitä vastoin on se korkeimman runollisuuden lähde, jos sitä oikealta tavalla annetaan.* Oman sydämen kannel rupee silloin kajahtelemaan, ja niiden sydämet, jotka meidän lahjamme saavat, tulevat täyteen päivänvaloa, ja kauniimmat kukat, mitä ajatella voi rupeevat puhkeamaan. Mutta, valitettavasti kyllä, ainoastaan harvat ihmiset tuntevat tätä riemua, koska vaan muutamat antajista antavat oikeassa hengessä. Lukemattomat kristityt sairastavat senlaista tautia, että he kyllä tahtovat ylipäänsä Jesusta Kristusta pitää Herranansa, mutta rahavarojen yli eivät salli hänelle mitään sananvaltaa, niitä he itse tahtovat täydellä vallalla hallita. Mutta kun nyt vapahtaja ei tahdo mitään ehtoja eikä rajoja itsellensä asetettaman, niin seuraa siitä huono väli sielun ja vapahtajan kesken, joka sen tahtoo tehdä onnelliseksi, mutta ei saa. Mutta huono väli ei siedä yhdistystä ja rauhaa. Jos jotakin tulee sinun ja vaimosi väliin, niin rikkuu ja häviää teidän molempain sydämellinen yhteys. Ääni on luonnoton, käsi on kylmä, silmä rauhaton. Samoin on laita sinun ja taivaallisen vapahtajasi kesken. Tässä on meillä todellakin etsittävä:

3. Musta paikka.

Musta paikka, joka vaikuttaa sen, ett'ei moni kristitty tule todelliseen rauhaan ja iloon pelastuksestansa. Pahin seikka siinä on, ett'eivät he sitä tahdo tunnustaa syyksi. "Minun on sekä hopea että kulta", sanoo Herra profeeta Haggai'n kautta. Lukemattomasti kertovat hurskaat ihmiset näitä sanoja. "Sinun, Herra, on sekä hopea että kulta; sinä voit siis helposti auttaa — pakanalähetystä tahi magdalena-laitosta". Mutta silloin useinkin ajattelee vaan muiden paljoa hopeaa ja kulta, eikä sitä vähää mikä itsellensä on, joka kumminkin on Herran omaisuutta. Tavallisesti ajattelee enemmän muiden kassalaatikon avaimia kuin oman liivin taskussa olevaa pienen lippaan avainta.

Jospa me kaikki sentään tahtoisimme vakaasti ja rehellisesti punnita mielessämme tätä seikkaa! *Rahakukkaron kääntymisen on todellakin välttämätön kääntymisen osa.* "Mutta ahneus on kaiken pahan juuri". Tämän lauseen todistaa meille raamattu koko pitkällä jaksolla kamalia kertomuksia, jotka kaikki meille osoittavat mikä kauhea perkeleellinen kahle mammona on. Minun ei tarvitse mainita kuin nimet Lot, Bileam, Judas Iskariot, rikas nuorukainen, Ananias ja Sassira. Kuinka vakavasti kuitenkin Herra puhun "väärästä mammonasta"; kuinka pontevasti hän sanoo, ettei samalla kertaa voi palvella Jumalaa ja mammonaa ja että ne, jotka tahtovat tulla rikkaiksi syöksyvät perikatoon. Ymmärtääkseen tätä ei tarvitse muuta, kuin vähän tarkastella jokapäiväistä elämää, jommoisena se meidän ympärillämme on liikkeessä. Maailma vilisee ihmisiä (olkootpa he sitten miljoonain omistajia tahi palvelustytöitä), joiden omatunto on rauhaton ja masentunut, koska he ovat voitonhimon sallineet viekotella itseänsä epärehellisiin tekoihin. Minä en laisinkaan puhu niistä, joidenka te'ot ovat niin törkeitä, että heidän täytyy mennä vankihuoneeseen. Mutta niiden luku on paljon suurempi, jotka eivät

ole rahtuakaan paremmat, vaan osaavat vaan vähän viekkaammin käyttäytyä. Ja kuinkahan monet avioliitot ovatkaan peräti onnettomia sen tähden ett'ei tässä tärkeimmässä elämänkysymyksessä ollut määrääjänä oikea ja todellinen rakkaus, vaan varallisuus tahi varallisuuden toivo. — Mutta silloinkin kun asian laita ei ole tämä, on kuitenkin tieto siitä, ett'ei rahoja käytetä Jumalan kunniaksi ja ihmiskumppalien hyödyksi ja menestykseksi, raskaana painona monen ihmisen sydämelle.

Kauheana kummituksena on yhteiskunnallinen kysymys meidän aikanamme taivaan rannalla. Huolimatta kaikista helpoituskeinoista ja valtion- ja poliisin-la'eista vetää se huomiota puoleensa joka hetki, ja sitten vielä niissä maissa, missä kristillinen valistus on vallalla. Milloin missäkin tapahtuu yksityisiä kauheita räjähdyksiä ja vielä useammin kummituksia maanalaisia järjestyksiä, jotka osoittavat meidän asuvan tulivuorella. Mutta yhteiskunnallisen kysymyksen syvimmat juuret eivät *ole siinä, että tämän elämän hyvyys on epätasaisesti ja'ettu, vaan siinä että sitä enimmäkseen niin itsekkäästi hoidetaan*. Ja onkinhan omaisuus hyvin epätasaisesti ja'ettu; mutta ihmiset ovatkin niin erinkaltaiset: toinen kokoo toinen hävittää; toinen on ahkera toinen laiska j.n.e., niin ett'ei tasainen jako edes 24:ksi hetkeksi voisi hankkia yhtäläisiä suhteita. Sitä paitsi ovat ne elämän onnen erilaisuudet, jotka ovat seurauksina epätasaisesta rahan-ja'osta vaan pikku asioita verraten niihin kauheisiin erilaisuuksiin, jotka seuraavat siitä, että toinen on sairas, toinen terve, toinen hengen suhteen lahjakas, toinen tylsämielinen, toinen syvämielistä luonnetta, toinen iloista, toinen kaunis, toinen ruma j.n.e. Mutta ainakaan näitä erilaisuuksia ei voi poistaa eikä estää ei edes vaan lievittää millään filosofialla ja tieteellä, ei millään kansallistaloudella tahi parlamentin lailla. Kaikkien olojen tasoittamis-ate on yhtä mieletön kuin ikäväkin.

Ja kumminkin on Proudhon lausunut tuon järjettömän lauseen: "Omaisuus on varkautta". Mutta tuo Proudhon, kuten tunnettu, ei ollut mikään "veli Irstainen", vaan vakava oppinut. Hän siis selittää rikokseksi kaiken yksityisen omaisuuden omistamisen ja vaatii, että kaikki mitä on, on käytettävä yhteiseksi hyväksi. — No antaahan olla, joka tuntee ihmislouheen, se käsittää, että "kommuunin", viisaimminkin järjestetty kommuunin täytyy olla kaiken työhalun ja siis myöskin työky'yn hauta, kaiken toimimisen ja tulemisen halun hauta, siis myöskin ihmiskunnan aatteellisten pyrintöjen hauta. Kuitenkin täytyy silläkin olla syynsä, että niin syvämielinen mies kuin Proudhon voi sulkea valtioviisautensa senlaiseen lauseeseen, ja että niin moni syvämielinen mies puhuu samalla tavoin. Varmaan ei se ole kristillistä eikä järjellistä, kun sanotaan, että kaikki joilla on omaisuutta ovat varkaita. Mutta tämä järjetön lause on ainoastaan sen uskonkappaleen vastapuoli, jota harvoin kuulee lausuttavan, mutta joka on syvälle piirretty useimpien rikkaitten ihmisten sydämiin ja kuuluu näin: "*Omaisuus on omaisuutta*; omistamallani tavaralla minä voin tehdä, mitä ikinä tahdon". Tämä lause on vielä ehkä epä kristillisempi kuin Proudhon'in lause. Eikä ainoastaan niin, vaan — se on ollut alkuna Proudhon'in mielipiteeseen. Toisin sanoen: sosialismi on luonnollinen vastavaikutus, ei pääomaa, vaan pääoman väärinkäytöstä vastaan. *Valtio* tosin suojelee niitä, jotka alistavat omaisuutensa ainoastaan itsekkäisyyden palvelukseen. Mutta evankeeliumi heidät tuomitsee.

Minä sanoin edellä yhteiskunnallisen kysymyksen tulleen juuri *kristityissä* maissa niin kauheaksi, ja siihen löytynee kyllä pätevä syynsä. Tämä ei tule näitten kristittyjen kansain korkeammista kulteista, vaan juuri kristinuskosta itsestään. Evankeeliumi se opettaa rikkaille herroille, ett'eivät he ole itsevaltiaita herroja, vaan Jumalan määräämiä varojensa hoitajia ja hallitsijoita. Heidän tulee sitä käyttää Jumalan kunniaksi, mutta se taas sisältää, että heidän on käyttäminen sitä rakkauden palvelukseen. Joll'eivät rikkaat enimmäkseen tästä tahdo tietää, niin tietävät köyhät sen sitä paremmin. Kuinka onkaan noita suuria sanoja: "vapaus, yhtäläisyys ja veljeys" väärin tulkittu, ei niitä kuitenkaan ilman evankeeliumia olisi olemassa. — Evankeeliumi tuomitsee arvottomiksi senlaiset olot, että toinen ihminen kokoo miljoonia ja käyttää niitä omaksi hyväksensä, — että edellä mainitun vieressä on sata muuta, jotka huolimatta suurimmista ruumiin ja sielun ponnistuksista koko elämänsä näkevät leivän puutetta. Sen ajan pitäisi jo lähestyä, jolloin nykyään vallalla olevat omistus- ja omaisuus käsitteet hyljätään raakoina muinaisjätteinä, ja jolloin ei enään lainkaan voida käsittää, että asian laita vuosituhansien kuluessa on ollut, niin kuin se on ollut. Tässä suhteessa me varmaankin kohtaamme suurenmoisia mullistuksia. Valtion lakisäädäntökin on aika suuressa käännekohtassa etenkin työkanan ja ylipäänsä köyhien eduksi. Tokko sen kautta voi välttää yhteiskunnallista vallankumousta, vaiko ei, sitä en mene päättämään. Sallikoon Jumala kaiken tulla paremmaksi rauhan- ja vanhurskauden tietä. Mutta *kristittyjen*, minä tarkoitan Kristuksen todellisten opetuslasten, tulee tämänkin suhteen käyttäytyä niin että yhteiskunnallista vallankumousta ei olisi tapahtunut, jos kaikki olisivat ajatelleet ja käyttäytyneet heidän tavallansa.

Nyt on meillä jo edellisissä tutkistelemuksissa ollut tarpeeksi tilaisuutta osoittaa, että kristittyjen joka alalla on ollut astuminen etukynnissä, kun on ollut yhteiskunnallisia kysymyksiä ratkaistavana. Heidän ei tule sallia itseänsä sysätä syrjään niissäkään kysymyksissä, joissa ei ole suorastaan kristillistä henkeä, vaan joissa ainoastaan on ihmisellisuuden muoto. Heidän ei tule ajatella saavansa jäädä vaan katselijoiiksi, kun on esim. kysymys säästöpankki-järjestelmän levittämisestä, juoppouden tahi prostitutsioonin vastustamisesta, kunnallis-vaivaishoidon paremmasta järjestämisestä, yleisten

kylpylaitosten tahi puistojen ja muiden senlaisten toimittamisesta. Heistä ei saa olla kaukana mikään, mikä tarkoittaa maailman halun ylläpitämistä tahi arvollisemman tilan hankkimista ihmisille. Heidän tulee kaikilla keinoin ja voimin, mitkä heidän vallassansa ovat, koettaa edistää sen kaupungin parasta, missä he asuvat. Surullista ja kristillisyydelle paljon haittaa tekevää on se, että löytyy eräs (Jumalan kiitos pieni) yksipuolinen kristillinen suunta, joka ei ota osaa mihinkään pyrintöön, jolla ei ole määrättyä uskontunnustuksellista tahi pietistillistä tarkoitusta. Englannin kristityt, jotka keskenänsä ovat hyvin epäsopuisia ja ahdasmielisiä, ovat siinä yksimielisiä, että he, jos suinkin mahdollista on, juutalaisten pakanain ja muhamedilaisten kanssa edistävät kaikkia yleishyödyllisiä pyrintöjä, ja ett'eivät he puhu uskon erinlaisuuksista senlaisilla aloilla, mihin se ei kuulu.

Kuitenkaan ei tarvitse tämän suhteen niinkään paljon muistuttaa useimpia kristityitä. Maailman meno on nyt kerran senlainen, että miehen kunnia, arvo ja luotto riippuu etupäässä siitä, että hän pitää huolta yleisestä hyvästä. Siis on jo luonnollinen vetovoimakin tekemään työtä tällä alalla. Sitä vastoin useimmat Saksan kansalaiset katselevat surkuttelevalla hymyllä niitä, jotka uhraavat suuria uhria Herran suuren *valtakunnan asian* hyväksi, s.o. niitä, jotka uhraavat jotakin evankeeliumin levittämiseksi "kristittyyn" ja pakana-maailmaan. Mutta tämä onkin juuri etupäässä se toimi mikä on uskottu kristilliselle seurakunnalle. Mutta tämä toimi vaatii muun mu'assa paljon, hyvin paljon rahaa, jonka luonnollisesti melkein ainoastaan *tosikristityt* lahjoittavat, Jospa seuraavat muistutukset saattaisivat meidät halukkaammin tekemään täänmoisia lahjoituksia!

4. "Pyhille ko'ottavista varoista."

Tohtori Ullhorn on kirjoittanut oikein kunnan kirjan "kristillisestä rakkaustoiminnasta vanhimmassa kirkossa". Tämä kirja näyttää mitä selvimmällä tavalla, että kristillinen kirkko nuoruutensa aikana oli rakkauden seurakunta, ja tämä rakkaus oli sen voiman salaisuus. Siihen aikaan olikin kristittyjen rahakukkaro kääntynyt, ja antaminen pidettiin kunniana ja osana jumalanpalveluksesta. Rahoja, elämäntarpeita ja vaatteita ko'ottiin Herran päivänä ja ne jätettiin Herran huoneeseen. Mutta ainoastaan ne, jotka eivät olleet minkään kirkollisen rangaistuksen alaisia pidettiin *arvollisina* antamaan jotakin. Aina oli tarpeeksi, vaikka verrattain vähän rikkaita kuului kristilliseen seurakuntaan.

Mutta voi, sinä laupias Jumala, miksikä ovat sitä vastoin tulleet meidän jumalanpalveluksissa antamat uhrilahjamme, ko'ottakootpa ne sitten haaviin taikka uhriarkkuun! Nyky aikaan tunnustelevat kirkonkävijät pienimpiä ropoja kukkaronsa pohjalta ja säästävät suurimmat itsiänsä ja rakkaita lapsiansa varten tahi ainakin semmoisiin tilaisuuksiin, joissa se julaistaan paperille mitä herra N. N. on antanut. Silloin lohduttavat he itsiänsä *lesken rovollakin*, jota vapahtaja niin suuresti ylistää. Mutta tämä pieni ropo ei ollut *sen tähden* niin suuri, että se oli niin pieni, vaan koska se oli todellinen uhri ja kiitollisen rakkauden hedelmä. Tuo arvokas ropo köyhän lesken kädessä muuttuu rikkaan miehen kädessä loukkaukseksi Jumalaa vastaan. Meidän antamisemme sekä kirkossa että kirkon ulkopuolella tulee olla jumalanpalvelus, sillä sen tulee olla kiitosuhri. Sen tulee siis olla todellinen *uhri*, eikä mikään, mikä meille on arvotonta. Sen tulee edelleen olla meidän *kiitollisen* sydämemme teko, jolla me ylistämme Jumalaa hänen sanomattomasta lahjastaan. Tämä meidän antamisemme tulee ennen kaikkia tapahtua *ilomielin*. Minä olen tavannut ihmisiä, jotka antoivat summia Jumalan valtakunnan hyväksi, mutta he tunnustivat rehellisesti kollehtien kokoojille: "Me emme anna sen tähden, että siitä meille on iloa. Me emme te'e sitä lii'oin kunnianhimosta; me te'emme sen velvollisuuden tunteesta ja Jumalan pelvosta." Tämä on surkuteltavaa. Se on varma merkki siitä, että Herra vaikuttaa sydämeen, kun se ei saa rauhaa käyttämään kaikkea omaksi hyödykseen. Mutta se ei saa kumminkaan la'ata rukoilemasta antamisen oikeata iloa. Ja tämä ilo tulee samassa määrässä, kuin ihminen tulee iloiseksi Jumalan sanomattomasta lahjasta. Tämä nöyrä, iloinen kiitollisuuden henki se se elähyttää vanhan kristityn seurakunnan rukoukset. Muu'an niistä rukouksista on näin kuuluva: "Ota vastaan, Jumala, tänään uhraavaisten uhrit, niin kuin sinä otit vastaan Abel'in uhrin, Sakariaan pyhän savun, Korneliuksen almut ja lesken molemmat rovot; niin ota vastaan niidenkin kiitosuhrit ja *anna heille ijankaikkista tavaraa ajallisen sijaan, taivaallista maallisen sijaan.*" Tässä siis tehdään vaihtokauppa. Jumalan lapset antavat maallista tavaraa taivaallista tavaraa vastaan. He pitävät sen kunniana, että he saavat antaa Jumalalle. Ja Jumala ottaa sen vastaan uhrina, koska se on rakkaudesta annettu, koska se kuvaa sydämen uhria. Antavien puolesta ei rukoiltu Jumalaa antamaan heille korvaukseksi mitään *maallista* siunausta. Järjellisestä antamisesta ei todellakaan kukaan ihminen ole tullut köyhemmäksi; tuhansissa tapauksissa sattuu aivan päinvastoin. Mutta *tämä jätetään Herran haltuun.* Vaan Herralta rukoillaan ijäistä tavaraa ajallista vastaan, taivaallista maallista vastaan!

Sama henki ilmestyy toisessakin kirkkorukouksessa: "niiden puolesta, jotka antavat salaa, ja niiden puolesta, jotka antavat julkisesti; niiden puolesta jotka antavat paljon ja jotka antavat vähän, ja myöskin *niiden puolesta, jotka tahtoisivat antaa, vaan eivät voi.*" Tämä on ihanata ja liikuttavaista! Tästä näkyy, että vanhat kristityt ovat oikein käsittäneet ja oikein käyttäneet raamatun kertomusta lesken rovosta. Tämä on todellakin vapaamielistä ja Kristuksen hengen kanssa yhtäpitävää, ett'ei lahjaa mitata metallilajin, vaan sydämen tarkoituksen mukaan. Jospa me oppisimme tämän voidaksemme tutkia

itseämme, josko me te'emme, mitä me voimme tehdä, ja josko me ilolla te'emme, mitä te'emme.

Totta kyllä on, että vaatimukset kristittyjen rahojen suhteen meidän aikoinamme ovat hyvin suuret ja tulevat vieläkin suuremmiksi. Tosin ovat useimmissa seurakunnissa kirkot ja koulut vieläpä lahjoitusrahastotkin kirkkoa ja koulua varten olemassa vanhoista ajoista asti. Mutta meidän sivistysolomme ovat senlaiset, väkiluku erittäinkin kaupungeissa on kasvanut niin summattomasti, niin moninaisia uusia tarpeita on ilmestynyt ja niin monta vanhaa puutosta on uudestaan löydetty, että tarvitaan suurenmoista anteliaisuutta, joskin vaan *kirkollisia tarpeita* tahdotaan tyydyttää. Kaikkialla, etenkin kaupungeissa, puuhataan uusien kirkkojen rakentamista, hankitaan varoja uusien papillisten toimien asettamiseksi. Yhtä tärkeitä on hankkia varoja, niin että istuinpaikat joko kaikki (mikä olisi parasta) tahi ainakin suurimmaksi osaksi saataisiin vapaiksi. Useimmissa paikoin niitä myydään tahi vuokrataan kuin teatteripaikkoja. Tämä ei ole suinkaan pienimpänä syynä siihen, että "alhainen rahvas" on vieraantunut kirkosta. Köyhille ei enään julisteta evankeeliumia, koska he eivät enään tule, eivätkä he tule, koska varakkaat ovat saattaneet rahakukkaron vallan kirkossakin tuntuvaksi. Rauhankirkossa, missä näiden rivien kirjoittaja saarnaa, on paikat vapaina kellekään hyvänsä, ja kumminkin on herra antanut meille siunausta. Hän on herättänyt varakkaiden sydämet antamaan vapaehtoisesti sen verran, kuin muu'alla saadaan penkinvuoraa. Minä lu'in ihmeen kauniin Bonchurch'in kirkon seinältä Wight'in saarella muutaman seurakunnan jäsenen lahjoittaneen 1,000 kruunua vapaapaikkojen ostamiseksi köyhille. Seurattakoon kaikkialla hänen esimerkkiänsä! Mitä maksaa köyhien hengellisen huolettomuuden valittaminen, kun heidät kumminkin tavallansa karkoitetaan kirkosta tahi heille tarjotaan ainoastaan vaivaisensyntisen-paikkoja? — Mutta eivät ainoastaan kirkolliset olot tarvitse varoja. Sisälähetyksen toimi, *pakanalähetyksen suuri työ* vaativat niin suuria summia, että lahjoittamisen-ilo aina joutuu useihin uusiin ja vaikeisiin koetuksiin. Surullista on sanoa, että usein kollektanteja eli senlaisia henkilöitä, jotka kokoovat Jumalan valtakunnan eri tarpeisiin, pidetään kerjäläisinä, vieläpä jonkinlaisina nykyreinäkin ja rosvoina, jotka muka ihmisten päälle hyökkäävät ja ryöstävät heidät paljaksi. Eipä tarvitse todistaakaan ett'eivät täänlaiset ihmiset juuri tämän sopimattoman ajatuslaatunsa tähden saa nähdä paljon Kristuksen opelapsissansa tuntuva iloa. Tämän kirjoittaja on kerran silloisen köyhän seurakuntansa hyväksi, joka ei voinut omilla varoillansa uudestaan rakentaa kirkkoansa, ko'onnut esivallan myöntämän *huonekolehdin*. Ne viikot, jolloin minä täytin tämän tehtäväni, kuuluvat elämäni vaikeimpiin aikoihin. Tyytymättömiä ja nurjia naamoja, vihaisia ja napisevia sanoja, välttäviä epäselviä puheita sain minä näinä viikkoina kuulla paljoa suuremmissa määrin kuin muutoin neljän vuoden kuluessa. Tosin oli monta ihanaakin keidasta tässä erämaassa, mutta ne olivat vaan keitaita. Mielessäni täytyi minun kumminkin "tehdä syyttömiksi" näitä ihmisiä, jotka niin napisivat, sillä joll'en minä kristillisenä pappina juuri *osoittanut* napisevaa mieltä, niin oli se kumminkin usein minun mielessäni, ja jos minä jolloinkuloin annoinkin ilolla, niin olin minä joskus oikein iloissani siitä, ett'eivät kollehdin kokoojat olleet tavanneet minua kotona. Varmaankin käy monen kristityn kuten ennen minunkin, että nim. hetkiä tulee, jolloin on niin täynnä kiitollista iloa Jumalan armosta Kristuksessa, että antaa täysin kourin ja päättää aina antavansa ilomielin. Mutta eikös niin, eihän tätä ihanata mielialaa kau'an kestänyt ja pian vajosi jälleen entiseen surkeuteen.

Minä olen nyt paljon miettinyt, kuinka tätä onnettomuutta voisi auttaa. Vastenmielinen lahja on arvoton lahja. Sitä antaessa ei ole omatunto hyvä, eikä lahjan saajan kanssa voi iloita lahjasta. Itselfänsä poistaa puhtaimman ilon. Lemmetömät ja haluttomat lahjat ovat tuoksuttomia ja värittämiä kukkia. Nurjalla mielellä annettu lahja on oikeastaan ristinriidassa itsensä kanssa.

Mutta kuinka voi päästä iloiseen lahjoittamiseen? Minun mielestäni Jumalan sana tässäkin meille osoittaa oikean tien. Apostoli Paavali kirjoittaa 1 Kor. 16: 1-2: "Mutta avun hakemisesta pyhiä varten, kuin minä Galatian seurakunnille säätänyt olen; niin te myös tehkää. Ensimmäisenä sabbattina ottakoon jokainen teistä tykönsä jotakin, ja ko'otkoon varansa jälkeen, ett'ei äsken silloin, koska minä tulen, niitä hakemaan ruveta."

Tässä me pysymme erillämme yksityiskohdista, mutta kumminkin on niin paljon selvää, että apostoli puhuu verosta, nim. senlaisesta verosta minkä Jumala on määrännyt lapsillensa. Tässä ei saa sanoa: "Voi meitä ihmisraukkoja! Meillä on jo niin paljon maksettavaa valtiolle; mahdotonta on jaksaa maksaa kaikkia ijankaikkisia uusia ja yhä suurempia veroja: — tuloveroa, maaveroa, vesiveroa, vaivaishoitoveroa, kouluveroa ja kaikenlaisia kunnallismenoja. — Ja nyt tulee Jumalakin vielä vaatimaan veroa!" Ei, se on mahdotonta; joka niin ajattelee, se on jo edeltäkäs — — — "vapautettu"! — Todellinen kristitty kääntää keihäänsä päinvastaiseen suuntaan sanoen: "Jos minä annan — mielelläni tahi vastenmielisesti — niin paljon maallisen valtakunnan hyväksi, niin enkö minä mielelläni maksaisi ijäisen *jumalanvaltakunnan* hyväksi? Saakoon keisari mitä keisarille tulee, mutta myöskin Jumala, mitä Jumalalle tulee." Tässä on siis vero, jonka maksamista katson iloksi ja kunniaksi; muussa tapauksessa sillä ei olekaan mitään arvoa.

Mutta edelleen apostoli ehdoittaa, että olisi maksettava *määrä-ajoilla* jotakin. Meidän täytyy *kaikissa* asioissa pitää huolta säännöllisyydestä ja järjestyksestä. Joka määrääajoilla ei itseänsä pese, vaan tekee sen, milloin mieli tekee, on siivoton ihminen, vaikka hän nyt vakavasti haluaisikin olla puhdas. Joka ei

syö eikä juo määräajoilla, sillä on huono elanto, vaikka hän söisikin mainiompaa ruokaa. Samoin on laita *hengelliselläkin* alalla. Meillä tulee esim. olla määrättyt hetket, jolloin me tutkistelemme Jumalan sanaa, määrättyt hetket, jotka me käytämme rukouksiin. Sitä paitsi on hetkiä, jolloin meidän sydämeemme koskee ikään kuin näkymätön sormi ja jolloin, maalliseen tapaan puhuen, Jumala aivan yksityisesti ja persoonallisesti tervehtää ja kutsuu sydäntä. Silloin tietysti ei saa sanoa: "Nyt ei ole minun tavallinen aikani, odotapas, kunnes päivä menee mailleen!" — Ei suinkaan, vaan kun pyhä tuulenhenkäys Jumalasta suhahtaa halki ilman, silloin tulee meidän heittää kaikki muut siksensä, hinata laivamme purjeet ylös ja tähdätä kompassimme ijäisyyttä kohden, sillä silloin on armonaika, silloin tahtoo Jumala meitä tavata. Mutta kumminkin tulee rukous-elämän säännöllisyyden ja järjestyksen pysyvä muuttumatonna. — Samaa sanomme me *antamisesta*. Koska me olemme heikkoja ihmisiä, joita alinoma ahdistaa ja sitoo itsekkäisyys, ahneus, ja kaikenlaiset lihalliset arvelut ja ajatukset, niin ei meidän sovi antaa vaan sattumalta tahi miten mieleen johtuu. Onhan tosin *erityisiä* syitä, jotka meitä kehoittavat antamaan jotakin Jumalan valtakunnan hyväksi. Kun Jumala esim. erityisesti siunaa meidän aineellisia suhteitamme, niin onkohan mikään sen luonnollisempaa, kuin että me tuomme hänelle kiitosuhrin? Tahi kun sattuu erityinen kauhea hätä, joka vaatii suurenmoista avunantoa, — eiköhän silloin ole aivan luonnollista, että vähän supistaa elantoansa, *eikä* pidä aikomiansa pitoja, tahi ainakin tekee ne hyvin yksinkertaiseksi, vaikka olisikin mielinyt pitää suurempia? — Tahi jos *lapsi sattuu kuolemaan* ja sen jälkeen on vähemmistä huolta pidettävä, silloin ei tule huo'ata ja valittaa "kovaa kohtaloa", vaan panna se lisä, minkä sillä surullisella tavalla voittaa Herran käteen. Kuoleva tyttö kysyi isältänsä: "Rakas isä, kuinka paljon minä sinulle vuosittain maksan?" Isä ei lainkaan ollut tyytyväinen tähän mielestänsä epärunolliseen ja ei juuri lapselliseen kysymykseen ja tahtoi johtaa lapsen ajatuksia toiseen suuntaan: "Älä puhu siitä, lapseni; tiedäthän, että maksan mielelläni puolestasi kaikki, mikä sinulle on tarpeen". Mutta pikku tyttö pyysi vaan innokkaasti että isä rakkaudesta lapseensa laskisi, kuinka paljon hän vuodessa maksoi lapsen tarpeisin. Nyt laski vihdoinkin isä menot luonnossa, vaatteet, koulurahat j.n.e., ja sanoi: "Menee ehkä noin 500 markkaa." Silloin vastasi lapsi: "Rakas isä, kun minä nyt kuolen, enkä sinulle maksa enään mitään, niin pyydän minä, että sinä annat ne 500 markkaa köyhille isättömille lapsille, että he voisivat saada hyvän kasvatuksen ja myöskin kerran voisivat tulla taivaaseen." Isä hämmästyi vähän mutta vihdoinkin hän kyyneleet silmissä lupasi kuolevalle lemmikilleen, mitä se halusi. Sillä tavoin teki hän kuoleman lapselle suloiseksi. Eikä hän tullut vuotuisesta lahjastansa köyhemmäksi, vaan vapaammaksi ja iloisemmaksi sydämessään. Mutta kerran hän saa kokea, mitä sisältää seuraava lause: "Joka holhoo lapsen Jesuksen nimeen, se holhoo hänet itsensä".

Tästä lapsenjutusta voi oppia paljon. Minä kerron tässä vielä kertomuksen suurista ihmisistä, joka on luonteeltaan aivan toisenlainen, mutta kumminkin yhtä opettavainen. Tämän kirjoittaja tuli muutaman herran luokse, joka oli hänen ystäviänsä, tehdäkseen pienen pyynnön suuren asian hyväksi. Mutta se, jonka olisi tullut antaa oli hyvin huonolla tuulella ja sanoi soimaten: "Mitäs te nyt taas tahdotte?" "En yhtään mitään!" vastasin minä, te'in käännöksen ja menin. Hän juoksi minun jälkeeni ja kysyi jo vähän lempeämmin: "Minkä tähden te sitten olette tulleet, joll'ette te mitään tahdo?" Vastaus: "Minä tulinkin tapaamaan ihmistä, jossa Jesus hallitsee. Tätä ihmistä aioin pyytää tekemään jotakin Kristuksen asian hyväksi; mutta minä tapasin miehen, jota paha henki sattui riivaamaan, enkä minä sen tähden tahdo mitään." Sitten vastasi hän hymyillen: "Tulkaahan nyt edes huoneeseni ja sanokaa, mikä teillä on huolena. Minä tahdon nyt pahanhengen kiusaksi olla ystävällinen mies". Ensiksi ruvettiin kunnan saksalaisen tavan mukaan polttamaan sikaria; sitten minä vedin esille pyyntöni ja herra jokseenkin pi'an koko kasan rahoja. Tällä tavoin oli meillä kummallakin oivallinen päivä. Mutta tältä kunnan kristityltä olin minä saanut sen hyvin hyvän opetuksen, että, niin pian kuin huomaa pahanhengen hyökänneen päällensä (olkoon se sitten pahan tuulen tahi ylpeyden tahi ahneuden henki tahi se henki mitä kutsutaan "hermoiksi") että silloin tulee rohkaista mielensä sanoen: "No nytpä minä kerrankin annan vanhalle aatamille kunnan potkun ja vedän häntä aika lailla nenästä ja suututtaakseni häntä juuri tänään tehdä jotain oikein erinomaisen hyvää".

Tästä kaikesta näkee lukija olevan monenlaisia syitä ja aiheita hyviin töihin. Kuu minä siis puhun Herralle annettavasta säännöllisestä verosta, niin en minä sillä tarkoita, että siinä muka jo olisi kerrassaan tarpeeksi. Mutta minä tarkoitan, että meillä joka tapauksessa tulee olla *määrättyjä menoja*. Määrätyn osan tuloistamme tulee meidän antaa rakkauden palvelukseen ja sillä tavoin perustaa varsinainen rahasto. Kymmennyksistä ei missään paikassa uutta Testamenttia puhuta enemmän kuin muustakaan la'ista; mutta apostoli sanoo kyllä ett'ei vanhurskaalle ole *mitään lakia pantu*. Mutta vapaasta rakkaudesta tulee itsellensä tehdä lakia, jos niitä enään la'eiksi tahtoo sanoa. Se on erinomainen asia, jos on *rahasto Jumalan varalta* joka ilman mitään kiistaa ja epäilystä on kerrassaan Herran oma. Se, minkä tämä rahasto sisältää, olkoon siinä sitten 10 tahi 10,000 markkaa, ei ole enemmän meidän kuin nekään rahat, mitkä ovat naapurimme rahalaatikossa. "Rahat tässä Jumalan rahastossa ovat pyhät; ne ovat erotetut rakkauden palvelukseen, ja minulla on kunnia järjellisten perusteiden mukaan niitä jokaisessa yksityiskohdassa hoitaa."

Kuinka helppoa ja iloisaa nyt on antaminen! Aivan toisenlaisilla silmillähän nyt katselee kolehtienkokoojia ja keräyslistoja! Jos ennen pyytäjät olivatkin muka ankaroita sanansaattajia, rasittavia

muistuttajia, veronkokoajia ja nylkijöitä — niin muuttuvat ne nyt rakkaiksi henkilöiksi, jotka saattavat ihmisen hyviin ajatuksiin. He auttavat nyt meitä muuttamaan "väärää mammonaa" elämän puuksi, "joutavia rahoja" ijäiseksi riemunsadoksi. Minä voin omasta kokemuksestani todistaa, että tehtyäni semmoisen rahaston Jumalan varalta, antaminen minusta on muuttunut siksi, mikä se järjestäytyneeltä ja kristilliseltä näkökannalta katsoen tulee ollakin, nimittäin huviksi ja iloksi.

Kristillisen järjen taas tulee määrätä, milloinkaan tulee antaa, milloin tulee *olla antamatta*, milloinkaan tulee antaa *paljon*, milloinkaan *vähemmän*. Tarpeista tulee ottaa selko ja myöskin kristillisen kanssakäymisen ja senmoisten kirjoitusten kautta, jotka sitä asian käsittelevät, saada tieto siitä. Varjelkoon Jumala meitä kevytmielisestä antamisesta! *Hyväntekeväisyys on työtä*, vieläpä *vakavatakin* työtä. Tämä koskee tosin etupäässä vaivashoitoa, jossa saa aikaan ymmärtämättömillä lahjoilla useinkin kauhean suurta vahinkoa. Mutta sisä- ja pakanalähetyksellekin tulee lahjoja antaa ymmärtäväisesti. Sveitsiläisestä sanomalehdestä usein lu'en niiden rakkauden lahjain joukossa, jotka lähetetään toimitukselle: "*für wo's am nöthigsten ist*" (N. N:ltä 4 frangia j.n.e.). Sekin on hyvin hyvä, jos ei itsellä ole selvillä asiat, mutta paras on kuitenkin, jos itse tietää; sillä lahjaa tulee seurata rukous, ja rukoilla minä voin paremmin, jos tunnen hädän, kuin jos sitä en tunne. Mitä nyt vihdoin pääkysymykseen tulee: "No *kuinkas paljon* sitten tulee antaa?" — niin siihen en voi vastata, ja jos minä voisinkin, niin minä en tahdo. Jo olen sanonut, ett'ei Jumala uuden Liiton lapsilta vaadi kymmenyksiä; ylipäänsä hän ei vaadi mitään. Apostolit eivät lii'oin mainitse, tuleeko enemmän, vaiko vähemmän kuin kymmenykset; he sanovat vaan, että *Jumala rakastaa iloista antajaa ja että tulee tehdä, mitä voi*. Yleistä prosenttisuhdetta koskevaa määräystä rakkaudenlahjojesi sekä kiitosuhriesi ja säännöllisten tulojesi välillä ei voi tavata. Jolla on hyvin pienet tulot, ainoastaan se ehkä antaa enemmän, jos hän antaa 1/10 prosenttia kuin rikas mies, joka antaa 10 prosenttia, siis sata kertaa niin paljon. Tämä sata kertaa niin paljon on ehkä 3,000 markkaa ja edellinen 1/10 prosenttia on ehkä 3 markkaa. Kuitenkin voipi 3 markkaa erityisissä oloissa olla suurempi uhri kuin 3,000. — Jos sinulla on monta lasta, joidenka kasvatuksesta ja tulevaisuudesta sinun täytyy pitää huolta, tahi jos sinä olet lapseton; jos sinulla on köyhiä tahi rikkaita sukulaisia; jos sinä itsellesi ja perheellesi voit odottaa perintöä tahi et; jos sinä olet kivuloinen mies tahi jos sinun täytyy pitää huolta suuresta "elinkorosta" tahi ei; jos asiiasi menestyvät hyvin tahi huonosti j.n.e. — Kaikki nämät ja monet muut seikat vaikuttavat hyvin suuresti sinun määräämäsi prosenttiin Jumalan veroksi. Mutta olkoonpa sitä nyt kuinka hyvänsä, enemmän tahi vähemmän, jokseenkin paljon tahi jokseenkin vähän pää-asia on se, että on varma rahasto Jumalan varalta, johonka tulee sisältö säännöllisestä, tulevasta maksusta. Ja'ettakoon tämä sitten: 1) niin paljon köyhille ja hätää kärsiville, 2) niin paljon sisälähetyslaitoksiin, 3) niin paljon pakanalähetykselle, 4) niin paljon kirkko-kolehteihin. Nyt minä pidän niin paljon edeltä arvaamattomain menojen varalta, jos jotakin jää, niin on minulla tulevan vuoden varalta sitä enemmän. — Jospa kaikki kristityt (ne jotka voivat antaa tuhansia ja jotka voivat antaa vaan muutamia markkoja) tahtoisivat tehdä tämän suunnitelman mukaan, niin olisi piankin kaikilla hankkeilla Jumalan valtakunnan hyväksi, jos ne sitä nimeä ansaitsevat, yltäkyllin varoja, ja niiden asioita voitaisiin ajaa paljoa suuremmalla innolla, voimalla, ilolla ja menestyksellä. Silloinpa saisivat vihdoinkin loppunsa nuokin alituiset hätähuudot varojen puutteen johdosta ja kaikki nuo puoleensa vetävät ja kuitenkin useinkin niin arvottomat pikku keinot varojen hankkimiseksi, kuten esim. arpajaiset, myyjäiset, laulajaiset ja muut. Tämä olisi suuri asia. Mutta vielä suurempi asia olisi se, että tuhannet kristityt sen kautta saisivat sydämensä vapaiksi ja omat tuntonsa iloisiksi ja rohkeiksi.

Sanottakoon mitä tahansa: — tuhansissa tapauksissa se rahakukkaro vuoren tavoin painaa sydämiä ja estää vapaasti hengittämästä, ja iloisalla mielellä rukoilemasta. Useinkin se seikka, ett'ei rahakukkaro ole käännetty, on sielun rauhan viimeinen vihollinen. Kun vihdoinkin tämä vihollinen on joutunut tappiolle, niin kajahtaa vanha ja uusi riemuhuuto: "Meidän sielumme pääsi niin kuin lintu lintumiehen paulasta. Paula on rikki ja lintu on pois!"

VIITTESELITYKSET:

[1] Dosterzeen ystäville (kentiesi hänen vihamiehilleenkin) toivon tekeväni mieliksi kertomalla pari kohtausta tämän merkillisen miehen elämästä. Kun "evankeelisen alliansin" kokous oli Baselissa, olimme me kaksi, Dosterzee ja minä saaneet asuntomme saman katoksen alla muutamassa hyvin hausassa schweitsiläisessä perheessä. Emäntä teki kaikki, mitä ajatella voi, sulostuttaaksensa meidän siellä oloamme ja katkeroittaaksensa jäähyväishetkeä. Kun eräänä päivänä aioimme käydä Münstern'issä pidettävää jumalanpalvelusta kuulemassa, niin mukavat vaunut odottivat meitä ovella. (Ukko Dosterzeen oli näet vaikea astua). Tämä liikkutti suuresti vanhusta, ja kun hän vaivalla oli saanut jättätilisruumiinsa vaunuihin, sanoi hän huonolla saksallaan: "Muuan vanha virsi alkaa sanoilla:

'Loistaapi elämä sisällinen kristittyin.' Mutta täällä Baselissa pitäisi laulettaman: 'Loistaapi elämä ulkonainen kristittyin.'" Mutta äkkiä kävi hän totiseksi. Laskien kätensä emännän käteen hän jatkoi: "Ja paras emäntä maailmassa ei meille kuitenkaan voi lahjoittaa mikä parasta on. Oi, lapsi — *elämä! elämä! elämä!* Jos emme tietäisi, että elämä on meille ilmoitettu, niin kadehtisin noita vaunuhevoisia." — — Eräänä aamuna hän unettoman, tuskallisen yön jälkeen tuli aamiaiselle. Hän oli nähtävästi hyvin alakuloinen. Minä sanoin: "Isä Dosterzee, emme tahdo suoda perkeleelle sitä huvia, että olemme alla päin." "Veli kulta" — hän vastasi — "älkäämme ottako perkelettä laskuun eikä seuraan; sano mieluummin: 'Emme tahdo tehdä Herrallemme Kristukselle sitä häpeätä!'" — Sitten hän iloisella katseella kääntyi emännän puoleen. "Armas emäntä, tehkää hyvin, antakaa minulle suuri kuppi teidän oivallista teetänne!"

[2] Virkaveljien ja muiden kristittyjen, jotka kirjaani lukevat, sopisi ilmoittaa niille, joiden tietävät olevan aikeissa siirtyä, että Bremenissä evankeelinen jumalanpalvelus pidetään siirtolaisia varten ennen jokaisen höyrylaivan lähtöä, ja että siirtolaiset siinä tilaisuudessa myöskin tapaavat Bremenin "*sisällisen lähetyksen*" asettaman asiamiehen, joka antaa hyviä ja varmoja neuvoja kaikille sekä myöskin luotettavia osoitteita niille, jotka nousevat maalle Amerikassa.

[3] Englantilaisen korvissa soi tämä lause samalla tapaa kuin seuraava lause suomalaisen korvissa: "Ei mitään tullpligtigt ole kofferteissa." Suom. muist.

[4] Hiljan olen uskottomilta miehiltä kuullut, että monen englantilaisen, eikä suinkaan huonoimpien, on tapana tarkasti *välttää* sellaisia ravintoloita, joissa tietävät tapaavansa maanmiehiään.

[5] Tarkoittaa Bedecker'in kirjoittamaa, mitä yleisimmin käytettyä, punaisiin kansiin sidottua matkustusopasta. Suom. muist.

[6] Tässä ja seuraavilla sivuilla puhutaan ainoastaan Englannista sellaisenaan kuin se ensi katsannolta näyttää. Tiedän vallan hyvin, että kauhea kurjuus piilee tuon ruusuisen ulkokuoren alla; ett'ei säätyeroitus missään kristityssä maassa ole niin jyrkkä ja turmiollinen kuin täällä; että varallisuus ja maatilukset ovat suhteellisesti harvojen kansalaisten käsissä; että miljoonat ihmiset elävät barbarilaisessa raakuuden- ja pakanallisessa tietämättömyyden-tilassa. Näihin asioihin palaamme, kun käymme "Lontoon paheiden pesissä".

[7] Korkea patsas, pystytetty sen suuren tulipalon muistoksi, joka hävitti Lontoon v. 1666.

[8] Englannin penikulmia menee noin 6 yhteen Suomen penikulmaan. Suom. muist.

[9] Valtio Kirkossa vallitsevista vääristä käytännöistä en tässä tahdo paljon puhua, sillä me emme voi niistä mitään oppia. En ylimallaan ole valtiokirkkojen ystävä ja luulen niiden kohta aikansa eläneen; mutta vielä enemmän kuin mikään muu on Englannin valtiokirkko käynyt maailman mieliseksi, se on niin ylhäinen, niin umpinainen alhaisempiin kansakerroksiin nähden, että sillä siinä tuskin on vertaistansa maailmassa.

Kuuluisa amerikalainen R. W. Emerson, joka muuten ylistelee englannin kansaa yli kaikkien muiden, sanoo: En puolestani yhdy hänen lauselmiinsa; tunnen oloja liian vähän uskaltaakseni niistä päättää yleisesti. Tahdon myöskin mainita että tuo nerokas kirjailija on *unitaari* (yksyysuskoinen), ja siitä saa moni hänen sanansa selityksensä. Mutta opettavaista on kaikissa tapauksissa kuulla niin suosiollisen ja niin asiaan perehtyneen miehen mieltä. Hän sanoo muun muassa ("Englantilaisuuteen omutuisuudet" s. 153 ss.) *Vanhan* Testamentin oppi on Englannin oppi. Siinä ei enää avata Uuden Testamentin ensimmäistä sivua. Siinä uskotaan kaitselmusta, joka valvoo jokaista puntaa sterlingiä. He eivät ole idealisteja eivätkä kristiaaneja. Gentlemanni luulee, että hänen puoleltaan on varsin alentavaista rukoilla Jumalaa. Muuan mainio herttua lausui kerran, kun parlamentissa oli puhetta saadusta voitosta, luulevansa ett'eivät he olleet hyvin kohdelleet kaikkivaltiasta Jumalaa, ja että heidän *ylevämielisyytensä* mukaista olisi niin suuren voiton jälkeen *jollain sopivalla tavalla osoittaa kiitollisuuttansa*. Englannin kirkko on aateliala varten, vaan ei mitenkään köyhiä varten. Työkansalla ei ole sen kanssa mitään tekemistä, gentlemannit vakuuttavat nykyään alihuoneessa, ett'eivät he eläissään ole nähneet reikänuttuista miestä kirkon muurien sisäpuolella.

Englantilaisen ymmärryksen uneliaisuus uskontoon nähden osoittaa kuinka paljon järkeä ja järjettömyyttä sopii yksiin aivoihin. Englantilaisten uskonto on pelkkää korupuhetta, heidän kirkkonsa on nukke ja kaikkea arvostelua lykkäävät he luotaan kauhistuksen ulvonnalla. "Te luulette heidän sivistyneissä seuroissaan naurettavan alhaisen uskonvimmaa, sitä he eivät tee; he ovat itse alhaisia..."

Näin Emerson. Minun tekisi hyvin mieleni kuulla kuinka paljon tai kuinka vähän totuutta uskovainen ja ennakkoluuloista vapaa englantilainen löytäisi näissä muistutuksissa.

[10] Tunnettu suomalaiselle lukijakunnallekin "Juho Peltosen esitelmän" tekijänä. Suom. muist.

[11] Väärinymmärtämisen välttämiseksi huomautan kumminkin, että ulkonaista muotoa silmällä pitävät papit tähän asti Englannin kirkossa ovat vähemmistönä. Suokoon Jumala että niin vastakin olisi, muuten Englannin kansa joutuisi katolisuuteen ja paavilaisuuteen. Englannin valtiokirkon useimmissa kirkoissa on jumalanpalvelus melkeen yhtä koruton kuin reformeeratuilla Saksassa ja Schweitsissä, se vaan eroitusta, että koko englantilaisessa valtiokirkossa kirkonmenot ovat jumalanpalveluksen ydin.

[12] "Reichsbote" (Saksan valtakunnan sanansaattaja) jolla tavallisesti on niin tarkat tiedot, kertoi hiljakkoin että v. 1878 enemmän kuin 7 miljoonaa englantilasta, siis melkein kolmas osa koko kansakunnasta, jossain muodossa oli syönyt armoleipää. Se olisi kauheata!

[13] "Temperance" merkitsee, kuten tietty on, itsessään ainoastaan kohtuutta. Alkujaan tarkoittivat yhdistykset juopumusta vastaan ainoastaan kohtuullisuutta päihdyttävien juomain käyttämisessä; mutta melkein kaikki kohtuuden-yhdistykset ovat hajonneet. Sana "temperance" on kuitenkin pysynyt käytännössä ja sillä tarkoitetaan *itsensä hillitsemistä* semmoisten juomain nauttimisesta.

[14] Välttääkseni väärää käsitystä huomautan minä tässä vielä kerran, että edellä mainitut ja seuraavaiset muistutukset koskevat ainoastaan *niitä* teetotaler'ia, jotka perustavat raittiutensa *raamatun* pohjalle ja tahtovat koroittaa sen uskonnolliseksi lai'ksi. Toisia taas, jotka tuntevat kutsumuksen näyttää esimerkkiä heikkojen tähden, mutta eivät millään muotoa tahdo tehdä esimerkkiänsä muille kristityille pakoksi, kunnioitan minä, kuten jo sanoin, sangen suuresti.

[15] Englannissa on koko joukko ihmisellisyys-yhdistyksiä, jotka ovat toimittaneet senlaisia kahviloita. Niitä on sadoittain perutettu ympäri koko maata etenkin suuriin kaupunkiin. Ja missä niitä on, siellä ovat ne suureksi siunaukseksi. Ne antavatkin suurimmaksi, osaksi huolimatta helpoista hinnoista, tarpeeksi, osittain jokseenkin paljon *voittoa* omistajoilleensa. Tekijä.

[16] Seuraavat tiedot, joiden todenperäisyyden minä voin ta'ata, ovat suurimmaksi osaksi saadut "Bremer Kirchenblatt'ista". Tekijä.

[17] Oikeammin 1800, jolloin valtiopäivät julistivat viinanvalmistuksen vapaaksi ja säädetyt ottivat maksaaksensa viinaveron; 1809 pantiin viinarahat suostuntaveron joukkoon. K.m.

[18] Sangen väärä käsitys olisi se, että muta englantilaiset tavan ja perityn tottumuksen suuren vaikutuksen tähden olisivat millään tavoin *orjallisia* olennossaan. Päinvastoin ei mikään muu kansa liiku niin vapaasti kuin englantilaiset. Tapa on heidän oma itsellensä määräämä laki, joka on ainoastaan heidän oman tahtonsa ilmaiseminen. *Vapaudenhenki, rohkeus, voima ja oikeus* ne ovat englantilaisen olentoa kuvaavat ominaisuudet. Ja tavan määräämän alan ulkopuolella on vielä ääretön tila vapaudelle, ja englantilaiset käyttävät niin laajalta tätä vapautta, että tämän ihmeellisen saaren joka puolella vilisee omituisia ihmisiä, erittäinkin varakkaammista säätyluokista. Tekijä.

[19] Kun minä näissä lehdissä puhun enemmän Englannin kristillisyyden sairaista puolista, niin en tietysti sillä millään tavoin tahdo sanoa, että Englannin uskonnollinen elämä ylipäätään on sairas. Päinvastoin, niin kirkon alalla kuin perhe-elämässäkin näkee siellä perin tervettä kristillisyyttä. Mutta siitä emme tahdo tässä kertoa, mikä englantilaisille ja meille on yhteistä, sitä ei tule niin tuntumaankaan noin maassa pistäytymällä. Sairaus kohoo kaikkialla enemmän pinnalle, ja me puhumme tässä siitä saadaksemme itse siitä oppia. Tekijä.

[20] "Im Trüben fischen" — "die Trübsal" — "die Trübseligen" muodostavat Saksassa sanakomman, jota meidän kielemme on mahdoton ilmaista. Suom. muist.

End of Project Gutenberg's Matka-kuvaelmia Englannista, by Otto Funcke

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MATKA-KUVAELMIA ENGLANNISTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances

and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the

copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a

second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.